

Αριστερή Ανασύνθεση

Θέσεις του ΚΣΟ

Για την Δ' Συνδιάσκεψη
της Αριστερής Ανασύνθεσης

Αθήνα 29-30 Μάη 2010

Αριστερή Ανασύνθεση

Θέσεις του ΚΣΟ

Για την Δ' Συνδιάσκεψη
της Αριστερής Ανασύνθεσης

Αθήνα **29-30** Μάη 2010

Πρώτη Ενότητα

Εκτίμηση της συγκυρίας

Α. Για την τρέχουσα καπιταλιστική κρίση

1. Η χρηματοπιστωτική κρίση που ξέσπασε από το φθινόπωρο του 2007, αρχικά στις ΗΠΑ και στη συνέχεια στους υπόλοιπους καπιταλιστικούς σχηματισμούς, οδήγησε σε μια πλήρη κρίση υπερσυσσώρευσης στους περισσότερους καπιταλιστικούς κοινωνικούς σχηματισμούς. Η συσσώρευση χρηματοοικονομικών παραγωγών που στηρίζονταν στην τιτλοποίηση δανείων που δεν μπορούσαν να εξυπηρετηθούν οδήγησε στη μαζική απαξίωση χρηματοοικονομικών τίτλων που με τη σειρά της ενεργοποίησε μηχανισμούς και τάσεις υπερσυσσώρευσης που ήταν ούτως ή άλλως ενεργοί. Η χρηματοπιστωτική κρίση αποτελεί μορφή εμφάνισης της κρίσης υπερσυσσώρευσης και όχι την ουσιώδη πλευρά ή την αιτία της.

Στον πυρήνα της τρέχουσας καπιταλιστικής κρίσης είναι καπιταλιστική κρίση υπερσυσσώρευσης, δηλαδή συσσώρευση κεφαλαίου που δεν μπορεί να αξιοποιηθεί επαρκώς. Δεν είναι κρίση υποκατανάλωσης ούτε κρίση υπερπαραγωγής, έστω και εάν η παραγωγή προϊόντων που δεν βρίσκουν επαρκή ζήτηση αποτελεί μορφή έκφρασή της. Η κρίση υπερσυσσώρευσης δείχνει ότι στη διαλεκτική ανάμεσα στην πτωτική τάση του ποσοστού κέρδους και τις αντίρροπες τάσεις σε αυτήν (όπως είναι η αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας, το φθιάνειο του επενδυμένου κεφαλαίου, η ένταση της εκμετάλλευσης), η πρώτη υπερτερεί. Στη συγκεκριμένη περίπτωση η κρίση υπερσυσσώρευσης προκύπτει μέσα από την όξυνση των αντιφάσεων στο εσωτερικό του ηγεμονικού προτύπου καπιταλιστικής συσσώρευσης που διαμόρφωσαν οι εκτεταμένες καπιταλιστικές αναδιαρθρώσεις, η τροποποίηση του συσχετισμού δύναμης σε βάρος της εργασίας και η νεοφιλελεύθερη διαχείριση τις τελευταίες δεκαετίες κατά τις οποίες και δρομολογήθηκε η έξοδος από την προηγούμενη καπιταλιστική κρίση της δεκαετίας του 1970.

2. Εάν θα θέλαμε να δούμε σε παγκόσμιο επίπεδο ποιες ήταν οι αντιφάσεις στο κυρίαρχο πρότυπο συσσώρευσης θα εντοπίζαμε τα ακόλουθα σημεία:

α) Αποτυπώθηκαν τα όρια στην αύξηση της παραγωγικότητας που έφεραν οι τεχνολογικές καινοτομίες όπως η εφαρμογή της πληροφορικής, οι νέοι αυτοματισμοί, η βιοτεχνολογία, ιδίως από τη στιγμή που μεγάλες επενδύσεις συχνά ενείχαν και τον κίνδυνο να επανενεργοποιήσουν την πτωτική τάση του ποσοστού κέρδους.

β) Εκφράστηκαν επίσης τα όρια στην αύξηση της παραγωγικότητας μέσω του υποδείγματος της ευέλικτης εξειδίκευσης, που απαιτούσαν ένα μεγάλο φάσμα αναδιαρθρώσεων τους όρους αναπαραγωγής της εργατικής δύναμης που δεν ήταν πάντοτε δεδομένο ότι μπορούσαν να υπάρξουν.

γ) Το γεγονός ότι σημαντικό μέρος της επέκτασης της συσσώρευσης τις τελευταίες δεκαετίες αφορούσε το χώρο των λεγόμενων υπηρεσιών, χώρους δηλαδή έντασης εργασίας (και γνωσιακών δεξιοτήτων), επίσης δημιουργούσε όρια στην αύξηση της παραγωγικότητας.

δ) Η κατανομή των αναδιαρθρώσεων στους διάφορους κλάδους υπήρξε άνιση και δεν αφορούσε το σύνολο των κλάδων. Μεγάλοι κλάδοι δεν μπόρεσαν να αναδιαρθρωθούν στον ίδιο βαθμό και αυτό σήμαινε την ενεργό πιθανότητα εμφάνισης τάσεων υπερσυσσώρευσης,

ε) Η άνοδος της παραγωγικότητας της εργασίας στους σχηματισμούς χαμηλού κόστους εργασίας (αλλά σταδιακά αυξημένων δεξιοτήτων και βελτιωμένων τεχνολογικών υποδομών) αντικειμενικά πίεζε και τους ηγεμονικούς σχηματισμούς στην ιμπεριαλιστική αλυσίδα, δημιουργούσε συνθήκες μειωμένης κερδοφορίας και άρα αντικειμενικά διαμόρφωνε συνθήκη όπου ένα μέρος του συνολικού παραγωγικού δυναμικού δεν αξιοποιούνταν επαρκώς.

στ) Η ταυτόχρονη δυνατότητα απόσπασης κερδών και από παραγωγικές πρακτικές και από επενδύσεις στις χρηματοπιστωτικές πρακτικές συχνά περιόριζε την κλίμακα των αναδιαρθρώσεων. Υπήρχε, δηλαδή, πάντοτε η πιθανότητα, εντός των μεγάλων μονοπωλιακών ομίλων, μεγάλο μέρος των κερδών να προκύπτουν κυρίως από χρηματοπιστωτικές επενδύσεις και λιγότερο από παραγωγικές αναδιαρθρώσεις, γεγονός που ενίσχυε τις τάσεις υπερσυσσώρευσης.

ε) Διατηρήθηκαν αντιστάσεις από τη μεριά της εργασίας, ιδίως στους αναπτυσσόμενους καπιταλιστικούς σχηματισμούς με

την επιστροφή του εργατικού διεκδικητισμού που καταγράφεται, με διάφορες μορφές από τα μέσα της δεκαετίας του 1990. Οι αντιφάσεις αυτές με διαφορετικούς όρους ήταν εμφανείς από τις αρχές της τρέχουσας δεκαετίας, όμως, η πλήρης εκδήλωση των αποτελεσμάτων τους αναστελλόταν από την υπερδιόγκωση της χρηματοοικονομικής σφαίρας, τη δυνατότητα υψηλής κερδοφορίας εκεί μέρος της οποίας επέστρεφε ως εισόδημα και κατανάλωση των αστικών στρωμάτων, την διόγκωση του δανεισμού των νοικοκυριών που συνέχισαν να τροφοδοτούν μορφές ενεργού ζήτησης.

3. Η τρέχουσα κρίση υπερσυσσώρευσης δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί ως γραμμική συνέχεια της δομικής κρίσης υπερσυσσώρευσης που ξέσπασε στη δεκαετία του 1970, όπως συχνά ακούγεται. Αφήνοντας κατά μέρος το ανοιχτό θεωρητικό ζήτημα εάν και κατά πόσο η τρέχουσα κρίση εντάσσεται σε τάσεις υπερσυσσώρευσης ενεργές από τότε ή σε άλλες που εμφανίστηκαν στη συνέχεια, το σίγουρο είναι ότι πρέπει να απορρίψουμε μια εικόνα αδιάλειπτης καπιταλιστικής κρίσης που θα παρέπεμπε στον παραδοσιακό καταστροφισμό της ιστορικής Αριστεράς, τη θεωρία του καπιταλισμού που διαρκώς τείνει προς το σάπισμα και την κατάρρευση. Ύστερα από την καπιταλιστική κρίση της δεκαετίας του 1970 υπήρξε τροποποίηση του συσχετισμού δύναμης σε βάρος της εργασίας, λιτότητα και τη μαζική ανεργία, τεχνολογικές και οργανωτικές αναδιαρθρώσεις στην παραγωγή, η νεοφιλελεύθερη διαχείριση, ένταση της διεθνοποίησης του κεφαλαίου, που συνέβαλαν στην ανάκαμψη και της παραγωγικότητας και της κερδοφορίας. Όμως, αυτή η διαδικασία εξόδου από την κρίση δεν σήμανε ούτε το τέλος της ταξικής πάλης, ούτε την αναστολή των εγγενών αντιφατικών τάσεων του καπιταλιστικού συστήματος. Αντιφάσεις, προβλήματα και αντιστάσεις παρέμειναν ενεργές και η πιθανότητα ενεργοποίησης τάσεων υπερσυσσώρευσης πραγματική.

4. Η χρηματοπιστωτική κρίση με τη σειρά της είναι το αποτέλεσμα πρακτικών διόγκωσης της χρηματοοικονομικής σφαίρας, πρακτικών δηλαδή εκτεταμένης προεπικύρωσης μελλοντικών εργασιών ως κοινωνικά αναγκαίων. Η διόγκωση της χρηματοοικονομικής σφαίρας δεν είναι ένδειξη συγκυριακής ηγεμονίας των «παρασιτικών» στρωμάτων έναντι των υγιών καπιταλιστών, αλλά πλευρά της διευρυμένης αναπαραγωγής του καπιταλισμού. Καθ αυτή η προεπικύρωση αποτελεί στοιχείο αναγκαίο για τη διευρυμένη αναπαραγωγή της καπιταλιστικής συσσώρευσης και σε όλη την προηγούμενη περίοδο αποτέλεσε παράγοντα ενίσχυσης των τάσεων αναδιάρθρωσης και της ταξικής θέσης των δυνάμεων του κεφαλαίου καθώς προσέφερε και χρηματοδότηση για επενδύσεις και κερδοφορία / εισόδημα για τις αστικές μερίδες. Επιπλέον, επιτρέπει την ταχύτερη και ευκολότερη μεταφορά κεφαλαίων από τον έναν κλάδο στον άλλο, διευκολύνοντας τη διαμόρφωση του μέσου ποσοστού κέρδους. Εκτός αυτού, είχε και μια σημαντική λειτουργία ως προς την ενοποίηση – και μάλιστα στην πιο επιθετική εκμεταλλευτική εκδοχή – των ταξικών πρακτικών του κεφαλαίου καθώς διαμόρφωνε μια συνεχή πίεση για άμεση και υψηλή απόδοση, επομένως και για εντονότερη κερδοφορία. Εξέφρασε έτσι με τον πιο επιθετικό τρόπο την κοινωνική βία που εμπεριέχεται μέσα στο κεφάλαιο ως κοινωνική σχέση. Ακόμη περισσότερο, η επιθετικότητα του κεφαλαίου χρήματος, η απαίτηση για άμεση και υψηλή κερδοφορία, η πίεση που ασκούσε τόσο στο εσωτερικό των καπιταλιστικών κοινωνικών σχηματισμών, όσο και διεθνώς μέσα από την πίεση των διεθνών ροών χρηματοοικονομικών ροών κεφαλαίου, πίεση που διαμορφώθηκε και σε υπαγόρευση πολιτικής από τους διεθνείς οργανισμούς. Είτε με τη μορφή της διαρκούς τρομοκρατίας από την απαίτηση των «μετόχων» για υψηλή κερδοφορία και για άνοδο της τιμής των μετοχών, είτε ως συστηματική πίεση για την προσαρμογή στα «σταθεροποιητικά προγράμματα» και για την ενίσχυση π.χ. των εθνικών νομισμάτων, είτε ως ιδεολογική τρομοκρατία για τα «ελλείμματα» η διόγκωση της χρηματοπιστωτικής σφαίρας αποτέλεσε έναν από τους βασικότερους μοχλούς για την εφαρμογή αντιλαϊκών πολιτικών, την αναδιάρθρωση της παραγωγής, τη συμπίεση των εργατικών εισοδημάτων, την περικοπή κοινωνικών δαπανών, την ιδιωτικοποίηση δημόσιων επιχειρήσεων. Ωστόσο, η χρηματοοικονομική αυτή επέκταση ενείχε και μια κρίσιμη εσωτερική αντίφαση. Ακριβώς επειδή λειτουργούσε ως προεπικύρωση μελλοντικών εργασιών, μελλοντικών πρακτικών, ενείχε τον κίνδυνο της απότομης διόρθωσης και της μαζικής απαξίωσης χρηματοοικονομικών τίτλων, που εκ των πραγμάτων θα είχε αποτελέσματα στη συνολική αναπαραγωγή του κεφαλαίου. Υπάρχουν περιπτώσεις που τέτοιες μαζικές απαξιώσεις κεφαλαίου – χρήματος δεν οδηγούν σε γενικευμένες κρίσεις ή έχουν περιορισμένα αποτελέσματα. Όταν όμως συναντηθούν με υποβόσκουσες τάσεις υπερσυσσώρευσης, δηλαδή, όξυνση των αντιφάσεων στον πυρήνα δηλαδή της σχέσης – κεφάλαιο, τότε μπορούν να οδηγήσουν και σε ενεργοποίηση μιας συνολικής κρίσης.

5. Η χρηματοπιστωτική κρίση δεν αποτελεί τον αιτιώδη πυρήνα της τρέχουσας καπιταλιστικής κρίσης υπερσυσσώρευσης, έστω και εάν αποτελεί το μηχανισμό που ενεργοποίησε την πλήρη εμφάνισή της. Ο λόγος που επιμένουμε σε αυτό είναι γιατί κομβική πλευρά της διευρυμένης αναπαραγωγής είναι η ικανότητα εκμετάλλευσης της ζωντανής εργασίας, αυτή είναι η βάση της αυτοαξιοποίησής του κεφαλαίου (έστω και εάν φετιχιστικά οι ίδιοι οι καπιταλιστές ενίοτε δεν το αντιλαμβάνονται). Ακόμη και εάν κανείς δει αλληπάλληλες αγοραπωλησίες τίτλων που αναφέρονται σε μελλοντικές εργασίες και μέσα σε αυτές κάποιοι να αποσπούν κέρδος, στο τέλος αυτοί θα πρέπει να συναντηθούν με παραγωγικές πρακτικές και πρακτικές απόσπασης υπεραξίας (τις οποίες ουσιαστικά οι χρηματοπιστωτικές πρακτικές προεξοφλούν). Αυτό σημαίνει ότι τόσο ο πυρήνας των δομικών καπιταλιστικών κρίσεων βρίσκεται, σε τελική ανάλυση, στην καπιταλιστική παραγωγή, όσο και ότι η δυνατότητα εξόδου από την κρίση προϋποθέτει τομές στην καπιταλιστική παραγωγή, στον πυρήνα των παραγωγικών σχέσεων, στη διαλεκτική παραγωγικών δυνάμεων / παραγωγικών σχέσεων (αύξηση παραγωγικότητας και του ποσοστού εκμετάλλευσης σε ρυθμούς υπέρτερους της αύξησης της οργανικής σύνθεσης του κεφαλαίου, με παράλληλη προσπάθεια για οικονομία στη χρήση του σταθερού κεφαλαίου και για φτήνισμα του, έτσι ώστε να ανακάμπτει το ποσοστό κέρδους και να μην ενεργοποιείται η πτωτική τάση του). Διαφορετικά θα ήταν ως να λέγαμε ότι η αιτία της κρίσης βρίσκεται αποκλειστικά στη χρηματοπιστωτική σφαίρα και αντίστοιχα ότι μπορεί μια διαφορετική χρηματοπιστωτική πολιτική (ή ευρύτερα μια αλλαγή στις κρατικές μακροοικονομικές παρεμβάσεις) μπορεί από μόνη της να σημάνει και καπιταλιστική έξοδο από την κρίση (κάτι που αποτελεί ταυτόχρονα ρεφορμιστική αυταπάτη αλλά και «φαντασίωση» των κρατικών επιτελείων).

6. Η χρηματοπιστωτική κρίση ειδικά αλλά και η καπιταλιστική κρίση υπερσυσσώρευσης γενικότερα, δεν αποτελούν το αποτέλεσμα της έλλειψης σωφροσύνης των τραπεζών ή της «απορύθμισης» του χρηματοπιστωτικού τομέα. Προφανώς και η απελευθέρωση των χρηματοπιστωτικών πρακτικών και των χρηματοοικονομικών ροών, η άρση ορίων και περιορισμών στο δανεισμό και τα χρηματοοικονομικά παράγωγα, η άρση όλων των φραγμών στις διεθνείς κινήσεις κεφαλαίων ενείχαν τον κίνδυνο να δημιουργούνται χρηματοοικονομικές φούσκες. Όμως, αυτό δεν ήταν αποτέλεσμα «αφροσύνης», αλλά συνειδητή ταξική επιλογή για να προεπικυρώσουν και να ενισχύσουν τις αναδιαρθρώσεις, να αυξήσουν το διαθέσιμο εισόδημα των αστικών τάξεων, να τροφοδοτήσουν τη ζήτηση, να ασκήσουν πίεση στις δυνάμεις της εργασίας, να επιταχύνουν αναδιαρθρώσεις. Δεν ήταν αποτέλεσμα «απορύθμισης» ή απουσίας ελέγχου, αλλά συνειδητών πολιτικών επιλογών και θεσμικών τομών που διαμόρφωσαν μια νέα χρηματοοικονομική αρχιτεκτονική και επέτρεψαν τις σύνθετες χρηματοοικονομικές πρακτικές υψηλού κινδύνου. Επιπλέον, όλα δείχνουν ότι οι υπεύθυνοι της οικονομικής πολιτικής (Υπουργεία, Κεντρικές Τράπεζες, Διεθνείς Οργανισμοί) είχαν επίγνωση του πραγματικού κινδύνου για φούσκες, αλλά υπολόγιζαν αφενός στο ταξικό όφελος μέχρι τότε, αφετέρου στη δυνατότητα να περνούν από τη μία φούσκα στην άλλη. Στην πραγματικότητα – και με δεδομένο ότι τα σημάδια μιας κάμψης των τάσεων οικονομικής ανάκαμψης και στοιχείων ύφεσης ήταν ορατά ήδη από το τις αρχές της δεκαετίας του 2000 – είναι προφανές ότι η υπερδιόγκωση της χρηματοπιστωτικής σφαίρας ήταν και ένας τρόπος να ανασταλούν οι άμεσες μορφές εμφάνισης της κρίσης υπερσυσσώρευσης, κάτι που φάνηκε και από τη χρονική υστέρηση μέχρι το ξέσπασμα της κρίσης.

7. Για εμάς η τρέχουσα καπιταλιστική κρίση, τόσο στη διάσταση της κρίσης υπερσυσσώρευσης όσο και της χρηματοπιστωτικής κρίσης, αποτελεί κρίση του συνολικού κεφαλαιακού κυκλώματος, κρίση μιας συνολικότερης ταξικής στρατηγικής. Δεν είναι κρίση μόνο του χρηματοοικονομικού κεφαλαίου, ούτε αποτέλεσμα του παρασιτικού ρόλου του. Αυτή η υποτιθέμενη αντιπαράθεση ανάμεσα στο «παραγωγικό» κεφάλαιο και τους «παρασιτικούς» ραντιέρηδες αδυνατεί να κατανοήσει τη λειτουργία της διόγκωσης της χρηματοπιστωτικής σφαίρας και τις ταξικές στρατηγικές που συμπυκνώθηκαν εκεί, τη διλεκτική ανάμεσα σε καπιταλιστική αναδιάρθρωση της παραγωγής και σε «χρηματοοικονομοποίηση» (financialization) της οικονομίας, το γεγονός ότι οι ίδιοι οι βιομηχανικοί μονοπωλιακοί όμιλοι χρησιμοποίησαν τη χρηματοπιστωτική σφαίρα για να ενισχύσουν την κερδοφορία τους. Τόσο η διόγκωση της χρηματοοικονομικής σφαίρας (που αποτέλεσε και μοχλό πίεσης για αναδιαρθρώσεις, μέσα από την «βία του κεφαλαίου – χρήματος, που ξεδίπλωσε) αλλά και οι αναδιαρθρώσεις στην παραγωγή, στην οργάνωση της εργασίας, στις νέες τεχνολογίες, στη γεωγραφική κατανομή των δραστηριοτήτων, αποτέλεσαν πλευρές μιας ενιαίας – έστω και αντιφατικής – αστικής στρατηγικής για την τροποποίηση του ταξικού συσχετισμού δύναμης σε βάρος της εργασίας και την ανάκαμψη της καπιταλιστικής κερδοφορίας.

8. Κομμάτι αυτής της οικονομικής κρίσης και η δημοσιονομική κρίση που αποτυπώνεται σε μια σειρά από σχηματισμούς. Η δημοσιονομική κρίση προκύπτει μέσα από το συνδυασμό διαφόρων παραγόντων:

- α) Η οικονομική ύφεση περιορίζει τη φοροληπτική δυνατότητα των κρατών
- β) Η κρίση επιβάλλει μορφές οικονομικής παρέμβασης του κράτους που διογκώνουν τις δαπάνες και τα ελλείμματα.
- γ) Η γενικευμένη χρηματοοικονομοποίηση συνεπάγεται ότι και το δημόσιο χρέος γίνεται πεδίο κερδοσκοπίας, σε ένα φαύλο κύκλο αυξημένου κόστους δανεισμού που συνεπάγεται αυξημένο δανεισμό.

Πέραν, όμως, αυτών των στοιχείων που εξηγούν την αύξηση των ελλειμμάτων και των δανειακών αναγκών, η δημοσιονομική κρίση, όπου και όπως εκφράζεται, αξιοποιείται πολιτικά για την επιδείνωση του συσχετισμού δύναμης σε βάρος των εργαζομένων. Ουσιαστικά, με αφορμή τα ελλείμματα διαμορφώνεται συνθήκη οικονομικής τρομοκρατίας ενάντια στις λαϊκές κατακτήσεις και προσπάθεια για συμπίεση του κόστους εργασίας, ελαστικοποίηση του συμβολαίου εργασίας και αναίρεση αναδιανεμητικών πολιτικών. Αυτή η πολιτική διάσταση δεν αφορά μόνο την αντίδραση των κρατών στη δημοσιονομική κρίση ή τις επιταγές των διεθνών οικονομικών οργανισμών και τους δρακόντειους οικονομικούς όρους των κάθε είδους «σταθεροποιητικών προγραμμάτων». Αφορά και την ίδια τη λειτουργία των «αγορών» που σε μεγάλο βαθμό λειτουργούν ως εκφραστές μιας συσσωρευμένης συστημικής κοινωνικής βίας του κεφαλαίου και στην πραγματικότητα προεξοφλούν και προωθούν και αλλαγές πολιτικής.

9. Σε αυτό το πλαίσιο, η αρκετά διαδεδομένη αναφορά μέσα στην τρέχουσα συζήτηση της Αριστεράς σε «κρίση του νεοφιλελευθερισμού» θα πρέπει να αντιμετωπιστεί με τρόπο κριτικό. Εάν παραπέμπει σε κρίση ενός συνόλου ταξικών στρατηγικών που αναπτύχθηκαν τις τελευταίες δεκαετίες τότε μπορεί να γίνει αποδεκτή. Εάν, όμως, παραπέμπει σε μια ερμηνεία της κρίσης ως αποτέλεσμα μιας εσφαλμένης και άφρονος «διαχείρισης» που εάν εγκαταλειφθεί, τότε θα έχουμε ξεπέραςμα της κρίσης, τότε η αναφορά σε «κρίση του νεοφιλελευθερισμού» δεν μπορεί να γίνει αποδεκτή. Άλλωστε, σήμερα ακόμη και οι αλλαγές πολιτικής που προτείνονται από τα αστικά επιτελεία μπορεί σε ορισμένες πλευρές να απέχουν από τη νεοφιλελεύθερη ορθοδοξία (π.χ. η πολιτική επιτοκίων), αλλά στον πυρήνα τους δεν αμφισβητούν την ταξική λογική που κυριάρχησε τις τελευταίες δεκαετίες: την ένταση της εκμετάλλευσης, τις αναδιαρθρώσεις στην παραγωγή, την ελαστική εργασία και συνολικά την επιδείνωση του συμβολαίου εργασίας, την ένταση των πρακτικών καταστολής / επιτήρησης. Επιπλέον, αποτελεί κλασική ρεφορμιστική αυταπάτη η αντίληψη ότι τα αιτήματα των δυνάμεων της εργασίας αποτελούν ταυτόχρονα και το δρόμο για την έξοδο από την καπιταλιστική κρίση και τη ανάδυση ενός «καλύτερου» καπιταλισμού της παραγωγής και της ανάπτυξης. Όσοι επιμένουν σε αριστερές προτάσεις για την καπιταλιστική έξοδο από την καπιταλιστική κρίση (το πρότυπο ενός δικαιότερου και περισσότερο ρυθμισμένου καπιταλισμού) παραβλέπουν ότι χωρίς όξυνση των ταξικών αγώνων, αντιστάσεων και διεκδικήσεων, χωρίς αντικαπιταλιστική οπτική και αμφισβήτηση του πυρήνα της αστικής ηγεμονίας, το πιο πιθανό είναι η αστική απάντηση στην κρίση να επιμένει στον πυρήνα αυτού που ορίζεται γενικά ως νεοφιλελεύθερη «στρατηγική». Ακόμη περισσότερο, εάν σήμερα οι δυνάμεις της Αριστεράς ενσωματώσουν τη λογική ότι υπάρχει η «οικονομία μας» η οποία περνά κρίση, ως αποτέλεσμα κάποιου αυτοκαταστροφικού παραλογισμού των αστών, απέναντι στην

οποία οι δυνάμεις της εργασίας έχουν προτάσεις ώστε να λειτουργήσει καλύτερα (πάντα ως καπιταλιστική οικονομία), ο πραγματικός πολιτικός κίνδυνος είναι να ηγεμονευτούν από τις απαιτήσεις της καπιταλιστικής συσσώρευσης και τελικά να εγκαταλείψουν τις όποιες αρχικές «φιλολαϊκές προτάσεις» (π.χ. ριζική αναδιανομή εισοδήματος για να τονωθεί η ζήτηση) και να υιοθετήσουν τον πυρήνα των αστικών προτάσεων (π.χ. χρηστή διαχείριση δημοσιονομικών, «αναγκαίες» θυσίες, επιθετικές αναδιαρθρώσεις κ.λπ.).

10. Μπροστά στη συγκυρία της κρίσης από διάφορες πλευρές έχει υπάρξει μια ιδιαίτερη επικέντρωση σε ζητήματα μακροοικονομικής διαχείρισης και πολιτική ελλειμμάτων. Σε αυτό συγκλίνουν τοποθετήσεις τόσο από την ρεφορμιστική Αριστερά, όσο και από αστούς οικονομολόγους και σχεδιαστές πολιτικής (π.χ. Krugman, Stiglitz κ.λπ.). Σύμφωνα με αυτές τις τοποθετήσεις το βασικό πρόβλημα είναι ότι η επικέντρωση σε ζητήματα όπως η με κάθε κόστος νομισματική σταθερότητα, η προσπάθεια περιορισμού των ελλειμμάτων, οι περικοπές στις δημόσιες δαπάνες, η υποτίμηση της ενεργού ζήτησης οδήγησαν στην κρίση και κατά συνέπεια αυτό που απαιτείται είναι μια πιο ευέλικτη νομισματική πολιτική, η χαλάρωση των πολιτικών ως προς το έλλειμμα και η αύξηση των δημοσίων δαπανών. Ιδιαίτερα έντονη είναι αυτή η συζήτηση και στην Ευρώπη, δεδομένης της αυστηρής δημοσιονομικής αρχιτεκτονικής της ΟΝΕ και του Συμφώνου Σταθερότητας. Κατά τη δική μας γνώμη αυτές οι τοποθετήσεις εντοπίζουν μεν μια πλευρά της συγκυρίας και των αντιφάσεων που οδήγησαν στην κρίση, αλλά όχι τον αιτιώδη πυρήνα. Επιπλέον, έχουν τον κίνδυνο να εγκλωβίσουν την αριστερά και το λαϊκό κίνημα σε μια συζήτηση για τις πολιτικές εξόδου από την κρίση που θα ενισχύουν τελικά τις δυνάμεις του κεφαλαίου και όχι τις δυνάμεις της εργασίας. Η χαλάρωση της πολιτικής ως προς τα ελλείμματα και η αύξηση των δημοσίων δαπανών (που στην πραγματικότητα ουδέποτε μειώθηκαν ριζικά στις δεκαετίες των αναδιαρθρώσεων, απλώς άλλαξαν κατανομή και κατεύθυνση) μπορεί να οδηγήσει απλώς στην αύξηση των ενισχύσεων προς τις τράπεζες και τις επιχειρήσεις και όχι στην ενίσχυση των λαϊκών στρωμάτων.

11. Σήμερα οι αστικές στρατηγικές για την έξοδο από την κρίση προσπαθούν να συναρθρώσουν την ανάγκη αντιμετώπισης των συνεπειών και την ανάκαμψη της καπιταλιστικής κερδοφορίας με την προσπάθεια για να διατηρηθεί το ταξικό κεκτημένο των δεκαετιών των αναδιαρθρώσεων και ο αρνητικός συσχετισμός για τις δυνάμεις της εργασίας. Σε αυτό το πλαίσιο μπορούμε να έχουμε ταυτόχρονα χαλάρωση πλευρών της μακροοικονομικής πολιτικής με επιμονή ταυτόχρονα στις πολιτικές που επιδεινώνουν τη θέση των εργαζομένων, όπως είναι η λιτότητα, η ελαστική εργασία, οι ιδιωτικοποιήσεις. Παράλληλα προσπαθούν να εκμεταλλευτούν τα αποτελέσματα ανασφάλειας, πειθάρχησης και συμπίεσης του εργατικού κόστους που συνεπάγεται η αύξηση της ανεργίας. Γι' αυτό και πάλι στις προτάσεις για αλλαγής της «χρηματοοικονομικής αρχιτεκτονικής» κανείς βλέπει την ίδια επιμονή στις «διαρθρωτικές αλλαγές».

12. Ιδιαίτερα στην Ευρωπαϊκή Ένωση διαφαίνεται μια ιδιαίτερα έντονη τάση να εκμεταλλευτούν οι κυρίαρχες τάξεις τη συγκυρία της κρίσης για να μπορέσουν να τσακίσουν ένα σύνολο από κατακτήσεις, συσσωρευμένες συλλογικές προσδοκίες και διεκδικήσεις των εργαζομένων και συνολικά των λαϊκών στρωμάτων, σε μια ιδιότυπη «φυγή προς τα εμπρός» μπροστά στα δεδομένα της κρίσης. Αυτό μπορεί να εξηγήσει γιατί εν μέσω εντονότατης οικονομικής ύφεσης στην ΕΕ εξακολουθεί να υπάρχει επιμονή στους στόχους προσαρμογής στην ΟΝΕ και στην τρομοκρατία των ελλειμμάτων, παρότι αντικειμενικά αυτές οι περιοριστικές πολιτικές ενισχύουν την ύφεση. Εάν το αποτέλεσμα θα είναι το πέρασμα ενός μεγάλου κύκλου αναδιαρθρώσεων και αντιλαϊκών μέτρων φαίνεται ότι οι ευρωπαϊκές ολιγαρχίες είναι διατεθειμένες να υποστούν ακόμη και παράταση των συνεπειών της κρίσης. Αυτή η στρατηγική στην αξιοποίηση της ύφεσης ως μοχλού οικονομικής και κοινωνικής πειθάρχησης αποτυπώνεται και στον τρόπο που η όξυνση της δημοσιονομικής κρίσης στις χώρες κύρια του Ευρωπαϊκού Νότου, αλλά και στην Ιρλανδία πρωτίστως αντιμετωπίστηκε από τους μηχανισμούς της ΕΕ και τους ηγεμονικούς σχηματισμούς σε αυτή ως ανάγκη για «διαρθρωτικές αλλαγές», δηλαδή για επίθεση στα δικαιώματα των εργαζομένων με περικοπές μισθών, ανατροπές στις εργασιακές σχέσεις, αντιδραστικές αλλαγές στο ασφαλιστικό σύστημα. Αυτή η στρατηγική «φυγής προς τα εμπρός» αντανάκλα και την πεποίθηση των αστικών τάξεων στην Ευρώπη ότι δεν υπάρχει άμεση δυνατότητα ανάκαμψης της καπιταλιστικής κερδοφορίας μέσα από παραγωγικές τομές και τεχνολογικές και οργανωτικές καινοτομίες που θα οδηγούσαν σε μια ριζική άνοδο της παραγωγικότητας, οπότε αυτό που μένει είναι πρωτίστως η προσπάθεια έντασης της εκμετάλλευσης των εργαζομένων μέσα από πρακτικές περιορισμού του κόστους εργασίας και συνολικά επιδείνωσης της θέσης των εργαζομένων.

13. Η καπιταλιστική οικονομική κρίση σαφώς αποτυπώνει, εκφράζει και συμπυκνώνει το συγκρουσιακό και εγγενώς αντιφατικό χαρακτήρα του καπιταλιστικού συστήματος, ως συστήματος εκμετάλλευσης και καταπίεσης. Εκφράζει ακόμη το βαθύτερο κοινωνικό ανορθολογισμό του, την καταστροφική δυναμική του. Δεν αποτελεί, όμως, και τα προεόρτια της κατάρρευσής του. Η ιστορία των καπιταλιστικών κρίσεων δείχνει ότι μπορούν να αποτελέσουν μηχανισμό για την αναδιάρθρωση και το βάθεμα των καπιταλιστικών εκμεταλλευτικών σχέσεων. Γι' αυτό και σήμερα θα ήταν λάθος να δούμε στην καπιταλιστική κρίση και την ενεργοποίηση αυτόματα μιας κρίσης της αστικής ηγεμονίας. Η ηγεμονία της αστικής τάξης και συνάρθρωση του συνασπισμού εξουσίας δεν στηρίζονται ποτέ απλώς στη διατήρηση υψηλών ρυθμών κερδοφορίας. Προϋποθέτουν όλο το πλέγμα των ταξικών εξουσιών, των πολιτικών μορφών και των ιδεολογικών πρακτικών, τη διατήρηση του ελέγχου της παραγωγικής διαδικασίας, την κατοχή της πολιτικής εξουσίας, τον έλεγχο των ιδεολογικών μηχανισμών, την ικανότητα προβολής του αστικού συμφέροντος ως εθνικού συμφέροντος. Αυτό το πλέγμα επιτρέπει την διατήρηση, ενίοτε και την ενίσχυση της θέσης του κεφαλαίου, ακόμη και εάν «η οικονομία δεν πηγαίνει καλά». Είναι κακός οικονομισμός η ταύτιση οικονομικής κρίσης και κρίσης ηγεμονίας. Ο καπιταλισμός δεν καταρρέει, έχει τη δυνατότητα να ανατραπεί μέσα από εκείνη την πολιτική παρέμβαση και δράση που αμφισβητεί ολόκληρο το πλέγμα των μηχανισμών της ηγεμονίας.

Η ίδια η καπιταλιστική κρίση, εάν δεν υπάρχει απάντηση του λαϊκού κινήματος και πολιτική παρέμβαση της Αριστεράς, επιτρέπει οριακά στους αστούς ασκήσουν οικονομική, πολιτική και ιδεολογική τρομοκρατία στις λαϊκές δυνάμεις, να εκμε-

ταλλευτούν την ανασφάλεια, να χτυπήσουν τους αδύναμους κρίκους, να δημιουργήσουν συνθήκες συμπίεσης προσδοκιών προς τα κάτω, να ενισχύσουν μορφές και πρακτικές επιβιωσιμότητας, να επιτείνουν αποτελέσματα διαίρεσης, κατακερματισμού και εξατομίκευσης μέσα στις δυνάμεις της εργασίας. Άλλωστε, αυτό θα επέτρεπε και την μετακύληση μέρους του κόστους της κρίσης στις πλάτες των λαϊκών τάξεων αλλά και θα διαμόρφωνε όρους και συνθήκες ενός νέου κύκλου αναδιάρθρωσεων και βαθέματος της εκμετάλλευσης.

14. Εάν θα μπορούσαμε να σκιαγραφήσουμε τις βασικές κατευθύνσεις στις οποίες συγκλίνουν οι μέχρι τώρα προσπάθειες απάντησης στην κρίση από τη μεριά των αστικών δυνάμεων τουλάχιστον στους σχηματισμούς του αναπτυγμένου καπιταλισμού:

α) Προσπάθεια ενίσχυσης / διάσωσης του τραπεζικού συστήματος, έτσι ώστε να μπορεί να επανενεργοποιηθεί η λειτουργία προεπικύρωσης μελλοντικών εργασιών, συνολικά προσπάθεια οι χρηματοοικονομικές ροές να ξαναλειτουργήσουν ως μηχανισμός τόνωσης της οικονομίας.

β) Προσπάθεια ενίσχυσης / διάσωσης / αναδιάρθρωσης μεγάλων βιομηχανικών κλάδων, που τυχόν απότομη απαξίωσή τους θα λειτουργούσε αποσταθεροποιητικά για την οικονομία (π.χ. αυτοκινητοβιομηχανία).

γ) Μεγάλη έμφαση στην αναδιάρθρωση των εργασιακών σχέσεων, στην ακόμη μεγαλύτερη ελαστικοποίηση του συμβολαίου εργασίας, στην ανατροπή των όποιων συλλογικών δικαιωμάτων και μορφών προστασίας είναι ακόμη σε ισχύ. (παράλληλα με την απαίτηση για αναβάθμιση των δεξιοτήτων και της πολυλειτουργικότητας), συνολικά στην επιδείνωση των όρων εργασίας. Η ταυτόχρονα απαίτηση για μια εργατική δύναμη πολυλειτουργική και με περισσότερες δεξιότητες και ταυτόχρονα φτηνή, πειθαρχημένη και με συμπιεσμένα δικαιώματα και προσδοκίες, ικανή να υφίσταται συνθήκη μεγάλης κινητικότητας και ανασφάλειας, παραμένει.

δ) Μείωση του εργατικού κόστους, τόσο άμεσου και έμμεσου και παράλληλα παράταση του συνολικού εργάσιμου χρόνου. Σε αυτή την κατεύθυνση θα αξιοποιηθεί ακόμη περισσότερο το διαρκές κοινωνικό dumping από τους σχηματισμούς χαμηλού κόστους εργασίας, αλλά και φαινόμενα και τάσεις όπως η δημοσιονομική κρίση ως αφορμή για ακόμη μεγαλύτερο περιορισμό του εργατικού κόστους.

ε) Ακόμη μεγαλύτερος περιορισμός των αναδιανεμητικών δαπανών του κράτους και επιδείνωση των ασφαλιστικών συστημάτων.

στ) Αναζήτηση επιπλέον πεδίων κερδοφορίας και επένδυσης για το κεφάλαιο (π.χ. όλες οι δραστηριότητες που σχετίζονται με την περιβαλλοντική προστασία, ανάπτυξη, διαχείριση). Σε αυτό το πλαίσιο κομβική πλευρά είναι η ακόμη μεγαλύτερη επέκταση της δυνατότητας επιβολής μορφών καπιταλιστικής ιδιοκτησίας σε χώρους και τομείς που μέχρι τώρα ήταν και εκτός εμπορευματικής μορφής. Αυτή η λογική των νέων «περιφράξεων» είναι ιδιαίτερα έντονη σε χώρους όπως η πνευματική ιδιοκτησία και οι κάθε είδους γενετικές πληροφορίες. Εσωτερική αντίφαση της όλης διαδικασίας ότι την ίδια ώρα που επεκτείνονται αυτές οι δυνατότητες επιβολής δικαιωμάτων ιδιοκτησίας διευρύνονται και οι δυνατότητες αυτά να παρακάμπνουνται.

ζ) Προσπάθεια για ένα νέο γύρο μεγάλων τεχνολογικών καινοτομιών με τρόπους που να μπορούν να πετύχουν τομές στην παραγωγικότητα και φθιάνεμα του σταθερού κεφαλαίου. Αυτό επικεντρώνεται σε μια σειρά από τομείς όπως είναι η αναζήτηση τρόπων η επανάσταση της πληροφορικής σε όλες τις πλευρές της (αυτοματισμοί, δίκτυα, υπολογιστές) να μπορέσει να οδηγήσει σε τομές στην παραγωγικότητα, η προσπάθεια η βιοτεχνολογία πέραν του να αυξάνει την παραγωγικότητα στον ίδιο τον ιδιαίτερο κλάδο να αποτελέσει παράγοντα που να μειώσει συνολικά το κόστος αναπαραγωγής της εργατικής δύναμης, ή οι προσπάθειες για τομές στο κόστος παραγωγής ενέργειας. Προϋπόθεση για παίξουν το ρόλο τους οι τεχνολογικές καινοτομίες είναι να μπορέσουν να συναρθρώσουν και μια τομή στο πρότυπο οργάνωσης της εργασίας σε ένα συνολικό παραγωγικό υπόδειγμα, κατά τρόπο ανάλογο που π.χ. το φορντικό μοντέλο σηματοδότησε μια ευρύτερη τομή ως προς τη δυνατότητα παραγωγικότητας της εργασίας.

15. Αυτή η προσπάθεια δε σημαίνει ότι δεν έχουν να αντιμετωπίσουν μεγάλες και σημαντικές αντιφάσεις και με αυτή την έννοια βρίσκονται οι αστικές τάξεις αντιμέτωπες με πραγματικές προκλήσεις:

α) Με ποιο τρόπο θα μπορέσουν να υπάρξουν νέες μεγάλες τομές στην παραγωγικότητα της εργασίας, στο ποσοστό εκμετάλλευσης και τελικά στο ποσοστό κέρδους, δεδομένου ότι είμαστε ούτως ή άλλως μέσα στην εμπέδωση ενός παραγωγικού υποδείγματος που στηρίχτηκε στην επιδείνωση της θέσης της εργασίας και την αύξηση των δεξιοτήτων του συλλογικού εργάτη. Παρότι μπορεί κανείς να δει πλευρές ενός μοντέλου που να στηρίζεται στην πολυλειτουργικότητα, στην τρομερή εσωτερική πίεση, στην εναλλαγή θέσεων και καθηκόντων, στην άρση του διαχωρισμού ανάμεσα σε ελεύθερο και εργάσιμο χρόνο (μέσα από την ανάπτυξη μορφών επικοινωνίας και εργασίας από το σπίτι ή ακόμη και εν κινήσει), αυτό είναι ένα ερώτημα με ποιους όρους και ποια χαρακτηριστικά μπορεί να επεκταθεί στο σύνολο των κλάδων.

β) Με ποιο τρόπο θα μπορέσουν να διαμορφώσουν μια νέα ισορροπία ανάμεσα στο χρηματοοικονομικό τομέα και τον τομέα της παραγωγής.

γ) Πώς θα μπορέσουν να αντιμετωπίσουν το πρόβλημα των ενδοϊμπεριαλιστικών αντιθέσεων και να διαμορφώσουν μια διεθνή οικονομική και νομισματική αρχιτεκτονική με αποκρυσταλλωμένες σχέσεις ηγεμονίας.

δ) Πώς θα αποφύγουν ένα νέο φαύλο κύκλο υπερδιόγκωσης της χρηματοπιστωτικής σφαίρας και δημιουργίας φουσκών.

ε) Πώς οι αυξημένες κρατικές δαπάνες θα ενισχύσουν όντως τάσεις αναδιάρθρωσης και δεν θα αποτελέσουν απλώς κάλυψη μέρους του κόστους της κρίσης.

στ) Με ποιο τρόπο αυτή η αναβάθμιση της κρατικής παρέμβαση για την ενίσχυση των κεφαλαιοκρατών (αυτή η αναδιανομή εισοδήματος υπέρ του κεφαλαίου) δεν θα οδηγήσει και σε μια εκ νέου απαίτηση και για αναδιανομή εισοδήματος υπέρ των δυνάμεων της εργασίας.

ζ) Με ποιο τρόπο θα μπορέσουν να αντιμετωπίσουν τις έστω και άνισες και αντιφατικές μορφές κοινωνικού διεκδικητι-

σμού και ριζοσπαστισμού που αναπτύσσονται μέσα στην κρίση, με δεδομένη την ηγεμονική κρίση του νεοφιλελευθερισμού αλλά και την ανάπτυξη σημαντικών κινημάτων και στις καπιταλιστικές μητροπόλεις.

16. Μέσα σε όλες τις αντιφάσεις το γεγονός ότι υπάρχουν κοινωνικοί σχηματισμοί που δείχνουν να επιδεικνύουν δυναμισμό μέσα στην παγκόσμια οικονομία και να μην επηρεάζονται στον ίδιο βαθμό από την οικονομική κρίση δεν σημαίνει ότι απαραίτητα αυτοί αποτελούν, τουλάχιστον σε επίπεδο βραχείας ιστορικής διάρκειας, και την εναλλακτική λύση απέναντι στις αντιφάσεις του παγκόσμιου καπιταλισμού. Σήμερα δεν υπάρχει αμφιβολία ότι σχηματισμοί όπως η Κίνα ή η Ινδία αποτελούν κρίσιμους κόμβους του παγκόσμιου καπιταλισμού καταλαμβάνοντας ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο στην παγκόσμια μεταποιητική παραγωγή. Είναι επίσης γεγονός ότι μπόρεσαν έστω και εν μέσω κρίσης να διατηρήσουν υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης παρά την μείωση της παγκόσμιας ζήτησης. Σαφές είναι ότι θα παίξουν ολοένα και μεγαλύτερο ρόλο στη ιμπεριαλιστική αλυσίδα και οριακά θα κινούμαστε προς έναν περισσότερο πολυπολικό κόσμο. Ωστόσο, εάν κανείς κοιτάξει καλύτερα θα δει ότι αυτό το οποίο προτείνουν (ιδίως στην περίπτωση της Κίνας), δεν είναι τόσο ένα εναλλακτικό καπιταλιστικό παραγωγικό πρότυπο, ένα νέο παραγωγικό υπόδειγμα, όσο μια ακραία εκδοχή συνδυασμού ανάμεσα στο ισχύον παραγωγικό υπόδειγμα (ως προς την τεχνολογία, την οργάνωση της παραγωγής, τις παραγωγικές δυνάμεις) με μια σειρά από ευνοϊκές κοινωνικές και πολιτικές συνθήκες: φτηνό κόστος εργασίας, μεγάλος εφεδρικός στρατός εργασίας, υψηλές δεξιότητες αλλά και περιορισμένα εργατικά δικαιώματα, δυνατότητα εκτεταμένης επιβολής μορφών υπερκμετάλλευσης, κρατικός αυταρχισμός και αυξημένος παρεμβατικός ρόλος του κράτους, τόσο προς ενίσχυση της επιχειρηματικής δραστηριότητας όσο και προς προστασία από πλευρές των διεθνών ροών κεφαλαίου.

17. Η μορφή και η εξέλιξη που θα πάρει τελικά η διαδικασία εξόδου από την κρίση δεν είναι μια τεχνική υπόθεση, ούτε και καθορίζεται από κάποιες οικονομικές νομοτέλειες. Αντίθετα, αποτελεί διακύβευμα του ταξικού ανταγωνισμού, θα καθοριστεί από την ένταση, τη δυναμική και την έκβαση των ταξικών αγώνων. Σε αυτό το πλαίσιο είναι πιθανό οι αστικές δυνάμεις να υποχρεωθούν σε αναπροσαρμογές πολιτικής μόνο υπό την πίεση των λαϊκών τάξεων και όχι επειδή θα έχουν συνειδητοποιήσει ότι τυχόν «φιλολαϊκές» στροφές θα είναι προς το συμφέρον τους. Αυτό σημαίνει ότι είναι λανθασμένες τόσο εκείνες οι απόψεις που λένε ότι σε κάθε περίπτωση οι ταξικοί αγώνες το μόνο αποτέλεσμα που μπορούν να έχουν είναι να διαπαιδαγωγήσουν πολιτικά τις μάζες και να τις προετοιμάσουν για την επαναστατική ανατροπή που προς το παρόν καθυστερεί εξαιτίας αδυναμιών του «υποκειμενικού παράγοντα», όσο, όμως, και εκείνες οι απόψεις που με ιστορική αφέλεια θεωρούν ότι είναι άμεσα εφικτή η διαμόρφωση ενός καθεστώτος καπιταλιστικής συσσώρευσης που θα φέρει τις λαϊκές δυνάμεις σε καλύτερη θέση και ταυτόχρονα να τροφοδοτήσει την ανάπτυξη της καπιταλιστικής οικονομίας. Άλλωστε, ακόμη και αυτό που ορίστηκε ως «κεϋνσιανισμός» ως απάντηση στην καπιταλιστική κρίση της δεκαετίας του 1930 και τη «Μεγάλη Ύφεση», δεν ήταν το αποτέλεσμα κάποιων οικονομικών νομοτελειών ούτε της διορατικότητας κάποιων οικονομολόγων. Ήταν το αποτέλεσμα της πολύ μεγάλης όξυνσης των ταξικών αγώνων, της ανάπτυξης του επαναστατικού κινήματος, της νικηφόρας πρώτης σοσιαλιστικής επανάστασης, που υποχρέωσαν σε ριζική αναπροσαρμογή πολιτικής και σημαντικές παραχωρήσεις προς τις λαϊκές τάξεις για να μπορέσει να διατηρηθεί η αστική ηγεμονία και ταξική κυριαρχία. Αντίστοιχα και σήμερα η πιθανότητα ριζικών αλλαγών πολιτικής και πραγματικών ρηγμάτων στην αστική πολιτική δεν θα έρθει από κάποια επίμονη προβολή της οικονομικής αποτελεσματικότητας των λαϊκών αιτημάτων, αλλά μέσα από την ταξική ανασυγκρότηση και αγωνιστική ανάταση του λαϊκού κινήματος και την ανασύνθεση της Αριστεράς ως δύναμης αντικαπιταλιστικής αμφισβήτησης. Αυτό, όμως δεν σημαίνει ότι εάν πρέπει να αρνηθούμε τη λογική των «θετικών προτάσεων» η απάντηση είναι η απλή προβολή της ανάγκης για ανατροπή του καπιταλισμού. Σήμερα είναι κομβικό να μπορέσουν οι λαϊκές δυνάμεις να επιβάλουν αλλαγές πολιτικής, να βαθύνουν ρήγματα στην αστική πολιτική, να δουν τη θέση τους να βελτιώνεται, γιατί διαφορετικά θα εμπεδωθεί συνθήκη ήττας και παθητικότητας. Ακριβώς γι' αυτό το λόγο είναι που πρέπει να μη μείνουμε μόνο στη γενική ιδεολογική αμφισβήτηση του καπιταλισμού και την κατάδειξη της ανωτερότητας που θα είχε μια σοσιαλιστική οργάνωση της κοινωνίας, αλλά θα πρέπει ταυτόχρονα να θέσουμε ένα σύνολο στόχων και άμεσων διεκδικήσεων πάλης που θα αποσκοπούν στο να αποτρέψουν την μετακύληση του κόστους της κρίσης στις πλάτες των εργαζομένων και να φέρουν πραγματικές ανατροπές πολιτικής. Αυτή είναι και η σημασία σήμερα τόσο ενός μάχιμου αντικαπιταλιστικού προγράμματος πάλης όσο και της συστηματικής συμβολής στην ανάπτυξη ταξικών αγώνων και αντιστάσεων.

Β. Για το σύγχρονο ιμπεριαλισμό, τις ενδοϊμπεριαλιστικές αντιθέσεις και την διαδικασία της Ευρωπαϊκής Ενοποίησης

18. Μιλώντας για τη διεθνή κατάσταση, θα πρέπει καταρχάς να ορίσουμε ένα θεωρητικό πλαίσιο με το οποίο προσεγγίζουμε τις εξελίξεις εκεί. Τα τελευταία χρόνια υπήρξε μια προσπάθεια να παρουσιαστεί το εννοιολογικό πλαίσιο της θεωρίας του ιμπεριαλισμού ως ανεπαρκές και ανίκανο να περιγράψει τις μεταλλάξεις του διεθνούς συστήματος. Σε πρώτη φάση είχαμε όλη τη φιλολογία για την παγκοσμιοποίηση ως τη διαδικασία μετάβασης σε ένα διεθνές σύστημα όπου τα εθνικά κράτη θα παίζουν όλο και μικρότερο ρόλο, όπου συγκροτείται μια ενοποιημένη παγκόσμια αγορά και μια υπερεθνική αστική τάξη, στην οποία οι μεγάλες μητροπολιτικές δυνάμεις θα αποφάσιζαν συνεργατικά στο πλαίσιο μιας μεταεθνικής κοσμοπολίτικης δημοκρατίας. Η φιλολογία αυτή διαψεύστηκε από την ίδια την πραγματικότητα των ανταγωνισμών, την ένταση των διεθνών συγκρούσεων, αλλά και την απροθυμία των ιδίων των ΗΠΑ να παραιτηθούν από τον ηγετικό τους ρόλο ή να τον μοιραστούν με άλλες δυνάμεις. Στη συνέχεια είχαμε σε διάφορες παραλλαγές το σχήμα της Αυτοκρατορίας, ένα σχήμα που χρησιμοποιώντας παραδείγματα είτε από προκαπιταλιστικούς τρόπους παραγωγής (η Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία) είτε από την πρώιμη φάση του καπιταλισμού (οι αποικιακές αυτοκρατορίες) προσπαθούσε να ερμηνεύσει τη στάση και την πολιτική των ΗΠΑ, καθώς και τη διαμόρφωση των ιεραρχιών μέσα στο διεθνές σύστημα με όρους σχέση ανάμεσα στην αυτοκρατορική δύναμη και τους υποτελείς της. Παρότι περιγραφικά αυτό αποτύπωνε πλευρές της αμερικανικής επιθετικότητας, εντούτοις δεν εξηγούσε ούτε την επιβίωση των εθνικών κρατών, ούτε τη μικρή σημασία της άμεσης γεωγραφικής κατάκτησης (το βασικό στοιχείο των αυτοκρατορικών μορφών), ούτε τις εκτεταμένες και σύνθετες σχέσεις αλληλεξάρτησης ανάμεσα στους καπιταλιστικούς κοινωνικούς σχηματισμούς. Γι' αυτό το λόγο και θεωρούμε ότι το εννοιολογικό οπλοστάσιο της μαρξιστικής θεωρίας του ιμπεριαλισμού εξακολουθεί να είναι επαρκές για την προσέγγιση των δυναμικών του διεθνούς συστήματος. Ωστόσο, εδώ χρειάζεται μια αναγκαία διευκρίνιση. Όταν μιλάμε για μαρξιστική θεωρία του ιμπεριαλισμού δεν αναφερόμαστε απλώς σε μια θεωρία της πολιτικοστρατιωτικής επιθετικότητας των ηγετικών καπιταλιστικών κρατών, αλλά σε μια θεωρία των σύνθετων και πολυεπίπεδων αποτελεσμάτων που έχει η ηγεμονία του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής στο διεθνές επίπεδο και στο διακρατικό σύστημα, αναφέρεται στον τρόπο με τον οποίο οι μορφές ταξικής συγκρότησης επηρεάζουν τις διεθνείς σχέσεις.

19. Η έννοια του ιμπεριαλισμού σε συνάρθρωση με την έννοια της ιμπεριαλιστικής αλυσίδας αποτυπώνουν μια εικόνα του διεθνούς συστήματος που συνδυάζει την αναπαραγωγή των εθνικών κρατών, τη διαμόρφωση ιεραρχιών, την εκτεταμένη οικονομική αλληλεξάρτηση. Ταυτόχρονα, η έννοια του ιμπεριαλισμού επιτρέπει την δούμε τη διεθνοποίηση του κεφαλαίου όχι απλώς ως μια οικονομική διαδικασία, αλλά και στις πολιτικές και ιδεολογικές προϋποθέσεις, τον τρόπο που οι ιμπεριαλιστικοί σχηματισμοί θα πρέπει να εγγυώνται την μακροπρόθεσμη αναπαραγωγή των πρακτικών διεθνοποίησης, τις δυνατότητες επενδύσεων, τις ροές κεφαλαίων και προϊόντων, τις ροές πρώτων υλών. Η ιεραρχία μέσα στην ιμπεριαλιστική αλυσίδα δεν διαμορφώνεται μόνο με όρους οικονομικής ισχύος (οικονομικού μεγέθους, παραγωγικότητας, κομβικού ρόλου στις ροές κεφαλαίων), αλλά και πολιτικοστρατιωτικής ισχύος. Η διαμόρφωση των όρων ιεραρχίας αποτυπώνει σχέσεις ηγεμονίας. Η ηγετική ιμπεριαλιστική δύναμη δεν είναι αυτή που είναι απλώς πιο ισχυρή οικονομικά ή πολιτικοστρατιωτικά αλλά αυτή που μπορεί να εγγυηθεί παράλληλα με το δικό της ταξικό συμφέρον και το συνολικό συμφέρον των σχηματισμών της ιμπεριαλιστικής αλυσίδας. Η διαμόρφωση σχέσεων ηγεμονίας δεν αναιρεί το στοιχείο του ανταγωνισμού, αντίθετα το στοιχείο του ανταγωνισμού διαπερνά όλες τις πρακτικές, οικονομικές, πολιτικές ιδεολογικές, που αναπτύσσονται στο διεθνές σύστημα. Γι' αυτό και η ηγεμονία είναι ένα συνεχές διακύβευμα: Κρίνεται από το εάν η ηγεμονική δύναμη κατορθώνει να λειτουργεί ως ατμομηχανή της καπιταλιστικής συσσώρευσης σε παγκόσμια κλίμακα, από το εάν επιδεικνύει υπέρτερη στρατιωτική ισχύ, από το εάν μπορεί να οικοδομεί συμμαχίες γύρω από τις πολιτικές της στρατηγικές, από το εάν λειτουργεί ως το ιδεολογικό πρότυπο του σύγχρονου καπιταλισμού.

20. Βασική πλευρά του σύγχρονου ιμπεριαλισμού είναι:

-Η ένταση της διεθνοποίησης του κεφαλαίου μέσα από την απελευθέρωση της κίνησης κεφαλαίων και εμπορευμάτων, τη αυξημένη βαρύτητα των διεθνών χρηματοοικονομικών ροών και συναλλαγών, την διαμόρφωση οικονομικών ολοκληρώσεων ή ζωνών ελεύθερων συναλλαγών, την αυξημένη βαρύτητα των διεθνών οικονομικών οργανισμών. Η τάση αυτή αποτελεί όρο της διευρυμένης αναπαραγωγής του καπιταλιστικού συστήματος, αλλά και μοχλό μέσα από τον οποίο τάσεις αναδιαρθρώσεις και πιέσεις για αυξημένη παραγωγικότητα μεταφέρονται από τον έναν κρίκο της ιμπεριαλιστικής αλυσίδας στον άλλο. Η τάση αυτή δεν αναιρεί την όξυνση των ανταγωνισμών σε όλα τα επίπεδα όπως φαίνεται από τις κατά καιρούς κηρύξεις εμπορικών πολέμων, τις διακυμάνσεις των νομισματικών ισοτιμιών ανάμεσα στους διαφορετικούς πόλους, την αδυναμία να ολοκληρωθούν οι διαπραγματεύσεις στον ΠΟΕ.

-Η ένταση της πολιτικοστρατιωτικής επιθετικότητας σε ένα ευρύ φάσμα από στρατιωτικές επεμβάσεις ενάντια σε σχηματισμούς που είτε είναι σε αποσταθεροποίηση είτε αμφισβητούν πλευρές της κυρίαρχης ιμπεριαλιστικής στρατηγικής, στο πλαίσιο και μιας κατεύθυνσης ένοπλης εξαγωγής δημοκρατίας και οικονομίας της αγοράς.

-Η παράλληλη ανάδειξη και της ιδεολογικής διάστασης του σύγχρονου ιμπεριαλισμού: α) μέσα από την προσπάθεια να νομιμοποιηθούν επιθετικές ιμπεριαλιστικές κινήσεις μέσα από τη θεωρία του «πολέμου των πολιτισμών» και τη συστηματική υπόδειξη του Ισλάμ ως του μεγάλου εχθρού, β) μέσα από την προβολή του κινδύνου της «τρομοκρατίας» ως νομιμοποίησης για ιμπεριαλιστικές επεμβάσεις αλλά και για τον περιορισμό των δημοκρατικών ελευθεριών, γ) μέσα από την στρατηγική αξιοποίηση του ζητήματος των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ως δικαιολόγησης του περιορισμού της εθνικής κυριαρχίας «απείθαρχων» κοινωνικών σχηματισμών, δ) μέσα από την αναπαραγωγή μιας επίπλαστης εικόνας «παγκόσμιας κοινωνίας των πολιτών» και την ενίσχυση ενός ολόκληρου φάσματος από μηχανισμούς που συντελούν σε αυτή την εικόνα (ΜΚΟ κ.λπ.).

21. Σήμερα η διεθνοποίηση του κεφαλαίου αποτελεί βασικό μοχλό μέσα από τον οποίο εσωτερικεύονται πιέσεις σε κάθε κοινωνικό σχηματισμό για την προσαρμογή του στις απαιτήσεις της αναδιάρθρωσης. Αυτό γίνεται μέσα από την άρση περιορισμών στις κινήσεις κεφαλαίων και εμπορευμάτων και την αναίρεση φραγμών που ενίσχυαν τη θέση του εγχώριου κεφαλαίου, μέσα από τις απαιτήσεις των διαφόρων συμφωνιών για τη δημιουργία ζωνών ελεύθερων συναλλαγών και κινήσεων κεφαλαίων, μέσα από πρακτικές που στο όνομα της νομισματικής σταθερότητας οδηγούν σε πραγματική ανατίμηση του εθνικού συστήματος. Αυτές οι τάσεις λειτουργούν αναδιρθρωτικά σε περιόδους οικονομικής ανάκαμψης αλλά όχι σε περιόδους ύφεσης, οπότε και μπορούν να λειτουργήσουν αποσταθεροποιητικά. Το παράδειγμα της Αργεντινής δείχνει ποια μπορεί να είναι η οριακή κατάληξη τέτοιων κατευθύνσεων.

22. Από το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου οι ΗΠΑ κατοχύρωσαν την ηγεμονική τους θέση απέναντι στους άλλους καπιταλιστικούς σχηματισμούς κατορθώνοντας να ηγηθούν της απάντησης στην ΕΣΣΔ και το σοσιαλιστικό μπλοκ, να λειτουργήσουν ως κεντρικός κόμβος της διεθνοποίησης του κεφαλαίου και προβάλλοντας ένα ηγεμονικό πρότυπο «φορντικού» καπιταλισμού της μαζικής παραγωγής και κατανάλωσης. Μετά την πτώση της ΕΣΣΔ οι ΗΠΑ επένδυσαν στη διατήρηση ανυπέρβλητης στρατιωτικής ισχύος, πρωτοστάτησαν στις νεοφιλελεύθερες πολιτικές και στην «χρηματοοικονομοποίηση» της οικονομίας, ενώ διατήρησαν και υψηλότερη παραγωγικότητα της εργασίας απέναντι στους ανταγωνιστές τους. Επιπλέον απέτρεψαν τη διαμόρφωση οποιασδήποτε εναλλακτικής περισσότερο «συλλογικής» Ευρωπαϊκής αρχιτεκτονικής για την παγκόσμια ασφάλεια (περιορίζοντας και τις φιλοδοξίες που αρχικά επέδειξε η Γερμανία ως ηγετικός σχηματισμός της διαδικασίας της Ευρωπαϊκής Ενοποίησης και εξασφαλίζοντας την υποχώρηση της χτυπημένης από σοβαρά εσωτερικά προβλήματα της μετασοβιετικής Ρωσίας της εποχής Γιέλτσιν). Κομβική πλευρά αυτής της προσπάθειας κατοχύρωσης της ηγεμονίας και του αναντικατάστατου αμερικανικού πολιτικοστρατιωτικού ρόλου ήταν η διαμόρφωση ήδη από τη δεκαετία του 1990 ενός νέου προτύπου ιδιαίτερα επιθετικού πολιτικοστρατιωτικού παρεμβατισμού, μιας ένοπλης εξαγωγής «δημοκρατίας» και «οικονομίας της αγοράς και μιας συνακόλουθης αντίληψης μιας εθνικής κυριαρχίας υπό αίρεση για όσους σχηματισμούς δεν προσαρμόζονται στην ηγεμονική ιμπεριαλιστική στρατηγική. Ήδη από τον πρώτο «Πόλεμο του Κόλπου» και αργότερα τις επεμβάσεις στη Γιουγκοσλαβία, η στρατηγική αυτή άρχισε να ξεδιπλώνεται. Στη δεκαετία του 2000 οι ΗΠΑ αξιοποίησαν τον «πόλεμο κατά της τρομοκρατίας» για ένα φιλόδοξο σχέδιο να κατοχυρώσουν μέσοπρόθεσμα την ηγεμονία τους μέσα από έναν κύκλο περιφερειακών πολέμων που θα τσάκιζαν περιφερειακές δυνάμεις, θα εξασφάλιζαν την αμερικανική επικυριαρχία σε μια περιοχή ιδιαίτερα κρίσιμη για τις ενεργειακές ροές και θα έστελναν ένα μήνυμα ισχύος απέναντι τόσο στη Ρωσία όσο και στην Κίνα. Επιπλέον, επεδίωκαν αυτή η επίδειξη ισχύος να λειτουργήσει και ως ένα είδος προληπτικής ιδεολογικής τρομοκρατίας απέναντι στα εργατικά και νεολαϊστικά κινήματα στις ιμπεριαλιστικές μητροπόλεις και συνδυαζόταν με την πιο επιθετική εκδοχή νεοφιλελευθερισμού, νεοσυντηρητικού κυνισμού και την προβολή μιας αυταρχικής λογικής επιτήρησης και καταστολής. Εντούτοις, η υποτίμηση της πιθανότητας ισχυρών αντιστάσεων, η υπερβολική εμπιστοσύνη στην πιθανότητα ταχείας μετάβασης σε δημοκρατίες δυτικού τύπου, η συναίνεση στην προσπάθεια του Ισραήλ να διατηρηθούν συνθήκες αποσταθεροποίησης στην περιοχή, έκαναν αυτή την στρατηγική να είναι ιδιαίτερα αντιφατική, να έχει μειωμένη απήχηση και λαϊκή υποστήριξη, να έχει μεγάλο κόστος στρατιωτικό και οικονομικό. Η παρατεταμένη εμπλοκή στο Αφγανιστάν που 8 χρόνια μετά την πρώτη επέμβαση εξακολουθεί να είναι αποσταθεροποιημένο και με τους Ταλιμπάν ιδιαίτερα δραστήριους, απαιτώντας αύξηση και όχι μείωση της Αμερικανικής στρατιωτικής παρουσίας, τα διαρκή προβλήματα στο Ιράκ που ολοένα και καθυστερούν την Αμερικανική απεμπλοκή, η αποφυγή προς το παρόν ανάληψης και άλλων επιπλέον μετώπων (π.χ. Ιράν) είναι ενδεικτικά αυτών των αντιφάσεων.

23. Παρά τα ρήγματα που εμφανίστηκαν συγκυριακά στην πρώτη φάση της επέμβασης κατά του Ιράκ στη σχέση με τους ηγεμονικούς σχηματισμούς της ΕΕ, οι ΗΠΑ εξακολουθούν να ηγούνται του μπλοκ των «δυτικών» καπιταλιστικών δυνάμεων. Αυτό αποτυπώνει τη στρατηγική σύγκλιση ως προς το καθεστώς καπιταλιστικής συσσώρευσης (νεοφιλελευθερισμός, αναδιρθρώσεις, «παγκοσμιοποίηση»), την αποδοχή του πολιτικοστρατιωτικού παρεμβατισμού, την προσπάθεια οικοδόμησης απαντήσεων σε «αντισυστημικά» κινήματα. Το γεγονός ότι παρά την προσπάθεια και πολιτικής ενοποίησης της ΕΕ και «κοινης εξωτερικής πολιτικής και άμυνας» δεν υπάρχει μια εναλλακτική ευρωπαϊκή αμυντική υποδομή που να μπορεί να συγκριθεί με την Αμερικανική επιτρέπει την διατήρησης της πρωτοκαθεδρίας των ΗΠΑ σε αυτή τη σχέση. Μέσα στη συγκυρία η ενίσχυση των ευρωατλαντικών τάσεων μέσα στην ΕΕ ενισχύει αυτή την τάση.

24. Στο σημείο αυτό πρέπει να τονίσουμε ότι για εμάς η ΕΕ παραμένει ένας ιμπεριαλιστικός σχηματισμός. Αποτέλεσε βασικό μοχλό για την ενίσχυση της καπιταλιστικής συσσώρευσης τόσο στους ηγεμονικούς σχηματισμούς που διευκολύνονται από τη διαμόρφωση ενός μεγάλου ενιαίου οικονομικού χώρου αλλά και για τους μη ηγεμονικούς που εκμεταλλεύτηκαν την έκθεση στον ανταγωνισμό ως μοχλό για αναδιάρθρωση και για αναίρεση λαϊκών κατακτήσεων. Σε αυτό το πλαίσιο αντικειμενικά προσυπέγραφε και προσυπογράφει μια ιμπεριαλιστική στρατηγική διαμόρφωσης όρων για την εγγύηση επενδύσεων, τη διεθνοποίηση του κεφαλαίου, την απρόσκοπτη ροή πρώτων υλών και ενέργειας και το τσάκισμα αντιστάσεων και «αντισυστημικών» κινήματων. Ούτε είναι τυχαίο ότι μεγάλο μέρος του θεσμικού πλαισίου για την αυταρχική αντιτρομοκρατική «συνεργασία» και τις σύγχρονες πρακτικές καταστολής επιτήρησης περνάει και μέσα από τις αποφάσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Έστω και εάν τα σχέδια για τον «Ευρωστράτο» παρέμειναν τελικά πάντοτε σε μικρότερη κλίμακα από εκείνη που θα όριζε μια «αυτοτελή» ευρωπαϊκή αμυντική στρατηγική, εντούτοις δεν θα πρέπει να υποτιμήσουμε την αυξανόμενη ευρωπαϊκή διάσταση που έχει πάρει το NATO και την αυξανόμενη Ευρωπαϊκή συμμετοχή σε ιμπεριαλιστικές επεμβάσεις. Προφανώς και σε σχέση με τις ΗΠΑ υπήρξαν (και μπορεί να υπάρξουν και στο μέλλον) επιμέρους αντιθέσεις και ανταγωνισμοί, για παράδειγμα σε σχέση με Αμερικανικές επιλογές που υπονομεύουν παραδοσιακές σχέσεις και προσπάθειες σε ενεργειακές πηγές ή σε σχέση με την αυξημένη εσωτερική απονομιμοποίηση επιθετικών πολιτικών, αλλά η δεσπόζουσα πλευρά είναι

η κοινότητα συμφερόντων και η συμπόρευση. Και εδώ θα πρέπει να τονίσουμε ότι σε αυτό συμβάλει και η αδυναμία των Ευρωπαϊκών καπιταλισμών να έχουν υψηλότερους ρυθμούς ανάπτυξης ή υπέρτερη αύξηση της παραγωγικότητας έναντι των ΗΠΑ από τις αρχές της δεκαετίας του 2000 και μετά. Ούτε έχουν μπορέσει, τουλάχιστον προς το παρόν να κάνουν το ευρώ εναλλακτικό προς το δολάριο παγκόσμιο νόμισμα αναφοράς. Φαίνεται μάλιστα ότι τουλάχιστον σε επίπεδο βραχυ- και μεσοπρόθεσμης συγκυρίας δεν γίνεται εμφανής μια τάση για μια ριζικά διαφορετική πολιτική από τη μια μεριά των ευρωπαϊκών αστικών τάξεων, π.χ. μιας «νεογκωλικής» πολιτικής σαφούς διαφοροποίησης απέναντι στις ΗΠΑ. Αντίθετα, είναι ενισχυμένες οι πολιτικές τάσεις που στηρίζουν μια αναβάθμιση της συνεργασίας με τις ΗΠΑ. Με βάση αυτά τα δεδομένα είναι επικίνδυνη αυταπάτη η λογική ότι η Ευρώπη μπορεί να είναι παράγοντας ειρήνης και σταθερότητας. Αντίθετα, είναι σαφές ότι η ΕΕ λειτουργεί στο πλαίσιο της συνολικότερης ιμπεριαλιστικής αρχιτεκτονικής και επομένως οποιαδήποτε αριστερή πολιτική ενάντια στον πόλεμο και τον ιμπεριαλισμό περνάει και μέσα από τη ρήξη με την ΕΕ.

25. Η θέση της Κίνας μέσα στο διεθνές σύστημα είναι περισσότερο σύνθετη και αντιφατική. Μετά την ήττα της μαοϊκής αριστερής πτέρυγας στη δεκαετία του 1970 και την ανατροπή των κατακτήσεων της Πολιτιστικής Επανάστασης η ρεβιζιονιστική ηγεσία του ΚΚΚ στράφηκε προς τη σταδιακή ανάπτυξη καπιταλιστικών κοινωνικών μορφών στην Κίνα. Από τις ειδικές ζώνες στη δεκαετία του 1980 περάσαμε στην ανοιχτή ανάπτυξη του καπιταλισμού από τη δεκαετία του 1990 και στην ανάδυση ενός προτύπου επιθετικού καπιταλισμού που στηρίζεται στην προσέλκυση του ξένου κεφαλαίου, την άρση προστατευτικών μέτρων απέναντι στην εργασία, στη γενίκευση της υπερεκμετάλλευσης, στην εκμετάλλευση της συνεχούς ροής εξαθλιωμένων αγροτικών μαζών ως εφεδρικού στρατού εργασίας προς τα αστικά κέντρα και τις ζώνες καπιταλιστικής ανάπτυξης, παράλληλα με την αξιοποίηση αυξημένων δεξιοτήτων που είχε η κινεζική εργατική τάξη. Η στρατηγική αυτή ενισχύθηκε από την σημαντική παρέμβαση του Κινεζικού κράτους, την αυταρχική αντιμετώπιση των εργατικών μαζών (ξεκινώντας από την βίαιη καταστολή της νεολαιίστικης εξέγερσης στην Πλατεία Τιενανμεν), τον εκτεταμένο έλεγχο του κράτους και του στρατού στην οικονομία και το τραπεζικό σύστημα, τις επενδύσεις στην τεχνολογία. Αποτέλεσμα αυτής της στρατηγικής θα είναι η επίτευξη πολύ υψηλών ρυθμών ανάπτυξης, η μετατροπή της Κίνας στο μεγαλύτερο κέντρο μεταποίησης του κόσμου, η κατοχύρωσή της ως μια ιδιαίτερα ισχυρή καπιταλιστικής οικονομίας, αλλά και ταυτόχρονα η πολύ μεγάλη αύξηση των κοινωνικών αντιθέσεων, η μεγάλη ταξική πόλωση, η συσσώρευση πλούτου στα αστικά στρώματα αλλά και εξαθλίωσης στις εργατικές και αγροτικές μάζες, η υπονόμευση των κοινωνικών κατακτήσεων της επανάστασης, η τεράστια οικολογική καταστροφή που ενισχύεται και από την ανεξέλεγκτη ανάπτυξη και από τα φαραωνικά δημόσια έργα (μεγάλα φράγματα κ.λπ.) που είναι σε εξέλιξη. Η οικονομική αυτή αναβάθμιση της Κίνας σήμαινε και ολοένα και μεγαλύτερη εμπλοκή της και στο πλαίσιο των πρακτικών διεθνοποίησης του κεφαλαίου, με σημαντικές επενδύσεις και στο εξωτερικό. Παράλληλα, αυτό μεταφράστηκε και σε προσπάθεια προσεκτικής πολιτικής αναβάθμισης και διεκδίκησης περισσότερο αναβαθμισμένου ρόλου στην ιμπεριαλιστική αλυσίδα. Αυτό αποτυπώνεται και στη σταδιακή ενίσχυση και των Κινεζικών ενόπλων δυνάμεων. Είναι σαφές ότι μακροπρόθεσμα η Κινεζική ηγεσία βλέπει και τη διεκδίκηση ηγετικής θέσης στην ιμπεριαλιστική αλυσίδα ή τουλάχιστον σημαντικού ρόλου. Αυτό διαμορφώνει και τους όρους εντονότατου ανταγωνισμού και με τις ΗΠΑ. Την ίδια στιγμή η κατάσταση γίνεται ακόμη περίπλοκη από την ειδική οικονομική σχέση με τις ΗΠΑ, εντός της οποίας εκφράζονται και οι ανταγωνισμοί, με την ταυτόχρονα μεγάλη παρουσία αμερικανικών επενδύσεων στην Κίνα αλλά και την Κίνα να κατέχει μεγάλο μέρος του αμερικανικού χρέους. Προς το παρόν, όμως, φαίνεται ότι οι βασικές προτεραιότητες είναι η κατοχύρωση των ρυθμών ανάπτυξης, η αποφυγή εισαγωγής μεγάλων αρνητικών επιπτώσεων από την παγκόσμια οικονομική κρίση και η αντιμετώπιση των έντονων κοινωνικών ανισοτήτων και της πιθανότητας κοινωνικών εκρήξεων (εξ ου και οι αναφορές σε «αρμονική κοινωνία»). Διεκδικεί, όμως, αναβαθμισμένο ρόλο στην περιοχή, εκμεταλλεύεται την παρουσία της σε διεθνείς οργανισμούς, έχει πολιτικό ενδιαφέρον για την πρόσβαση σε πηγές ενέργειας και προσπαθεί να ηγηθεί συμμαχιών που να μπορούν να αντιπαρατεθούν με τις ΗΠΑ, κυρίως σε συνεργασία με τη Ρωσία. Η μορφή που θα πάρει προοπτικά η αντίθεση και ο ανταγωνισμός με τις ΗΠΑ δεν είναι κάτι που μπορεί από τώρα να προβλεφθεί, ούτε ο τρόπος που θα εκδηλωθεί. Το ερώτημα είναι επίσης τι μορφή θα πάρει αυτός ο ανταγωνισμός, ακριβώς επειδή αυτός, όπως είπαμε και πιο πάνω δεν έχει ως επίδικο μόνο την καθαρή «ισχύ», ή την κυριαρχία, αλλά την ηγεμονία, δηλαδή την ικανότητα να λειτουργεί ως πρότυπο και σημείο αναφοράς. Θα ήταν, επίσης, λάθος να υποτιμήσουμε ότι η Κίνα ως ένας αυταρχικός καπιταλιστικός σχηματισμός επιδιώκει να ασκήσει ιμπεριαλιστική πολιτική και είναι λάθος να θεωρηθεί ότι μπορεί να αποτελέσει ηγετικό πόλο μιας εναλλακτικής «προοδευτικής» διεθνούς αρχιτεκτονικής.

26. Σε σχέση με τη Ρωσία η εκτίμησή μας είναι η εξής. Παρά το γεγονός ότι η Ρωσία διατήρησε και διατηρεί μια τεράστια πυρηνική στρατιωτική δύναμη (τη μόνη συγκρίσιμη με αυτή των ΗΠΑ), εντούτοις η θέση της στο μεγαλύτερο μέρος της δεκαετίας του 1990 υποχωρούσε, την ίδια στιγμή που στο εσωτερικό της αναπτύσσονταν και συνθήκες κοινωνικής καταστροφής. Αυτό ήταν και το αποτέλεσμα της υιοθέτησης ενός ληστρικού προτύπου καπιταλισμού που οδήγησε στο ξεπούλημα της κρατικής περιουσίας, στην εκποίηση των φυσικών πόρων και στη διαμόρφωση μιας τάξης αρπακτικών καπιταλιστών. Η διαπίστωση από κομμάτι στο εσωτερικό του κράτους και του στρατού των αποτελεσμάτων που είχαν αυτές οι πολιτικές οδήγησε στις διεργασίες που αποκρυσταλλώθηκαν στην εκλογή Πούτιν στην προεδρεία, στη ρήξη με τους «ολιγάρχες» και στην διεκδίκηση ενός αναβαθμισμένου ρόλου στο διεθνές σύστημα. Η μεγάλη άνοδος στις τιμές των πρώτων υλών στη δεκαετία του 2000 ενίσχυσε την οικονομική θέση και την κερδοφορία των εταιρειών που σχετίζονταν με αυτές, χωρίς ωστόσο να αντιμετωπίσει τα σημαντικά ελλείμματα παραγωγικότητας σε μεγάλο μέρος της Ρωσικής βιομηχανίας. Πολιτικά η ηγεσία Πούτιν συνοδεύτηκε από τη διεκδίκηση ανεξάρτητου ρόλου απέναντι στις ΗΠΑ και από την προσπάθεια αναβάθμισης και της Ρωσικής πολιτικής μηχανής. Πλευρά της πολιτικής της και η ένταση του κρατικού αυταρχισμού εντός της Ρωσίας. Η συγκυρία της οικονομικής κρίσης είχε σχετικά αρνητικές επιπτώσεις στη Ρωσία, τόσο γιατί έπεσαν οι τιμές των πρώτων υλών, όσο και γιατί είχε σημαντικά ανοίγματα στις διεθνείς ροές χρηματοπιστωτικών προϊόντων. Αυτό αντικειμενικά δημιουργεί προβλήματα και στη διεκδίκηση αναβαθμισμένου πολιτικού ρόλου, παρά την προσπάθεια να προβληθεί η βελτίωση της

κατάστασης των Ρωσικών ενόπλων δυνάμεων. Στο πλαίσιο της προσπάθειας να επιβεβαιώσει έναν αναβαθμισμένο ρόλο εντάσσεται και η προσπάθεια κατοχύρωσης της δυνατότητας στρατιωτικής επέμβασης σε περιοχές που θεωρεί της δικής της επιρροής (Τσετσενία, Οσετία). Και στην περίπτωση της Ρωσίας θα πρέπει να προβάλλουμε τη βασική θέση ότι ο ανταγωνισμός με τις ΗΠΑ δεν την καθιστά αυτόχρονα και προοδευτική δύναμη. Ο ανταγωνισμός αυτός απλώς εκφράζει την επιθυμία των ηγετικών τμημάτων της Ρωσικής αστικής τάξης να κατοχυρώσουν την θέση τους και δεν συνδυάζεται με πιο συνολική εναλλακτική κοινωνικοπολιτική τοποθέτηση. Ο κυνισμός με τον οποίο η Ρωσία προσυπογράφει το δικαίωμα αυταρχικών «αντιτρομοκρατικών» πρακτικών, στηρίζει τη λογική του «πολέμου κατά της τρομοκρατίας» και διεκδικεί το δικαίωμα μονομερών επεμβάσεων στη «ζώνη επιρροής» της είναι ενδεικτική.

27. Απέναντι στον άμεσο αλλά το μελλοντικό ανταγωνισμό από την Κίνα και τη Ρωσία η στάση των ΗΠΑ μπορεί να περιγραφεί ως μια προσπάθεια «διαχείρισης της αποσταθεροποίησης». Αυτό σημαίνει την προσπάθεια να συντηρούνται εστίες κρίσης είτε στο εσωτερικό είτε στην περιφέρειά τους, οι οποίες αντικειμενικά να τις υπονομεύουν και η παράλληλα προσπάθεια κατοχύρωσης προχωρημένων προγεφυρωμάτων για τα αμερικανικά συμφέροντα. Η συστηματική προσπάθεια ανάπτυξης προνομιακών σχέσεων με του σχηματισμούς της τέως ΕΣΣΔ, η επίμονη προσπάθεια για κατοχύρωση αναβαθμισμένου ρόλου και προνομιακών συμμαχιών στην Κεντρική Ασία, η ενίσχυση αποσταθεροποιητικών τάσεων σε περιοχές όπως η Τσετσενία ή η Οσετία, η συντήρηση θέματος Θιβέτ, η τροφοδότηση αποσχιστικών τάσεων στις περιοχές της Κίνας με ισχυρή μουσουλμανική παρουσία είναι μερικές ενδείξεις αυτής της αμερικανικής πολιτικής. Οριακή εκδοχή επιθετικότητας αποτέλεσε και η πρόταση για εγκατάσταση αντιπυραυλικών συστημάτων στην Ανατολική Ευρώπη.

28. Την ίδια στιγμή έχει ενδιαφέρον η εμφάνιση και νέων σχετικά ισχυρών περιφερειακών δυνάμεων. Η Ινδία της μεγάλης πληθυσμιακής ανάπτυξης, των ζωνών ταχείας καπιταλιστικής ανάπτυξης και των μεγάλων αντιθέσεων διεκδικεί αναβαθμισμένο ρόλο, εξ ου και η έμφαση και στη στρατιωτική της ανάπτυξη, έστω και σε συμπόρευση με τις ιμπεριαλιστικές δυνάμεις, ενώ το ίδιο ισχύει και για το Πακιστάν, που ήταν και πρωτοπόρο στην ανάπτυξη πυρηνικών όπλων. Συμβάλλουν και αυτές οι τάσεις στη διαμόρφωση ενός κόσμου που έστω και εάν δεν είναι «πολυπολικός» σίγουρα δεν χαρακτηρίζεται από μια μονοδιάστατη έννοια της ηγεμονίας.

29. Το φαινόμενο που συλλήβδην παρουσιάζεται ως «ισλαμισμός» αποτελεί μια γενίκευση που εξυπηρετεί την ιδεολογική νομιμοποίηση ιμπεριαλιστικών ή / και ρατσιστικών πολιτικών. Πόσο μάλλον που προσπαθεί να χωρέσει κάτω από την ίδια ομπρέλα ένα μεγάλο φάσμα από πρακτικές που ξεκινούν από μαζικά κινήματα αντίστασης, που συνδυάζουν τη θρησκευτική ταυτότητα με την κοινωνική δράση και την αντιιμπεριαλιστική πάλη (η περίπτωση της Χεζμπολάχ) και φτάνουν σε υπερσυντηρητικά κινήματα, χωρίς προοδευτικό περιεχόμενο, που συχνά εκφράζουν και τη διάθεση τμημάτων των αραβικών κυρίαρχων τάξεων, ή τμημάτων των κρατικών μηχανισμών και των μυστικών υπηρεσιών τους να αναδιαπραγματευτούν τις ισορροπίες με τη Δύση (μεγάλο μέρος του δικτύου της λεγόμενης «Αλ Κάιντα»). Όσο ορθή και εάν είναι σήμερα η πολεμική απέναντι σε κάθε εκδοχή ισλαμοφοβίας, δεν μπορούμε παρά να υπογραμμίσουμε ότι η απήχηση του ριζοσπαστικού Ισλάμ τόσο στις λαϊκές μάζες των χωρών με ισλαμική αναφορά όσο και στις δυτικές μητροπόλεις, αποτυπώνει και την κρίση όχι μόνο του αραβικού εθνικισμού, αλλά και της Αριστεράς για να μπορέσει να εμπνεύσει και να διαμορφώσει νέες μορφές λαϊκής συνείδησης.

30. Την ίδια στιγμή το κράτος του Ισραήλ εξακολουθεί να λειτουργεί ως παράγοντας αποσταθεροποίησης στην περιοχή της Μέσης Ανατολής. Αντιμέτωπο με το πραγματικό δίλημμα να επιλέξει εάν θα γίνει ένα πραγματικά δημοκρατικό, επομένως και μη εβραϊκό κράτος ή εάν θα παραμείνει ένα εβραϊκό κράτος, επομένως και αντιδημοκρατικό και ρατσιστικό απέναντι στους άραβες κατοίκους του, προσπαθεί να συντηρεί εστίες αποσταθεροποίησης στην περιοχή με σκοπό να μπορεί να φαντάζει ως το προκεχωρημένο φυλάκιο της Δύσης και να δεσμεύει πλευρές της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής, την ίδια στιγμή που μεθοδεύει τη διαιώνιση της συνθήκης κατοχής για τις Παλαιστινιακές περιοχές και την προληπτική αποδόμηση οποιασδήποτε προοπτικής Παλαιστινιακού κράτους. Ωστόσο, η ήττα στο Λίβανο το 2006 αντικειμενικά αποτέλεσε σημαντικό πλήγμα και ένδειξη για την αποτελεσματικότητα που μπορούν να έχουν τα λαϊκά κινήματα.

31. Η συγκυρία της οικονομικής κρίσης επηρεάζει αναμφίβολα τους συσχετισμούς και τις τάσεις μέσα στην ιμπεριαλιστική αλυσίδα. Ο λόγος είναι ότι ο τρόπος που ξεκίνησε η χρηματοπιστωτική κρίση αρχικά και εν συνεχεία η οικονομική κρίση σήμαινε ότι οι ΗΠΑ εξήγαγαν συνολικά προς την ιμπεριαλιστική αλυσίδα τις αντιφάσεις της καπιταλιστικής συσσώρευσης στο εσωτερικό τους, εξήγαγαν ύφεση και όχι ανάπτυξη. Παρόλα αυτά η ηγετική τους θέση δεν απειλήθηκε τουλάχιστον στο επίπεδο των ιμπεριαλιστικών καπιταλιστικών σχηματισμών. Η επίσης σημαντική ύφεση και των Ευρωπαϊκών οικονομιών και η αδυναμία να επιδείξουν υπέρτερους ρυθμούς αύξησης της παραγωγικότητας, το γεγονός ότι παρ' όλη την προσπάθεια να ξεπεράσουν τους αμερικανικούς ρυθμούς ανάπτυξης (Στρατηγικής της Λισαβόνας) εξακολουθούσαν να αντιμετωπίζουν επίσης την προοπτική της ύφεσης, τα παρατεταμένα προβλήματα της Ιαπωνικής οικονομίας, η διατήρηση του ρόλου του δολαρίου ως νομίσματος αναφοράς παρά τα τεράστια ελλείμματα της αμερικανικής οικονομίας, σήμαιναν ότι οι δυσκολίες της αμερικανικής οικονομίας δεν μετατράπηκαν και αυτόματα σε υποχώρηση από τον ηγετικό ρόλο τους. Άλλωστε, οι ΗΠΑ εξακολουθούν να διατηρούν μια πολιτικοστρατιωτική ισχύ την οποία δεν μπορεί να καλύψει κανείς άλλος σχηματισμός αυτή τη στιγμή. Παρ' όλα αυτά είναι σαφές ότι εάν οι ΗΠΑ δεν μπορέσουν να αναδειχτούν σε προωθητική δύναμη για το σύνολο της ιμπεριαλιστικής αλυσίδας ως προς μια πιθανή στρατηγική εξόδου από την κρίση (τόσο στο επίπεδο ενός νέου παραγωγικού υποδείγματος όσο και σε αυτό μιας διεθνούς οικονομικής αρχιτεκτονικής με λιγότερες ενεργές ανισορροπίες) και δεν σταματήσουν να εξάγουν οικονομικές αντιφάσεις αντί για οικονομικές δυναμικές, αυτό μεσοπρόθεσμα θα αποτελεί πραγματική και ενεργό αντίφαση στο εάν και σε ποιο βαθμό θα μπορούν να παίξουν τον ηγεμονικό τους ρόλο.

32. Εκτιμούμε ότι σε αντίθεση με την τάση να προβάλλεται η πολιτική της περιόδου Μπους ως μια εκδοχή αμερικανικής αφροσύνης και απόκλισης από μια προηγούμενη προσήλωση στην «παγκοσμιοποίηση» και στη συλλογική διαχείριση της ιμπεριαλιστικής αλυσίδας, υπάρχει ένα στοιχείο συνέχειας στην αμερικανική εξωτερική πολιτική από τις αρχές της δεκαετίας του 1990 που αποσκοπεί στη διατήρηση της ηγεμονικής θέσης στην ιμπεριαλιστική αλυσίδα και την αποτροπή όρων αμφισβήτησης αυτήν. Ο ένοπλος παρεμβατισμός, η λογική της «εθνικής κυριαρχίας υπό αίρεση», τα προληπτικά χτυπήματα, αποτέλεσαν από τότε βασικές πλευρές της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής, παράλληλα με την προσπάθεια να διατηρηθούν οι ΗΠΑ και ηγετικό οικονομικό ρόλο. Ωστόσο δεν μπορούμε να παραβλέψουμε ότι αυτή η πολιτική προσέκρουσε και σε σοβαρές αντιφάσεις: Υποτίμηση των αντιστάσεων που θα μπορούσαν να συναντήσουν και του πολιτικοστρατιωτικού κόστους που αυτές θα συνεπάγονταν. Εμπλοκή σε παρατεταμένες πολιτικές συγκρούσεις που θα οδηγούσαν και στην απονομιμοποίησή τους στο εσωτερικό των ΗΠΑ. Μεγάλο οικονομικό κόστος σε μια συγκυρία οικονομικής ύφεσης. Υπερβολική συμπίεση με το Ισραήλ με τίμημα την αποξένωση από μεγάλο μέρος του Αραβικού κόσμου. Υποτίμηση της πώλωσης των εσωτερικών ταξικών αντιθέσεων στις ΗΠΑ εν μέσω ύφεσης. Απέναντι σε αυτές τις αντιφάσεις φαίνεται ότι ωρίμασε σε τμήμα του αμερικανικού κατεστημένου η λογική μιας σχετικής τροποποίησης πολιτικής που αποτυπώνεται εν μέρει στην πολιτική Ομπάμα. Οι τροποποιήσεις αφορούν: α) Στην αναβολή σχεδίων για νέες επιθετικές ενέργειες (Ιράν). β) Την προσπάθεια για σταδιακή αποχώρηση από την εμπλοκή στο Ιράκ. γ) Τον περιορισμό των εμφανών μορφών καταφυγής σε πρακτικές που απονομιμοποιούν την αμερικανική πολιτική (βασανιστήρια, Γκουαντάναμο). δ) Την προσπάθεια βελτίωσης των σχέσεων με τμήματα των Αραβικών αστικών τάξεων. ε) Την προσπάθεια αντιμετώπισης της οικονομικής ύφεσης στο εσωτερικό των ΗΠΑ. Οι τροποποιήσεις αυτές, όμως, δεν συνιστούν αλλαγή στρατηγικής. Η κλιμάκωση της επέμβασης στο Αφγανιστάν (από το φόβο ότι θα μετατραπεί ξανά στο βασικό καταφύγιο του ένοπλου αντιδυτικού ισλαμισμού) είναι ενδεικτική αυτής της ουσιαστικής συνέχειας πολιτικής. Το ίδιο στοιχείο συνέχειας, με επιμέρους τροποποιήσεις είναι εμφανές και στη Λατινική Αμερική, όπου η αλλαγή ρητορικής απέναντι στην Κούβα, ή αποφυγή εμφανούς υποστήριξης του πραξικοπήματος στην Ονδούρα (που δε αναιρεί την από δεκαετίες ειδική σχέση των ΗΠΑ με το στρατό της Ονδούρας), συνδυάζονται π.χ. με τη συνέχεια π.χ. του «Σχεδίου Κολομβία», μιας ανοιχτά επιθετικής πολιτικής για να χτυπηθούν αντιστάσεις και αντάρτικα.

33. Συνολικά η εκτίμησή μας είναι ότι στην περίοδο όπου διανύουμε η Αμερικανική ηγεμονία δεν τίθεται υπό άμεση αμφισβήτηση, ωστόσο όμως οι αντιφάσεις που καλείται να αντιμετωπίσει είναι περισσότερο οξυμμένες. Μεσοπρόθεσμα η πολιτικοστρατιωτική υπεροπλία, η συναίνεση των «δυτικών» αστικών τάξεων και η απροθυμία άμεσης αμφισβήτησης (πέραν της έκφρασής τους σε περιφερειακό επίπεδο) λειτουργεί αποσταθεροποιητικά. Είναι, όμως, σαφές ότι διαμορφώνονται κι οι όροι για μελλοντική όξυνση των ενδοϊμπεριαλιστικών ανταγωνισμών και για μελλοντικές αμφισβητήσεις της Αμερικανικής ηγεμονίας. Σε κάθε περίπτωση για τους εργαζομένους και τα λαϊκά κινήματα το ζήτημα είναι εάν και σε ποιο βαθμό θα μπορέσουν κινήματα και αντιστάσεις να μπουν σφήνα σε αυτούς τους ανταγωνισμούς και να εκφράσουν μια συνολικότερη αμφισβήτηση του σύγχρονου ιμπεριαλισμού και των πολιτικών του.

Επίσης, από όλα τα παραπάνω γίνεται σαφές ότι σήμερα οποιαδήποτε αριστερή στρατηγική δεν μπορεί να εγκλωβίζεται ούτε στις αυταπάτες ενός δημοκρατικού κοσμοπολιτισμού, της «παγκόσμιας κοινωνίας των πολιτών», ούτε σε απλές επικλήσεις π.χ. εφαρμογής του διεθνούς δικαίου. Η στρατηγική θα πρέπει να είναι αναζήτηση ρήξεων σε κάθε σχηματισμό με τις βασικές πλευρές των ιμπεριαλιστικών οικονομικών, πολιτικών και ιδεολογικών πρακτικών. Η λογική της αποδέσμευσης και η επανακατοχύρωση της έννοιας της ανεξαρτησίας αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση οποιασδήποτε διαδικασίας κοινωνικού μετασχηματισμού. Αυθεντικός διεθνισμός είναι να οξύνουμε την ταξική πάλη στο δικό μας σχηματισμό και να μην επιτρέπουμε στη δική μας αστική τάξη να βαθαίνει την εμπλοκή της χώρας μας στις ιμπεριαλιστικές πρακτικές. Τα αιτήματα αποδέσμευσης από πλευρές του σύγχρονου ιμπεριαλισμού δεν αποτελούν «εθνικιστική αναδίπλωση» αλλά μορφές άμυνας και αντίστασης απέναντι στη συστημική καπιταλιστική κοινωνική βία που «εισάγει» κάθε σχηματισμός από την έκθεσή του στη διεθνοποίηση του κεφαλαίου και στο βάθεμα των ιμπεριαλιστικών πρακτικών.

34. Η διαμόρφωση της ΕΕ και συνολικά η στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ενοποίησης αποτέλεσαν μια επιθετική στρατηγική από τη μεριά των ευρωπαϊκών αστικών τάξεων, και ιδίως των ηγεμονικών σχηματισμών εντός της ΕΕ, για την αναβάθμιση της θέσης τους στην ιμπεριαλιστική αλυσίδα, για τη διαμόρφωση ενός σχετικά μεγάλου ενιαίου οικονομικού χώρου, για την επίταση τάσεων αναδιάρθρωσης. Γύρω από τη στρατηγική της ΟΝΕ υπήρξε μια σύγκλιση ανάμεσα στις ηγεμονικές δυνάμεις που θα εκμεταλλεύονταν τα οφέλη της υπέρτερης παραγωγικότητας και τις μη ηγεμονικές δυνάμεις που θα αξιοποιούσαν την πίεση για αναδιάρθρωση και την ιδεολογική νομιμοποίηση αντιλαϊκών πολιτικών που προσέφερε.

Η ΕΕ δεν αποτελεί βήμα προς τη συγκρότηση ενός ευρωπαϊκού υπερκράτους. Αυτό θα προϋπέθετε την ανάδυση μιας ευρωπαϊκής αστικής τάξης με υπερεθνική αναφορά. Αντίθετα, εξακολουθούν να αναπαράγονται συνασπισμοί εξουσίας με εθνική βάση. Επομένως, εξακολουθούμε να βλέπουμε την ΕΕ ως μια ιστορικά πρωτότυπη, ιδιαίτερα προχωρημένη μορφή αντιφατικής σύμπραξης και συνεργασίας ανάμεσα σε αστικές τάξεις, διαμεσολαβημένη από τις αποφάσεις των αστικών κρατών (ως συλλογικών κεφαλαιοκρατών). Αποτελεί, όμως, την πιο προχωρημένη εκδοχή ιμπεριαλιστικής ολοκλήρωσης, με το μεγαλύτερο συγκριτικά βαθμό μεταφοράς αρμοδιοτήτων στους υπερεθνικούς μηχανισμούς. Αυτή η μερική απεμπόληση πλευρών της εθνικής κυριαρχίας, σε ό,τι αφορά το νόμισμα, πλευρές της νομοθεσίας, την απελευθέρωση των κινήσεων κεφαλαίου, τον περιορισμό των κρατικών παρεμβάσεων στην οικονομία, δεν συνιστά πορεία προς την αναίρεση των αστικών κρατών, αλλά συνειδητές επιλογές για να καταστούν μη αντιστρέψιμες κρίσιμες αντιλαϊκές πολιτικές. Και αυτό σημαίνει εκτός των άλλων ότι το ζήτημα της απειθαρχίας στις επιταγές της ΕΕ, ιδίως με τη θεσμική μορφή που παίρνει μετά τη Συνθήκη της Λισαβόνας, καθίσταται πολύ σημαντική προτεραιότητα για τα λαϊκά κινήματα στους Ευρωπαϊκούς κοινωνικούς σχηματισμούς.

35. Στο τέλος της δεκαετίας του 1990 η βασική στρατηγική της ΕΕ κινήθηκε σε τέσσερις βασικούς άξονες: στην εμπέδωση της ΟΝΕ για τη μετάβαση στο ευρώ, στη διεύρυνση, στην προσπάθεια για ενίσχυση της παραγωγικότητας και των αναδι-

αρθρώσεων και στην προσπάθεια για βάθεμα του θεσμικού κεκτημένου των ευρωπαϊκών θεσμών. Ο απολογισμός υπήρξε αντιφατικός: Μια σειρά ευνοϊκών συγκυριών επέτρεψαν την είσοδο στο ευρώ, όμως, στη συγκυρία της ύφεσης οι προϋποθέσεις της ΟΝΕ (όπως αποκρυσταλλώνονται στα σύμφωνα σταθερότητας) λειτουργούν ως μηχανισμοί ενίσχυσης των τάσεων ύφεσης. Η προσπάθεια για ξεπέρασμα των ΗΠΑ σε επίπεδο παραγωγικότητας και προόδου ως προς τις νέες τεχνολογίες (Στρατηγική της Λισαβόνας) δεν μπόρεσαν ευοδωθούν παρά τις σημαντικές τομές που έγιναν και οι ΗΠΑ διατήρησαν ένα παραγωγικό προβάδισμα. Η διεύρυνση της ΕΕ μπορεί να επικύρωσε τη μετάβαση σε έναν επιθετικό καπιταλισμό για τους τέως σοσιαλιστικούς σχηματισμούς, μπορεί να επέτεινε συνθήκες άνισου ανταγωνισμού και πίεσης να αναιρεθούν κατακτήσεις στους σχηματισμούς με σχετικά καλύτερη θέση των εργαζομένων, αλλά δεν μπόρεσε ούτε να τις προστατεύσει από την ύφεση, δημιούργησε νέα πεδία συγκρούσεων για την κατανομή των αναδιανεμητικών δαπανών και ενίσχυσε τις φιλοατλαντικές φωνές. Η προσπάθεια για βάθεμα των ευρωπαϊκών θεσμών και για να καταστούν θεσμικά μη αντιστρέψιμες κρίσιμες πλευρές της ηγεμονικής νεοφιλελεύθερης στρατηγικής προσέκρουσε δύο φορές στην αντίδραση και την αποδοκιμασία των εργαζομένων και των άλλων λαϊκών στρωμάτων: αρχικά με την απόρριψη του ευρωσυντάγματος από τα δημοψηφίσματα σε Γαλλία και Ολλανδία και στη συνέχεια με την εμπλοκή για την ευρωσυνθήκη από το δημοψήφισμα στην Ιρλανδία.

Μια άλλη παράμετρος αντιφατικότητας της ΕΕ είναι και το γεγονός ότι σχεδόν εξαρχής ήταν μια διαδικασία «πολλών ταχυτήτων». Δείξαμε και πιο πάνω κάτω υπό ποιες συνθήκες μπόρεσε να αρθρωθεί, παρά το γεγονός των πολλών ταχυτήτων, μια συμμαχία ανάμεσα σε ηγεμονικούς και μη ηγεμονικούς. Ωστόσο, η επιδείνωση της οικονομικής συγκυρίας, η απροθυμία διάθεσης του συνόλου των αναγκαίων αναδιανεμητικών δαπανών, ιδίως προς τους σχηματισμούς της διεύρυνσης, είναι πιθανό να οξύνουν τις αντιφάσεις που αφορούν τις αποκλίσεις στο εσωτερικό της ΕΕ.

Είναι σαφές ότι παρ' όλη την προσπάθεια των αστικών τάξεων, τη συναίνεση του πολιτικού προσωπικού, συμπεριλαμβανομένης και της ρεφορμιστικής αριστεράς, και την συμμόρφωση των ιδεολογικών μηχανισμών του κράτους, η πραγματική απήχηση και νομιμοποίηση της Ευρωπαϊκής Ενοποίησης είναι ιδιαίτερα μικρή. Αντίθετα, εντείνεται η απονομιμοποίηση και η αποδοκιμασία. Δεν είναι τυχαίο ότι οι κυρίαρχες τάξεις της Ευρώπης, σε έναν πραγματικό αντιδημοκρατικό παροξυσμό, πλέον αποφεύγουν να θέτουν στη λαϊκή ετυμηγορία οποιαδήποτε κρίσιμη απόφαση για το μέλλον της ΕΕ.

36. Συνολικότερα, η διαδικασία της Ευρωπαϊκής Ενοποίησης αποτελεί βασικό μοχλό ενίσχυσης της αστικής εξουσίας στους ευρωπαϊκούς κοινωνικούς σχηματισμούς, επειδή στηρίζεται στην εκμετάλλευση των αποτελεσμάτων της έκθεσης στο διεθνή ανταγωνισμό, χωρίς προστατευτικούς μηχανισμούς, και σε μια συστηματική προσπάθεια ενοποίησης του θεσμικού πλαισίου (μέσα από το ήδη ισχύον πλαίσιο των συνθηκών της Ένωσης, προτάσεις, οδηγίες, κανονισμούς και τη δαμόκλειο σπάθη του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου) στην πιο φιλοκαπιταλιστική δυνατή κατεύθυνση και στην αναίρεση των όποιων λαϊκών κατακτήσεων. Επιδιώκει, δηλαδή, να διαμορφώσει ένα ιδιότυπο «ατσάλινο κλουβί» του καπιταλιστικού εκσυγχρονισμού. Ωστόσο έχει στο εσωτερικό της μια κρίσιμη αντίφαση. Ανάλογα με τη συγκυρία μπορεί να κυριαρχεί το στοιχείο της αναδιάρθρωσης ή το στοιχείο της αποδιάρθρωσης, της καταστροφής κλάδων και τομέων και της αναίρεσης συμμαχιών. Μέχρι τώρα ο βασικός λόγος που αυτή η αντίφαση δεν έπαιρνε οξυμένη μορφή, ήταν η συνολικότερη ήττα και υποχώρηση του εργατικού και λαϊκού κινήματος καθώς και σύμπτωση της πρώτης φάσης της ΟΝΕ με μια φάση οικονομικής ανάπτυξης. Ωστόσο ο βαθιά αντιφατικός χαρακτήρας της οικονομικής και θεσμικής αρχιτεκτονικής της ΟΝΕ θα έρθει ακόμη πιο έντονα στο προσκήνιο όσο θα βαθαίνουν οι τάσεις ύφεσης.

37. Ειδικά για την ΟΝΕ και το ευρώ θέλουμε να επιμείνουμε, σε πείσμα μιας τάσης που αναπαράγεται και στο εσωτερικό της Αριστεράς, ουδέποτε ήταν απλώς ένα τεχνικό ζήτημα, ούτε παράγοντας νομισματικής σταθερότητας, ούτε βέβαια και θέμα αδιάφορο για τις ταξικές δυνάμεις. Αντίθετα, το ευρώ συμπύκνωσε εξαρχής μια ταξική στρατηγική, την προσπάθεια δηλαδή να αναιρεθεί κάθε δυνατότητα να υπάρξει νομισματική πολιτική που να επιτρέπει φιλολαϊκές πολιτικές. Είναι μια επιλογή που συνδέεται άμεσα με την όλη αρχιτεκτονική και τις απαιτήσεις της ΟΝΕ και γι' αυτό το λόγο δεν μπορεί να υπάρξει ριζική έξοδος από τις οικονομικές απαιτήσεις και αντιλαϊκές δεσμεύσεις της ΟΝΕ χωρίς ταυτόχρονα προσπάθεια και για ρήξη με το μηχανισμό του ευρώ. Το αίτημα για έξοδο από το ευρώ δεν αποτελεί «οικονομικό εθνικισμό» όπως υποστηρίζουν οι απολογητές της αστικής πολιτικής, αλλά κομβικό ταξικό αίτημα για τη ρήξη με τις πολιτικές της ΕΕ.

38. Σήμερα όλα δείχνουν ότι η κομβική πολιτική επιλογή των αστικών τάξεων της ΕΕ, απέναντι τόσο στη συγκυρία της οικονομικής κρίσης όσο και την αυξημένη ιδεολογική απονομιμοποίηση της, είναι μια ιδιότυπη «φυγή προς τα εμπρός». Αυτό αποτυπώνεται σε δύο βασικές επιλογές: Από τη μια στην επιμονή στην αρχιτεκτονική της ΟΝΕ και στις απαιτήσεις των συμφώνων σταθερότητας και στην πίεση για ένα νέο γύρο σαρώματος των όποιων εργατικών κατακτήσεων είναι ακόμη σε ισχύ. Προτιμούν ακόμη και μεγαλύτερη ύφεση, εάν το όφελος είναι μπορέσουν ξεμπερδέουν με την επίμονη αναπαραγωγή εργατικών διεκδικήσεων και προσδοκιών. Από την άλλη στην με κάθε τρόπο εμπέδωση ενός πιο αυστηρού και δεσμευτικού θεσμικού πλαισίου. Αυτό εκφράζεται μέσα από όλες τις προσπάθειες να ξεπεραστεί η εμπλοκή με την ευρωσυνθήκη.

Οριακή αποτύπωση της λογικής «φυγής προς τα εμπρός» είναι και ο τρόπος που η Ευρωπαϊκή Ένωση και ο μηχανισμός της αντιμετωπίζει την δημοσιονομική κρίση σε μια σειρά από σχηματισμούς της. Η επιμονή στις προβλέψεις του «Συμφώνου Σταθερότητας» και η προώθηση δρακόντειων αντιλαϊκών «Προγραμμάτων Σταθερότητας», αλλά και η άρνηση μορφών ενίσχυσης δεν αντανakλά μόνο το φόβο των ηγεμονικών σχηματισμών, όπως η Γερμανία, να μην πληρώσουν το κόστος της κρίσης, αλλά αποτελεί και έκφραση της επιμονής στο στρατηγικό χαρακτήρα της ΟΝΕ ως μηχανισμού έντασης αναδιάρθρωτικών τάσεων και τσακίσματος κοινωνικών κατακτήσεων.

Όμως, αυτή η εμμονή στη «φυγή προς τα εμπρός» αντανakλά και μια βαθύτερη αντίφαση που διαπερνά τη διαδικασία της Ευρωπαϊκής Ενοποίησης. Ενώ βασικός στόχος της διαδικασίας της όλης διαδικασίας ήταν να μπορέσει η ΕΕ να αποτελέσει έναν πόλο υψηλότερης παραγωγικότητας και ταχύτερων ρυθμών ανάπτυξης απέναντι στις ΗΠΑ, επιδίωξη που αποτυπώθηκε στους στόχους της λεγόμενης «Στρατηγικής της Λισαβόνας», στην πραγματικότητα τα στοιχεία οι τάσεις υπερσυσσώρευ-

σης ήταν περισσότερο έντονες στους Ευρωπαϊκούς σχηματισμούς. Αυτό αποτυπώθηκε τόσο στην αδυναμία να υπάρξουν επιπλέον τομές στην αύξηση της παραγωγικότητας όσο και στη διατήρηση, παρά την νεοφιλελεύθερες μεταρρυθμίσεις των τελευταίων ετών, αρκετών κατακτήσεων των εργαζομένων. Με βάση αυτά τα δεδομένα, επιλογές όπως τα επιθετικά «Προγράμματα Σταθερότητας» παραπέμπουν σε μια συνολικότερη προσπάθεια αναδίπλωσης στην περιστολή του εργατικού κόστους και στην ακόμη μεγαλύτερη επιδείνωση των σχέσεων εργασίας, ως στρατηγικής ενίσχυσης της θέσης του Ευρωπαϊκού καπιταλισμού. Σε αυτό το πλαίσιο, η ιδιαίτερη πίεση σε σχηματισμούς όπως η Ελλάδα δεν έχει τόσο τη σημασία της «τιμωρίας» της Ελλάδας ως «κακού μαθητή» της Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, αλλά πολύ περισσότερο της «πειραματικής» δοκιμασίας θεραπειών σοκ για μια συνολικότερη ενάντια στα λαϊκά στρώματα των ευρωπαϊκών σχηματισμών.

39. Με βάση όλα τα παραπάνω γίνεται σαφές γιατί δεν μπορούμε να δούμε τη διαδικασία της Ευρωπαϊκής ενοποίησης ως μια ουδέτερη ή πολύ περισσότερο θετική διαδικασία. Αντίθετα, είχε εξαρχής ένα σαφές ταξικό πρόσημο. Γι' αυτό και η ρήξη με την ΕΕ αποτελεί αναγκαία και αναπόσπαστη πλευρά οποιασδήποτε προσπάθειας να αρθρωθεί μια σύγχρονη αντικαπιταλιστική στρατηγική.

Αυτό δεν το αντιλαμβάνεται ο αριστερός ευρωπαϊσμός με τη βαθιά του προσήλωση στην πιο επιθετική λογική ευρωπαϊκού ομόσπονδου κράτους, στην προτεραιότητα των ευρωπαϊκών θεσμών έναντι των εθνικών, στο βάθος των τάσεων ολοκλήρωσης, με τη φαντασική προβολή μιας μυθικής Ευρώπης της ανάπτυξης και της δημοκρατίας, με τα αιτήματα πατερναλιστικού εκσυγχρονισμού και λογικές «να γίνουμε Ευρώπη». Αυτό που παραβλέπει ο αριστερός ευρωπαϊσμός, ακόμη και στις πιο αριστερές αντινεοφιλελεύθερες εκδοχές του, είναι ότι στην πραγματικότητα δεν μπορεί να υπάρξει μια άλλη Ευρώπη. Η αρχιτεκτονική της ενοποίησης, η άρση των μηχανισμών προστασίας των εθνικών οικονομιών, η προτεραιότητα της ευρωπαϊκής νομοθεσίας κατεχοχήν εξυπηρετούν την πιο επιθετική αστική στρατηγική, τη μετατροπή της Ευρώπης σε ένα μεγάλο «ατσάλινο κλουβί» του καπιταλιστικού εκσυγχρονισμού. Για παράδειγμα, σε κάθε περιβαλλοντικό κανονισμό ή σε κάθε ντιρεκτίβα για την ισότητα των δύο φύλων –ρυθμίσεις για τις οποίες πανηγυρίζουν οι εκπρόσωποι του αριστερού ευρωπαϊσμού– αντιστοιχούν πολλαπλάσιες αποφάσεις για την απαγόρευση εθνικών οικονομικών ενισχύσεων, την αύξηση των ορίων συνταξιοδότησης, την υποχρεωτική ιδιωτικοποίηση κλάδων της οικονομίας. Δεν μπορείς να έχεις τα μεν χωρίς να υποστείς και τα δε. Και βέβαια αυτό απέναντι στο οποίο εθελουφλούσαν οι από τα αριστερά θιασώτες της ΕΕ, ήταν ότι οι αστικές τάξεις κατεχοχήν μπορούσαν να αξιοποιήσουν την ευρωπαϊκή ενοποίηση για να παρουσιάζουν αντιλαϊκές και αντεργατικές τομές όχι ως ταξικές επιλογές, αλλά ως αναγκαστικές προσαρμογές και συμμορφώσεις με τους ευρωπαϊκούς θεσμούς.

Γι' αυτό και είναι ιδιαίτερα προβληματική η υποτίμηση της σημασίας του στόχου της ρήξης – αποδέσμευσης από τις παραλλαγές ενός γραμμικού διεθνισμού, στο χώρο της επαναστατικής αριστεράς. Η υπερπροβολή του στρατηγικού στόχου της Σοσιαλιστικής Ευρώπης οδηγεί στην υποτίμηση όλων των στόχων ρήξης με την Ευρωπαϊκή Ένωση, προς όφελος μιας γενικής (αλλά και γενικόλογης) καταδίκης της Ευρώπης του κεφαλαίου. Η άποψη αυτή είναι ιδιαίτερα εχθρική προς κάθε στόχο ρήξης και αποδέσμευσης, την οποία ταυτίζει με την εθνικιστική περιχαράκωση. Μόνο που αυτή η μετάθεση της ρήξης με την ευρωπαϊκή ενοποίηση σε ένα μακρινό σοσιαλιστικό μέλλον, εύκολα μπορεί να οδηγήσει σε περισσότερο «ρεαλιστικές» τοποθετήσεις για την ανάγκη άμεσων βελτιώσεων της ΕΕ –τελικά στη διολίσθηση σε θέσεις αριστερού ευρωπαϊσμού.

Ο φόβος ότι η απλή αναφορά στην αποδέσμευση από την ΕΕ μπορεί να ταυτιστεί με μια θέση εθνικής περιχαράκωσης οδήγησε στο αντίθετο άκρο: να ταυτίζεται δηλαδή η αποδέσμευση από την Ευρωπαϊκή Ένωση με την ολοκλήρωση σχεδόν της διαδικασίας του επαναστατικού μετασχηματισμού και μάλιστα σε υπερεθνική κλίμακα.

Εκτιμούμε ότι αυτή η τοποθέτηση είναι ιδιαίτερα προβληματική. Πρώτα από όλα στηρίζεται σε μια λανθασμένη εκτίμηση της στάσης της αστικής τάξης, ιδίως για σχηματισμούς όπως η Ελλάδα, όπου το σύνολο του αστικού πολιτικού προσωπικού, αλλά και όλες οι αστικές μερίδες, συντάσσονται πλήρως με τη στρατηγική της ευρωπαϊκής ενοποίησης και ουδέποτε διατυπώθηκαν λογικές και κατευθύνσεις αστικού αντιευρωπαϊσμού. Έπειτα, είναι μια λογική που κάνει το λάθος να ταυτίζει κάθε αίτημα ή στόχο εθνικής κυριαρχίας με τον εθνικισμό ή την εθνική περιχαράκωση, παραβλέποντας ότι σήμερα διαδικασίες όπως η ευρωπαϊκή ενοποίηση κατεχοχήν αξιοποιούν τη μείωση των περιθωρίων άσκησης εθνικών πολιτικών για να ακυρώσουν εκ των προτέρων πολιτικές αναδιανομής εισοδήματος, ενίσχυσης της θέσης των εργαζομένων, παραχωρήσεις απέναντι σε κινήματα. Τέλος, υποτιμούν τη σχετική αυτοτέλεια που μπορεί να έχει η αποδέσμευση από την ΕΕ, ως στόχος με σαφές αντικαπιταλιστικό πρόσημο, που όμως, δεν ταυτίζεται με το σοσιαλισμό. Και δεν είναι τυχαίο ότι τέτοιες απόψεις αδυνατούν να κατανοήσουν και τη σημασία και πιο άμεσων στόχων αντι-ΕΕ πάλης, όπως είναι η απαίτηση για έξοδο από το σύστημα του ευρώ. Και βέβαια υποτιμώντας την ανάγκη στόχων ρήξης, χάνουν και τη δυνατότητα να οξύνουν την πολεμική απέναντι στη στάση του ρεφορμισμού, όπου ιδίως στην περίπτωση του ΣΥΡΙΖΑ η στάση απέναντι στην ΕΕ αποτελεί τον πυρήνα και το τελικό ανάχωμα του ρεφορμιστικού προσανατολισμού του.

Αντίθετα, πιστεύουμε ότι ο στόχος της αποδέσμευσης διατηρεί πλήρως την αξία και τη σημασία του. Δεν είναι στόχος εθνικής περιχαράκωσης, χωρίς, όμως, να υποτιμά τη σημασία που έχει η επανιδιοποίηση μορφών εθνικής κυριαρχίας σε περιόδους έντασης της καπιταλιστικής διεθνοποίησης, όταν η αυξημένη έκθεση στο διεθνή ανταγωνισμό αποτελεί τον κατεχοχήν πολιορκητικό κριό για την υπονόμευση των λαϊκών κατακτήσεων. Πρωτίστως είναι στόχος ρήξης με μια κομβική στρατηγική επιλογή θωράκισης των καπιταλιστικών σχέσεων εξουσίας και εκμετάλλευσης στον τόπο μας, είναι πολιτικός στόχος που συμπυκνώνει την αντίθεση στον πυρήνα της αστικής στρατηγικής και στην προσπάθεια αναβάθμισης της θέσης της ελληνικής ολιγαρχίας. Το γεγονός ότι προϋπόθεση για να τεθεί με μαζικούς όρους θα είναι η ριζική τροποποίηση του συσχετισμού δύναμης προς όφελος των δυνάμεων της εργασίας και η αποσταθεροποίηση της αστικής κυριαρχίας, δεν αναιρεί την αξία που έχει ως πολιτικός στόχος. Ιδιαίτερα σε μια περίοδο όπου η ηγεμονική αίγλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει υποχωρήσει σημαντικά, όπου το ευρώ έχει ταυτιστεί με την ακρίβεια και την παρατεταμένη λιτότητα, όπου οι κάθε μορφής επιτηρήσεις αξιοποιούνται ως μοχλοί οδυνήρων αναδιάρθρωσεων, μια συγκυρία που κάνει ξανά το στόχο της αποδέσμευσης όχι μόνο συγκεκριμένο και εύληπτο, αλλά και περισσότερο παρά ποτέ επίκαιρο.

Η στάση απέναντι στην Ε.Ε. παραμένει λυδία λίθος για τις διάφορες παραλλαγές της Αριστεράς, πεδίο όπου διαχωρίζονται οι απόψεις που εσωτερικεύουν τις βασικές δυναμικές της αστικής στρατηγικής και εκείνες που επιμένουν να τις αντιπαλεύουν. Το αίτημα ενός μάχιμου αριστερού αντι-ευρωπαϊσμού παραμένει περισσότερο παρά ποτέ επιτακτικό.

Γ. Για τις αντιστάσεις και τα κινήματα ενάντια στο σύγχρονο ιμπεριαλισμό. Για τον προλεταριακό διεθνισμό της εποχής μας.

40. Ένα από τα ενδιαφέροντα στοιχεία της δεκαετίας του 2000 ήταν η επιστροφή στο προσκήνιο στοιχείων και εργατικού διεκδικητισμού, στοιχείο που αποτυπώθηκε σε μεγάλους κύκλους εργατικών αγώνων και στους αναπτυσσόμενους καπιταλιστικούς σχηματισμούς, όπως ήταν οι μεγάλες απεργίες στην Ιταλία, οι Γαλλικές κινητοποιήσεις ενάντια στην επισφαλή εργασία, οι μεγάλες απεργίες στην Ελλάδα για το ασφαλιστικό, ή ακόμη και η επιστροφή των εργατικών κινητοποιήσεων ακόμη και στην Κίνα όπου κινητοποιήσεις, ακόμη και βίαιες, είναι συχνό φαινόμενο. Επιπλέον, ένδειξη σαφούς αυτής της επιστροφής συλλογικών διαδικασιών, μαζικών πρακτικών και απήχησης του μαζικού αγώνα ήταν και το μεγάλο αντιπολεμικό κίνημα ενάντια στο σύγχρονο ιμπεριαλιστικό πολιτικοστρατιωτικό παρεμβατισμό (με συμβολική συμπύκνωση τις παγκόσμιες κινητοποιήσεις το 2003) ή οι μεγάλες κινητοποιήσεις ενάντια στην καπιταλιστική παγκοσμιοποίηση (με αφετηρία το – με ισχυρή παρουσία εργαζομένων – Σηάτλ το 1999 και συμβολική συμπύκνωση τις κινητοποιήσεις στη Γένοβα το 2001). Ακόμη και οι νεολαϊστικές εκρήξεις όλο και περισσότερο σχετίζονται και με αναδιρθρώσεις στο χώρο της παραγωγής και στο συμβόλαιο εργασίας και όχι μόνο με εσωτερικές αντιφάσεις του εκπαιδευτικού μηχανισμού. Ακόμη και άτυπα κινήματα όπως διάφορες μορφές συσπείρωσης και δικτύωσης των επισφαλώς εργαζομένων εκφράζουν αυτή τη δυναμική. Τέλος, έχει ιδιαίτερη σημασία ότι οι μεγάλες κινητοποιήσεις ενάντια στο βάθεμα της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, με αποκορύφωμα τα συγκρότηση ευρύτερων κινήματων βάσης και πλατιών συμμαχιών που οδήγησαν στα δημοψηφίσματα ενάντια στο Ευρωσύνταγμα και την Ευρωσυνθήκη, στηρίχτηκαν σε σημαντικό βαθμό στη μαζική κινητοποίηση ευρύτερων κομματιών εργαζομένων.

41. Από την άλλη, όμως έχουμε όλα τα προβλήματα στη συγκρότηση του εργατικού κινήματος από την ένταση της ανασφάλειας, την διάλυση παραδοσιακών χώρων συγκέντρωσης, τον κατακερματισμό και την εξατομίκευση σε τμήματα της σύγχρονης εργατικής δύναμης. Γι' αυτό και παρά την επιστροφή του εργατικού διεκδικητισμού, εξακολουθεί και η συνδικαλιστική πυκνότητα και τη εργατική μαχητικότητα στους περισσότερους σχηματισμούς του αναπτυσσόμενου καπιταλισμού να είναι πιο πίσω από την ισχύ που είχαν σε περιόδους ανάπτυξης του εργατικού κινήματος. Αυτό σημαίνει ότι παραμένει ανοιχτή πρόκληση το ερώτημα της ανασυγκρότησης του εργατικού κινήματος και ότι η ανασύνθεση της αντικαπιταλιστικής προοπτικής εξακολουθεί να περνά και μέσα από την ανασυγκρότηση ενός σύγχρονου ταξικού εργατικού κινήματος.

42. Σε αυτό το πλαίσιο έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον η επιστροφή και ενός νέου ριζοσπαστισμού. Με συμβολική αφετηρία τις κινητοποιήσεις στο Σηάτλ, είναι σαφές ότι διευρύνεται η επιρροή σαφώς αντικαπιταλιστικών τοποθετήσεων, που πλέον γίνονται και ιδιαίτερα εμφανείς. Ανεξάρτητα από την αντιφατικότητα αυτών των τοποθετήσεων, είτε ακολουθούν κλασικές παραλλαγές του αριστερισμού ή του αναρχισμού είτε επιλέγουν πιο «νέες» συνθέσεις, αντικειμενικά δείχνουν ότι η όξυνση των ιδεολογικών αντιφάσεων της νεοφιλελεύθερης ηγεμονία και η ένταση των κοινωνικών αγώνων συνεπάγονται και ιδεολογικές μετατοπίσεις προς τα αριστερά, έστω και εάν αυτό αφορά προς το παρόν κυρίως μειοψηφικά (όχι όμως και περιθωριακά κομμάτια). Ωστόσο, παραμένει υπαρκτό το πρόβλημα ότι αυτός ο ριζοσπαστισμός εξακολουθεί να μην μπορεί ακόμη να βρει πλειοψηφικά ανοίγματα προς τον κορμό της εργατικής τάξης και συνολικά της μισθωτής εργασίας και δεν σε αρκετές φορές ηγεμονεύτηκε από τη συνύπαρξή με περισσότερο ρεφορμιστικές απόψεις (τάση ιδιαίτερα εμφανής σε διάφορα τμήματα της Ευρωπαϊκής Αριστεράς). Από την άλλη, η ειδική βαρύτητα τέτοιων αναγνωρίσεων σε τμήματα νεολαίας, σε συνθήκες και κινήματα που ολοένα και περισσότερο αφορούν και τον πυρήνα των καπιταλιστικών παραγωγικών σχέσεων, δίνει δυνατότητες για την επέκταση του πολιτικοϊδεολογικού ριζοσπαστισμού και σε ευρύτερα κομμάτια εργαζομένων, ιδίως εάν αναλογιστούμε την όξυνση των κοινωνικών αντιθέσεων στο πλαίσιο της καπιταλιστικής κρίσης, το βάθεμα της ηγεμονικής κρίσης του νεοφιλελευθερισμού, τη δυνατότητα να συναντηθεί ο ριζοσπαστισμός με στοιχεία μιας επαναστατικής ανανέωσης της κομμουνιστικής στρατηγικής.

43. Τα πειράματα αριστερής διακυβέρνησης στην Λατινική Αμερική, στη Βενεζουέλα και την Βολιβία έχουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Δεν αποτελούν απλώς εκδοχές προοδευτικής διακυβέρνησης, ούτε έχουμε να κάνουμε με την αναπαραγωγή του φαύλου κύκλου «εκπροσώπηση – διάψευση των λαϊκών προσδοκιών». Δεν είναι επίσης κλασικές μορφές μεταρρυθμιστικού κυβερνητισμού. Αντίθετα, πρόκειται για προσπάθειες με υπαρκτή γείωση μέσα στα λαϊκά στρώματα, και ιδίως τις μεγάλες προλεταριοποιημένες μάζες που γεννά ο νεοφιλελευθερισμός στο έδαφος προηγούμενων αυταρχικών μορφών αλλά και του αποικιοκρατικού παρελθόντος. Είναι ακόμη κυβερνήσεις που προκύπτουν μέσα από τη εμφανή ρήξη με το αστικό μπλοκ και τους πολιτικούς εκφραστές του και έχουν πάρει συγκεκριμένες πολιτικές επιλογές που σηματοδοτούν ευθεία αντιπαράθεση με την πολιτική του μεγάλου κεφαλαίου και του ιμπεριαλισμού. Φανερώνουν τη σημασία που έχει η ανάπτυξη μορφών αποσύνδεσης από τις διαδικασίες διεθνοποίησης και διαμόρφωσης εναλλακτικών μορφών διεθνών συναλλαγών. Σε αυτό το επίπεδο αποτελούν αναμφίβολα προοδευτική εξέλιξη και χρειάζονται την αμέριστη συμπαράσταση και την αλληλεγγύη μας. Από την άλλη, όμως, παρά τα βήματα που έχουν κάνει στην ενίσχυση του ρόλου του δημόσιου τομέα, στην αναδιανομή εισοδήματος, στην ενίσχυση της θέσης των λαϊκών στρωμάτων, στην ανάπτυξη μορφών λαϊκής – κοινωνικής συμμετοχής και κινητοποίησης, δεν έχουν προχωρήσει σε τομές σε ό,τι αφορά τον πυρήνα των καπιταλιστικών παραγωγικών σχέσεων, ούτε μπορούμε να μιλήσουμε για διαδικασία συντριβής – απονέκρωσης του αστικού κράτους. Αυτό εν μέρει έχει σχέση και με αντικειμενικά όρια και δυσκολίες που συναντούν και με αυτή την έννοια δεν αποτελεί αρνητική κριτική αλλά αντικειμενική διαπίστωση. Σε αυτό το πλαίσιο προσφέρουν την έμπρακτη απόδειξη ότι μπορούν σήμερα να υπάρξουν πολιτικές και κινήματα που να έρχονται σε ρήξη με τις ηγεμονικές στρατηγικές και να έχουν πραγματικά θετικά αποτελέσματα, άρα αποτελούν παράγοντα ελπίδας. Δείχνουν επίσης ότι με τρόπο πρωτότυπο μπορούν να ξεκινήσουν διαδικασίες ρήξης με την αστική στρατηγική και αυτό είναι αντικειμενικά η συνεισφορά τους στη συζήτηση για το σοσιαλισμό. Δεν σηματοδοτούν

όμως ένα υπόδειγμα σοσιαλιστικής μετάβασης, περισσότερο αποτυπώνουν έμπρακτα τα ανοιχτά ερωτήματα και ως προς τις μορφές κοινωνικής οργάνωσης και ως προς τις μορφές πολιτικής συγκρότησης που θα αντιστοιχούσαν σε μια διαδικασία ρήξης με τον καπιταλισμό.

44. Η Κούβα εξακολουθεί να συμπεκνώνει το αίτημα της αντίστασης στον ιμπεριαλισμό. Παρά την μεγάλη πίεση από το εμπάργκο εξακολουθεί να διατηρεί ένα υψηλό επίπεδο κοινωνικών κατακτήσεων και αυτό εξηγεί γιατί μπορεί ακόμη και έχει ευρύτερη κοινωνική νομιμοποίηση. Ότι μπορεί κανείς να ασκήσει κριτική σε πλευρές του κουβανέζικου δρόμου για το σοσιαλισμό ή να εντοπίσει πλευρές που αντιστοιχούν στην ανάπτυξη κρατικοκαπιταλιστικών μορφών, δεν αναιρεί ότι είναι προχωρημένο πείραμα κοινωνικού μετασχηματισμού, με σημαντικά προχωρήματα σε κρίσιμους τομείς (π.χ. υγεία – πρόνοια). Γι' αυτό το λόγο και εξακολουθεί να χρειάζεται την αλληλεγγύη.

45. Ιδιαίτερη σημασία έχουν τα παραδείγματα κινημάτων ένοπλης πάλης που ακόμη αναπτύσσονται σε διάφορες περιοχές, με την ιδιαιτερότητα που έχουν σε κάθε περιοχή. Στην Κολομβία το FARC συνεχίζει μια μακρά παράδοση ένοπλης πάλης, εξακολουθεί να αντιστέκεται στην αστική τάξη και τον ιμπεριαλισμό, και διαψεύδει όσους αναφέρονται στην συντριβή του.

Στην Ινδία η αναπαραγωγή ένοπλων μαζικών κινημάτων της μαοϊκής αριστεράς (Ναξαλίτες) αποτελεί έκφραση της όξυνσης της ταξικής πάλης και απόδειξη ότι μια μαχητική επαναστατική γραμμή μπορεί να έχει και γείωση και αποτελεσματικότητα και να δοκιμάζει ακόμη και την ένοπλη πάλη ενάντια στη βίαιη προσπάθεια καπιταλιστικού εκσυγχρονισμού (με όλες τις επιπτώσεις της από τη διάλυση κοινωνικών μορφών έως την οικολογική καταστροφή).

Ιδιαίτερη μνεία χρειάζεται στον αγώνα στο Νεπάλ. Εκεί ο συνδυασμός ανάμεσα σε μαζική και ένοπλη πάλη, η ορθή τοποθέτηση ανάμεσα στην επαναστατική γραμμή και τους άμεσους στόχους δημοκρατικής μετάβασης, αλλά και η ετοιμότητα συμμετοχής στη διακυβέρνηση – ταυτόχρονα με τη επιμονή στη ρήξη μπροστά στον κίνδυνο της ενσωμάτωσης, επέτρεψαν να ανοίξουν δρόμοι κοινωνικού μετασχηματισμού στην «κορυφή του κόσμου».

Τέλος, το Ζαπατιστικό κίνημα εξακολουθεί να είναι ένα σημείο αναφοράς για τα ριζοσπαστική και αντικαπιταλιστικά ρεύματα αναδεικνύοντας τη σημασία που έχει η ένοπλη πάλη να συνδυάζεται με την προσπάθεια οικοδόμησης εναλλακτικών θεσμών και μορφών κοινωνικής οργάνωσης που να στηρίζονται στην εμπιστοσύνη στις μάζες.

Συνολικά, τα ένοπλα αντάρτικα, έστω και εάν φαντάζουν μακρινά από την πραγματικότητα των αναπτυσσόμενων καπιταλιστικών σχηματισμών, δεν παύουν να προσφέρουν σημαντικές εμπειρίες και για τη δυνατότητα έμπρακτης ρήξης με την πολιτική του κεφαλαίου και του ιμπεριαλισμού και για τη δυνατότητα πραγματικής γείωσης (και μετασχηματιστικής παρέμβασης) σε ευρύτερα λαϊκά στρώματα (προλεταριακά και αγροτικά).

46. Σε ό,τι αφορά τα κινήματα που παραδοσιακά συμπύκνωσαν και εξέφρασαν την αντίσταση στον Ιμπεριαλισμό η κατάσταση είναι αντιφατική. Στην Παλαιστίνη η πλήρης ενσωμάτωση με τον ιμπεριαλισμό της ηγεσίας της Φατάχ και η αδυναμία της παλαιστινιακής αριστεράς να μπορέσει να συγκροτήσει εναλλακτική λύση άφησε το περιθώριο να εκφραστεί η μαχητική αντίσταση κυρίως από τάσεις όπως η Χαμάς. Αντίστοιχα, στο Λίβανο η Χεζμπολάχ κατάφερε να ηγηθεί με τρόπο νικηφόρο της αντίστασης ενάντια στην Ισραηλινή επιθετικότητα. Η άνοδος των ισλαμιστικών τάσεων εκφράζει την ιδεολογική κρίση του Αραβικού εθνικισμού αλλά και την αδυναμία των μαρξιστικών τάσεων να αποτελέσουν εναλλακτική λύση. Προφανώς τόσο η καταδίκη της ιμπεριαλιστικής επιθετικότητας όσο και η αλληλεγγύη στους λαούς παραμένει αδιαπραγμάτευτη, όμως, δεν μπορούμε παρά να σημειώσουμε ότι το αίτημα της εθνικής απελευθέρωσης φτωχαίνει όταν δεν συναρθρώνεται με το αίτημα και της κοινωνικής χειραφέτησης. Ακόμη πιο αντιφατικές είναι οι πρακτικές αντίστασης που αναπτύσσονται σε άλλες περιοχές όπως το Αφγανιστάν και το Ιράκ, όπου συχνά συνδυάζονται με ιδιαίτερα συντηρητικές κοινωνικές πρακτικές ή διαπλέκονται με κρατικά ή παρακρατικά δίκτυα (παραδείγμα η λεγόμενη Αλ Κάιντα). Αποδεικνύεται έτσι ότι ένας αντι-ιμπεριαλισμός που δεν συνδυάζεται με πλευρές ενός αιτήματος κοινωνικής χειραφέτησης θα παραμένει αντιφατικός και διακυβεύμενος

47. Πλευρά του διεθνούς τοπίου και η ύπαρξη κοινωνικών σχηματισμών που διαφοροποιούνται από την κυρίαρχη ιμπεριαλιστική στρατηγική. Και εδώ, όμως, έχουμε να κάνουμε με στρατηγικών κυρίαρχων μπλοκ για καλύτερη διαπραγμάτευση της θέσης μέσα στον διεθνή καταμερισμό εργασίας παρά για αμφισβήτηση της όλης αρχιτεκτονικής του σύγχρονου ιμπεριαλισμού. Αυτό φαίνεται στο Ιράν, όπου η εδώ και χρόνια απονέκρωση της αρχικής δυναμικής της επανάστασης και η αναζήτηση κατοχύρωσης τοπικού ρόλου παράλληλα με την αναπαραγωγή και καπιταλιστικών μορφών, τελευταία συνοδεύεται και από επίδειξη αυταρχισμού απέναντι στις λαϊκές κινητοποιήσεις. Αντίστοιχα, στην Β. Κορέα είναι προφανές ότι πρόκειται για καθεστώς που καμιά σχέση δεν έχει πια με οποιοδήποτε αίτημα κοινωνικής χειραφέτησης. Όσο για τη Λιβύη, πλέον σαφής είναι η προτεραιότητα της αποκατάστασης σχέσεων με τη Δύση. Σε τέτοιες περιπτώσεις η άρνηση του ιμπεριαλιστικού παρεμβατισμού είναι αυτονόητη, όσο, όμως και η κριτική στάση απέναντι σε τέτοια καθεστώτα.

48. Με βάση τα παραπάνω γίνεται σαφές ότι δύσκολα μπορούμε να μιλάμε σήμερα για έναν ενιαίο άξονα αντιστάσεων στον ιμπεριαλισμό, ή για μια εν δυνάμει «διεθνή των λαών» και θα ήταν λάθος να αντιμετωπίζαμε όλες αυτές τις αντιστάσεις με έναν τέτοιο ενοποιητικό τρόπο. Δεν υπάρχει σήμερα ένα διεθνές αντιιμπεριαλιστικό κίνημα, π.χ. με τον τρόπο που αυτό παρουσιαζόταν παλαιότερα ως συμμαχία των δυτικών κομμουνιστικών κινήσεων, με τις σοσιαλιστικές χώρες και τα ανταρτοκρατικά κινήματα. Αυτό που έχουμε ένα πλατύ αντιφατικό φάσμα από κάθε λογής αντιστάσεις στον ιμπεριαλισμό και τις κυρίαρχες καπιταλιστικές στρατηγικές με ένα φάσμα τοποθετήσεων από την κοινωνική χειραφέτηση ως την απλή διεκδίκηση κατοχύρωσης ρόλου τοπικού υπο-ιμπεριαλισμού. Καθ' αυτό το γεγονός των αντιστάσεων και των ενεργών μετώπων και της ύπαρξης χώρων όπου ο ιμπεριαλισμός υφίσταται ήττες είναι θετικό και ελπιδοφόρο. Όμως, το αίτημα ενός μάχιμου αντιιμπεριαλισμού, που να συνδυάζει την αποδέσμευση από τις πολιτικές, οικονομικές και ιδεολογικές πρακτικές του σύγ-

χρονου ιμπεριαλισμού με τον κοινωνικό μετασχηματισμό σε όλο το φάσμα από την δημοκρατική μεταρρύθμιση έως από το σοσιαλιστικό μετασχηματισμό, εξακολουθεί να παραμένει ενεργό. Ένας τέτοιος αντιιμπεριαλισμός θα μπορεί ταυτόχρονα να είναι βαθιά αντικαπιταλιστικός, επιμένοντας ότι η πάλη ενάντια στην ιμπεριαλιστική βία θα πρέπει να είναι πάλη ενάντια στις κοινωνικές σχέσεις που γεννούν τον ιμπεριαλισμό, αλλά και ταυτόχρονα θα σέβεται την αυτοτέλεια και τη σημασία που έχει σήμερα η υπεράσπιση μορφών εθνικής κυριαρχίας απέναντι στη συστημική κοινωνική και πολιτικοστρατιωτική βία του σύγχρονου ιμπεριαλισμού.

49. Από αυτό βγαίνει και ένα άλλο κρίσιμο συμπέρασμα για τον προλεταριακό διεθνισμό της εποχής. Σήμερα ο προλεταριακός διεθνισμός δεν μπορεί να σημαίνει την αναφορά σε ένα ενιαίο επαναστατικό ή αντιιμπεριαλιστικό κέντρο ή σε ένα φάσμα συντονισμένων αντιστάσεων, όσο και εάν πρέπει να επιδιώκουμε μορφές διεθνούς συντονισμού και ανταλλαγής εμπειριών, γνώσεων, κατευθύνσεων με κινήματα, οργανώσεις σε όλο τον κόσμο. Σημαίνει την αλληλεγγύη σε κινήματα που έχουν την αυτοτέλειά τους, σημαίνει ότι το δικαίωμα της κριτικής σε προβληματικές πρακτικές ή πλευρές είναι υπαρκτό, σημαίνει ότι επιμένουμε στη βασική αρχή «να στηριζόμαστε στις δικές μας δυνάμεις», σημαίνει τέλος ότι ο καλύτερος διεθνισμός είναι να κλιμακώνουμε αντίσταση και την πάλη για την ανατροπή στο δικό μας σχηματισμό, στο δικό μας «κρίκο της ιμπεριαλιστικής αλυσίδας»

Δ. Για την εσωτερική πολιτική συγκυρία

50. Τα προηγούμενα χρόνια ο ελληνικός καπιταλισμός ορίστηκε γύρω από τη στρατηγική της καπιταλιστικής αναδιάρθρωσης. Η ηγεμονική στρατηγική του ελληνικού κεφαλαίου τα προηγούμενα χρόνια ορίστηκε γύρω από το συνδυασμό ανάμεσα στην:

- Στην αναδιάρθρωση της παραγωγής και την εισαγωγή τεχνολογικών και οργανωτικών καινοτομιών (όχι παντού και όχι στην ίδια κλίμακα), μέσα και από την πίεση που έφερε η έκθεση στο διεθνή ανταγωνισμό μέσα από την ΟΝΕ
- Στη διατήρηση σε συγκριτικά χαμηλά επίπεδα του κόστους εργασίας και την παράλληλα ελαστικοποίησης, τυπικά και άτυπα του συμβολαίου εργασίας
- Την αξιοποίηση της φτηνής μεταναστευτικής εργασίας
- Την αξιοποίηση των ενισχύσεων από την ΕΕ και συνολικά των κρατικών δαπανών
- Την αξιοποίηση της επέκτασης της καταναλωτικής και στεγαστικής πίστης
- Την προσπάθεια οικονομικής επέκτασης και προς γειτονικούς σχηματισμούς

Αυτή η στρατηγική είχε πραγματικά αποτελέσματα και θα ήταν λάθος να πούμε ότι το ελληνικό κεφάλαιο είχε μια «εικονική», αεριτζήδικη ή σαθρή ανάπτυξη τα προηγούμενα χρόνια. Αντίθετα και ένταση της εκμετάλλευσης υπήρξε και σημαντικά κέρδη.

51. Γύρω από τη στρατηγική της αναδιάρθρωσης ορίστηκαν και οι βασικές μερίδες του συνασπισμού εξουσίας και ο συσχετισμός μεταξύ τους.

-Οι τάσεις συγκέντρωσης ενισχύθηκαν και αυτό φαίνεται από τον τρόπο που συγκεκριμένες επιχειρήσεις κυριαρχούν μέσα στους αντίστοιχους κλάδους (π.χ. βιομηχανικό κεφάλαιο, κατασκευές, μεταφορές, εμπορικό κεφάλαιο). Ταυτόχρονα εντείνονται και τάσεις συγκεντροποίησης με την ενίσχυση ισχυρών πολυκλαδικών ομίλων.

-Σημαντική εξέλιξη αποτέλεσε και η ισχυροποίηση ισχυρών ομίλων με έντονο το στοιχείο της ταυτόχρονης παρουσίας και στο παραγωγικό και στο τραπεζικό / χρηματοπιστωτικό κεφάλαιο (όμιλοι Λάτση, Βγενόπουλου κ.λπ). Τομή και η εμφάνιση επιθετικών εταιρειών συμμετοχών που εκπροσωπούν και ξένα κεφάλαια και επιλέγουν να τοποθετηθούν σε μεγάλο εύρος επιχειρήσεων (Βγενόπουλος/MIG).

-Το τραπεζικό κεφάλαιο συνέχισε να ενισχύει τη θέση του. Οι ελληνικοί τραπεζικοί όμιλοι ενίσχυσαν τη θέση τους στο εσωτερικό, διεκδικώντας ολοένα και μεγαλύτερο μέρος της συνολικά παραγόμενης υπεραξίας αλλά και αποσπώντας σημαντικό εισόδημα και από εργατικά και μικροαστικά στρώματα. Απέφυγαν μεγάλο μέρος της έκθεσης σε «τοξικά» χρηματοπιστωτικά προϊόντα, αλλά έχουν σημαντικές πιθανές επισφάλειες στις διεθνείς επενδύσεις τους, ιδίως στα Βαλκάνια, ενώ θα αντιμετωπίσουν πρόβλημα εάν αρχίσει μέρος των δανείων που έχουν χορηγήσει στο εσωτερικό να μετατρέπεται σε επισφάλειες. Συνολικά το τραπεζικό κεφάλαιο εξέφρασε ιδιαίτερα επιθετικές στρατηγικές και αυτό εκφράστηκε στο συνολικό οικονομικό αλλά και πολιτικό ρόλο του.

-Ο εφοπλισμός παραμένει μια ιδιαίτερα ισχυρή μερίδα του ελληνικού κεφαλαίου, με υψηλό βαθμό διεθνοποίησης και ιδιαίτερα σημαντική θέση στην άρθρωση του συνασπισμού εξουσίας, είτε άμεσα είτε μέσα από την παρουσία κεφαλαίων προερχόμενων από τον εφοπλισμό στο τραπεζικό σύστημα, σε άλλες επιχειρήσεις, στα ΜΜΕ. Ύστερα από μια περίοδο ανάπτυξης σήμερα δέχεται πιέσεις εξαιτίας της οικονομικής κρίσης.

-Ο χώρος των κατασκευών επίσης ήταν ιδιαίτερα σημαντικό στην όλη άρθρωση του συνασπισμού εξουσίας, αλλά και με σημαντική επίδραση στην διαμόρφωση της αστικής στρατηγικής. Ενισχύθηκε σημαντικά από την προσπάθεια απορρόφησης μεγάλου μέρους των ευρωπαϊκών κονδυλίων. Κατεχοχήν κλάδος που εξαρτάται από πολιτικές επιλογές και αποφάσεις. Πίεσε ιδιαίτερα για αναδιάρθρωσεις στους όρους δόμησης και το χωροταξικό σχεδιασμό. Στηρίχτηκε και στην αναδιάρθρωση των εργασιακών σχέσεων.

-Ο κλάδος της ενέργειας, αλλά και της ύδρευσης, συνολικά των υποδομών αποκτά όλο και πιο σημαντικό ρόλο: αφενός μέσα από την όλη προσπάθεια απορρύθμισης και περιορισμού του ρόλου της ΔΕΗ, αφετέρου μέσα από τη συνολικότερη προσπάθεια αναδιάταξης των ενεργειακών ροών και των λοιπών ανάλογων υποδομών.

-Πλάι, όμως, σε αυτές τις μονοπωλιακές μερίδες εξακολουθεί να υπάρχει ένα ολόκληρο φάσμα από μεσαίες και μικρές επιχειρήσεις, που εξακολουθούν να παίζουν κομβικό ρόλο μέσα στο συνασπισμό εξουσίας. Ενισχύθηκαν τόσο από τις κρατικές και ευρωπαϊκές χρηματοδοτήσεις αλλά και από παραμέτρους που ενίσχυαν την παροχή φτηνού εργατικού δυναμικού, κύρια μεταναστευτικού, επιτυγχάνοντας κατά περιπτώσεις και πολύ σημαντική κερδοφορία. Κατεχοχήν μερίδες που πίεσαν για την τυπικά και άτυπη απορρύθμιση των εργασιακών σχέσεων, την εισφοροδιαφυγή και τη φοροδιαφυγή.

-Στην άρθρωση του συνασπισμού εξουσίας ρόλο παίζουν και τμήματα του ξένου κεφαλαίου. Η παρουσία του ξένου κεφαλαίου στον τόπο μας είναι πολυεπίπεδη. Υπάρχουν οι περιπτώσεις των άμεσων επενδύσεων κεφαλαίου, αλλά αυτές είναι σχετικά περιορισμένες, και είχαμε περιπτώσεις εξόδου επιχειρήσεων τις τελευταίες δύο δεκαετίες από άμεσες επενδύσεις (π.χ. Πεσινέ). Αντίθετα, η παρουσία ξένων κεφαλαίων στο επίπεδο των επενδύσεων χαρτοφυλακίου και στις εξαγορές είναι περισσότερο σημαντική, όπως φαίνεται από την παρουσία ξένων κεφαλαίων σε τομείς όπως οι τηλεπικοινωνίες, όπου μετά την πώληση του ΟΤΕ σχεδόν όλες οι επιχειρήσεις έχουν ισχυρότατη ξένη παρουσία, τμήματα των χημικών προϊόντων, στην ακτοπλοΐα, στον κλάδο τροφίμων και ποτών. Τομή είναι πλέον η παρουσία ισχυρών ξένων και κεφαλαίων και σε εταιρείες συμμετοχών (π.χ. οι όμιλοι MIG, Λαυρεντιάδη κ.ά) εκπροσωπούν και ξένα κεφάλαια. Μεγάλο το ενδιαφέρον του ξένου κεφαλαίου και για τον κλάδο της ενέργειας, γεγονός που προσφέρει και την οικονομική βάση και για το αυξημένο γεωπολιτικό ενδιαφέρον ορισμένων πλευρών της αναδιάταξης των ενεργειακών ροών. Εκτός, όμως, από αυτές τις πλευρές υπάρχει και η επίδραση πάνω στην ελληνική οικονομία από χρηματοπιστωτικά κεφάλαια, υψηλής κινητικότητας, που επενδύονται στη χρηματοπιστωτική σφαίρα και λειτουργούν ως σημαντικός μοχλός εσωτερικής πίεσης από τη διεθνή οικονομική συγκυρία (είναι οι περιβόητες «αγορές»).

-Σε σχέση με την παρουσία του ξένου κεφαλαίου θα πρέπει να πούμε τα εξής. Μέσα από αυτή την παρουσία τάσεις και συνολικές κατευθύνσεις μέσα στην ιμπεριαλιστική αλυσίδα, συμπεριλαμβανομένων και των ενδοϊμπεριαλιστικών ανταγωνισμών, εσωτερικεύονται μέσα στον ελληνικό συνασπισμό εξουσίας, τόσο σε επίπεδο πίεσης για μια ορισμένη κλαδική κατεύθυνση και στρατηγική, σε επίπεδο και τάσεων του διεθνούς καταμερισμού εργασίας, όσο και στο επίπεδο της πίεσης για αναδιάρθρωση. Η σχέση αυτή, όμως, δεν μπορεί να οριστεί ως «εξάρτηση» ή αποικιακή σχέση υποτέλειας. Το ξένο κεφάλαιο ενσωματώνεται στον ελληνικό συνασπισμό εξουσίας. Ωστόσο, αυτό δεν σημαίνει και μία πλήρως αυτοτελή, ενδογενή, δυναμική του ελληνικού κεφαλαίου: διαρκώς καλείται να αντιμετωπίσει συνολικότερους συσχετισμούς, μερικούς από τους οποίους τους εσωτερικεύει κιόλας.

52. Ωστόσο, υπήρξαν και σημαντικότερες αντιφάσεις που σήμερα αποτυπώνονται περισσότερο έντονες παρά ποτέ:

-Παρά τις σημαντικές αναδιρθρώσεις εξακολουθούν να υπάρχουν μεγάλα τμήματα του συνολικού κεφαλαίου με σημαντικά ελλείμματα παραγωγικότητας που σε συνδυασμό με την ενσωμάτωση στην ΕΕ και σχηματισμών χαμηλότερου κόστους εργασίας οδηγούν σε μια εικόνα ελλείμματος παραγωγικότητας.

-Παρότι στρατηγικά το τραπεζικό κεφάλαιο ορίστηκε γύρω από μια κατεύθυνση συνεχούς πίεσης για αναδιάρθρωση, που αντικειμενικά ενίσχυσε το συνολικότερο αναδιρθρωτικό εγχείρημα και άρα εξυπηρετούσε το μακροπρόθεσμο συμφέρον του ελληνικού αστισμού, εντούτοις ενίοτε η πίεση προς τις μερίδες του παραγωγικού κεφαλαίου, τόσο του μονοπωλιακού όσο – και κυρίως – των μη μονοπωλιακών έπαιρνε και αποδιρθρωτικά αποτελέσματα.

-Παρότι η Ελλάδα είναι συγκρινόμενη με τους σχηματισμούς της Δυτικής Ευρώπης χώρα σχετικά χαμηλού κόστους εργασίας, δεν συγκρίνεται με τις χώρες της διεύρυνσης. Επιπλέον η σχετική ισχύς του λαϊκού κινήματος, παρά τα προβλήματα και την υποχώρησή του, απέτρεψε την πλήρη αποπτώχευση των εργαζομένων. Οι αυξήσεις μπορεί να υπολείπονταν της παραγωγικότητας, αλλά συνεχίστηκαν σε όλη αυτή την περίοδο.

-Η πολιτική σταθερών ισοτιμιών και στη συνέχεια η ΟΝΕ και το ευρώ στέρξαν τη δυνατότητα συναλλαγματικών διακυμάνσεων και αντικειμενικά συνέβαλαν σε αυτό το έλλειμμα ανταγωνιστικότητας. Επιπλέον, η εισοδος στο ευρώ οδήγησε και στη δραματική μείωση των ξένων άμεσων επενδύσεων στην Ελλάδα.

-Συνολικά το έλλειμμα ανταγωνιστικότητας οδήγησε σε μια ολοένα και μεγαλύτερη πίεση προς επιχειρήσεις ακόμη και σε κλάδους με σημαντική παραδοσιακή παρουσία (π.χ. κλωστοϋφαντουργία, ένδυση/υπόδυση κ.λπ.).

-Η ενίσχυση των κοινοτικών δαπανών αναμίβρολα ήταν καθοριστική για κρίσιμες πλευρές της αστικής στρατηγικής, αλλά ταυτόχρονα αποτελούσε και μια ενεργό αντίφαση, εφόσον άφηνε ανοιχτό το ερώτημα ως προς το τι θα έπαιρνε τη θέση τους όταν σταματήσουν ή περιοριστούν σημαντικά.

-Η προσπάθεια διαμόρφωσης «εθνικών πρωταθλητών» σε τομείς έντασης κεφαλαίου και νέων τεχνολογιών, προσέκρουσε πάνω και στην αδυναμία αυτές οι επιχειρήσεις να έχουν όντως μακροχρόνια δυναμική συσσώρευσης, αλλά και πάνω στον ανταγωνισμό από άλλα κεφάλαια, ευρωπαϊκά, που διεκδικούσαν μερίδιο της αγοράς.

-Η προσπάθεια ενίσχυσης της ιδιωτικής οικοδομικής δραστηριότητας στην κατεύθυνση της παραθεριστικής κατοικίας και των μεγάλων τουριστικών επενδύσεων προσκρούει πάνω και στην οικονομική ύφεση αλλά και στην αναγκαστικά

αυξημένη βαρύτητα των οικολογικών θεμάτων.

-Η πάγια προσπάθεια για την επαναπροσέλευση κεφαλαίων προερχόμενων από τον εφοπλισμό προσκρούει πάνω στην οικονομική ύφεση και τα προβλήματα που αντιμετωπίζει ο συγκεκριμένος κλάδος.

-Ο μεγάλος βαθμός χρέωσης των ελληνικών επιχειρήσεων στις τράπεζες ολοένα και περισσότερο αποτελεί μια ολοένα και οξυνόμενη αντίφαση. Με τη σειρά της μια επιδείνωση της κατάστασης στο τραπεζικό σύστημα (αυξημένες επισφάλειες κ.λπ.) μπορεί να οδηγήσει σε ακόμη μεγαλύτερη επιδείνωση των χρηματοδοτικών ροών προς τις τράπεζες και έτσι να επιτείνει την οικονομική κρίση.

-Οι εκπαιδευτικές αναδιαρθρώσεις που θα έπαιζαν κομβικό ρόλο στην παραγωγικοποίηση των δεξιοτήτων του συλλογικού εργαζομένου, στην προεπικύρωση των νέων εργασιακών σχέσεων και στην προκαταβολική πειθάρχηση των μελλοντικών εργαζομένων, δεν προχώρησαν με τους ρυθμούς που επιθυμούσαν τα αστικά επιτελεία εξαιτίας και της παρέμβασης του νεολαιίστικού και πανεκπαιδευτικού κινήματος.

53. Αυτές οι αντιφάσεις συναρθρώθηκαν και με τις επιπτώσεις από την παγκόσμια οικονομική κρίση.

-Η παγκόσμια οικονομική ύφεση σήμαινε ακόμη μεγαλύτερη επιβράδυνση σε κρίσιμους κλάδους της ελληνικής οικονομίας όπως είναι ο εφοπλισμός και ο τουρισμός, που έχουν άμεση συνάρτηση με την οικονομική συγκυρία.

-Παρότι το ελληνικό τραπεζικό σύστημα δεν είχε σημαντικές επισφάλειες στο εσωτερικό, εντούτοις είχε σημαντικά επισφαλής ανοίγματα στο εξωτερικό, ιδίως στα Βαλκάνια, που επιδεινώνουν τη συνολική τους θέση.

-Η προσπάθεια των τραπεζών να περιορίσουν επισφάλειες οδηγεί στο κλείσιμο της στρόφιγγας της χρηματοδότησης προς τις επιχειρήσεις, επιτείνοντας τα οικονομικά προβλήματα.

-Η ανασφάλεια οδηγεί σε μείωση της ζήτησης και υποχώρηση αγορών.

-Μια σειρά από επιχειρήσεις αναγκάστηκαν να περιορίσουν τις δραστηριότητές τους ή ακόμη και να κλείσουν, ειδικά στην περιφέρεια. Αυτό οδήγησε σε κλεισίματα επιχειρήσεων, οι απολύσεις, οι υποχρεωτικές διαθεσιμότητες, οι αποφάσεις για εκ περιτροπής εργασία.

54. Είναι προφανές ότι πλέον ο ελληνικός καπιταλισμός έχει μπει σε μια σημαντική οικονομική κρίση. Στον πυρήνα της είναι μια κρίση υπερσυσσώρευσης, δηλαδή συσσώρευσης κεφαλαίου που δεν μπορεί να αξιοποιηθεί επαρκώς, Ωστόσο, αυτή η κρίση δεν είναι απλή αντανάκλαση των γενικότερων τάσεων στην παγκόσμια οικονομία. Είναι και μια πιο συνολική κρίση του ίδιου του «αναπτυξιακού υποδείγματος» που είχε επιλέξει από τις αρχές της δεκαετίας του 1990. Ο συνδυασμός ανάμεσα στις αναδιαρθρώσεις, την άμεση και έμμεση ιδιωτικοποίηση, την απόδοση πεδίων δραστηριότητας στους ιδιώτες, την εκμετάλλευση της φτηνής μεταναστευτικής εργασίας, την αξιοποίηση των δημόσιων δαπανών και των ευρωπαϊκών ενισχύσεων, την αξιοποίηση οραμάτων όπως η ONE ή η Ολυμπιάδα, μπορεί να οδήγησε στην ανάκαμψη της καπιταλιστικής κερδοφορίας και την τροποποίηση του συσχετισμού δύναμης, όμως σήμερα δείχνει να εξαντλεί τη δυναμική και έντονη είναι η αίσθηση ότι όλα τα ερωτήματα παραμένουν ανοιχτά.

55. Πλευρά της οικονομικής κρίσης είναι και μια ιδιαίτερα έντονη δημοσιονομική κρίση που αντανάκλαται στο μεγάλο δημόσιο χρέος και την προοπτική πληρωμής ολοένα και μεγαλύτερων ποσών για την αποπληρωμή του. Αυτή η δημοσιονομική κρίση οδήγησε, ύστερα και από την παρέμβαση τόσο των διεθνών εταιρειών αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας αλλά και την ενεργοποίηση των μηχανισμών της ΕΕ σε σχέση με την ανάγκη να ληφθούν άμεσα μέτρα για την αντιμετώπιση του προβλήματος. Ειδικότερα η δημοσιονομική κρίση και η υπέρβαση όλων των δεικτών που αφορούν τη συμμετοχή στην ONE, εκφράζει συνολικότερες αντιφάσεις του ελληνικού καπιταλισμού.,

-Το έλλειμμα στην Ελλάδα δεν είναι μόνο αποτέλεσμα της ύφεσης της οικονομικής δραστηριότητας που «φυσιολογικά» συνεπάγεται και μείωση κρατικών εσόδων (όταν υποχωρεί η οικονομική δραστηριότητα μειώνονται και τα έσοδα από τη φορολογία την ίδια στιγμή που οι κρατικές δαπάνες είναι ανελαστικές, άρα αυξάνονται τα ελλείμματα). Είναι το και αποτέλεσμα μιας συνειδητής πολιτικής επιλογής, ιδίως από τις κυβερνήσεις της ΝΔ (αλλά σε ένα βαθμό και προηγούμενων κυβερνήσεων του ΠΑΣΟΚ) να αξιοποιηθεί η φοροδιαφυγή και εισφοροδιαφυγή ως μοχλός συμμαχίας και με αστικά και με παραδοσιακά μικροαστικά στρώματα. Επιπλέον, το σύστημα των δημοσίων δαπανών είναι οργανωμένο με τέτοια μορφή, ώστε στο πλαίσιο είτε της εξυπηρέτησης συγκεκριμένων μερίδων του κεφαλαίου είτε ακόμη και στο πλαίσιο γεωπολιτικών σχεδιασμών και υποχρεώσεων να υπάρχουν συνειδητές σπατάλες: αρκεί να αναλογιστεί κανείς τις αμυντικές δαπάνες, τις φαρμακευτικές δαπάνες ή την υπερκοστολόγηση των μεγάλων έργων. Επομένως στην Ελλάδα η απλή προσπάθεια αύξησης των εσόδων ή περιστολής δαπανών προσκρούει πάνω σε συμφέροντα που αγγίζουν τον ίδιο το συνασπισμό εξουσίας.

-Στην Ελλάδα δεν έχουμε να κάνουμε μόνο με μια σχετική υποχώρηση της οικονομικής δραστηριότητας, ως αποτέλεσμα της ύφεσης, αλλά με τη βαθιά κρίση ολόκληρου του αναπτυξιακού υποδείγματος που στηρίχτηκε στο συνδυασμό ανάμεσα στο χαμηλό κόστος εργασίας, την αξιοποίηση της ακόμη πιο φτηνής μεταναστευτικής εργασίας και τις μεγάλες εισροές από την Ευρωπαϊκή Ένωση, αλλά δεν μπόρεσε να απαντήσει πάνω σε ποιους τομείς και ποιες κατευθύνσεις θα μπορούσε να έχει σταθερές και αναπαραγόμενες αναπτυξιακές δυναμικές. Η εξάρτηση κρίσιμων κλάδων όπως οι κατασκευές (ιδιωτικές), ο τουρισμός και ο εφοπλισμός από την οικονομική συγκυρία απλώς κάνει τα πράγματα χειρότερα. Υπάρχει ο κίνδυνος η Ελλάδα να βρεθεί σε μια παρατεταμένη αρνητική αναπτυξιακή συνθήκη, με τον τρόπο που βρέθηκε παλαιότερα η Πορτογαλία ή βρίσκεται σήμερα η Ιρλανδία (το poster girl της «χρυσής περιόδου» της ONE...). Και βέβαια σε μια τέτοια περίπτωση η εξάρτηση από την όποια αναπτυξιακή ώθηση θα έδιναν οι αναδιανεμητικές δαπάνες της ΕΕ παραμένει αναγκαστικά σημαντική, σε μια περίοδο όπου οι ηγεμονικοί σχηματισμοί της ΕΕ θα ήθελαν να δουν να μειώνεται η σχετική υποχρέωσή τους.

-Η ελληνική περίπτωση αποκαλύπτει τη δομική αντίφαση που εξαρχής είχε το σύστημα του ενιαίου νομίσματος. Στο βαθμό που ένα τέτοιο σύστημα κάνει πιο εμφανείς τις διαφορές παραγωγικότητας (και «ανταγωνιστικότητας») ανάμεσα στους σχηματισμούς, είναι πολύ πιο εύκολο να λειτουργήσει μοχλός πίεσης για εκσυγχρονισμό σε συνθήκες «οικονομι-

κής μεγέθυνσης» παρά σε συνθήκες ύφεσης οπότε το όποιο έλλειμμα ανταγωνιστικότητας γίνεται πολύ πιο έντονο στις διάφορες εκφάνσεις του (μία από τις οποίες είναι και η αύξηση του κόστους δανεισμού εν μέσω δημοσιονομικής κρίσης). Απέναντι σε αυτή την αντίφαση η αρχιτεκτονική της ΟΝΕ, δηλαδή η απουσία επί της ουσίας αναδιανεμητικών δαπανών – άλλωστε υπάρχει και η απροθυμία των ηγεμονικών σχηματισμών και ιδίως της Γερμανίας για κάτι τέτοιο – που να αντισταθμίζουν την ανισόμετρη ανάπτυξη, εξ αρχής αποτρέπει όλες τις μορφές απάντησης εκτός από την μετακύληση του κόστους στις πλάτες των εργαζομένων.

56. Σήμερα η επικέντρωση στην Ελλάδα και η αντιμετώπισή της ως εν δυνάμει αδυνάμου κρίκου δεν είναι απλώς η αντανάκλαση της δημοσιονομικής κρίσης. Άλλωστε οι λόγοι αυτοί οι λόγοι από μόνοι τους δεν θα δικαιολογούσαν τόσο μεγάλη επικέντρωση στην Ελλάδα, ενώ δεν πρέπει να παραβλέπουμε το γεγονός ότι και άλλες χώρες αντιμετώπισαν δημοσιονομική κρίση αλλά δεν αντιμετωπίστηκαν με μια «τριπλή επιτήρηση» από ΕΕ, ΕΚΤ και ΔΝΤ.

-Η διαφορά βρίσκεται στην ιδιαιτερότητα του συσχετισμού δύναμης μέσα στον ελληνικό κοινωνικό σχηματισμό. Η Ελλάδα αποτέλεσε τη δυσάρεστη έκπληξη τα τελευταία χρόνια μέσα στην ΕΕ όχι μόνο γιατί παρήγαγε την πιο εντυπωσιακή και ταυτόχρονα επίφοβη και «μεταδοτική» έκρηξη με το Δεκέμβρη, αλλά και γιατί είχε επανειλημμένα εργατικά και νεολαϊστικά κινήματα και φαίνεται να έχει το μικρότερο βαθμό εμπέδωσης πλευρών της αναδιάρθρωσης σε σχέση με το εργασιακό συμβόλαιο. Ακόμη και με τις ξεφτιλισμένες αυξήσεις της ΓΣΕΕ και των περισσότερων ομοσπονδιών η Ελλάδα είχε υψηλότερες μισθολογικές αυξήσεις σε σχέση με άλλους Ευρωπαϊκούς σχηματισμούς.

-Αυτό παράγει ένα διπλό φόβο: Από τη μια η ίδια η ελληνική ολιγαρχία φοβάται ότι την ίδια στιγμή που οι συσσωρευμένες αντιφάσεις της (σε σχέση με τους κλάδους στους οποίους στηρίζεται, τη δυνατότητά της να αυξήσει την παραγωγικότητα, την εξάρτησή της από άμεσες ή έμμεσες μορφές επιδότησης) οδηγούν σε ένα έλλειμμα ανταγωνιστικότητας, δεν είναι δεδομένο ότι θα περάσει μονομιάς μια ριζική επιδείνωση του συμβολαίου εργασίας και μια ριζική μείωση του κόστους εργασίας (στον όποιο βαθμό, βέβαια, που αυτά θα έλυναν το πρόβλημα ανταγωνιστικότητας). Από την άλλη, γεννά το φόβο στις ευρωπαϊκές ολιγαρχίες και το πολιτικό τους προσωπικό ότι η Ελλάδα θα είναι η πρώτη που θα «σπάσει» και δεν θα μπορέσει να μεταφέρει το σύνολο του κόστους στις πλάτες των εργαζομένων, με τον κίνδυνο αυτό θα λειτουργήσει ως παράδειγμα και για τα λαϊκά κινήματα άλλων χωρών, ιδίως εάν αυτή η υπαναχώρηση γίνει υπό το βάρος κοινωνικών αγώνων. Αντίθετα, η τρομοκρατική επίκληση των ελλειμμάτων και της ανάγκης μέτρων φαντάζει ως προληπτική κίνηση απέναντι σε τέτοια ενδεχόμενα. Με αυτή την έννοια το «πρόβλημα Ελλάδα» δεν είναι απλώς δημοσιονομικό, αλλά κοινωνικό και πολιτικό. Και βέβαια δεν είναι τυχαίο ότι εάν κανείς διαβάσει το μπαράζ ανακοινώσεων, άρθρων, «αξιολογήσεων» που γίνονται διεθνώς για την ελληνική οικονομία, αυτό που θα διαπιστώσει είναι ότι ο λόγος που αρθρώνεται δεν είναι «τεχνοκρατικός» αλλά πολιτικός: η Ελλάδα εγκαλείται γιατί δεν παίρνει μέτρα αρκούντως σκληρά, έτσι ώστε να τα αισθανθούν οι μισθωτοί στο πετσί τους. Οι «αγορές», άλλωστε, μπορεί να έχουν και στοιχεία «ανορθολογισμού» αλλά ταυτόχρονα δεν παύουν να εκφράζουν και τη συμπυκνωμένη κοινωνική βία του κεφαλαίου. Αυτό που απαιτούν είναι ακριβώς η πλήρης συμμόρφωση στην πιο επιθετική εκδοχή καπιταλιστικής συσσώρευσης. Ο «κίνδυνος» έναντι του οποίου διεκδικούν π.χ. υψηλότερα επιτόκια είναι ακριβώς η αδυναμία, μέχρι τώρα, της ελληνικής ολιγαρχίας και του πολιτικού προσωπικού της να τσακίσουν πλήρως τις συλλογικές λαϊκές αντιστάσεις και διεκδικήσεις.

-Η Ελλάδα είναι «αδύναμος κρίκος» και γιατί το προηγούμενο διάστημα είχε μεγάλες κοινωνικές εκρήξεις και κινήματα. Υπάρχει ο φόβος ότι μπορεί να γεννήσει και νέους «Δεκέμβρηδες» που να οδηγήσουν σε συνολικότερη διακύβευση της αρχιτεκτονικής της ΟΝΕ και συνολικά της στρατηγικής του κεφαλαίου. Έτσι η Ελλάδα γίνεται «πεδίο δοκιμών» και «πειραματόζωο» για μια συνολικότερη στρατηγική ριζικής τροποποίησης του συσχετισμού δύναμης σε βάρος των εργαζομένων. Η υποταγή στις «αγορές» σηματοδοτεί την πλήρη συμμόρφωση με τις πιο επιθετικές αστικές στρατηγικές και την πλήρη ενεργοποίηση συστημικής κοινωνικής βίας ενάντια στην εργαζόμενη πλειοψηφία. Έτσι για πρώτη φορά σε τέτοια κλίμακα η συντριπτική πλειοψηφία των λαϊκών στρωμάτων είναι αντιμετώπιση με την προοπτική τόσο μεγάλης και τόσο δυνατής επιδείνωσης της θέσης τους, ουσιαστικά με μια πραγματική αλλαγή κοινωνικού «παραδείγματος» και μια σαρωτική αναίρεση κατακτήσεων δεκαετιών.

Ο στρατηγικός χαρακτήρας της επίθεσης αποτυπώνεται και στην εντυπωσιακή συμπόρευση και των ΜΜΕ (που ασκούν συστηματική και επίμονη καθημερινή ιδεολογική τρομοκρατία και προβάλλουν τη λογική των μονοδρόμων) και στη συναίνεση ανοιχτά από ΛΑΟΣ και ουσιαστικά από ΝΔ.

57. Έχουμε έτσι μια συνολική και ολόπλευρη επίθεση που περιλαμβάνει:

-Δραστική μισθολογική λιτότητα σε δημόσιο και ιδιωτικό τομέα στο πλαίσιο μιας κατεύθυνσης με κάθε τρόπο «ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος» φτηνής εργασίας. Πρόκειται για τη μεγαλύτερη ονομαστική μείωση μισθών που εξαγγέλθηκε ποτέ στη νεότερη ιστορία. Πέραν του Δημοσίου και των ΔΕΚΟ είναι σαφές ότι προλειαίνει το έδαφος και για αντίστοιχες περικοπές και στον ιδιωτικό τομέα. Ήδη τόσο ο μηχανισμός της ΕΕ και το ΔΝΤ όσο και ο ΣΕΒ πιέζουν με τον έναν ή τον άλλο τρόπο και για μια δραστική μείωση αποδοχών και για τους εργαζομένους στον ιδιωτικό τομέα, ενώ σε κάθε περίπτωση τροφοδοτούνται από τις μειώσεις μισθών στο δημόσιο τομέα πρακτικές περικοπών αποδοχών και άτυπων καταστρατηγήσεων των συλλογικών συμβάσεων.

-Εκτεταμένη περικοπή δημοσίων δαπανών και προσλήψεων στο δημόσιο, που δεν θα αφορά τόσο τον περιορισμό της «σπατάλης» αλλά και τον περιορισμό ζωτικών λειτουργιών και δημόσιων υπηρεσιών. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η πρόβλεψη για σημαντική μείωση των προσλήψεων εκπαιδευτικών που θα οδηγήσει σε ακόμη μεγαλύτερη αποδιάρθρωση της λειτουργίας των σχολείων ή άρνηση αντιμετώπισης του τεράστιου προβλήματος υποστελέχωσης των υπηρεσιών Υγείας. Η συστηματική προσπάθεια για περικοπή του συνολικού προσωπικού που απασχολείται στο δημόσιο θα οδηγήσει σε επιδείνωση των εργασιακών συνθηκών, σε υποβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών και σε μεγάλη επέκταση των μορφών ιδιωτικοποίησης, ανάθεσης σε ιδιώτες, εργολάβους κ.λπ.

-Οι αλλαγές στη φορολογία οδηγούν σε ακόμη μεγαλύτερη φορολογική επιβάρυνση των μισθωτών και αυτοαπασχολού-

μενων χωρίς ανάλογη αύξηση των συνολικών αποδοχών. Και όλα αυτά τη στιγμή που στην Ελλάδα ολοένα και περισσότερο μειώνεται η φορολογία των επιχειρήσεων και τη στιγμή που διατηρείται μια πολύ σημαντική βαρύτητα των κοινωνικά άδικων έμμεσων φόρων σε σχέση με τους άμεσους. Η όποια αύξηση στη φορολογία του ατομικού εισοδήματος με τη νέα φορολογική κλίμακα δεν αντιστρατεύεται την επιμονή στην προνομιακή μεταχείριση των εταιρικών εσόδων.

Εξαγγέλλονται σημαντικές ανατροπές στο ασφαλιστικό, όπου ουσιαστικά με βάση και τις προτάσεις της «επιτροπής σφρών» προτείνεται η ριζική αναμόρφωση του ασφαλιστικού που περιλαμβάνει όχι μόνο «ποσοτικές» παρεμβάσεις αλλά μια αλλαγή φιλοσοφίας σε αντιδραστική κατεύθυνση. Δεν είναι μόνο ότι πηγαίνουμε σε μια ακόμη αύξηση των ορίων ηλικίας και συνολική παράταση του εργασίου βίου. Προτείνεται ουσιαστικά η μετάβαση από το αναδιανεμητικό σύστημα και την αλληλεγγύη των γενεών σε ένα σύστημα με έντονο τον ανταποδοτικό και κεφαλαιοποιητικό χαρακτήρα. Προτείνουν έτσι σύστημα διακριτών «πυλώνων» για την ασφάλιση, με το κράτος να εγγυάται μόνο την ενιαία βασική κατώτατη σύνταξη και από εκεί και πέρα θα υπάρχει ανταποδοτικό τμήμα με βάση τις συνολικές εισφορές, κεφαλαιοποιητική επικουρική σύνταξη και δυνατότητες επαγγελματικών συντάξεων. Με αυτό τον τρόπο καταργείται ο αναδιανεμητικός χαρακτήρας, σπάει ο ενιαίος δημόσιος και κοινωνικός χαρακτήρας της ασφάλισης, εισάγεται η λογική της ανταποδοτικότητας και της κεφαλαιοποίησης, ενώ θα οδηγήσει και σε μειώσεις συντάξεων (αρκεί να αναλογιστούμε τι θα γίνει όταν οι σημερινοί εργαζόμενοι της εργασιακής περιπλάνησης και της συχνά υποασφαλισμένης εργασίας βρεθούν αντιμέτωποι με τον υπολογισμό σύνταξης στη βάση των συνολικών εισφορών που κατέβαλαν). Η γενιά των 700 ευρώ, που σήμερα αντιμετωπίζει την ελαστική εργασία, την περιπλάνηση, την αυξημένη ανεργία, αύριο θα «τιμωρηθεί» με μειωμένες συντάξεις. Από την αλληλεγγύη των γενεών, στο γενικευμένο κοινωνικό κανιβαλισμό.

Προλείπεται το έδαφος για ανατροπές και στις εργασιακές σχέσεις. Η υπερπροβολή της αύξησης της ανεργίας και από τη μεριά της κυβέρνησης είναι χαρακτηριστικά. Ουσιαστικά η κυβέρνηση κραδαινοντας το φόβητρο του 1.000.000 ανέργων θέλει να νομιμοποιήσει την ακόμη μεγαλύτερη ελαστικοποίηση των εργασιακών σχέσεων, θεσμοθετώντας και τυποποιώντας όλο το φάσμα των μορφών της εργασιακής περιπλάνησης και παρουσιάζοντάς το ως απάντηση στην ανεργία.

Στο χώρο της παιδείας μέσα από την ενσωμάτωση της Ευρωπαϊκής οδηγίας και την εισαγωγή συστήματος κατάταξης επαγγελματικών δικαιωμάτων σε επίπεδα όχι μόνο νομιμοποιείται η ιδιωτική τριτοβάθμια εκπαίδευση αλλά και βαθιάειν ακόμη περισσότερο η αποσύνδεση πτυχίων και εργασιακών δικαιωμάτων και η υποβάθμιση / ρευστοποίηση / εξατομίκευση των επαγγελματικών δικαιωμάτων στο πλαίσιο της περιβόητης «δια βίου μάθησης». Ταυτόχρονα στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση μεθοδεύονται πολύ σημαντικές ανατροπές, καθώς στο όνομα της «ψηφιακής τάξης» μεθοδεύεται ο ριζικός περιορισμός του μορφωτικού ρόλου του σχολείου, η στροφή αμειγώς προς εργαλειακές γνώσεις και δεξιότητες, ο προσανατολισμός του συνολικού αλφαριθμητισμού προς εφαρμόσιμες γνώσεις και η εμπέδωση μια ιδιότυπης επιχειρηματικής κουλτούρας. Είναι μια προσπάθεια για τεχνοκρατική – αγοραία απάντηση στην κρίση του σχολείου. Παράλληλα, στο όνομα της αποκέντρωσης θα ενταθεί η προσπάθεια προσαρμογής της εκπαίδευσης στις απαιτήσεις των τοπικών «αγορών» και θα γενικευτούν ευέλικτες και εξατομικευμένες εργασιακές σχέσεις. Σημαντικό ρόλο στην γενίκευση τέτοιων τάσεων θα παίξει και η ενεργοποίηση μηχανισμών αξιολόγησης – πιστοποίησης.

Στο πλαίσιο της νέας «αναπτυξιακής στρατηγικής» οι ιδιωτικοποιήσεις και οι Συμπράξεις Δημόσιου και Ιδιωτικού Τομέα βρίσκονται στην πρώτη γραμμή. Επιπλέον, η λογική των ισολογισμών, της διαφάνειας, των προγραμματισμών στους δημόσιους οργανισμούς ανοίγει το δρόμο για τη ιδιωτικοοικονομική λειτουργία και την εισαγωγή μορφών ανταποδοτικότητας.

Οι μεταρρυθμίσεις στην Τοπική Αυτοδιοίκηση και το σχέδιο «Καλλικράτης» θα σημάνουν μια ακόμη αποφασιστική τομή στην αναδιάρθρωση των κρατικών μηχανισμών, τη στεγανοποίησή τους απέναντι στα λαϊκά στρώματα, την ένταση τάσεων ανταποδοτικότητας και ιδιωτικοποίησης, την υποβάθμιση της υπαίθρου, τον περιορισμό της δυνατότητας δράσης τοπικών κινημάτων.

Πίσω από την όλη ιδεολογική τρομοκρατία με τα ελλείμματα, και τη λογική «θυσίες για το καλό της οικονομίας» στην πραγματικότητα κρύβεται μια ιδιαίτερα επιθετική ατζέντα «μεταρρυθμίσεων» και αναδιάρθρωσεων που δεν αποσκοπούν τόσο στη αντιμετώπιση των δημοσιονομικών προβλημάτων, όσο στη ριζική αναίρεση κατακτήσεων, στην επιβολή συνθήκης μεγαλύτερης εκμετάλλευσης, στην τροποποίηση του συσχετισμού δύναμης σε βάρος των εργαζομένων στο πλαίσιο μιας στρατηγικής προσπάθειας να ανακάμψει η κερδοφορία του ελληνικού κεφαλαίου σε μια περίοδο όπου οι αντιφάσεις μιας προηγούμενης κίνησής του έχουν οξυνθεί ιδιαίτερα. Ανεξάρτητα από το εάν αυτές οι επιλογές αποτελούν «συνολική στρατηγική εξόδου» το σίγουρο είναι ότι εάν εμπεδωθούν θα έχουν ενισχύσει σημαντικά τη θέση των δυνάμεων του κεφαλαίου.

58. Μέσα από την όλη συζήτηση η Ελλάδα εισέρχεται σε μια πρωτοφανή διαδικασία επιτήρηση από την ΕΕ και το ΔΝΤ. Ειδικά τυχόν προσφυγή στο ΔΝΤ θα σημαίνει αναγκαστικά ακόμη σκληρότερα μέτρα και προσπάθεια πλήρους σαρώματος όσων κατακτήσεων έχουν απομείνει. Μόνο που θα ήταν λάθος να πούμε ότι αυτό σημαίνει ότι έρχονται κάποιοι «από έξω» να επιβάλουν μέτρα στην ελληνική κοινωνία. Η επιτήρηση συμπυκνώνει την πιο επιθετική αστική στρατηγική εξόδου από την κρίση, όπως αυτή διαμορφώνεται σε Ευρωπαϊκό επίπεδο, ταυτόχρονα όμως αντιστοιχεί σε πραγματικές επιδιώξεις και του ελληνικού κεφαλαίου, προσφέροντας μάλιστα στους πολιτικούς εκπροσώπους του και το άλλοθι της «αναγκαστικής προσαρμογής». Άλλωστε, φαίνεται για άλλη μια φορά ότι ο αστικός κόσμος είναι πάντα πρόθυμος να αποδεχτεί μείωση της εθνικής κυριαρχίας εάν πρόκειται αυτό να εξυπηρετήσει τα ταξικά του συμφέροντα. Σε αυτό το πλαίσιο αναδεικνύεται η σημασία που έχει από τη μεριά του λαϊκού κινήματος το αίτημα της επανακατοχύρωσης μορφών εθνικής κυριαρχίας και αποσύνδεσης από πλευρές των διαδικασιών της διεθνοποίησης του κεφαλαίου. Δεν αποτελεί εθνική αναδίπλωση, αλλά προσπάθεια να επανακατοχυρωθεί η δυνατότητα των κοινωνικών κινημάτων να έχουν κατακτήσεις στο πεδίο στο οποίο συγκροτούνται, αναπαράγονται και παλεύουν.

59. Σημαντικές αναδιάρθρωσεις λαμβάνουν χώρα και στην αγροτική παραγωγή. Η βασική αστική στρατηγική για το αγροτικό ζήτημα υπήρξε αυτή της εντατικοποίησης της παραγωγής χωρίς πρόβλεψη για την ίδια την ποικιλία και την ποιότητα

των προϊόντων, για την υγεία και τις επιβαρύνσεις στο περιβάλλον ενώ παράλληλα η απομόνωση των ίδιων των παραγωγών αποκλειστικά στη διαδικασία της γεωργίας με την παράλληλη ανάπτυξη ενός τεράστιου δικτύου μεσαζόντων οδήγησε στην απαξίωση της ίδιας της αγροτικής εργασίας με την οικονομική αλλά και την ευρύτερη έννοια. Στο τόπο μας παρόλο που η αγροτική παραγωγή αποτελεί ιστορικό βασικό πυλώνα της παραγωγής, τα τελευταία χρόνια έχει σημειώσει σημαντική κάμψη ως προς την παραγωγή μιας σειράς παραδοσιακών προϊόντων, το εισόδημα των ίδιων των μικρομεσαίων παραγωγών μειώνεται σταθερά ως αποτέλεσμα της αύξησης του κόστους παραγωγής την ίδια ώρα που οι τιμές παραγωγού παραμένουν σταθερές ή αυξομειώνονται ελαφρά, ενώ την ίδια στιγμή οι τιμές λιανικής έχουν ανέβει σημαντικά (με το κέρδος να έχει καρπωθεί από το δίκτυο μεσαζόντων). Διαμορφώνεται με αυτό τον τρόπο μια θλιβερή πραγματικότητα για την αγροτική παραγωγή η οποία κωδικοποιείται στους παρακάτω άξονες:

- Μεγάλη μείωση του όγκου της αγροτικής παραγωγής, στα περισσότερα προϊόντα τόσο φυτικής όσο και ζωικής προέλευσης, με χαρακτηριστικά παραδείγματα την σχεδόν εξαφάνιση παραγωγής του καπνού και των τεύτλων.

- Αύξηση του ελλείμματος του εμπορικού ισοζυγίου των αγροτικών προϊόντων με ταυτόχρονη μείωση των εξαγωγών και αύξηση των εισαγωγών. Αποτέλεσμα αυτής της τάσης είναι η περεταίρω αύξηση της διατροφικής εξάρτησης της Ελλάδας.

- Σημαντική συρρίκνωση της συνεισφοράς της γεωργίας στο ΑΕΠ, παράγοντας ο οποίος αποκαλύπτει την σταδιακή υποτίμηση της αξίας της αγροτικής και κτηνοτροφικής παραγωγής. Από 8% το 2001 σε 5% το 2004 και σε λιγότερο από 3% το 2007.

- Αύξηση του δανεισμού και της υπερχρέωσης των αγροτικών νοικοκυριών από της τράπεζες, γεγονός το οποίο εντείνεται από την εκρηκτική αύξηση του κόστους παραγωγής (πετρέλαιο, λιπάσματα, ζωοτροφές, φυτοπροστατευτικά, πολλαπλασιαστικό υλικό).

- Σταδιακή εγκατάλειψη των αγροτικών εκμεταλλεύσεων με αποτέλεσμα την μείωση του αγροτικού πληθυσμού σχεδόν στο 9% του ενεργού πληθυσμού. Οι προσπάθειες τόσο της σημερινής όσο και της προηγούμενης κυβέρνησης να θεσπιστεί το Μητρώο των Αγροτών και το φιλτράρισμα των επιδοτήσεων μέσω της ιδιότητας του κατ' επάγγελμα αγρότη, έρχεται να ενισχύσει την εξώθηση του μικρομεσαίου κλήρου να εγκαταλείψει την εκμετάλλευσή του.

Για τα παραπάνω προβλήματα ιδιαίτερη ευθύνη έχει η πολιτική της ΕΕ μέσω της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής με την τελευταία αναθεώρησή της το 2003, η οποία εισάγει την αποσύνδεση της επιδότησης από την παραγωγή, την σταδιακή περικοπή των επιδοτήσεων μέσω της ενιαίας ενίσχυσης και την πολλαπλή συμμόρφωση του παραγωγού. Με την αποσύνδεση της επιδότησης από την παραγωγή με την ενιαία ενίσχυση, το σύστημα των επιδοτήσεων έχει εκφυλιστεί σε μια απευθείας ενίσχυση του εισοδήματος του παραγωγού και όχι ως μια ενίσχυση της εργασίας του, της παραγωγής και του προϊόντος (ακριβώς σε μια προσπάθεια απαξίωσης) ενώ οι συνέπειες αυτής της προβληματικής κατάστασης ολοένα και εντείνονται: αξίζει μόνο να σημειωθεί ότι τα 4 τελευταία χρόνια πάνω από 100.000 αγρότες – κτηνοτρόφοι – αλιείς παράτησαν τις εργασίες τους και την ύπαιθρο. Το φαινόμενο αυτό επιτείνεται από την υπερχρέωση των αγροτικών νοικοκυριών. Προς αυτή την κατεύθυνση οδηγούν, βέβαια, και οι εξαιρετικά χαμηλές τιμές παραγωγού σε σχέση με το πραγματικό κόστος παραγωγής με αποτέλεσμα τα εξαιρετικά χαμηλά ποσοστά κερδοφορίας του μικρομεσαίου κλήρου δημιουργώντας την αντικειμενική αναγκαιότητα οι ενισχύσεις να αποκτούν τη λογική ενίσχυσης του εισοδήματος και όχι επανεπένδυσης εντός της εκμετάλλευσης. Με την πολλαπλή συμμόρφωση είναι εμφανής η προσπάθεια της ΕΕ να μετακυλήσει το κόστος της εξορθολογισμένης διαχείρισης της αγροτικής παραγωγής και της προστασίας του περιβάλλοντος και της δημόσιας υγείας αποκλειστικά στους παραγωγούς, άσχετα αν έχουν ή όχι τη δυνατότητα να το αναλάβουν δημιουργώντας τις προϋποθέσεις εξώθησης από την αγροτική παραγωγή εκείνου του κομματιού της μικρομεσαίας αγροτιάς που δεν θα μπορέσει να αναδιαρθρωθεί.

Την ίδια στιγμή, οι τάσεις περαιτέρω προώθησης της αναδιάρθρωσης στο χώρο της αγροτικής παραγωγής θα φέρει πρόσθετες συνέπειες στους παραγωγούς. Η ΚΑΠ και η πολιτική των ενισχύσεων της πλήττει τους μικρούς και μεσαίους παραγωγούς και ενισχύει τους ιδιοκτήτες μεγάλων εκμεταλλεύσεων τόσο υπό την άμεση οικονομική έννοια (το 20% των παραγωγών κερδίζει το 80% των επιδοτήσεων σε ευρωπαϊκή κλίμακα, στη χώρα μας το 46% των επιδοτήσεων πάει στο 8% των παραγωγών) όσο και υπό την έννοια ότι μονάχα οι μεγάλοι παραγωγοί έχουν την γνώση και το περιθώριο να επενδύσουν τα ποσά αυτά στην ίδια την παραγωγή τους και επομένως να ανταποκριθούν στο μοντέλο του αγρότη-επιχειρηματία που προωθεί η πολιτική της Ε.Ε. Το στοιχείο αυτό ενισχύει την τάση συγκέντρωσης και συγκεντροποίησης της παραγωγής, καθώς επίσης και τη δημιουργία άτυπων συμφωνιών, στα πλαίσια του ανταγωνισμού, μεταξύ των μονοπωλιακών καταστάσεων (καρτέλ) στο χώρο της αγροτικής παραγωγής. Οι παραγωγοί αναγκάζονται να υπογράφουν συμβόλαια αποκλειστικής διάθεσης των προϊόντων τους στις βιομηχανίες τροφίμων (συμβολαιακή γεωργία), τις περισσότερες φορές σε τιμές αναντίστοιχες του κόστους καθώς οι τιμές δεν καθορίζονται από τους παραγωγούς με βάση το κόστος, αλλά από τις βιομηχανίες. Εξάλλου η αγροτική επιδότηση είναι έμμεση μορφή επιδότησης του βιομηχανικού κεφαλαίου: επιδοτώντας την αγροτική παραγωγή εξασφαλίζεται φθηνή πρώτη ύλη για τις βιομηχανίες που δραστηριοποιούνται στη μεταποίηση αγροτικών προϊόντων. Παράλληλα η ΚΑΠ ουσιαστικά δεν στηρίζει την παραγωγή παραδοσιακών προϊόντων της μεσογείου παρά μόνο την απλή επιβίωση κάποιων παραδοσιακών καλλιεργειών ως τοπικών μη παραγωγικών ιδιόμορφων μεθόδων καλλιέργειας, κάνοντας πρόβλεψη για πριμοδότηση ορισμένων μόνο προϊόντων όπως Δημητριακά, Κρέας και γαλακτοκομικά, προϊόντα στα οποία οι μεσογειακές χώρες είναι παραδοσιακά ελλειμματικές, στοχεύοντας στη διάθεση των πλεονασματικών αγροτικών προϊόντων της Κεντρικής Ευρώπης στις υπόλοιπες χώρες και την κάλυψη των λοιπών αναγκών από χώρες πολύ χαμηλής πώλησης της εργατικής δύναμης (στην Ελλάδα πουλιέται κρασί από τη Χιλή), μια κίνηση που ευθέως απαξιώνει τους παραγωγούς στην χώρα μας και τα προϊόντα τους. Είναι προφανές πως παράλληλα με την εντατικοποίηση της αγροτικής παραγωγής, την τάση για συγκέντρωση και συγκεντροποίηση του φυτικού και ζωικού κεφαλαίου, υπάρχει συνειδητή επιλογή καταστροφής εκείνων των παραγωγικών δυνάμεων οι οποίες δεν έχουν περιθώρια να αναδιαρθρωθούν και εισαγωγής των αντίστοιχων αγροτικών προϊόντων από κοινωνικούς σχηματισμούς με δυνατότητα παραγωγής με εξαιρετικά συμπίεσμένο κόστος. Κάτι τέτοιο για τις χώρες της Μεσογείου και κυρίως για την Ελλάδα απειλεί το μεγαλύτερο ποσοστό των εκμεταλλεύσεων, οι οποίες δεν ακολουθούν το μοντέλο της αναδιαρθρωμένης παραγωγής της κεντρικής Ευρώπης τόσο σε μέγεθος εκμεταλλεύσεων όσο και στο είδος των παραγόμενων προϊόντων.

60. Μέσα σε όλη τη συγκυρία της αναδιάρθρωσης και της προσπάθειας για απάντηση στην τρέχουσα καπιταλιστική κρίση, προωθούνται και κομβικοί μετασχηματισμοί σε ό,τι αφορά τους κρατικούς μετασχηματισμούς.

Η τάση ενεργού ρόλου του κράτους ως προς την αναδιάρθρωση, την απάντηση στην κρίση και την ενίσχυση του κεφαλαίου διατηρείται σε πείσμα της νεοφιλελεύθερης ρητορείας περί λιγότερου κράτους. Άλλωστε, η στροφή προς το κράτος για στήριξη φάνηκε καθαρά και στο ξεκίνημα της κρίσης ως αίτημα ανοιχτής στήριξης ιδίως των τραπεζών. Αντίστοιχα, σήμερα ζητήματα όπως οι πολιτικές λιτότητας, ελαστικοποίησης των εργασιακών σχέσεων, αναμόρφωσης του ασφαλιστικού περνάνε μέσα από την ενεργοποίηση του «κράτους στρατηγείου». Ειδικά η λογική της γενίκευσης της επισφάλειας, τη εργασιακής ανασφάλειας και συνολικά της επιδείνωσης του συμβολαίου εργασίας σήμερα αποτελεί βασική στρατηγική προτεραιότητα της κρατικής λειτουργίας, στο όνομα και των περιβόητων «ενεργητικών πολιτικών για την απασχόληση». Αυτό, βέβαια, δεν σημαίνει ότι πηγαίνουμε και σε μια κατεύθυνση επιστροφής στο «κοινωνικό κράτος». Στην πραγματικότητα έχουμε αναβάθμιση του ρόλου του κράτους στην κατεύθυνση της επιδείνωσης της θέσης των εργαζομένων. Ταυτόχρονα, συνεχίζεται η τάση απόδοσης χώρων και τομέα στην ιδιωτική πρωτοβουλία και τα κύματα ιδιωτικοποιήσεων. Κομβικό ρόλο σε αυτή την κατεύθυνση παίζει και η όλη στρατηγική των «Συμπράξεων Δημόσιου και Ιδιωτικού Τομέα» ως βασικού μοχλού μέσα από τον οποίο εκχωρούνται δραστηριότητες σε ιδιώτες αλλά και αξιοποιείται το κράτος ως μηχανισμός ενίσχυσης της επιχειρηματικής δραστηριότητας, παράλληλα με όλη τη λογική των αυτοχρηματοδοτούμενων έργων, αναθέσεων και όλο το νομικό πλαίσιο που κατοχυρώνει την υποχρεωτική ανάθεση σε ιδιώτες με τη μορφή εργολαβιών τμημάτων της κρατικής δραστηριότητας. Αυτές είναι τάσεις που θα ενταθούν ιδιαίτερα στο πλαίσιο των περικοπών και της προσπάθειας περιορισμού του συνολικού αριθμού των δημοσίων υπαλλήλων. Ταυτόχρονα, ολοένα και περισσότερο η προσπάθεια και πίεση για ιδιωτικοοικονομική λειτουργία του δημοσίου τομέα εντείνεται, οδηγώντας και σε σημαντικές ανατροπές κατακτήσεων και σε επιδείνωση της εργασιακής συνθήκης.

Η τάση μετάθεσης αρμοδιοτήτων στο εσωτερικό της διοίκησης, που χαρακτηρίζει όλη την ιστορική περίοδο που διανύουμε, εντείνεται, μέσα από την ολοένα και μεγαλύτερη ανάθεση αρμοδιοτήτων και πολιτικών αποφάσεων σε κάθε είδους επιτροπές, ειδικούς μηχανισμούς διαχείρισης και «Ανεξάρτητες Αρχές», οδηγώντας σε θωράκιση των αποφάσεων και των επιλογών έναντι της λαϊκής παρέμβασης. Σε αυτό κομβικό ρόλο παίζει και η διαπλοκή με τη διαδικασία της Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, καθώς ολοένα και περισσότερο αποφάσεις και επιλογές των μηχανισμών της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθίστανται υποχρεωτικές και αυτόματα εφαρμόσιμες.

Η αναδιάρθρωση του τοπικού κράτους μέσα και από το σχέδιο «Καλλικράτης» αλλά και συνολικά τις αναδιρθρώσεις που έχουν γίνει τα τελευταία χρόνια είναι ιδιαίτερα σημαντικές (βλ. και τη σχετική διακριτή ενότητα). Δεν αφορούν απλώς τη συγκέντρωση των μηχανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης και τον περιορισμό της δυνατότητας τοπικής παρέμβασης, ούτε οι συνέπειές τους θα είναι η επιδείνωση τόσο των εργασιακών σχέσεων (συμπεριλαμβανομένων και απολύσεων) όσο και της ποιότητας των υπηρεσιών. Σχετίζονται επίσης με την προσπάθεια καλύτερης διαχείρισης της αναδιρθρωτικής διαδικασίας μέσα από τη διαμόρφωση ισχυρών τοπικών συνασπισμών εξουσίας αλλά και την επιδίωξη μεγάλης ευελιξίας στην άμεση σχέση ανάμεσα σε περιφέρειες και Ευρωπαϊκή Ένωση, μέσα από τη λεγόμενη στρατηγική της Ευρώπης των Περιφερειών. Ταυτόχρονα θα εντείνει την ανταποδοτική και ιδιωτικοοικονομική λειτουργία των κρατικών μηχανισμών.

Βασικό στοιχείο της περιόδου είναι και η αυταρχική θωράκιση. Αυτή περνάει μέσα από την αντιπροποκρατική υστερία και τις έκτακτες αντιπροποκρατικές νομοθεσίες, την ποινικοποίηση ή αυστηροποίηση της ποινικής μεταχείρισης ριζοσπαστικών κινηματικών πρακτικών (από τις καταλήψεις ως τις «κουκούλες»), την ένταση πρακτικών επιτήρησης και καταγραφής δεδομένων. Οι επιλογές αυτές, που αντικειμενικά συνεπάγονται και περιστολή δημοκρατικών ελευθεριών, αντιστοιχούν σε μια προσπάθεια να αντιμετωπιστούν πλευρές του διαφαινόμενου κοινωνικού ριζοσπαστισμού, να προληφθεί η πιθανότητα κινητοποιήσεων να ξεφεύγουν εκτός ελέγχου αλλά και αποσκοπούν στην απόσπαση συναίνεσης μέσα από την πολιτική επένδυση σε μια νεοσυντηρητική λογική «νόμου και τάξης». Την ίδια στιγμή γενικεύεται και η αυταρχικότερη διαμόρφωση των χώρων δουλειάς, με τυπικές και άτυπες μορφές αλλά και εντείνεται και η εργοδοτική τρομοκρατία απέναντι στους εργαζομένους, που βρίσκει στήριγμα και την ευνοϊκή μεταχείριση από το δικαϊκό μηχανισμό (κηρύξεις απεργιών ως παρανόμων κ.λπ.).

Μέσα στην όλη συγκυρία της κρίσης κυριαρχεί μέσα στους ιδεολογικούς μηχανισμούς του κράτους, δημόσιους και ιδιωτικούς ένας συνδυασμός ανάμεσα στο νεοφιλελεύθερο και το νεοσυντηρητικό ιδεολογικό υποσύνολο. Απουσιάζουν οι θετικές προτάσεις συλλογικής ευημερίας, δεν υπάρχει και εύκολο έδαφος για οράματα ατομικής ανοδικής ανέλιξης και η βασική προσπάθεια αποδιάρθρωσης των συλλογικών αναπαραστάσεων των λαϊκών μαζών περνάει κύρια μέσα από την προβολή της λογικής ότι δεν υπάρχει διέξοδος από την αποδοχή της κυρίαρχης κοινωνικής πραγματικότητας. Παρότι η εμφανής κατάδειξη του βαθύτερου ανορθολογισμού της αγοράς, εντούτοις δεν αναδύονται μέσα στους ιδεολογικούς μηχανισμούς άλλα προτάγματα, πέραν της επίκληση –«εάν και εφόσον θα ήταν εφικτό– μια ήπια αναδιανομή και της λογικής του κράτους δικτύου κοινωνικής προστασίας μαζί με την νεοσυντηρητική επένδυση στην «ασφάλεια», αλλά τίποτε παραπάνω. Ιδιαίτερη συγκυριακή πλευρά και η προσπάθεια διαμόρφωσης «συλλογικής ενοχής» μέσα από το σχήμα ότι «όλοι φταίμε για τη σημερινή κατάσταση». Παράλληλα, αξίζει να σημειώσουμε ότι ως ιδιαίτερη πλευρά του νεοσυντηρητικού υποσυνόλου αναπαράγονται και στοιχεία ρατσιστικής ρητορείας και μετατόπισης της κοινωνικής ανασφάλειας απέναντι στην κρίση και την διεθνοποίηση του κεφαλαίου – ανασφάλεια που αποτελεί σήμερα την «υπαρξιακή σταθερά» των λαϊκών στρωμάτων – προς την κατεύθυνση στοιχείων ρατσιστικής μισαλλοδοξίας. Η αναπαραγωγή όλων των ιδεολογικών αναδιπλώσεων και σκληρύνσεων που αναφέρθηκαν, απέναντι στην προφανή μειωμένη απήχηση του «υπαρκτού νεοφιλελευθερισμού» σε μεγάλο μέρος των λαϊκών στρωμάτων, εξασφαλίζεται σε μεγάλο βαθμό και μέσα από τον έλεγχο των ιδιωτικών ΜΜΕ από επιχειρηματικά συμφέροντα που έχουν κάθε λόγο να θέλουν να εξασφαλίσουν την ηγεμονία των πιο επιθετικών στρατηγικών, μέσα από ένα συνδυασμό κατευθυνόμενης και μονοδιάστατης πολιτικής ενημέρωσης και μετατόπιση σε μια ψυχαγωγική λειτουργία που αναπαράγει τις χειρότερες εκδοχές της μαζικής κουλτούρας, από την εμπορευματοποιημένη μουσική έως την πορνογραφία.

Σημαντικές αναδιαρθρώσεις συμβαίνουν και στον εκπαιδευτικό μηχανισμό. Η βασική κατεύθυνση παραμένει αυτή της παραγωγικοποίησης της εκπαίδευσης, μέσα από την προσπάθεια να εσωτερικεύονται στους εκπαιδευτικούς μηχανισμούς και να προεγγράφονται μέσα στις εκπαιδευτικές πρακτικές οι προτεραιότητες της καπιταλιστικής συσσώρευσης και οι μετατοπίσεις των παραγωγικών σχέσεων. Χωρίς να αίρεται ο δομικός διαχωρισμός ανάμεσα σε εκπαίδευση και παραγωγή, περνάμε σε μια νέα περισσότερο επιθετική εκδοχή υπαγωγής του εκπαιδευτικού σχεδιασμού στις προτεραιότητες του κεφαλαίου. Αυτή η στρατηγική κατά τη γνώμη μας υπερβαίνει τα όρια μιας απλής εμπορευματοποίησης (που σε αρκετές πλευρές δεν είναι ή κυρίαρχη τάση) ή μια λογικής περικοπών και περιλαμβάνει: την προσπάθεια να αλλάξει το μορφωτικό πρότυπο μέσα στο σύνολο της εκπαίδευσης προς άμεσα αξιοποιήσιμες δεξιότητες σε βάρος της κριτικής σκέψης («ψηφιακή τάξη»), την οριστικοποίηση της ρευστοποίησης / αποσύνδεσης τίτλων και επαγγελματικών δικαιωμάτων (νέο σύστημα προσόντων – προσαρμογή στη Μπολόνια), την απόδοση αναβαθμισμένου ρόλου και στην ιδιωτική εκπαίδευση (αναγνώριση «κολεγίων»), την αυταρχικότερη συγκρότηση, την επέκταση της λογικής της πιστοποίησης – αξιολόγησης, την επιχειρηματική ιδιωτικοοικονομική αντίληψη ως προς τη διοίκηση και την διαχείριση, την περικοπή κοινωνικών αναδιανεμητικών δαπανών. Εσωτερική αντίφαση αυτής της στρατηγικής ότι μέχρι τώρα έχει αποτύχει στον κομβικό ρόλο του τσακίσματος των μαζικών κινημάτων αλλά και ότι επιτρέπει πλέον στο νεολαϊστικό ριζοσπαστισμό να έχει μια πιο άμεση σύνδεση και αναφορά προς τις εργατικές διεκδικήσεις και κινητοποιήσεις, δίνοντας μια νέα ποιότητα στην αγωνιστική συμπίεση φοιτητικού και εργατικού κινήματος.

Αναδιαρθρώσεις συντελούνται και στο χώρο της περίθαλψης. Καταρχάς έχουμε σταδιακή αύξηση των ιδιωτικών δαπανών. Σήμερα βρισκόμαστε στο σημείο όπου ο συσχετισμός δημόσιων-ιδιωτικών δαπανών βρίσκεται στο 43%-57%. Το κεφάλαιο που δραστηριοποιείται στο χώρο της Υγείας (ελληνικών συμφερόντων στη συντριπτική του πλειοψηφία και με μεγάλη συγκεντροποίηση σε 5-6 βασικούς ομίλους) ισχυροποίησε αρκετά τη θέση του τα προηγούμενα χρόνια. Η ανάπτυξη διαγνωστικών κέντρων σε κάθε πόλη, η δημιουργία νέων μεγάλων μαιευτηρίων και ογκολογικών νοσοκομείων, η δίογκωση της δαπάνης για υπερτιμολογημένες προμήθειες είναι το αποτέλεσμα της πριμοδότησης του. Ταυτόχρονα η αφαίμαξη των ασφαλιστικών ταμείων συνεχίζεται με συστηματικό τρόπο μέσω της δίογκωσης της φαρμακευτικής δαπάνης και της πολιτικής που επιτρέπει προκλητικές συμβάσεις οποιουδήποτε ιδιωτικού φορέα με τα ταμεία. Ο βασικός πυρήνας της αναδιάρθρωσης στον τομέα της Περίθαλψης συμπυκνώνεται στη λειτουργία του δημόσιου τομέα με ιδιωτικό-οικονομικά κριτήρια, στη γενίκευση των ΣΔΙΤ, στην αξιολόγηση και τη συγκρότηση κλειστών προϋπολογισμών ανα νοσοκομείο, στην εισαγωγή της τεκμηριωμένης ιατρικής (guidelines), στη μεταφορά των περιφερειακών νοσοκομείων μέσω του καλλικράτη στη δικαιοδοσία των δήμων και στο χτύπημα των εργασιακών σχέσεων γιατρών-νοσηλευτών (επικουρικοί ιατροί, stage). Ταυτόχρονα μεθοδεύεται η παραχώρηση κλινών νοσοκομείων σε ιδιωτικές ασφαλιστικές εταιρείες προκειμένου να αποκτήσουν «έσοδα» τα νοσοκομεία καθώς και παραχώρηση όψεων της λειτουργίας των νοσοκομείων σε ιδιωτικές εταιρείες (ιματισμός, καθαρισμός, σίτιση κλπ).

61. Μέσα στη συγκυρία το ζήτημα του ρατσισμού και των αντιμεταναστευτικών πολιτικών αποκτά ιδιαίτερη βαρύτητα. Στρατηγική πλευρά παραμένει η προσπάθεια να υπάρχει μια σταθερή διαθέσιμη ροή εφεδρικού στρατού εργασίας που να λειτουργεί και ως μοχλός φτηνέματος της εργατικής δύναμης και πειθάρχησης των εργαζομένων. Αυτό αποτυπώνεται και στην επιλογή της διατήρησης του μεγαλύτερου μέρους των ξένων εργατών σε συνθήκη ημιπαρανομίας με παράλληλη δυνατότητα ελέγχου της πρόσβασης ανάλογα με τις απαιτήσεις της συγκυρίας, κάτι που αποτυπώνεται και στην όλη κατεύθυνση για την Ευρώπη. Ωστόσο, μέσα στη συγκυρία αναδεικνύεται και η προσπάθεια αξιοποίησης της ξενοφοβίας ως πλευράς μιας συντηρητικής αναδίπλωσης γύρω από την «εθνική συνοχή» και την «εθνική ταυτότητα». Η τάση της επιθετικής ξενοφοβίας μπορεί να μην είναι ηγεμονική – το νομοσχέδιο για την μερική απόδοση ιθαγένειας αντιστοιχεί στην κατεύθυνση της διαχείρισης της ημιπαρανομίας – ωστόσο αναπαράγεται και επηρεάζει πλευρές των μεταναστευτικών πολιτικών, αποκτώντας και μερική γείωση και σε μέρος των λαϊκών στρωμάτων. Η πολιτική στάση της Αριστεράς στο ζήτημα πρέπει να ξεκινά από σταθερές αρχές και να καταλήγει σε μάχιμες λύσεις.

Δεν πρέπει, όμως, να μπαίνει η αριστερά στη διαδικασία να απαντήσει σε κάθε δίλημμα που θέτει ο αντίπαλος για τον πολύ απλό λόγο ότι διάφοροι υποτιθέμενοι «προβληματισμοί» είναι στην πραγματικότητα ιδεολογήματα, που χρήζουν εμπειροστατωμένης πολεμικής και όχι ενσωμάτωσης. Η πολεμική απέναντι σε καταστροφολογικά επιχειρήματα (π.χ. ότι η χώρα «βουλιάζει» εξαιτίας των προσφύγων) και η εμμονή στο σεβασμό έστω και των λίγων κατοχυρωμένων δικαιωμάτων από το κράτος είναι κρίσιμο κομμάτι μιας συνεκτικής στάσης για το μεταναστευτικό ζήτημα, για την προσέγγιση και των Ελλήνων και των μεταναστών από την Αριστερά.

Είναι κρίσιμο να καταλάβουμε ότι η παρανομία ως καθεστώς διαβίωσης είναι ο βασικός παράγοντας που συνεπάγεται τα όποια προβλήματα της μετανάστευσης και όχι η μετανάστευση καθαυτή. Οι δυνατότητες προσαρμογής αυτοτελώς και χωρίς υποβοήθηση είναι πάρα πολλές, ιδίως αν υπάρχει και μια πολιτική αρωγής. Η καθήλωση σε καθεστώς παρανομίας και η διαρκής καταδίωξη είναι η ανασταλτική αιτία της πορείας κοινωνικής ένταξης. Πρέπει επίσης να είμαστε επιφυλακτικοί σε μέτρα «ορθολογικών κατανομών». Εκτός του ότι οι κατανομές δεν είναι ορθολογικές αλλά πάντοτε ταξικές, τα αποτελέσματά τους είναι συνήθως καταστροφικά (ας σκεφτούμε το παράδειγμα των γκέτο). Η μόνη λύση για το μεταναστευτικό ζήτημα, ως χρέος και προς τους ίδιους τους ανθρώπους που πλήττονται από τον ιμπεριαλισμό, είναι η επιμονή στη θέση ότι κανένας άνθρωπος δεν είναι παράνομος. Η κατοχύρωση ατομικών, πολιτικών και κοινωνικών δικαιωμάτων για τους πρόσφυγες και τους μετανάστες αποτελεί βάση και προϋπόθεση για κάθε άλλη πολιτική στοχοθεσία (και κυρίως για την ένταξή τους στη λαϊκή συμμαχία) αλλά και για κάθε πραγματική λύση στο τρέχον πρόβλημα και δεν μπορεί να τίθεται πλάι σε άλλους στόχους ή ακόμη χειρότερα υπό την προϋπόθεση άλλων στόχων, όπως οι πιέσεις στην Ε.Ε. για διοχέτευση μεταναστών στα άλλα κράτη-μέλη ή οι συνθήκες οικονομικής ανάπτυξης και ευμάρειας. Η αντιστροφή των προϋποθέσεων μας βάζει κατ' ευθείαν στο πεδίο επιχειρηματολογίας της αστικής πολιτικής και δυστυχώς των πιο συντηρητικών εκδοχών της.

62. Με βάση τα παραπάνω γίνεται σαφές ότι η τοποθέτησή μας πάνω στο ζήτημα δεν ορίζεται ούτε στη βάση μιας αντίληψης πολυπολιτισμικότητας, ούτε στη βάση απλώς ενός ανθρωπισμού. Αντίθετα, είναι μια αντίληψη ταξική και δημοκρατική, με την έννοια ότι βλέπει το ζήτημα της μετανάστευσης ως πρωτίστως ζήτημα ενότητας της εργατικής τάξης και αντικαπιταλιστικής λαϊκής συμμαχίας, ως απόκρουση επιβολής και αναπαραγωγής διαιρέσεων, και ως προσπάθεια υπεράσπισης θεμελιωδών δημοκρατικών κοινωνικών και πολιτικών δικαιωμάτων απέναντι σε μια πολυεπίπεδη προσπάθεια της άρχουσας τάξης ταυτόχρονα να βαθύνει την εκμετάλλευση και να θωρακίσει αυταρχικά τις κυρίαρχες κοινωνικές σχέσεις.

Αυτή η τοποθέτηση οριοθετείται απέναντι σε μια σειρά από αντιλήψεις που έχουν προταθεί:

-Την αντιμετώπιση του ρατσισμού ως πρωτίστως ιδεολογικού φαινομένου, ως ζητήματος κοινωνικών κατασκευών, παραβλέποντας την υλικότητα των ταξικών στρατηγικών που σήμερα οδηγούν στην αναπαραγωγή ενός τμήματος της εργατικής τάξης σε τυπικά και ουσιαστικά υποδεέστερη θέση.

-Την εξιδανίκευση της μετανάστευσης από απόψεις που την αντιμετωπίζουν ως έκφραση μιας έμφυτης «νομαδικότητας» της εργασίας και αφελώς παραβλέπουν όλο τον πόνο και τη δυστυχία που συνεπάγεται η μετανάστευση και η προσφυγιά.

-Τον απλουστευτικό κοσμοπολιτισμό που θεωρεί ότι η λύση είναι απλώς να ξεμπερδεύουμε με το ιστορικό «απολίθωμα» του έθνους κράτους, παραβλέποντας τόσο την παρατηρούμενη επιβίωση, ακόμη και σε συνθήκες «παγκοσμιοποίησης» του εθνικού κράτους, όσο όμως και την αναγκαιότητα οι μετανάστες να ενσωματώνονται στο πλαίσιο της λαϊκής συμμαχίας σε κάθε κοινωνικό σχηματισμό και να μην αναπαράγονται διαιρέσεις και κατακερματισμοί.

-Τη λογική της φετιχοποίησης της αντιφασιστικής δράσης. Εδώ θα πρέπει να διευκρινίσουμε ότι αυτή η λογική ότι πρέπει να είμαστε η «αντι-ΛΑΟΣ» δύναμη αδυνατεί να κατανοήσει ότι σήμερα είναι αφελές να πιστεύουμε ότι η ακροδεξιά «υπαγορεύει» πολιτική, έστω και εάν π.χ. η ΝΔ ή ο δεξιός τύπος αναδιπλώνεται και σε πλευρές ενός ξενοφοβικού ιδεολογικού υποσυνόλου. Αντίθετα, το βασικό πρόβλημα είναι η μεταστροφή της επίσημης μεταναστευτικής πολιτικής, ο θεσμικός ρατσισμός και όχι η ακροδεξιά ρητορεία. Με αυτή την έννοια, το πρόβλημα δεν είναι ότι περνάει η γραμμή του ΛΑΟΣ, αλλά ότι το ΠΑΣΟΚ και η ΝΔ, σε ευθυγράμμιση με την ΕΕ, σκληραίνουν τη μεταναστευτική πολιτική. Επιπλέον, θα ήταν λάθος να θεωρήσουμε ότι σήμερα διάγουμε περίοδο φασιστικοποίησης και άρα απαιτείται αντιφασιστικό μέτωπο, ιδίως εάν αυτό κινδυνεύει να διολισθήσει και σε «άντιδεξιό» μέτωπο.

-Τη λογική του σεκταρισμού. Είναι σαφές ότι το ζήτημα των μεταναστών απαιτεί ευρύτερη συμμαχία και κοινή δράση για να αντιστραφούν οι επιπτώσεις μιας σκλήρυνσης που δεν είναι μόνο στο επίπεδο των κατασταλτικών μηχανισμών αλλά και των ιδεολογικών και αρθρώνεται και σε επίπεδο μεταστροφής του «κοινού νου». Με αυτή την έννοια, και με δεδομένο ότι σήμερα η στάση της υπόλοιπης Αριστεράς εμπεριέχει τις βασικές αιχμές που απαιτούνται, δεν προκρίνουμε τη λογική της «πρωτοβουλίας της επαναστατικής αριστεράς» αλλά μια λογική κοινής δράσης της Αριστεράς και συνολικά του λαϊκού κινήματος ενάντια στη σκλήρυνση της μεταναστευτικής πολιτικής.

Με βάση τα παραπάνω στοιχεία μιας μάχιμης διεκδίκησης για το θέμα θα πρέπει να είναι: α) η εμμονή στο αίτημα της νομιμοποίησης των προσφύγων και των μεταναστών συμπεριλαμβανομένης και της δυνατότητας απόκτησης ιθαγένειας χωρίς τους απαράδεκτους σημερινούς όρους, β) η αντιπαράθεση με τη λογική των κλειστών συνόρων, γ) η επανακατοχύρωση του δικαιώματος στο άσυλο και η διαμόρφωση υποδομών για τους πρόσφυγες, δ) η αλλαγή της σημερινής πολιτικής πλήρους συμμόρφωσης με τον ιμπεριαλισμό, ε) η κοινωνική ένταξη των μεταναστών στην ελληνική κοινωνία, ενάντια σε κάθε άμεση ή έμμεση λογική γκετοποίησης

Αυτό περνάει κατά τη γνώμη και μέσα από μια συστηματική προσπάθεια ιδεολογικής παρέμβασης από τη μεριά της Αριστεράς. Κατά τη γνώμη μας χρειάζεται μια διπλή ρήξη: από τη μια με την πατριδοκαπηλία και την ξενοφοβία, από την άλλη με τον αστικό κοσμοπολιτισμό και τη λογική της απλής επίκλησης της πολυπολιτισμικότητας. Αντίθετα, αυτό που πρέπει να προβληθεί είναι η δυνατότητα για μια σύγχρονη νεοελληνική εργατική και λαϊκή ταυτότητα που να αντανakλά και την πορεία προς μια αντικαπιταλιστική λαϊκή συμμαχία.

63. Σε αυτό το πλαίσιο θα πρέπει να δούμε τις μορφές και την κατάσταση των λαϊκών στρωμάτων στον ελληνικό κοινωνικό σχηματισμό. Μιλώντας για την εργατική τάξη θα πρέπει καταρχάς να έχουμε στο νου μας όλες τις διάφορες μορφές που παίρνει αυτή σήμερα στους διάφορους χώρους όπου ηγεμονεύει ο καπιταλιστικός τρόπος παραγωγής. Αυτό περιλαμβάνει τόσο την εργατική τάξη σε χώρους της παραγωγής (εκεί όπου παράγονται νέες αξίες) αλλά και χώρους της αναπαραγωγής ή της κυκλοφορίας.

-Την εργατική τάξη της καπιταλιστικής βιομηχανίας (συμπεριλαμβανομένης και της ενέργειας και της διαχείρισης υδάτων / αποχέτευσης).

-Την εργατική τάξη του κλάδου των κατασκευών

-Την εργατική τάξη στις μεταφορές και τη ναυτιλία

-Την εργατική τάξη στις επικοινωνίες

-Την εργατική τάξη του τουρισμού και του επισιτισμού και των κάθε είδους υπηρεσιών, που στην πραγματικότητα είναι καπιταλιστικά εμπορεύματα

-Την εργατική τάξη στην γεωργική παραγωγή, δασοκομία, αλιεία

-Εργατική τάξη του εμπορίου

-Κατώτερη εκτελεστική υπαλληλία

Συνολικά, σήμερα όλα αυτά τα στρώματα σήμερα αυξάνονται. Η συνολική αύξηση της θέσης και του όγκου της εργατικής τάξης αποτυπώνεται και στη συνολική αύξηση του αριθμού των μισθωτών, έστω και εάν δεν εντάσσουμε όλους τους μισθωτούς στην εργατική τάξη.

Προφανώς και υπάρχουν στο εσωτερικό τους και σημαντικές διαφορές. Αυτές δεν αφορούν μόνο την τομή ανάμεσα σε έλληνες και μετανάστες, διάκριση ιδιαίτερα κρίσιμη εάν αναλογιστούμε ότι μεγάλο μέρος των στρωμάτων της εργατικής τάξης είναι μετανάστες. Υπάρχουν και διακρίσεις που σχετίζονται με το διαφορετικό βαθμό τεχνικής επιδεξιότητας, γνώσε-

ων, πολιτιστικού προτύπων που καλύπτουν όλη την απόσταση από στρώματα ιδιαίτερα υψηλής ειδίκευσης έως στρώματα απλώς αναλώσιμης εργασίας.

Η εργατική τάξη στον τόπο μας υφίσταται συνθήκη εντονότατης ανασφάλειας και εκμετάλλευσης. Με την εξαίρεση λίγων τμημάτων της που βρίσκονται σε σχετικά ασφαλείς θέσεις εργασίας σε εταιρείες με παρουσία του δημοσίου σε χώρους όπως η ενέργεια ή οι τηλεπικοινωνίες, ο κύριος όγκος αντιμετωπίζει κινητικότητα, εργοδοτική αυθαιρεσία και ανασφάλεια. Αυτό σχετίζεται όχι μόνο με την επέκταση ελαστικών εργασιακών σχέσεων αλλά και την συνολικότερη τροποποίηση του συσχετισμού δύναμης. Ο εργοδοτικός αυτός δεσποτισμός αποτυπώνεται ιδιαίτερα έντονα και στις μικρές επιχειρήσεις που στηρίζονται κατεξοχήν στην επιβολή συνθήκης υπερεκμετάλλευσης.

Η ιδιαίτερη μισθολογική υποβάθμιση οδηγεί σε έναν ιδιότυπο επιβιωτισμό (πολύ πιο έντονο σε μεταναστευτικά στρώματα). Χαρακτηριστική του έκφραση η πολυαπασχόληση είτε με τη μορφή της απασχόλησης σε περισσότερους εργοδότες είτε με τη μορφή της παράλληλης απασχόλησης σε άτυπες μορφές «αυτοαπασχόλησης» (π.χ. επισκευές, αγροτικές δραστηριότητες κ.λπ.). Η πολυαπασχόληση ως στρατηγική επιβίωσης έχει ιδιαίτερα αρνητικές επιπτώσεις επειδή συνεπάγεται την ανάληψη ενός πολύ μεγάλου εργασιακού φόρτου σε βάρος οποιασδήποτε άλλης δυνατότητας άλλης κοινωνικής δραστηριότητας ή συμμετοχής.

Ο συνδυασμός ανάμεσα στην ανασφάλεια, συχνά την επιπλέον ανασφάλεια της μεταναστευτικής εργασίας και την αίσθηση του αναλώσιμου επιτείνει τον επιβιωτισμό ιδιαίτερα των στρωμάτων που έχουν μικρότερο βαθμό ειδίκευσης (σημειώνουμε και την ιδιαίτερα ενισχυμένη παρουσία γυναικών σε τέτοιες θέσεις). Αντίθετα, σε στρώματα υψηλότερης ειδίκευσης παρατηρούμε μεγαλύτερο βαθμό διεκδικητικότητας.

Οι νέοι εργάτες βρίσκονται σε μια αντιφατική κατάσταση. Από τη μια αντιμετωπίζουν μεγαλύτερη πίεση για να αποδεχτούν δυσμενέστερες συνθήκες ιδίως μέσα από τη «μαθητεία» στην ανεργία, ενώ υφίστανται και υψηλότερα ποσοστά ελαστικής και προσωρινής απασχόλησης. Από την άλλη, δεν έχουν μόνο αυξημένες δεξιότητες αλλά και αυξημένη πρόσβαση σε στοιχεία ανεβασμένου μέσου αλφαριθμητισμού (π.χ. σχέση με ίντερνετ νέες τεχνολογίες). Αυτό δίνει ένα ιδιαίτερο βάθος σε μορφές αντίστασης ή συλλογικής κινητοποίησής του (π.χ. χαρακτηριστική η στροφή ορισμένων από αυτούς προς πρακτικές ενός μαχόμενου συνδικαλισμού).

Αυτό που εμφανίζεται ως πρόβλημα σε μια σειρά από κλάδους, ιδιαίτερα των υπηρεσιών, είναι ο τρόπος που η ιδιότητα του νεολαίου και η ιδιότητα του εργαζομένου συναρθρώνονται, κύρια με τη μορφή ιδιαίτερα ελαστικών και κακοπληρωμένων μορφών απασχόλησης που «νομιμοποιούνται» στο όνομα της απλής προσφοράς ενισχυτικού εισοδήματος για ανθρώπους που ούτως ή άλλως δεν έχουν ακόμη ενταχθεί πλήρως στην αγορά εργασίας, ενώ συχνά αξιοποιούν και πλευρές της «νεολαϊστικής» ιδεολογικής ταυτότητας που εκπέμπεται από τον πολιτιστικό ΙΜΚ. Από τα stage μέχρι μεγάλο μέρος της απασχόλησης στο εμπόριο ή τον επισιτισμό, τα παραδείγματα είναι πολλά και σήμερα η νεολαία – και αυτό αποτελεί διεθνή τάση – βρίσκεται στο στόχαστρο της επίθεσης της επισφάλειας, έστω και εάν διαφωνούμε με εκείνη την εκτίμηση που μιλάει για «πρεκαριάτο» ή θεωρεί ότι αυτά τα κομμάτια είναι η «πρωτοπορία». Σε αυτό το πλαίσιο η μεγάλη πρόκληση είναι τα στοιχεία ριζοσπαστικοποίησης που παρατηρούμε σε κομμάτια της σπουδάζουσας νεολαίας να επεκταθούν και στα κομμάτια των νέων εργαζομένων, κάτι που έχει ήδη καταγραφεί π.χ. στο κίνημα της Γαλλικής νεολαίας ενάντια στο «Σύμφωνο Πρώτης Απασχόλησης».

Σήμερα η εργατική τάξη δεν μπορεί να ταυτιστεί απλώς και μόνο με όσους προέρχονται π.χ. από την υποχρεωτική εκπαίδευση. Σήμερα και ένα μέρος όσων περνάνε σε μεταδευτεροβάθμιες ή ακόμη και τριτοβάθμιες σπουδές καταλήγει σε θέσεις εργασίας που μπορούν να περιγραφούν ως ανήκουσες στην εργατική τάξη (εκτελούν λειτουργίες του συνολικού εργαζομένου χωρίς πλευρές που να αφορούν το συλλογικό καπιταλιστή).

Η «έμφυλη» διάσταση σήμερα της κατάστασης της εργατικής τάξης είναι επίσης μια σημαντική παράμετρος. Η υπερεκπροσώπηση των γυναικών σε θέσεις μερικής απασχόλησης και γενικά ελαστικών εργασιακών σχέσεων αλλά και τα αυξημένα ποσοστά ανεργίας των γυναικών σημαίνει ότι εξακολουθούν να αντιμετωπίζονται ως ο «αδύναμος κρίκος» μέσα στην αγορά εργασίας. Εν πολλοίς αυτό είναι και αναγκαστικό μια που τέτοιες συνθήκες μερικής και ελαστικής απασχόλησης είναι και ο μόνος τρόπος για να στοιχειωδώς να ανταποκρίνονται και στα καθήκοντα ανατροφής των παιδιών.

Η απασχόληση των μεταναστών είναι ιδιαίτερα σημαντική όχι μόνο λόγω του απόλυτου μεγέθους των απασχολούμενων μεταναστών, αλλά και επειδή καταλαμβάνουν κατεξοχήν τις κατώτερες, χειρωνακτικές, εκτελεστικές θέσεις, αντιμετωπίζοντας παράλληλα και τη χειρότερη συνθήκη εκμετάλλευσης και εργοδοτικού δεσποτισμού, ιδίως από τη στιγμή που το θεσμικό καθεστώς για τη μετανάστευση τους κρατά σε ένα διαρκές καθεστώς ημιπαρανομίας που διευκολύνει τους εργοδότες.

Η αντικειμενικά ανασφαλής θέση των μεταναστών αντικειμενικά διαμορφώνει νέα δεδομένα και στην πολιτική άρθρωση της εργατικής τάξης καθώς περιορίζεται η δυνατότητα ένταξης σε μορφές οργανωμένης συλλογικής πάλης, αναπαράγονται πρακτικές αποφυγής «έκθεσης», ενισχύονται κάθε είδους άτυπα δίκτυα προστασίας με βάση την καταγωγή. Επιπλέον, η αναπαραγωγή ρατσιστικών αντανάκλαστικών και από λαϊκά στρώματα, ιδίως μέσα σε μια γενικότερη συνθήκη οικονομικής και εργασιακής ανασφάλειας, συνεπάγεται και διαιρέσεις στο εσωτερικό της εργατικής τάξης. Σε αυτό το πλαίσιο η πάλη για τη νομιμοποίηση και για την κατοχύρωση των κοινωνικών και πολιτικών δικαιωμάτων των μεταναστών δεν αφορά απλώς κάποια αφηρημένα δικαιώματα, αλλά αποκτά ένα βαθύτερο ταξικό πρόσημο, ως πάλη ενάντια στην αναπαραγωγή διαιρέσεων και εξασφάλιση δυνατοτήτων κοινής πάλης.

Πλάι, όμως, στους μισθωτούς στην Ελλάδα παραδοσιακά αποτυπώνεται ένα υψηλό ποσοστό αυτοαπασχολούμενων, σύμφωνα τουλάχιστον με τις επίσημες στατιστικές. Εδώ πρέπει να πούμε ότι ένα μεγάλο μέρος από αυτούς τους «αυτοαπασχολούμενους» στην πραγματικότητα συγκαλύπτει άτυπες σχέσεις εξαρτημένης εργασίας στον πλαίσιο της απορρύθμισης της αγοράς εργασίας και της ενίσχυσης της θέσης των εργοδοτών.

Άλλο χαρακτηριστικό της θέσης της εργατικής τάξης στην Ελλάδα είναι ο κατακερματισμός σε πάρα πολλές μικρές επιχειρήσεις, εξαιτίας και της μεγάλης βαρύτητας που εξακολουθούν να έχουν οι μικρές επιχειρήσεις (έως 10 απασχολούμενους) σε πολλούς κλάδους. Αυτό σε αρκετές περιπτώσεις επιτείνει μορφές υπερεκμετάλλευσης και άτυπες μορφές δεσποτισμού,

ενώ δυσχεραίνει και τη συνδικαλιστική δράση.

Σήμερα η συνθήκη εκμετάλλευσης της εργατικής τάξης, αλλά και συνολικά των μισθωτών δεν περιορίζεται μόνο στην μισθολογική λιτότητα ή την ελαστικοποίηση του συμβολαίου εργασίας. Πλευρές των συνολικών όρων αναπαραγωγής σήμερα της εργατικής τάξης επίσης ενισχύουν την πραγματική υπαγωγή της εργασίας στο κεφάλαιο. Η υπερχρέωση των νοικοκυριών δεν είναι μόνο ένα οικονομικό μέγεθος, αλλά συνεπάγεται και έξαρση της ανασφάλειας και αποδοχή ακόμη και δυσμενέστερων όρων εργασίας για να αποφευχθεί μια πιθανή οικογενειακή «στάση πληρωμών». Αντίστοιχα, η μετάβαση σταδιακά σε ιδιωτικοποιημένα συστήματα ασφάλισης συνεπάγεται και αντίστοιχη ένταση της ανασφάλειας των εργαζομένων.

64. Εκτός, όμως, από τα στρώματα της εργατικής τάξης έχουμε και τα στρώματα της νέας μικροαστικής τάξης. Αυτά περιλαμβάνουν τόσο όλο το φάσμα των στρωμάτων της μισθωτής διανοήσης, όσο όμως και διάφορες μορφές αυτοαπασχόλησης. Το κριτήριο για την ένταξη εκεί δεν πρέπει να είναι απλώς κριτήριο τυπικών όρων σπουδών. Δεν πρέπει να ταυτίζουμε τη νέα μικροαστική τάξη με την πανεπιστημιακή εκπαίδευση, μια που σε αρκετές πλέον πανεπιστημιακές σχολές συχνά οι απόφοιτοι πολώνονται ολοένα και περισσότερο σε εκτελεστικές θέσεις. Επομένως, απαιτείται η προσέγγιση των συγκεκριμένων όρων ένταξης στον καταμερισμό εργασίας. Η βασική τάση στον κύριο όγκο των εντασσόμενων σε αυτά τα στρώματα είναι η μισθωτοποίηση – υπαλληλοποίηση είτε με άμεσες / τυπικές είτε με έμμεσες / άτυπες μορφές όπως είναι διάφορες μορφές «εξωτερικής» συνεργασίας που στην πραγματικότητα υποκρύπτουν άτυπη μισθωτή απασχόληση. Οι τάσεις αυτές ποικίλουν ανάλογα με τα χαρακτηριστικά των κλάδων: Για παράδειγμα σε χώρους όπως είναι π.χ. η εκπαίδευση η τάση είναι μισθωτοποίηση / προλεταριοποίηση ή επιλογή μεταπήδηση σε θέση επιχειρηματία (ολοένα και πιο δύσκολα). Στους χώρους των οικονομικών / χρηματοοικονομικών / συμβούλων επιχειρήσεων / λογιστικών κυριαρχούν τάσεις συγκέντρωσης και μισθωτοποίησης. Στους χώρους των τεχνικών εμφανίζονται και οι δύο τάσεις: και οι τάσεις μισθωτοποίησης (τυπική και άτυπη) αλλά τάσεις αναπαραγωγής μιας ορισμένης εκδοχής αυτοαπασχόλησης που συμπιέζεται ανάμεσα στις τάσεις μισθωτοποίησης και συγκέντρωσης. Στους χώρους των ιατρών υπάρχει ένας συνδυασμός ανάμεσα στη μισθωτοποίηση με παράλληλη διατήρηση ισχυρού «μυστικού» της γνώσης αλλά και την αναπαραγωγή μιας παραδοσιακής εκδοχής «ελεύθερου επαγγελματία». Στους χώρους των νομικών κυριαρχεί η φιγούρα του ελεύθερου επαγγελματία.

Ποια είναι η βασική τάση; Η βασική τάση σήμερα συνολικά σε αυτά τα στρώματα είναι η μισθωτοποίηση, που δεν πρέπει να ταυτίζεται με την προλεταριοποίηση (που είναι υπαρκτό, αλλά μειοψηφικό, φαινόμενο αλλά αφορά συγκεκριμένους κλάδους). Η παραδοσιακή μορφή του ελεύθερου επαγγελματία σήμερα δέχεται πολλαπλές πιέσεις είτε προς άτυπες μορφές μισθωτής σχέσης είτε προς την ανοιχτή μετατροπή σε παραλλαγές αμιγώς εργοδοτικής σχέσης.

Αντίστοιχες μετατοπίσεις έχουμε και στα κομμάτια που εντάσσονται στην ευρύτερη κοινωνική κατηγορία της κρατικής γραφειοκρατίας. Εδώ πρέπει να πούμε ότι υπάρχει μια ολοένα και μεγαλύτερη πίεση προς τους μισθωτούς σε αυτές τις κατηγορίες να αποδεχθούν συνθήκη εργασιακής επιδείνωσης ή και επισφάλειας, ενώ οι τάσεις ιδιωτικοποίησης σηματοδοτούν και μετατόπιση σε συνθήκη αμιγώς καπιταλιστικής εκμετάλλευσης (κάτι που έχει ήδη γίνει σε μεγάλο μέρος των ΔΕΚΟ). Επομένως και αυτά τα κομμάτια πολώνονται σε τοποθετήσεις σύμμαχες προς την εργατική τάξη. Εξαιρεση φυσικά αποτελούν εκείνα τα κομμάτια που αντικειμενικά συνδέουν την ύπαρξή τους με την υλοποίηση των κατασταλτικών λειτουργιών του κράτους. Όμως, και στα στρώματα της δημοσιοϋπαλληλίας μπορεί κανείς να δει διαφορές και διακρίσεις καθώς συχνά η αγωνιστικότητα ακολουθεί και το βαθμό επίγνωσης της κοινωνικής χρησιμότητας της παρεχόμενης υπηρεσίας.

65. Οι τάσεις αύξησης της εργατικής τάξης, επέκτασης μισθωτής σχέσης, μισθωτοποίησης, τυπικής και άτυπης και ευρύτερα υπαγωγής ολοένα και περισσότερο τμημάτων των νέων μικροαστικών στρωμάτων σε μορφές καπιταλιστικής εκμετάλλευσης διαμορφώνει ολοένα και περισσότερο συνθήκες ενότητας των δυνάμεων της εργασίας (ως συμμαχίας ανάμεσα στην εργατική τάξη και τη μισθωτή διανοήση), ως αποτέλεσμα και του βαθμέματος του καπιταλιστικού καταμερισμού εργασίας. Αυτό φαίνεται τόσο σε μεγάλους κλάδους όπου οι κατηγορίες αυτές συνυπάρχουν και μάλιστα με όρους συλλογικού εργαζομένου αλλά και στην ανάδυση μιας λίγο – πολύ κοινής ταυτότητας μισθωτού σήμερα στην ελληνική κοινωνία. Αυτό άλλωστε είναι μια τάση που αποτυπώνεται και διεθνώς. Αυτό διαμορφώνει και νέες δυνατότητες για τη συνδικαλιστική δράση αλλά και τη συλλογική πάλη. Πλέον μεγάλο μέρος αυτών των στρωμάτων δύσκολα μπορούν να περιγραφούν ως αυτοί που επιτελούν λειτουργίες μόνο συντονισμού, επίβλεψης ή επιτήρησης από τη μεριά του κεφαλαίου, αλλά κατεξοχήν υλοποιούν λειτουργίες που αφορούν το συλλογικό εργαζόμενο, αντιμετωπίζουν εκμετάλλευση, μορφές τυπικής αλλά και ουσιαστικής υπαγωγής στο κεφάλαιο. Αυτό επιτρέπει και στον αντικαπιταλιστικό προσανατολισμό τέτοιων στρωμάτων να μην είναι το αποτέλεσμα μόνο ιδεολογικής μετατόπισης αλλά και να είναι το αποτέλεσμα του αντικειμενικού ταξικού προσδιορισμού του και του τρόπου με τον οποίο εντάσσονται μέσα στις καπιταλιστικές παραγωγικές σχέσεις. Σήμερα η αγωνιστικότητα της μισθωτής διανοήσης δεν είναι η διεκδίκηση πολιτικής επικύρωσης του αναβαθμισμένου οικονομικού της ρόλου αλλά η αμφισβήτηση μιας συνθήκης όλο και πιο πραγματικής υπαγωγής της στο κεφάλαιο.

Σε αυτό το πλαίσιο αυτό που έχουμε ορίσει ως οι δυνάμεις της εργασίας (ως η συμμαχία ανάμεσα σε εργατική τάξη και μισθωτή διανοήση) αποκτά νέες δυνατότητες ενοποίησης και πρωτοπόρας κοινωνικής και πολιτικής δράσης, αλλά και ηγεμονίας μιας κατεύθυνσης που να αμφισβητεί τον πυρήνα των καπιταλιστικών σχέσεων εκμετάλλευσης.

66. Σήμερα η μορφή, κατεύθυνση και δυναμική της καπιταλιστικής συσσώρευσης είναι το βάθεμα της καπιταλιστικής εκμετάλλευσης και η επέκταση των καπιταλιστικών εκμεταλλευτικών σχέσεων σε ολοένα και περισσότερες πλευρές της κοινωνικής παραγωγής και αναπαραγωγής. Η ολοένα και εντεινόμενη εμπορευματοποίηση και καπιταλιστικοποίηση κλάδων και λειτουργιών, η «απόσυρση» του κράτους από κλάδους, η πίεση και προς τις μορφές απλής εμπορευματικής παραγωγής να αποδεχτούν συνθήκη έμμεσης υπαγωγής στο κεφάλαιο, όλα αυτά συμπυκνώνουν αυτές τις τάσεις. Η ηγεμονική καπιταλιστική στρατηγική για την ένταση της εκμετάλλευσης και την επιδείνωση του συμβολαίου εργασίας ενέχει την πιθανότητα εκρηκτικών αντιφάσεων. Τα χαρακτηριστικά της σύγχρονης εργατικής δύναμης δεν είναι μόνο η κινητικότητα, η

προσπάθεια πειθάρχησης, η ανασφάλεια. Είναι ακόμη οι αυξημένες δεξιότητες, ο αυξημένος αλφαριθμητισμός, η ικανότητα αξιοποίησης δυνατοτήτων δικτύωσης και επικοινωνίας. Γι' αυτό και βλέπουμε να αναπαράγεται και η τάση αντίστασης και η τάση συλλογικής οργάνωσης, σε ορισμένες πλευρές και η τάση συλλογικής επανιδιοποίησης πλευρών της παραγωγικής διαδικασίας.

Ο τρόπος με τον οποίο αναδύεται από διάφορες πλευρές (από το ελεύθερο λογισμικό, έως έστω και ουτοπικές προτάσεις για μια «ηθικότερη» εκδοχή του εμπορίου) το αίτημα της αποδέσμευσης από την εμπορευματική μορφή, η συσπείρωση γύρω από αιτήματα διατήρησης του δημόσιου χαρακτήρα κλάδων και υπηρεσιών, η διεκδίκηση ελεύθερων αυτοδιαχειριζόμενων χώρων, η αυξημένη απήχηση αντικαπιταλιστικών αναγνωρίσεων και σε κομμάτια της νεολαίας όλα αυτά σηματοδοτούν πλευρές της πόλωσης της αντίθεσης στην καρδιά του σύγχρονου καπιταλισμού.

Ωστόσο το ερώτημα δεν είναι μόνο να εντοπιστεί ο πυρήνας μιας ενεργής αντικαπιταλιστικής τοποθέτησης σε κομμάτια της εργατικής τάξης αλλά και η πρόκληση αυτό να μπορέσει να ηγεμονεύσει. Αυτό σημαίνει ότι η ενότητα και η ηγεμονία μέσα στην ενότητα στις δυνάμεις της εργασίας αποτελεί ένα διακύβευμα, ακριβώς γιατί υπάρχουν και αντίρροπες δυνάμεις με τη μορφή είτε πραγματικών διαχωρισμών και «αντιθέσεων στους κόλπους του λαού» είτε συμμαχιών με δυνάμεις του κεφαλαίου, στηριγμένων είτε πάνω σε πραγματικές παραχωρήσεις είτε πάνω σε φαντασιακές προσδοκίες κοινωνικής ανόδου. Αλλά ακόμη και στον πυρήνα της εργατικής τάξης θα πρέπει να αντιστραφεί η ανασφάλεια, ο επιβιωτισμός, οι κάθε λογής κατακερματισμοί (εξ ου και η σημασία της αντιρατσιστικής πάλης).

67. Μια τέτοια τοποθέτηση οφείλει επίσης σήμερα να κάνει και διαχωρισμούς με μια σειρά από τοποθετήσεις που ακόμη και εάν εντοπίζουν τάσεις της συγκυρίας εντούτοις έχουν σοβαρά προβλήματα και αναλυτικά και σε επίπεδο πολιτικής κατεύθυνσης:

-Η άποψη που σήμερα θεωρεί ότι ζούμε μέσα σε συνθήκη γενικευμένης προλεταριοποίησης και έχει χάσει το νόημά της η διάκριση ανάμεσα στην εργατική τάξη και τα νέα μικροαστικά στρώματα, μπορεί να εντοπίζει υπαρκτές τάσεις μισθωτοποίησης ωστόσο αδυνατεί να δει ότι αυτός ο διαχωρισμός όχι μόνο αναπαράγεται αλλά και να συνειδητοποιήσει ότι εάν τον παραβλέψουμε απλώς ανοίγουμε το δρόμο για την αναπαραγωγή πλευρών της μικροαστικής ιδεολογίας. Εμείς εξακολουθούμε να θεωρούμε ότι παραμένει κρίσιμη πλευρά της αντικαπιταλιστική συμμαχίας η ηγεμονία της οπτικής, της δυναμικής και της ηθικής της εργατικής τάξης της καπιταλιστικής παραγωγής.

-Η άποψη που αναγορεύει το «πρεκαριάτο» σε κοινωνική και πολιτική πρωτοπορία μπορεί να εντοπίζει τη σημασία των τάσεων επισφάλειας αλλά παραβλέπει ότι σήμερα η αντικειμενικά εκρηκτικότερη αντίφαση είναι αυτή που αφορά το βάθεμα της εκμετάλλευσης του πυρήνα της μισθωτής εργασίας και αφορά το σύνολο των εργαζομένων.

-Η άποψη που προκρίνει το κομμάτι των εργαζομένων χωρίς χαρτιά ή χωρίς δικαιώματα, ή τη σύγχρονη μεταναστευτική εργασία, μπορεί να εντοπίζει την ακραία εκδοχή υπερεκμετάλλευσης αλλά παραβλέπει ότι σήμερα το βασικό πρόβλημα είναι η αντιμετώπιση του συνόλου των εργαζομένων ως αναλώσιμου υλικού χωρίς δικαιώματα.

-Η άποψη που βλέπει παντού μικροαστικά στρώματα και μιλάει για υποχώρηση της εργατικής τάξης εφόσον περιορίζεται ο «ιδεότυπος» του βιομηχανικού προλεταριάτου, διαβάζει με τρόπο αντεστραμμένο το βασικό που είναι σήμερα η επέκταση και όχι ο περιορισμός των μορφών καπιταλιστικής εκμετάλλευσης.

68. Όμως, μια εν δυνάμει αντικαπιταλιστική συμμαχία δεν μπορεί να περιοριστεί μόνο στις δυνάμεις της εργασίας, θα πρέπει να συναντηθεί και με άλλα στρώματα από την παραδοσιακή και τη νέα μικροαστική τάξη.

Σε ό,τι αφορά τα στρώματα της παραδοσιακής μικροαστικής τάξης θα πρέπει να ξεφύγουμε από μια παραδοσιακή τοποθέτηση της Αριστεράς που τα θεωρούσε αυτόματα τμήματα της λαϊκής συμμαχίας. Αυτό έχει σχέση με τις διαφορετικές μορφές που παίρνει σήμερα η έννοια της αυτοαπασχόλησης. Από τη μια έχουμε όλες εκείνες τις εκδοχές όπου ουσιαστικά αυτό παραπέμπει σε μια ιδιότυπη συνθήκη ατομικής υπερεκμετάλλευσης όπου το τίμημα για την όποια «ανεξαρτησία» θα είναι ουσιαστικά η αποδοχή μιας διαρκούς εργασίας (ας αναλογιστούμε πόσο διευκολύνει τα δίκτυα διανομής ότι πλάι στις μεγάλες μονάδες υπάρχουν και όλα τα μικρομάγαζα χωρίς ωράριο, όπου όλη η ζωή περιστρέφεται γύρω από την διατήρηση του μαγαζιού κ.λπ.). Μέσα στη συγκυρία της αναδιάρθρωσης και της διεθνοποίησης, τα στρώματα αυτά υφίστανται μεγάλες πιέσεις. Από την άλλη, όμως, έχουμε όλες τις περιπτώσεις όπου η αυτοαπασχόληση αυτή αποτελεί προθάλαμο για μικρές καπιταλιστικές μονάδες (αρχικά συχνά οικογενειακές) με έντονο το στοιχείο της υπερεκμετάλλευσης και της αυθαιρεσίας. Αντίστοιχα, σε στρώματα των ελεύθερων επαγγελματιών έχουμε να αντιμετωπίσουμε όλο εκείνο το φάσμα της άμεσης ή έμμεσης εμπλοκής σε πρακτικές εκμετάλλευσης εργατικής δύναμης και από την άλλη μορφή όλη την πίεση που ασκείται από τις τάσεις συγκέντρωσης και συγκεντροποίησης του κεφαλαίου. Σε αυτό το πλαίσιο η οικοδόμηση μιας αντικαπιταλιστικής συμμαχίας με τέτοια στρώματα περνάει και μέσα από αιτήματα και στόχους που να στρέφονται ενάντια στην υπαγωγή σε άμεσες ή έμμεσες μορφές εκμετάλλευσης αλλά και ταυτόχρονα μέσα από μια στρατηγική που να εντάσσει την αναπαραγωγή τέτοιων στρωμάτων μέσα στην προοπτική μιας μη καπιταλιστικής οργάνωσης της παραγωγής αλλά με όρους μετασχηματισμού της θέσης και των ιδιών. Ο τρόπος και ο βαθμός στον οποίο αυτό επιτυγχάνεται συμπυκνώνει το βαθμό της ηγεμονίας μέσα στη συμμαχία.

Τέλος, σε σχέση με την αγροτιά, στο πλαίσιο και της συνολικής ανάλυσης που κάνουμε για τις αναδιարθρωσεις στην αγροτική παραγωγή και τις αλλαγές και στην Κοινή Αγροτική Πολιτική είναι σαφές ότι μεγάλα κομμάτια πιέζονται σε μια ολοένα και μεγαλύτερη επιδείνωση της θέσης. Είναι σαφές ότι και στην αγροτιά υπάρχουν στοιχεία ταξικής διαστρωμάτωσης σε όλο το φάσμα από εκείνα τα στρώματα για τα οποία πλέον η αγροτική παραγωγή είναι μία μόνο από τις πλευρές μιας συνθήκης πολυαπασχόλησης μέχρι τη σαφή παρουσία και μιας αστικής τάξης της υπαίθρου. Μπορούμε, όμως, να πούμε ότι ο κύριος όγκος των απασχολούμενων στη γεωργική και κτηνοτροφική παραγωγή αποτελείται ακόμη από μικρές έως μεσαίες αγροτικές εκμεταλλεύσεις, συνήθως οικογενειακές και με μικρή και περιστασιακή καταφυγή στην απασχόληση εργατικής δύναμης. Οι μορφές υπαγωγής στο εμπορικό κύκλωμα και οι αναθεωρήσεις των επιδοτήσεων (που αποτέλεσαν και το βασικό μηχαν-

νισμό απόσπασης συναίνεσης τα προηγούμενα χρόνια) αντικειμενικά αποτελούν επιδείνωση της συνθήκης αναπαραγωγής όπως και οι πιέσεις είτε από το τραπεζικό σύστημα είτε από τη βιομηχανία φυτοφαρμάκων, σπόρων κ.λπ. Σε αυτό το φόντο υπάρχει αντικειμενικό υπόβαθρο για μια συμμαχία με την εργατική τάξη τόσο απέναντι στις δυνάμεις του κεφαλαίου όσο και ενάντια στους όρους ένταξης στην ιμπεριαλιστική αλυσίδα. Ωστόσο, αυτή η συμμαχία και πάλι διαμορφώνει όρους ενός διακυβεύματος που σχετίζεται και με το στρατηγικό ίχνος πίσω από τις άμεσες διεκδικήσεις. Ο αντικαπιταλιστικός προσανατολισμός αυτής της συμμαχίας εξαρτάται από το βαθμό στον οποίο τα όποια άμεσα αιτήματα θα εντάσσονται και στην προοπτική μιας άλλης οργάνωσης της αγροτικής παραγωγή με αναγέννηση των συνεταιρισμών ως μοχλών άμυνας απέναντι στο εμπορικό κύκλωμα, με αναζήτηση εναλλακτικών μορφών πρόσβασης στους άμεσους καταναλωτές, με προσπάθεια για αλλαγή του σημερινού τρόπου παραγωγής (όχι στα μεταλλαγμένα, βιολογικά προϊόντα κ.λπ.)

Συνολικά, η υπόθεση της οικοδόμησης της αντικαπιταλιστικής λαϊκής συμμαχίας δεν είναι υπόθεση μόνο «κοινωνιολογικών» προσδιορισμών και χαρακτηριστικών αναπαραγωγής συγκεκριμένων στρωμάτων, αλλά και κοινωνικών, ιδεολογικών και πολιτικών πρακτικών. Περνάει μέσα από την ανάπτυξη κινημάτων και αντιστάσεων που να μπορούν να βαθιάνουν τον αντικαπιταλιστικό προσανατολισμό τους, να συντονίζονται, να βρίσκουν κοινού στόχους και αιτήματα. Προϋποθέτει ιδεολογικές μετατοπίσεις που να αντιστρατεύονται τα αποτελέσματα απομόνωσης, κατακερματισμού, διαχωρισμών, να αντιπαλεύουν τις επιδράσεις της μικροαστικής ιδεολογίας και τη «δύναμη της συνήθειας», να αναδεικνύουν την κεντρικότητα της καπιταλιστικής οργάνωσης της κοινωνίας ως πυρήνα των προβλημάτων που αντιμετωπίζει το σύνολο των λαϊκών στρωμάτων. Απαιτούν εκείνη τα βήματα στον προγραμματικό λόγο μιας σύγχρονης ριζοσπαστικής αριστεράς που να μπορούν με τρόπο απτό να καταδεικνύουν ότι η επίλυση των αντιφάσεων που αντιμετωπίζουν όλα αυτά τα στρώματα περνάει μέσα από την ανατροπή του κυρίαρχου καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής και την μη καπιταλιστική οργάνωση της παραγωγής.

69. Σήμερα, ειδικά και μέσα στη συγκυρία της κρίσης, η ενεργητική «θετική» διάσταση της αστικής ηγεμονίας αφορά πρωτίστως τα αστικά στρώματα, στο βαθμό που βλέπουν στην ηγεμονική στρατηγική της «φυγής προς τα εμπρός» τη δυνατότητα να μπορέσουν να ανακτήσουν κρίσιμα επίπεδα κερδοφορίας και δευτερευόντως εκείνα τα ανώτερα τμήματα της νέας μικροαστικής τάξης που προσκολλώνται στην αναδιαρθρωτική διαδικασία και αποτέλεσαν βασικό αρμό της «κοινωνικής συμμαχίας του εκσυγχρονισμού» έστω και εάν σήμερα και αυτά δέχονται σημαντικές πιέσεις. Αντίθετα, για το μεγαλύτερο μέρος των λαϊκών στρωμάτων ο τρόπος άρθρωσης της ηγεμονίας αφορά όχι την ενεργητική συναίνεση αλλά την παθητική αποδοχή, ειδικά από τη στιγμή που το ζήτημα τίθεται ως αναπόφευκτη κυριαρχία των πολιτικών του κεφαλαίου.

Σε αυτό το πλαίσιο πρέπει να δούμε ως ιστορικό στοιχείο της περιόδου που διανύουμε το «ρήγμα στους όρους άρθρωσης της νεοφιλελεύθερης ηγεμονίας». Κατά τη γνώμη μας βασική πλευρά αυτού του ρήγματος είναι η αντικειμενική διάψευση προσδοκιών ευημερίας και ανοδικής κοινωνικής κινητικότητας από τις επιθετικές αστικές πολιτικές, ειδικά με τη μορφή που αυτές παίρνουν μέσα στη συγκυρία της κρίσης. Επικαθορίζεται, όμως, αυτό το ρήγμα και οριακά παίρνει και δυναμική, και από την αγωνιστική ανάταση και τα στοιχεία νέου πολιτικού και κινηματικού ριζοσπαστισμού που καταγράφονται τα τελευταία χρόνια. Αυτός ο συνδυασμός ανάμεσα σε ένα σημαντικό κοινωνικό βάθος του ρήγματος και ένα διακυβευόμενο πολιτικό βάθος, εξηγεί και τις μετατοπίσεις που παρακολουθούμε από την αριστερόστροφη πολιτική έκφραση του «ρήγματος» στην επανασυσπείρωση γύρω από πλευρές της αστικής πολιτικής (π.χ. το ΠΑΣΟΚ).

Το «ρήγμα» δεν είναι μια μονοσήμαντη και μονοπαραγοντική τάση. Αποτελεί βαθύτερη υλική τάση που λειτουργεί μεν ως υλικό όριο απέναντι στην δυνατότητα μιας «θετικής» νεοφιλελεύθερης ηγεμονίας (και άρα όριο απέναντι σε μια μη αντι-στρέψιμη «δεξιά στροφή» του πολιτικού σκηνικού), αλλά δεν αποκλείει μέσα στη συγκυρία και μετατοπίσεις σε περισσότερο συντηρητικές ή φοβικές αντιδράσεις και πρακτικές των λαϊκών δυνάμεων (οριακά και ξενοφοβικών αντανάκλαστικών). Μπορεί ακόμη να πολωθεί στην κατεύθυνση της αποστράτευσης, της εξατομίκευσης, του επιβιωτισμού. Οριακά μπορούμε μέσα στη συγκυρία να δούμε και επανασυσπειρώσεις γύρω από την κυρίαρχη πολιτική, έστω και εάν μεσοπρόθεσμα η όξυνση της κοινωνικής υποβάθμισης των λαϊκών στρωμάτων θα τις υπονομεύσει. Έτσι μπορούμε να αποφύγουμε μπορούμε να αποφύγουμε μονοδιάστατες προσεγγίσεις που θα έβλεπαν μόνο την κοινωνική και πολιτική υποχώρηση, τη δεξιά στροφή, αλλά και τη λογική ότι «τα πράγματα πάνε πάντα καλά» που οδηγεί σε τεχνητές ενέσεις αισιοδοξίας. Εκτίμησή μας είναι ότι μέσα στη συγκυρία της οικονομικής κρίσης το ρήγμα ως πραγματική τάση θα ενισχύεται, ανεξάρτητα από τους τρόπους με τους οποίους θα εκφράζεται εκλογικά.

70. Οποιαδήποτε συζήτηση για την άρθρωση του συσχετισμού δύναμης μέσα στον ελληνικό κοινωνικό σχηματισμό καλείται να αναμετρηθεί και την κοινωνική έκρηξη του Δεκέμβρη 2008. Υπόβαθρο αυτής της έκρηξης είναι ακριβώς μια πολιτική που συστηματικά απαξιώνει προοπτικές, διαμορφώνει ένα τοπίο ασφυκτικής πίεσης, βάζει, στην κυριολεξία, τη νεολαία και τους εργαζομένους στο στόχαστρο: Αυτό που έχει κωδικοποιηθεί ως η «γενικά των 700 ευρώ», ως η νεολαία που συνδυάζει τα περισσότερα προσόντα σε σχέση με παλαιότερα, τον υψηλότερο μέσο «αλφαριθμητισμό», με τις δυσμενέστερες εργασιακές προοπτικές, με την υποβάθμιση της εργασιακής θέσης και προοπτικής, συμπυκνώνει σε μεγάλο βαθμό την εκρηκτική αντίφαση που σήμερα βιώνει η σπουδάζουσα νεολαία. Αυτό ισχύει σε ακόμη μεγαλύτερο βαθμό για τη νεολαία που μένει στην υποχρεωτική εκπαίδευση ή προτιμά το δίκτυο της τεχνικής εκπαίδευσης και η οποία αντιμετωπίζει ακόμη δυσμενέστερη συνθήκη εργοδοτικής αυθαιρεσίας, «μαύρης εργασίας», μισθολογικής εξαθλίωσης και μεγάλων διαστημάτων ανεργίας. Από κοντά και η έστω και μερική έκρηξη και κομματιών μεταναστών, ιδίως νέων της «δεύτερης» γενιάς, εκείνων των παιδιών που μεγάλων εδώ, πάνε σχολείο και συνειδητοποιούν ότι όσο περισσότερο είναι «σαν όλους τους άλλους» τόσο περισσότερο παραμένουν στο στόχαστρο των διακρίσεων. Αυτές οι αντιφάσεις τροφοδότησαν τη δυναμική του Δεκέμβρη

Από την άλλη, συσσωρευμένες αντιφάσεις και κενά πολιτικοποίησης, ιδίως στο μαθητικό χώρο, η κοινωνική απομόρφωση, η επίδραση από μορφές της κυρίαρχης ιδεολογίας άφησαν ίχνη και σε αυτό το κίνημα, που σε αρκετές φορές έτεινε περισσότερο προς το «κοινωνικό φαινόμενο» ή την «έκρηξη» και λιγότερο προς τη συνειδητή κοινωνική δράση.

Με βάση αυτά τα παραπάνω είναι σαφές ότι αναδεικνύεται μια βασική πρόκληση: Με ποιο τρόπο τα περισσότερα πρω-

τοπόρα κομμάτια θα αποκτήσουν μια μονιμότητα και ένα πιο πολιτικό χαρακτήρα στο ριζοσπαστισμό τους και ταυτόχρονα να αρχίσει να αντιστρέφεται η ανισότητα μέσα στους όρους πολιτικής στάσης των λαϊκών στρωμάτων που καταγράφεται εν μέσω κρίσης, έτσι ώστε η αντίδραση στη συγκυρία της κρίσης να μην είναι η εναλλαγή «τυφλών» εκρήξεων και φοβικών αντιδράσεων, αλλά η όξυνση της ταξικής πάλης για να υπάρξουν σημαντικές αλλαγές πολιτικής.

Η Αριστερά κρίνεται, σε τελική ανάλυση, από την ικανότητά της και να διαβάσει και να μετασχηματίζει τις κοινωνικές δυναμικές κάθε συγκεκριμένης στιγμής. Γι' αυτό και είναι πολλαπλά επικίνδυνη η στάση του ΚΚΕ απέναντι στο Δεκέμβρη, γιατί ακριβώς συγκρούστηκε με πραγματικές δυναμικές που αναδύονται. Αλλά και γι' αυτό είναι λανθασμένη μια φετιχοποίηση του Δεκέμβρη που αναπαράγεται και ως λογική και ως πολιτικό αντανakλαστικό, με την έννοια ότι ανάγεται σε ιδεότυπο και υποτιμάται όλο το πραγματικό βάθος που πρέπει να έχει η αριστερή πολιτική και η συλλογική διεκδίκηση, ενώ παραβλέπεται ακριβώς η ανάγκη πολιτικοποίησης και μετασχηματισμού των τάσεων ριζοσπαστισμού ή ακόμη και εξέγερσης που μπορεί να αναδύονται μέσα στην όξυνση των κοινωνικών συγκρούσεων. Και μια σύγχρονη αποτελεσματική ριζοσπαστική αριστερά δεν μπορεί να διεκδικεί να είναι η «Αριστερά του Δεκέμβρη» αλλά και μια Αριστερά που να κοιτάζει πέρα από το Δεκέμβρη, σε όλη την κοινωνική και πολιτική διαλεκτική που θα εξασφαλίσει ότι θα περάσουμε από τις αντιφατικές εκρήξεις του σήμερα στις ανατροπές του αύριο.

71. Σε αυτό το πλαίσιο μπορούμε να δούμε και τις σχέσεις εκπροσώπησης που σήμερα αρθρώνονται, ιδίως ως προς τα αστικά κόμματα. Εδώ θα πρέπει να πούμε ότι τα κόμματα δεν ορίζονται με βάση τόσο την κοινωνική σύνθεση των μελών τους, αλλά τις κοινωνικές δυνάμεις που εκφράζουν οι στρατηγικές τους. Έτσι, παρότι π.χ. η ΝΔ έχει ισχυρότερη άμεση παρουσία επιχειρηματιών στο εσωτερικό της, το ΠΑΣΟΚ είναι στον ίδιο βαθμό αστικό κόμμα, ακριβώς γιατί μπορεί και στρατηγικά εκφράζει τις πιο επιθετικές μέσα στη συγκυρία κοινωνικές εκπροσωπήσεις. Από την άλλη, ιδιαίτερες εκπροσωπήσεις και ιστορικά διαμορφωμένες θέσεις εξηγούν και διαφορές στην πολιτική κατεύθυνση. Έτσι η ιδιαίτερη βαρύτητα παραδοσιακών μικροαστικών στρωμάτων στην περίπτωση της ΝΔ εξηγεί και την ιδιαίτερη αναδίπλωση σε πλευρές του νεοσυντηρητικού ιδεολογικού συνόλου. Αντίστοιχα, στην περίπτωση του ΠΑΣΟΚ εξακολουθούμε να βλέπουμε μεγάλο μέρος των λαϊκών στρωμάτων, εργατικών αλλά και αγροτικών, να εκπροσωπούνται εκλογικά από αυτό, γεγονός που μπορεί να χρωματίζει πλευρές της πολιτικής κατεύθυνσης (π.χ. την αναφορά σε μια ήπια ασθενή αναδιανομή στην προεκλογική περίοδο ή τις αντιπαραθέσεις σχετικά με την κλίμακα της επίθεσης στα λαϊκά στρώματα). Ωστόσο, βασικό στοιχείο της περιόδου είναι η ευθυγράμμιση των αστικών κομμάτων προς την ηγεμονική αστική στρατηγική και η σχετική αποστείρωση της διαδικασίας λήψης κεντρικών πολιτικών αποφάσεων από τις όποιες πιέσεις της κομματικής ή της εκλογικής βάσης.

Όσο για την περίπτωση του ΛΑΟΣ εδώ έχουμε να κάνουμε για μια εκπροσώπηση πληττόμενων μικροαστικών στρωμάτων καθώς και υποβαθμιζόμενων τμημάτων μιας εργατικής αριστοκρατίας πρωτίστως μέσα από μια δεξιόστροφη διαχείριση της ανασφάλειας απέναντι στην κυρίαρχη πολιτική (κρίση, «παγκοσμιοποίηση» κ.λπ.). Η επένδυση στα ρατσιστικά και ξενοφοβικά αντανakλαστικά παίζει ρόλο αλλά δεν αποτελεί την κύρια πλευρά της πολιτικής του απήχησης. Σε αυτό το πλαίσιο αποτελεί κομμάτι της διάταξης των αστικών πολιτικών δυνάμεων, εν δυνάμει συμπληρωματικό προς τα κόμματα του δικομματισμού, κάτι που καταγράφηκε και στον τρόπο με τον οποίον υιοθετεί και στηρίζει ανοιχτά το «Πρόγραμμα Σταθερότητας». Διαπερνάται από πολλαπλές αντιφάσεις καθώς άλλα τμήματά του προκρίνουν ένα συνδυασμό αυταρχισμού και νεοφιλελευθερισμού και άλλα ένα πιο «κρατικιστική» οικονομική πολιτική.

Πλάι στο ΛΑΟΣ αναπτύσσονται διάφορες νεοφασιστικές και νεοναζιστικές οργανώσεις. Εκφράζει η ανάπτυξη τέτοιων ομάδων, ιδίως σε χώρους της νεολαίας, εκτός των άλλων και την αποτυχία της Αριστεράς να μπορεί να έχει μια μορφωτική απεύθυνση σε ευρύτερα κομμάτια νεολαίας.

Όσο για τα κόμματα της Αριστεράς εξακολουθούν, περισσότερο ο ΣΥΡΙΖΑ, λιγότερο το ΚΚΕ, να διαπερνιούνται από την αντίφαση να μην έχουν γείωση σε μεγάλο μέρος των εργατικών στρωμάτων στα οποία πρωτίστως αναφέρονται. Αντίθετα, διατηρούν ισχυρή παρουσίας σε διάφορα μικροαστικά στρώματα, παραδοσιακά και νέα. γεγονός που μπορεί να εξηγήσει τόσο τα όρια στην πολιτική αποτελεσματικότητα όσο και τις επιδράσεις πλευρών της μικροαστικής ιδεολογίας (είτε ως αίγλη αιτημάτων εκσυγχρονισμού σε κομμάτια του ΣΥΡΙΖΑ είτε ως εμμονή στην αντιμονοπωλιακή συμμαχία στην περίπτωση του ΚΚΕ).

72. Η συγκυρία της κρίσης και η αντικειμενική όξυνση των κοινωνικών αντιθέσεων (με την έννοια της επιδείνωσης της θέσης ευρύτερων λαϊκών στρωμάτων) επιδρά και στην διαμόρφωση του πολιτικού μηχανισμού. Ασκεί έτσι ιδιαίτερα μεγάλη πίεση στα αστικά κόμματα καθώς αντικειμενικά περιορίζει τη νομιμοποιητική βάση τους. Αυτό, άλλωστε, έχει καταγραφεί και στη Δυτική Ευρώπη ως εναλλαγή κομμάτων στην εξουσία όπου το καθένα εισπράττει τη δυσαρέσκεια από την πολιτική του άλλου, για να βρεθεί στην ίδια δύσκολη θέση όταν κληθεί να εφαρμόσει την ίδια πολιτική. Αυτό αποτυπώθηκε ιδιαίτερα έντονα στην ελληνική περίπτωση στην ταχύτατη εκλογική καταβαράθρωση της ΝΔ, παρά τη σχετικά κυρίαρχη θέση της μετά τις εκλογές του 2007, αλλά και στη σημερινή δυσκολία να βγει από μια συνθήκη κρίσης, καθώς η προσπάθεια της νέας ηγεσίας να προσδώσει ένα κοινωνικό προφίλ που να ταιριάζει περισσότερο στην πίεση από μικροαστικά ή ακόμη και εργατικά στρώματα προσκρούει στον τρόπο που επιβάλλεται σήμερα μια συγκεκριμένη επιθετική πολιτική. Κατά τη γνώμη μας, όμως, και παρά την μεγαλύτερη συσσωρευμένη ικανότητα του ΠΑΣΟΚ να διαχειρίζεται τα λαϊκά στρώματα, αντιθέσεις θα οξυνθούν και στη σχέση του ΠΑΣΟΚ με ευρύτερα λαϊκά στρώματα. Αυτές οι αντιφάσεις, αυτό το αντικειμενικό ενδεχόμενο για μεγάλες πολιτικές μετατοπίσεις και ευρύτερες ρήξεις στις σχέσεις εκπροσώπησης μπορεί να εξηγήσει και την αναδίπλωση των ΙΜΚ σε μια λογική «δεν υπάρχει άλλη διέξοδος» και τη συστηματική πολιτική επένδυση στην αποθάρρυνση και την παθητικότητα των λαϊκών μαζών.

73. Η εξέλιξη των σχέσεων εκπροσώπησης και της διαμόρφωσης του πολιτικού σκηνικού θα εξαρτηθεί και από τους όρους με τους οποίους θα δοθεί η μάχη ενάντια στην ιστορικών διαστάσεων πρόκληση που σηματοδοτεί η κρίση και το

«Πρόγραμμα Σταθερότητας». Συνολικά, οφείλουμε να έχουμε όλοι συνείδηση της κλίμακας των διακυβευμάτων. Εάν αφήσουμε να εμπεδωθούν αυτά τα μέτρα και περάσει η λογική ότι μπορεί η πολιτική εξουσία να επιβάλει τόσο μεγάλες ανατροπές, εάν αφήσουμε να περάσουν μέτρα που συνιστούν πραγματική μείωση του βιοτικού επιπέδου, εάν αυξηθεί η ανεργία, χωρίς αγωνιστική απάντηση, χωρίς ανατροπές ή ρήγματα σε αυτή την πολιτική, αυτό μεσοπρόθεσμα θα έχει αρνητικές επιπτώσεις και στο συνολικό κοινωνικό συσχετισμό δύναμης και στη δυνατότητα της Αριστεράς να παρεμβαίνει. Η Αριστερά, στην όποια εκδοχή της, κρίνεται σε τελική ανάλυση από το εάν μπορεί να είναι πραγματικά χρήσιμη για το λαό, ικανή να αντιστέκεται νικηφόρα.

Τυχόν εμπέδωση αυτών των μέτρων μπορεί να οξύνει τα ρήγματα στις σχέσεις εκπροσώπησης των αστικών κομμάτων, μπορεί να οξύνει διάφορες μορφές παθογένειας και εξατομικευμένης έκφρασης οργής, μπορεί, ανάλογα και με την αφορμή, να πυροδοτήσει ακόμη και «τυφλές» εκρήξεις βίας, ωστόσο αντικειμενικά θα έχει κάνει δυσκολότερο το έδαφος για μια μάχιμη αριστερή κατεύθυνση. Η Αριστερά δεν μπορεί να τροφοδοτηθεί μακροπρόθεσμα από την ήττα, πρέπει να στηρίζεται στην ικανότητα να μαζών να έχουν εμπιστοσύνη στη δυνατότητά τους να νικούν. Αυτό σημαίνει ότι ο τρόπος που θα δοθεί η μάχη για την ανατροπή της κυρίαρχης πολιτικής, η κλίμακα των κινητοποιήσεων αλλά και της συνολικής πολιτικής αντιπαράθεσης, η δυνατότητα να υπάρχουν ρήγματα στην κυρίαρχη πολιτική, η διαμόρφωση συλλογικών όρων απάντηση στην επίθεση, θα αποτελέσει και καθοριστικό παράγοντα για την εξέλιξη, την εμβέλεια, την απήχηση οποιουδήποτε σχεδίου για την ανασύνθεση μιας σύγχρονης ριζοσπαστικής αριστεράς.

Εκτίμησή μας είναι ότι μια κατεύθυνση που θα περιλαμβάνει την απονομιμοποίηση της κυρίαρχης πολιτικής και την αποδόμηση των κρίσιμων κόμβων της (τρομοκρατία των ελλειμμάτων, ΟΝΕ, ευρώ) από μια μάχιμη αντικαπιταλιστική οπτική, που θα επιμένει στην αγωνιστική ενότητα των εργαζομένων και την κοινή δράση της Αριστεράς, που θα προσπαθεί να οξύνει ρήγματα στη λαϊκή βάση του ΠΑΣΟΚ, που θα παλεύει για το ξεδίπλωμα νικηφόρων μαζικών κινητοποιήσεων και δεν θα περιμένει την επόμενη «έκρηξη», μπορεί σήμερα όχι μόνο να υποχρεώσει τις αστικές δυνάμεις σε κρίσιμες αναδιπλώσεις αλλά και να ανοίξει το δρόμο για μια άλλη μαζικότητα, απήχηση και ικανότητα παρέμβασης μιας σύγχρονης ριζοσπαστικής αριστεράς. Αυτή είναι η πρόκληση στην οποία πρέπει να στρατευτούμε με όλες μας τις δυνάμεις.

Δεύτερη Ενότητα

Για μια ριζοσπαστική παρέμβαση στα κοινωνικά μέτωπα και κινήματα

A. Για την ταξική ανασυγκρότηση του εργατικού κινήματος

74. Η τελευταία εικοσαετία έχει φέρει σημαντικές αλλαγές στο εργατικό κίνημα και το συνδικαλισμό στους εργασιακούς χώρους, οδηγώντας στη συνολική χειροτέρευση των όρων του συμβολαίου εργασίας. Η σημερινή ολομέτωπη επίθεση της κυβέρνησης με το Πρόγραμμα Σταθερότητας, που στοχεύει στο να ανατρέψει κεκτημένα δεκαετιών που προβάλλονταν ως αναπαλλοτρίωτα δικαιώματα ακόμη και από τη συνδικαλιστική γραφειοκρατία (περικοπή δώρων, αύξηση ορίων ηλικίας συνταξιοδότησης στα 67 κ.λπ.), επιχειρεί μια πραγματική θεραπεία-σοκ που θα παγιώσει τους δυσμενείς συσχετισμούς. Η κυβέρνηση στηρίζει την επέλασή της ακριβώς στην κατάσταση που έχει διαμορφωθεί στο εργατικό κίνημα, καθώς αισθάνεται αρκετά ισχυρή για να περάσει μαζεμένες ρυθμίσεις που ήδη από την εποχή της κυβέρνησης Μητσοτάκη είχαν μείνει στα χαρτιά.

Από το 1990 μέχρι σήμερα έχουν μεσολαβήσει πολλά. Όλη την τελευταία εικοσαετία μειώνεται με ραγδαίους ρυθμούς η συνδικαλιστική πυκνότητα στον ιδιωτικό τομέα: την τελευταία δεκαετία τα σωματεία που ανήκουν στη δύναμη της ΓΣΕΕ εκπροσωπούν λιγότερο από το 15% του συνολικού εργατικού δυναμικού. Μπορεί να διατηρείται σχετικά υψηλή συνδικαλιστική πυκνότητα σε χώρους όπως οι Τράπεζες και οι πρώην ΔΕΚΟ, που μαζί με μερικές ακόμη Ομοσπονδίες αποτελούν τους «στυλοβάτες» της δύναμης της ΓΣΕΕ, όμως σε άλλους χώρους του ιδιωτικού τομέα επικρατεί πραγματική συνδικαλιστική έρημος. Από την άλλη, τα υψηλά ποσοστά συνδικαλιστικής πυκνότητας στις Ομοσπονδίες της ΑΔΕΔΥ είναι αντιστρόφως ανάλογα με τη συμμετοχή των δημοσίων υπαλλήλων σε αγωνιστικές κινητοποιήσεις και απεργίες (και σχετίζονται περισσότερο με τον ρόλο των σωματείων του δημοσίου στη νομή της κρατικής εξουσίας).

75. Οι λόγοι που φτάσαμε ως εδώ είναι πολλοί. Καταρχάς, οι αναδιρθρώσεις της καπιταλιστικής παραγωγής οδήγησαν ολόκληρους εργασιακούς κλάδους ή περιοχές με ισχυρή αγωνιστική παρουσία σε μαρασμό (π.χ. η Κλωστοϋφαντουργία, η βιομηχανική ζώνη του Λαυρίου, πολλά μεταλλεία), ενώ δημιούργησαν νέους καπιταλιστικούς κλάδους ή γιγάντωσαν άλλους (π.χ. τηλεπικοινωνίες, βιομηχανία ταχυεπιστιτισμού κ.λπ.) χωρίς καμία προηγούμενη συνδικαλιστική έκφραση. Ακόμη και σε υπάρχοντες κλάδους, η καπιταλιστική αναδιάρθρωση και οι τεχνολογικές καινοτομίες στην παραγωγή έχουν οδηγήσει στη διάσπαση δικαιωμάτων και την εισαγωγή νέων ειδικοτήτων με λιγότερα ή καθόλου δικαιώματα και συνδικαλισμό (για παράδειγμα, στον παραδοσιακό κλάδο των λιθογράφων οι νέοι γραφίστες, στον κλάδο των δημοσιογράφων οι εργαζόμενοι σε portals κ.λπ.). Συνολικά, τάσεις όπως ο περιορισμός του αριθμού και του ρόλου των παλαιών ειδικευμένων εργατών, ο μεγαλύτερος κατακερματισμός των παραγωγικών μονάδων, η ενίσχυση κλάδων που στηρίζονται στη σχετικά ανειδίκευτη εργασία (π.χ. η ανάπτυξη του κλάδου του εμπορίου), η σχετική αύξηση των υπηρεσιών, η ανάπτυξη πρακτικών όπως οι υπερβολαβίες και στον ιδιωτικό τομέα συνετέλεσαν στην υποχώρηση του εργατικού κινήματος.

Η επέκταση των ευέλικτων εργασιακών σχέσεων στην εργασιακή πραγματικότητα των νέων εργαζόμενων και των νέων κλάδων κάνει τα πράγματα χειρότερα. Οι στρατιές των συμβασιούχων, τετραωριτών, τηλε-εργαζόμενων, ενοικιαζόμενων, εργαζόμενων με μπλοκάκι και άλλων εργαζόμενων με ευέλικτες εργασιακές σχέσεις, ο αριθμός των οποίων διογκώνεται την

τελευταία εικοσαετία, προσλαμβάνονται σε δημόσιο και ιδιωτικό τομέα για να επιτελούν ίδιες εργασίες με τους σταθερά εργαζόμενους, με πολύ λιγότερα δικαιώματα και απολαβές και σε καθεστώς εργασιακής τρομοκρατίας. Τα ίδια και χειρότερα αποτελέσματα έχει και η εκμετάλλευση της εργασίας των μεταναστών σε καθεστώς ημι-παρανομίας και ομηρίας.

Αυτή η εργασιακή πραγματικότητα επιτάχθηκε ακόμη και σε χώρους με παραδοσιακή δυνατή συνδικαλιστική οργάνωση, μέσω των ιδιωτικοποιήσεων, της ανάθεσης έργου του δημοσίου σε εργολάβους και της επέκτασης των Συμπράξεων Δημόσιου-Ιδιωτικού Τομέα. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα των ΔΕΚΟ και των Τραπεζών, χώρων με σημαντικά επίπεδα συνδικαλιστικής οργάνωσης και εργασιακά κεκτημένα, που βρέθηκαν στο επίκεντρο της καπιταλιστικής αναδιάρθρωσης και που, παρά τους αγώνες που ξεδιπλώθηκαν, δεν μπόρεσαν να αντιμετωπίσουν τόσο τη μερική ή ολική ιδιωτικοποίηση τους, όσο και την συνακόλουθη εργασιακή σχέση ιδιωτικού δικαίου που επιβλήθηκε σε μεγάλα τμήματα των εργαζομένων (κυρίως μέσω της διάκρισης νέων-παλαιών εργαζομένων) και τη γενίκευση των ελαστικών εργασιακών σχέσεων. Η ευθύνη της συνδικαλιστικής γραφειοκρατίας είναι μεγάλη. Με ανοιχτά ξεπουλήματα, με την υιοθέτηση μιας συντεχνιακής και απολίτικης λογικής, και με τη ροπή της σε λογικές ταξικού συμβιβασμού (π.χ. η αποδοχή της συμφωνίας ιδιωτικοποίησης του ΟΤΕ με αντάλλαγμα την εθελούσια έξοδο, ή η ανταλλαγή του παγώματος των προσλήψεων με υπερωρίες –που σημαίνουν αύξηση των αποδοχών των ήδη εργαζομένων), η συνδικαλιστική γραφειοκρατία συναίνεσε και ακόμη συναίνει στην προώθηση της καπιταλιστικής αναδιάρθρωσης. Το φαινόμενο αυτό δεν αφορά μόνο τους χώρους που αναφέρθηκαν ως παραδείγματα. Ακόμη και όλες οι αλλαγές στο ασφαλιστικό σύστημα τα τελευταία χρόνια έχουν βασιστεί στη διάκριση παλαιών-νέων εργαζομένων, με αποδοχή από πλευράς της συνδικαλιστικής γραφειοκρατίας (συχνά και των ίδιων των εργαζομένων) της λογικής ότι βασικός ρόλος των συνδικάτων είναι να υπερασπίζονται τα δικαιώματα των ήδη εργαζομένων ακόμη και σε βάρος των νεότερων, λογική που ήδη, με τις μειώσεις των συντάξεων σε ΔΕΗ-ΟΤΕ και το παράδειγμα της αθέτησης των ψηφισμένων ρυθμίσεων για την Ολυμπιακή, δείχνει πόσο αδιέξοδη είναι αυτή ακόμη και για τη μικρή μερίδα εργαζομένων που θεωρεί ότι υπερασπίζεται. Ταυτόχρονα, η ανάθεση έργου σε εργολάβους και τα ΣΔΙΤ έχουν οδηγήσει στην επέκταση των χειρότερων μορφών εργασιακών σχέσεων σε χώρους που παλιότερα χαρακτηρίζονταν από σταθερή εργασία και αξιοπρεπείς απολαβές. Ως αποτέλεσμα οι εργαζόμενοι του δημοσίου ή των ΔΕΚΟ και οι απασχολούμενοι σε έναν εργολάβο να ασκούν την ίδια εργασία και στον ίδιο χώρο με εντελώς διαφορετικές απολαβές και δικαιώματα.

76. Η έντονη απαξίωση του συνδικαλισμού στα μάτια των εργαζομένων είναι ένας ακόμη λόγος που οδηγεί στην αποσυνείρωση κόσμου από τη σωματειακή οργάνωση. Η παραταξιοποίηση και κομματικοποίηση των συνδικάτων (με κύρια ευθύνη της κυρίαρχης ΠΑΣΚ, μη εξαιρουμένων όμως και των παρατάξεων της Αριστεράς) και η χρησιμοποίησή τους προς άγρα ψήφων στο κεντρικό πολιτικό σκηνικό. Η διαμόρφωση μιας συνδικαλιστικής γραφειοκρατίας που απολαμβάνει ειδικά προνόμια και συμμετέχει άμεσα ή έμμεσα στη νομή της εξουσίας, πολύ μακριά από τις ανάγκες και τις αγωνίες των εργαζομένων. Η προσπάθεια υπεράσπισης των όποιων διεκδικήσεων των εργαζομένων μέσω της συνδιαλλαγής, συχνά και συναλλαγής, με την εργοδοσία και το κράτος – διαπραγμάτευση που από τη μια έχει απομακρύνει τους εργαζόμενους από τις απεργιακές διεκδικήσεις και τις συλλογικές διαδικασίες και από την άλλη τα τελευταία χρόνια δεν μπορεί πια να εξασφαλίσει ούτε καν τα στοιχειώδη δικαιώματα ή απολαβές για όσους την στηρίζουν. Όλα αυτά συντελούν στην απομάκρυνση των εργαζομένων από τα σωματεία και τις συνδικαλιστικές δομές, που τις ταυτίζουν σε μεγάλο βαθμό με το κεντρικό πολιτικό σκηνικό και δεν βλέπουν τα υλικά τους συμφέροντα να εκπροσωπούνται από αυτές.

77. Δύο ακόμη παράγοντες επιδρούν στην συνδικαλιστική πυκνότητα και σχετίζονται με την αναντιστοιχία της συνδικαλιστικής οργάνωσης σε σχέση με τις αλλαγές στην παραγωγή και τις εργασιακές σχέσεις. Πρόκειται για την απουσία σωματείων και για τη μη εκπροσώπηση των ελαστικών εργασιακών σχέσεων από τις υπάρχουσες συνδικαλιστικές δομές.

Στους χώρους του ιδιωτικού τομέα υπάρχουν ολόκληροι κλάδοι ή επιχειρήσεις οι οποίοι δεν καλύπτονται από καμία συνδικαλιστική μορφή, ή σωματεία που αντιστοιχούν σε ένα τεράστιο αριθμό εργαζομένων αλλά έχουν ελάχιστα μέλη (π.χ. ιδιωτικοί υπάλληλοι, εμποροϋπάλληλοι), είτε γιατί καλύπτουν μόνο το πολιτικοποιημένο δυναμικό εργαζομένων είτε γιατί είναι σωματεία-σφραγίδες χωρίς πραγματική δράση (ιδιαίτερα διαδεδομένο για να διαμορφώνονται συσχετισμοί σε Ομοσπονδίες, εκπροσώπους στη ΓΣΕΕ κ.λπ.). Την κατάσταση επιδεινώνει η ύπαρξη χιλιάδων επιχειρήσεων πανελλαδικά που απασχολούν λιγότερους από 10 υπαλλήλους, με την παραβίαση των στοιχειωδών εργασιακών όρων να αποτελεί τον κανόνα. Συντελεί επίσης η απουσία επιχειρησιακών σωματείων ή σωματειακών επιτροπών σε μεγάλες επιχειρήσεις, συνδικαλιστικών δομών που βρίσκεται αντικειμενικά πιο κοντά στον εργαζόμενο μιας μεγάλης επιχείρησης απ' ό,τι το αντίστοιχο κλαδικό πανελλαδικό σωματείο ή Ομοσπονδία. Είναι χαρακτηριστικό ότι όπου στήνονται επιχειρησιακά σωματεία με αγωνιστικό πρόσημο (και όχι εργοδοτικά, όπως ακόμη είναι ο κανόνας) στοιχίζουν εργαζόμενους που δεν είχαν καμία προηγούμενη συνδικαλιστική συμμετοχή.

Το θέμα της συνδικαλιστικής εκπροσώπησης της ελαστικής, της μαύρης εργασίας και της εργασίας των μεταναστών από τα υπάρχοντα σωματεία είναι ακόμη πιο σοβαρό γιατί συντέλεσε σε σημαντικό βαθμό στη συνολική επιδείνωση των όρων εργασίας για όλους τους εργαζόμενους. Σε αντίθεση με ό,τι συνέβαινε π.χ. στη δεκαετία του «80, όταν η ελαστική εργασία (π.χ. συμβασιούχοι, αναπληρωτές) αφορούσε κυρίως νεότερες γενιές εργαζομένων και αποτελούσε τον «προθάλαμο» του εργασιακού βίου που θα οδηγούσε αργά ή γρήγορα στην κανονική εργασιακή ένταξη, και οι μορφές εργασίας με μπλοκάκι αποτελούσαν επιλογή για την ελεύθερη προσφορά εργασίας σε περισσότερους εργοδότες με ευνοϊκούς όρους για τον εργαζόμενο, ήδη από τη δεκαετία του 1990 οι διάφορες μορφές επισφαλούς εργασίας χρησιμοποιήθηκαν για τη μείωση του εργατικού κόστους και τη σταδιακή διάλυση του συμβολαίου εργασίας. Η χρησιμοποίηση διαφόρων μορφών επισφαλούς εργασίας έχει άλλοτε τυπικά χαρακτηριστικά, με μια σειρά νομοθετημάτων που θεσμοθετούν π.χ. την ενοικιαζόμενη εργασία, τις χρονικές απαγορεύσεις για την εργασία των συμβασιούχων, τις συμβάσεις ανασφάλιστης «μαθητείας» ήδη από τη δεκαετία του «90, είτε άτυπα, αφού επιβάλλεται ως αδήριτη εργασιακή πραγματικότητα από την αγορά εργασίας: ολόκληροι κλάδοι στηρίζονται στις άτυπες μορφές ανασφάλιστης και μαύρης εργασίας (σε μεγάλο βαθμό και εργασίας μεταναστών), η εργασία με μπλοκάκι (π.χ. μηχανικοί, δημοσιογράφοι) χρησιμοποιείται για να ρίχνει το βάρος της ασφάλισης στον εργα-

ζόμενο και να δικαιολογεί την απλήρωτη παράταση του χρόνου εργασίας, η ενοικίαση εργαζομένων αποτελεί έναν τρόπο επέκτασης της καπιταλιστικής κερδοφορίας σε ήδη υπάρχοντες κλάδους (π.χ. Τράπεζες, τηλεπικοινωνίες κ.λπ.), ή συγκροτεί συμμαχίες με τους μόνιμα εργαζόμενους (π.χ. στο δημόσιο). Με ευθύνη της συνδικαλιστικής γραφειοκρατίας, στην πλειονότητα των κλάδων αφέθηκε ελεύθερη η επέκταση των ελαστικών σχέσεων ή της ημι-απασχόλησης και ταυτόχρονα οι υπάρχουσες συνδικαλιστικές οργανώσεις αρνήθηκαν (και συνεχίζουν να αρνούνται σε πολλές περιπτώσεις) να καλύψουν συνδικαλιστικά τους επισφαλώς ή άτυπα εργαζόμενους, αναπαράγοντας στη βάση των εργαζομένων την τεχνητή διαφοροποίηση που εξυπηρετούσε την εργοδοσία και το κράτος. Το «αντάλλαγμα» για τη στάση αυτή (και η αιτία που η στάση αυτή στηρίχθηκε και από ένα ποσοστό των σταθερά εργαζομένων) ήταν η διατήρηση των όποιων προνομίων απολάμβαναν οι ήδη εργαζόμενοι με σταθερές σχέσεις: χαρακτηριστική είναι η περίπτωση του δημοσίου, όπου μια σειρά από επιδόματα (κυρίως αυτά που προέρχονταν από ειδικούς λογαριασμούς) και πρόσθετες αμοιβές αφορούν μόνο τους μόνιμους υπαλλήλους, ενώ ταυτόχρονα οι ίδιοι οι μόνιμοι υπάλληλοι αντιλαμβάνονταν τους συμβασιούχους ως δεύτερης ταχύτητας εργαζόμενους, υποχρεώνοντάς τους σε υπερεργασία κ.λπ. Αντίστοιχη είναι η περίπτωση της ΟΜΕ-ΟΤΕ, που για πολλά χρόνια δεν έγραφε στη δύναμή της τους υπαλλήλους της COSMOTE, με αποτέλεσμα όλη η ανάπτυξη του κλάδου της κινητής τηλεφωνίας να γίνει με ευέλικτες εργασιακές σχέσεις και χαμηλό κόστος εργασίας, ή της ΓΕΝΟΠ-ΔΕΗ που δεν καλύπτει τους εργαζόμενους στους εργολάβους.

Πολλά συνδικάτα έφτασαν να υπερασπίζονται τα κεκτημένα ενός ολοένα μειούμενου αριθμού εργαζομένων με καλύτερη σχέση εργασίας, την ίδια στιγμή που η πραγματική παραγωγή βασιζόταν σε έναν διαρκώς ογκούμενο αριθμό εργαζομένων με επισφαλείς σχέσεις και χαμηλές αμοιβές. Αυτή η αναντιστοιχία ανάμεσα στη συνδικαλιστική δομή και οργάνωση και την πραγματικότητα στην αγορά εργασίας είχε ως αποτέλεσμα όχι μόνο τη διάσπαση των εργαζομένων και την πραγματική αποδυνάμωση των σωματείων (με τους επισφαλώς εργαζόμενους να χρησιμοποιούνται ως πολιορκητικός κριός ενάντια στις απεργίες, αλλά και ως «αντιπαράδειγμα» εργαζομένων χωρίς διεκδικήσεις), αλλά και την ανυποληψία του συνδικαλισμού σε ευρύτερα τμήματα εργαζομένων και η ταύτισή του με τον συντεχνιασμό και την εργοδοσία.

78. Στο χώρο των μόνιμων εργαζομένων του δημοσίου διατηρείται ένα σημαντικό επίπεδο συνδικαλιστικής οργάνωσης. Όμως και εδώ καταγράφονται σοβαρές υποχωρήσεις. Μπορεί να υπάρχει συνδικαλιστική δομή και συμμετοχή, όμως για σημαντικά τμήματα των εργαζομένων τα σωματεία φαίνονται όλο και πιο πολύ κάτι ξένο και δεν σημαίνουν πολλά για την καθημερινότητα τους, με αποτέλεσμα να μην μπορούν πλέον να τους κινητοποιήσουν εύκολα. Η κατάσταση αυτή έχει να κάνει τόσο με τις γενικότερες εξελίξεις στο εργατικό κίνημα (θα ήταν αδιανόητο ο χώρος του δημοσίου, που ουδέποτε άλλωστε υπήρξε η πρωτοπορία του κινήματος να μείνει αλώβητος από τις συνολικότερες εξελίξεις), όσο και στοιχεία που αφορούν τη δομή και τη λειτουργία ίδιου του συνδικαλιστικού κινήματος στο δημόσιο: την εμφάνιση παράλληλων δικτύων διαμεσολάβησης των σχέσεων κατώτερης υπαλληλίας και διοίκησης, την πολιτική συμβιβασμού και διαφθοράς που ακολούθησε η συνδικαλιστική γραφειοκρατία, παρουσιαζόμενη στους χώρους του δημοσίου ως το μακρύ χέρι της πολιτικής ηγεσίας σε ρουσφέτια ή παροχές ή ακόμη και «τιμωρίες» των απειθαρχών εργαζομένων, τη χρησιμοποίηση των συνδικαλιστικών θέσεων ως προθαλάμου για την άνοδο στην διοικητική ιεραρχία ή τον πολιτικό στίβο. Η συνδικαλιστική γραφειοκρατία στο δημόσιο, πέρα από το ρόλο του διαφθοράς συνειδήσεων μέσα από το καθημερινό ρουσφέτι και εξυπηρέτηση, για χρόνια υιοθέτησε μια γραμμή που ουσιαστικά καλλιεργούσε το συντεχνιασμό και τη διαφθορά. Όλη η συνδικαλιστική πρακτική των ΠΑΣΚΕ-ΔΑΚΕ τα τελευταία χρόνια στηρίχθηκε στη διεκδίκηση επιδομάτων ή πρόσθετων αμοιβών, στη λογική της «εξαίρεσης» και της ειδικής φύσης της εργασίας κάθε κλάδου απέναντι σε όλους τους άλλους κλάδους μόνιμων υπαλλήλων, αλλά και απέναντι στους ελαστικά εργαζόμενους. Οι πολιτικές συνέπειες αυτής της λογικής ήταν να υπάρχουν μεγάλες ανισότητες ανάμεσα σε κλάδους, οι οποίες όμως τις περισσότερες φορές δε βιώνονται, ούτε από τους ίδιους ούτε και από τους άλλους, ως αποτέλεσμα αγωνιστικής δράσης αλλά ειδικής μεταχείρισης από την εξουσία. Αυτή η λογική οδήγησε σε πολλούς χώρους τα σωματεία να χάσουν τον αγωνιστικό διεκδικητικό χαρακτήρα τους οδηγώντας το κίνημα σε παράλυση. Επιπλέον, πολλές από τις πρόσθετες αμοιβές δίνονταν με καθεστώς ημι-παράνομο (βλ. πλασματικά οδοιπορικά, πλασματικές υπερωρίες) με αποτέλεσμα οι εργαζόμενοι να είναι συμμετοχοί στη «διαφθορά» και οι αμοιβές να είναι έωλες και να μπορούν ανά πάσα στιγμή όχι μόνο να περικοπούν αλλά και να επισείουν πειθαρχικές ποινές. Στο υπόβαθρο της υποχώρησης του κινήματος και των αντικειμενικών αλλαγών στις εργασιακές σχέσεις, τα συνδιαχειριστικά δίκτυα (υπηρεσιακά συμβούλια) ισχυροποιούνται και αποκτούν τη μερίδα του λέοντος στο κομμάτι της διαχείρισης της καθημερινότητας των εργαζομένων που παλαιότερα ήταν θέμα των σωματείων. Από τη λογική της κινηματικής διεκδίκησης της καθημερινότητας, σταδιακά περάσαμε στη λογική της «επίλυσης των προβλημάτων με καλή διάθεση», λογική που δεν ήταν καθόλου ξένη για μεγάλα τμήματα της ρεφορμιστικής αριστεράς.

79. Μέσα σε όλο αυτό το κλίμα υπήρχαν και υπάρχουν και αντίρροπες τάσεις. Στήθηκαν σωματεία και έγιναν μακροχρόνιες κινητοποιήσεις σε ένα μεγάλο φάσμα ελαστικής εργασίας του δημοσίου και των ΟΤΑ, με άμεσο αποτέλεσμα τη μετατροπή χιλιάδων συμβάσεων σε αορίστου χρόνου. Δημιουργήθηκαν ή αναζωογονήθηκαν σωματεία σε δύσκολους χώρους του ιδιωτικού τομέα (τηλεπικοινωνίες, φροντιστήρια, εστίαση κ.λπ.), ξεδιπλώθηκαν μεγάλες κλαδικές απεργίες ενάντια σε ιδιωτικοποιήσεις (π.χ. Ολυμπιακή, λιμενεργάτες) ή για το μισθολογικό (η μεγάλη απεργία των δασκάλων, οι κινητοποιήσεις των γιατρών) και γενικές απεργίες κυρίως γύρω από το θέμα των ασφαλιστικών μεταρρυθμίσεων. Στην πλειονότητα των περιπτώσεων, οι κινήσεις αυτές σχετίζονται άμεσα ή εξ'αντανάκλασας με τη δράση της Αριστεράς, και δη της ριζοσπαστικής. Όμως, η απομόνωση των κλαδικών αγώνων ήταν μια παράμετρος που συνέβαλε στο να μην δικαιωθούν σημαντικές απεργίες και διεκδικήσεις.

80. Αν επιχειρήσουμε τώρα μια συνολική εκτίμηση της συνδικαλιστικής οργάνωσης των εργαζομένων στην Ελλάδα θα πούμε τα εξής: το μεγαλύτερο τμήμα των εργαζομένων στον ιδιωτικό τομέα λίγη σχέση έχει με το συνδικαλιστικό κίνημα. Το υπαρκτό συνδικαλιστικό κίνημα στον ιδιωτικό τομέα μπορούμε να πούμε ότι διακρίνεται σε διαφορετικής ποιότητας και

έκτασης κατηγορίες: Από τη μια, κλάδους με συνδικαλιστική παράδοση (οι οποίοι απασχολούν ακόμα ένα δυναμικό που έχει την εμπειρία αγώνων) η οποία όμως σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό εμφανίζει σημάδια κρίσης (ΔΕΚΟ, Τράπεζες, ορισμένες βιομηχανίες όπως τα ναυπηγεία, οι κατασκευές, το φάρμακο κ.λπ.). Επειδή, όμως, έχουμε να κάνουμε με εργαζόμενους σε κρίσιμους κόμβους για την καπιταλιστική συσσώρευση στον ελληνικό κοινωνικό σχηματισμό, με υπαρκτές συνδικαλιστικές δομές και αγωνιστική παράδοση, οι χώροι παραμένουν εν δυνάμει απειλή για την καπιταλιστική αναδιάρθρωση και σίγουρα ένα κίνημα ανατροπής της σημερινής ακραία επιθετικής μορφής της (ΠΣΑ) δεν μπορεί παρά να τους περιλαμβάνει. Από την άλλη ένας μεγάλος αριθμός σωματείων ή και ομοσπονδιών βρίσκονται είτε μεταξύ «φθοράς και αφθαρσίας», είτε αναπτύσσουν κάποιες στοιχειώδεις συνδικαλιστικές πρακτικές που απλά επιτρέπουν την αναπαραγωγή τους ή διατηρούν μια βασική συγκρότηση των κλάδων.

Υπάρχει επίσης μία άλλη κατηγορία, η οποία έχει περισσότερο τα χαρακτηριστικά τάσης και κατεύθυνσης μέσα στο εργατικό κίνημα. Πρόκειται για τα «μικρά» πρωτοβάθμια σωματεία που εμφανίζονται είτε σε νέους κλάδους του ιδιωτικού τομέα, είτε σε συγκεκριμένα τμήματα μεγαλύτερων κλάδων, ή προσπαθούν να συσπειρώσουν τους ελαστικά απασχολούμενους εργαζόμενους (συμβασιούχους, στέιτζ, μπλοκάκια, ενοικιαζόμενους κ.λπ.). Πολλές φορές αυτά τα σωματεία είναι σχετικά νέες προσπάθειες που ήρθαν να καλύψουν πραγματικά κενά συνδικαλιστικής συγκρότησης και να απαντήσουν στη νέα πραγματικότητα των ελαστικών εργασιακών σχέσεων. Η τάση αυτή, απέναντι στην πραγματικά χαώδη κατάσταση που επικρατεί σε μια σειρά από κλάδους του ιδιωτικού τομέα για λόγους που προαναφέραμε, δημιουργεί τόπους συσπείρωσης εργαζομένων και ανάπτυξης ταξικών διεκδικητικών πρακτικών. Εδώ, η εργατική πολιτική δεν ασκείται κυρίως στο επίπεδο της Ομοσπονδίας που επιδιώκει να διευθετήσει συνολικά τα συμφέροντα ενός ολόκληρου κλάδου, κινούμενη και με περισσότερο «πολιτικό» παρά συνδικαλιστικό κάποιες φορές τρόπο και που έχει τη δυνατότητα να παραλύσει συγκεκριμένους τομείς της ζωής της χώρας, αλλά στο επίπεδο του πρωτοβάθμιου σωματείου που αυτό που κάνει είναι μια πιο «αθόρυβη» δουλειά που στόχο έχει τη διεκδίκηση των συμφερόντων των εργαζομένων πολλές φορές και απέναντι στο μεμονωμένο εργοδότη. Τα σωματεία αυτά παρά τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν μπορούν να προσεγγίσουν τμήματα συνδικαλιστικά ακάλυπτων εργαζομένων και να αποτελέσουν πόλο έλξης για μεγάλα τμήματα νέων και χωρίς προηγούμενη συνδικαλιστική εμπειρία εργαζομένων καθώς ο τρόπος δράσης και τα χαρακτηριστικά του δυναμικού τους είναι πιο οικεία σε αυτά και λειτουργούν ως δίκτυ ασφαλείας για τη διεκδίκηση των νόμιμων δικαιωμάτων των εργαζομένων στους χώρους τους. Επιπλέον, είναι σωματεία που φέρνουν ξανά στο προσκήνιο μια διαφορετική συνδικαλιστική ηθική που στηρίζεται στην ταξική αυτονομία, στη δημοκρατία βάσης, στη άρνηση της αποκρουστικής φιγούρας του «επαγγελματία» συνδικαλιστή. Σε αρκετά από αυτά τα σωματεία η συμβολή της ριζοσπαστικής αριστεράς ήταν και παραμένει καθοριστική. Το γεγονός αυτός αποτυπώνεται κατά βάση θετικά στη φυσιογνωμία των σωματείων, όμως δημιουργεί και αντιφάσεις που έχουν να κάνουν τόσο με πλευρές τις γραμμής κάποιων κομματιών του χώρου (μειοψηφική κάποιες φορές απεύθυνση, ηγεμονία αναρχοσυνδικαλιστικών κατά βάση αντιλήψεων που οδηγούν και στον οργανωτικό αμορφισμό), όσο και με την υπερβολική σε σχέση με το μέγεθος των κλάδων παρουσία πολιτικού δυναμικού.

81. Όσον αφορά τον δημόσιο τομέα, όπως προαναφέρθηκε υπάρχει μια παράδοση υψηλού βαθμού συνδικαλιστικής οργάνωσης των εργαζομένων. Όμως ως προς τα χαρακτηριστικά και τις δυναμικές υπάρχουν σημαντικές ανισότητες ανάμεσα στους διάφορους κλάδους. Αυτό που κάνει τη διαφορά είναι ο σημαντικός ρόλος, που σε κρίσιμες στιγμές γίνεται καθοριστικός, της ριζοσπαστικής αριστεράς, γεγονός που έχει επιτρέψει το ξεδίπλωμα σημαντικών κινητοποιήσεων. Έτσι οι Ομοσπονδίες της εκπαίδευσης (παρά την κρίση που τελευταία βιώνει ο κλάδος κυρίως της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης) που συγκεντρώνουν και μεγάλο αριθμό αριστερού κοινωνικού δυναμικού, ο χώρος της υγείας, η ΠΟΕ-ΟΤΑ, καθώς και άλλες μικρότερες ομοσπονδίες με παρουσία της ριζοσπαστικής αριστεράς, βρίσκονται σαφώς σε καλύτερη κατάσταση και μπορούν να κινητοποιήσουν περισσότερους εργαζόμενους σε σύγκριση με άλλα τμήματα του δημοσίου. Δεν είναι τυχαίο δε ότι στους κλάδους αυτούς έχει κατακτηθεί η εκπροσώπηση των ελαστικά εργαζομένων από τα ίδια σωματεία με αυτά των μόνιμων, κάτι που δίνει άλλη δυναμική στις διεκδικήσεις των σωματείων και στην ενότητα των εργαζομένων.

82. Οι μετανάστες πλέον αποτελούν σημαντικό τμήμα της ελληνικής εργατικής τάξης -ίσως και πλειοψηφικό σε κάποιους κλάδους (ιδιαίτερα σε θέσεις ανειδίκευτης εργασίας). Η ανάγκη της επιβίωσης με κάθε κόστος αρχικά και η νοοτροπία της «προκοπής» που ανέπτυξαν αργότερα, ειδικά τα τμήματα εκείνα των μεταναστών που με τον ένα ή τον άλλο τρόπο έχουν ενσωματωθεί στην κοινωνία και έχουν αποκτήσει κάποιου τύπου σταθερότερη απασχόληση, το γεγονός ότι η πλειονότητά τους προέρχεται είτε από περιοχές όπου δεν υπήρχαν παραστάσεις συνδικαλιστικής οργάνωσης, ή ακόμα χειρότερα όπου το σωματείο ήταν πλοκάμι της κρατικής εξουσίας, και οι μαύρες μορφές εργασίας στις οποίες εντάχθηκαν, έκαναν από πολύ δύσκολη έως αδύνατη την ένταξη τους στα σωματεία. Πόσο μάλλον που η διαίρεση της τάξης μέσα από την εργασία των μεταναστών βρήκε πρόσφορο έδαφος στην ελληνική εργατική τάξη, που σε μεγάλο βαθμό έβλεπε τους μετανάστες ως εχθρούς ή υποδεέστερους, της Αριστεράς μη εξαιρουμένης. Το γεγονός αυτό οδήγησε στο να χρησιμοποιηθούν οι μετανάστες για την παραπέρα αποδιάρθρωση του συνδικαλιστικού κινήματος σε παραδοσιακά ισχυρούς κλάδους, ενώ και οι ίδιοι βίωσαν ιδιαίτερα σκληρή εκμετάλλευση.

Σήμερα η πραγματικότητα είναι καλύτερη στο επίπεδο ένταξης των μεταναστών στα σωματεία, ενώ υπάρχουν και παραδείγματα μαχητικών κινητοποιήσεων μεταναστών. Εντούτοις, είναι ορατός ο κίνδυνος είτε παραμονής αυτού του σημαντικού τμήματος της εργατικής τάξης έξω από τα σωματεία, είτε της εμφάνισης διαιρέσεων στο εσωτερικό του, καθώς ένα τμήμα του στρώματος των μεταναστών ενσωματώνεται, ενώ οι αφετηρίες του μεταναστευτικού ρεύματος έχουν αλλάξει. Η τάση αύξησης της ανεργίας, που θα πλήξει ιδιαίτερα και τους μετανάστες, θα εντείνει τέτοια προβλήματα. Για εμάς στο ζήτημα αυτό παραμένει κομβικό θέμα η προβολή του ταξικού, έναντι του πολιτισμικού/εθνικού στοιχείου. Η ένταξη των μεταναστών στα σωματεία και η πλήρης εξίσωση τους με τους Έλληνες εργαζόμενους αποτελεί τον κεντρικό στόχο πάλης.

83. Το κεντρικό πρόβλημα του εργατικού κινήματος σήμερα είναι ότι λίγοι εργαζόμενοι πιστεύουν ότι οι αγώνες μπορούν να έχουν αποτέλεσμα. Αυτό αποτελεί το βαθύτερο πολιτικό πρόβλημα του σύγχρονου εργατικού κινήματος στο οποίο έπαιξαν ρόλο τόσο οι ήττες του παρελθόντος και οι αγώνες που απομονώθηκαν, όσο και η απουσία συνολικής πολιτικής απάντησης και σχεδίου από την Αριστερά όχι μόνο για το κίνημα, αλλά και την κοινωνία. Με άλλα λόγια το πρόβλημα αυτό για να ξεπεραστεί χρειάζεται και νίκες και -για κομμάτια που θα είναι πρωτοπόρα- και άλλη πρόταση για την κοινωνία. Σε ένα τέτοιο έδαφος η λογική του επιβιωτισμού κυριαρχεί σε πλατιά τμήματα των εργαζομένων, οι οποίοι απέχουν από συλλογικούς αγώνες, καθώς δε βλέπουν προοπτική σε αυτό που κάνουν. Πέρα από αυτά, η καθημερινή οικονομική βία του καπιταλισμού είναι σαφές ότι εμποδίζει την ανάπτυξη αγώνων. Η εργασιακή ανασφάλεια και το φάντασμα της ανεργίας είναι το στέρεο έδαφος πάνω στο οποίο πατά η εργοδοτική τρομοκρατία. Στο ίδιο πλαίσιο και η υπερχρέωσή των εργαζομένων, στο φόντο της καταγεγραμμένης αναποτελεσματικότητας των αγώνων, τους κάνει ιδιαίτερα διστακτικούς όσον αφορά τη συμμετοχή τους σε μεγάλες απεργιακές κινητοποιήσεις. Την ίδια στιγμή η κινητικότητα τμημάτων της εργατικής τάξης, η πολυδιάσπαση και ο κατακερματισμός εργασιακών χώρων εμποδίζουν την ανάπτυξη σταθερών συνδικαλιστικών πρακτικών, ή αποδιαιρώνουν τις ήδη υπάρχουσες. Χρειάζεται λοιπόν από την Αριστερά ένα σχέδιο πολυεπίπεδο που θα μπορεί και να δοκιμάζει την υπέρβαση αυτών των δυσκολιών τόσο σε μια σειρά από χώρους, όσο και για το σύνολο των εργαζομένων, αλλά και θα δίνει πολιτική προοπτική για το εργατικό κίνημα.

84. Οι αγώνες που ξεδιπλώθηκαν την τελευταία δεκαετία και μπόρεσαν να αφήσουν το ίχνος τους στο κεντρικό πολιτικό σκηνικό και να έχουν αποτελέσματα πήραν τη μορφή είτε κεντρικών απεργιακών γεγονότων (οι απεργίες για το ασφαλιστικό), είτε της κλαδικής απεργίας διάρκειας (οι απεργίες των δασκάλων, των λιμενεργατών, της ΔΕΗ, της ΠΟΕ-ΟΤΑ κ.λπ.), είτε της μαχητικής και με διάρκεια κινητοποίησης (γιατροί ΕΣΥ).

Από αυτές τις κινητοποιήσεις μπορούν να βγουν σημαντικά συμπεράσματα. Το πρώτο είναι ότι η 24ωρη πανεργατική απεργία ως μορφή έχει νόημα πρώτα και κύρια ως πολιτική επίδειξη δύναμης και ως δυνατότητα να κατέβουν στο δρόμο όλες οι διαφορετικές κατηγορίες εργαζομένων. Με την εξαίρεση της 24ωρης απεργίας ενάντια στη μεταρρύθμιση Γιαννίτση, όπου το επίδικο ήταν η ρήξη στην κοινωνική βάση του ΠΑΣΟΚ, δεν έχουμε άλλο παράδειγμα όπου μπόρεσαν να έχουν αποτέλεσμα χωρίς το παράλληλο ξεδίπλωμα και κλαδικών απεργιακών κινητοποιήσεων διάρκειας. Το δεύτερο είναι ότι οι κινητοποιήσεις διάρκειας στους κλάδους προϋποθέτουν στις περισσότερες περιπτώσεις και την ύπαρξη ενός πολιτικοποιημένου δυναμικού που να μπορέσει να αποτελέσει τη ραχοκοκαλιά της κινητοποίησης. Το τρίτο, είναι πώς η προσπάθεια για δημοκρατικές μορφές απόφασης και διαχείρισης της κινητοποίησης μπορούν να συμβάλουν και στη διάρκεια και στη μαζικότητα. Το τέταρτο είναι ότι ο βαθμός αλληλεγγύης και αποδοχής από τους υπόλοιπους εργαζόμενους αλλά και η κλίμακα της πολιτικής πίεσης εξαρτάται και από το βαθμό στον οποίο η κινητοποίηση θα μπορέσει να πείσει είτε ότι υπερασπίζεται ένα κοινωνικό αγαθό, είτε ότι αγωνίζεται και για τα δικαιώματα όλων των εργαζομένων. Η απομόνωση των κλαδικών αγώνων είναι ο βασικός τρόπος με τον οποίο το κράτος καταφέρνει να δυσφημίσει και να οδηγήσει στην ήττα σημαντικούς εργατικούς αγώνες. Το πέμπτο είναι ότι πέραν των όποιων αποτελεσμάτων μπορεί να έχει μια κινητοποίηση, είναι καθοριστικό το ίδιο το κίνημα και η αγωνιζόμενη βάση να αποφασίζουν και τη στιγμή της λήξης της, έτσι ώστε ούτε εκφυλισμός να έρθει, ούτε αίσθημα ήττας.

85. Με τον όρο συνδικαλιστική γραφειοκρατία, είναι λάθος να αντιλαμβανόμαστε συλλήβδην όλους τους εκλεγμένους σε μεταπρωτοβάθμιο επίπεδο συνδικαλιστές. Ως συνδικαλιστική γραφειοκρατία θα μπορούσε να οριστεί η ανώτερη και ανώτατη κατηγορία συνδικαλιστών, υπαλληλία επί της ουσίας, η οποία έχει αναλάβει επαγγελματικά να διοικεί το συνδικαλιστικό μηχανισμό. Μέσα από τη συνδικαλιστική της παρουσία απολαμβάνει πραγματικά υλικά προνόμια (είτε θεσμοθετημένα, είτε άτυπα), ρόλο στη διοίκηση του κρατικού κυρίως μηχανισμού, ενώ οι επαγγελματικές δραστηριότητες που ανέδειξαν τους φορείς της στις διάφορες θέσεις του συνδικαλιστικού κινήματος ασκούνται τύποις ή καθόλου. Πάντως, πρέπει να γίνει κατανοητό ότι το κυρίαρχο χαρακτηριστικό αυτού του στρώματος δεν είναι η συνδικαλιστική απαλλαγή, αλλά το ότι οι υλικές απολαβές και συνακόλουθα οι όροι ζωής του, που τους συντηρεί η δράση του, είναι τέτοιοι που αντικειμενικά πολώνουν τους φορείς του στην ανοιχτή υποστήριξη της αστικής πολιτικής. Γι' αυτό και γραφειοκρατικά χαρακτηριστικά μπορούν να δημιουργηθούν ακόμα και σε πρωτοβάθμια σωματεία.

Η συνδικαλιστική γραφειοκρατία, ακριβώς λόγω των υλικών απολαβών που έχει από τη θέση της, προσπαθεί να αναπαράγει τον εαυτό της με κάθε μέσο. Αυτή η προσπάθεια έχει άμεσες επιπτώσεις στη δημοκρατία των σωματείων: η εκτεταμένη νοθεία στις εκλογές, η αθρόα εγγραφή μελών-φαντασμάτων, ακόμη και η δημιουργία ή η διατήρηση σωματείων-σφραγίδων μόνο και μόνο για την εκλογή αντιπροσώπων, οι συναλλαγές μεταξύ παρατάξεων για εκλογή αντιπροσώπων δεν είναι περιθωριακό φαινόμενο, αλλά σχεδόν ο κανόνας για τις περισσότερες συνδικαλιστικές ενώσεις και τα Εργατικά Κέντρα της επαρχίας (οι καταγγελίες εν όψει του 34^{ου} Συνεδρίου της ΓΣΕΕ ήταν εύγλωττες) –δεν εξαιρείται από αυτό ούτε η Αυτόνομη Παρέμβαση και το ΠΑΜΕ. Εκτός από την παραχάραξη των συσχετισμών, σημαντικότερο είναι ότι η προσπάθεια για διατήρηση των υπάρχοντων συσχετισμών είναι ένας ακόμη λόγος για τον οποίο τα σωματεία και οι Ομοσπονδίες δεν «ανοίγουν» σε νέες κατηγορίες εργαζομένων, αναπαράγοντας τις διαιρέσεις στη βάση των εργαζομένων και την αναντιστοιχία μεταξύ της υπαρκτής κατάστασης στους χώρους εργασίας και τη συνδικαλιστική εκπροσώπηση. Ένα παράδειγμα είναι αρκετό: η κυριαρχία της ΠΑΣΚ στην Πανελλήνια Ομοσπονδία Εργαζομένων Ιδιωτικού Δικαίου στο Δημόσιο, εκτός του ότι στηρίζεται σε χαλκευμένα αποτελέσματα με λίστες συμβασιούχους που ποτέ δεν προσήλθαν στην κάλπη, αποτελεί τη βασική αιτία που η Ομοσπονδία και τα σωματεία της δεν «άνοιξαν» για να εγγράψουν τους εργαζόμενους STAGE, τόσο γιατί αναπαρήγαγαν τη μυθολογία περί διαφορετικών συμφερόντων των συμβασιούχων ορισμένου χρόνου από τα STAGE, όσο και πολύ περισσότερο γιατί υπήρχε η φοβία ότι η εγγραφή χιλιάδων νέων μελών (που είχαν «πολιτογραφηθεί» ως προσκείμενοι στη ΝΔ) θα άλλαζε τους παγιωμένους συσχετισμούς στην Ομοσπονδία. Λογική που προτάσσει το συμφέρον αναπαραγωγής ενός συνδικαλιστικού απaráτ απέναντι στο συμφέρον της ενοποίησης αγώνων των επισφαλώς εργαζομένων.

Ο ρόλος της γραφειοκρατίας, όμως, δεν είναι μόνο ρόλος συμβιβασμού και ξεπουλήματος. Ο λόγος και η πρακτική της

εκφράζουν μια συγκεκριμένη αντίληψη, η οποία βρίσκει έδαφος και σε κομμάτια εργαζομένων, μια λογική «κοινωνικού συμβολαίου»: η οικονομία οφείλει να αναπτύσσεται και το κράτος να λειτουργεί ομαλά, ώστε οι εργαζόμενοι να απολαμβάνουν τα μέγιστα δυνατά οφέλη. Τα συνδικάτα οφείλουν να διαμεσολαβούν τις σχέσεις κράτους, εργοδοσίας και εργαζομένων εξασφαλίζοντας στους εργαζόμενους ένα κομμάτι των κερδών και εργασιακή ομαλότητα.

Γι' αυτό και η σύγχρονη γραφειοκρατία, όπως συγκροτήθηκε κυρίως μέσα από την ΠΑΣΚ, δεν αναδύθηκε μόνο από τη ρουσφετολογία, τους εργοδοτικούς εκβιασμούς ή εξαιτίας της κομματικοποίησης του συνδικαλιστικού κινήματος (παρόλο που πλέον αυτή είναι η κύρια πλευρά της), αλλά και στο βαθμό οι ριζοσπαστικές στρατηγικές δεν μπορούσαν να αποβούν νικηφόρες αυτή μπόρεσε να δείξει ότι μια λογική «αμοιβαίων συμβιβασμών» μπορεί να λειτουργεί. Το γεγονός ότι εξέφρασε και μια διεκδικητική στρατηγική (μαζί βέβαια με την πολιτική ηγεμονία του ΠΑΣΟΚ) επέτρεψε τη συσπείρωση της βάσης γύρω της. Το ότι κεντρικό στοιχείο της στρατηγικής ήταν η συνδιαχείριση του κράτους και η πλήρης αποδοχή του συστήματος, οδήγησε στα σημερινά εκφυλιστικά φαινόμενα. Σήμερα που η τακτική αυτή δεν μπορεί να αποδώσει τίποτα, καθώς οι κλάδοι όπου κατεχοχόν εφαρμόστηκε σαρώνονται από την αναδιάρθρωση, είναι λογικό να στηρίζεται μόνο στην κομματικοποίηση και τη ρουσφετολογία.

Την ίδια λογική, με συντηρητικότερη παραδοσιακά πρακτική στο αγωνιστικό επίπεδο, μικρότερη γείωση με την εργατική τάξη και με την ιδιομορφία ότι ποτέ δεν απαλλάχτηκε από ακροδεξιά κομμάτια στελεχών και εργαζομένων, υιοθέτησε και η ΔΑΚΕ. Γι' αυτό και σημαντικά κομμάτια του συνδικαλιστικού της ΔΑΚΕ επιδίωκαν να εμφανίζονται ως τα κεινσιανά τμήμα της φιλελεύθερης παράταξης!

86. Η παράταξη της Αυτόνομης Παρέμβασης μεταφέρει σε συνδικαλιστικό επίπεδο όλες τις αντιφάσεις και τα αδιέξοδα του σκληρού πυρήνα του ΣΥΝ. Το γεγονός ότι ο ΣΥΝ θεωρεί τη διαχείριση του κράτους ως θεμιτό στόχο της αριστερής πολιτικής, είχε δύο κύριες συνέπειες. Πρώτον, το ότι σε κεντρικό συνδικαλιστικό επίπεδο λειτουργεί συχνά ως συμπληρωματική δύναμη της ΠΑΣΚ. Δεύτερον ότι, για το λόγο ακριβώς ότι αποδέχεται να είναι δύναμη συνδιαχείρισης, φιλοξενεί στους κόλπους της αρκετά συντηρητικά και παραγοντίστικα στοιχεία. Αυτό έχει ως συνέπεια μια δομική αδυναμία της παράταξης να εμπιστευτεί τη βάση των εργαζομένων, να πρωτοστατήσει σε σοβαρές συνδικαλιστικές μάχες και να διαμορφώσει μια πειστική αγωνιστική φυσιογνωμία. Είναι σαφές πάντως ότι η Αυτόνομη Παρέμβαση στη σημερινή συγκυρία (αφενός με την πίεση του ΣΥΡΙΖΑ και αφετέρου πιεσμένη από την εξωνημένη στάση της ΠΑΣΚ στη ΓΣΕΕ, τις Ομοσπονδίες και τα σωματεία) περνάει κρίση στρατηγικής, εξ ου και η ταλάντευση ανάμεσα στον ακολουθητισμό στην ΠΑΣΚ από τη μία και τη δημιουργία άλλου πόλου, μέσα από συμμαχία με την ριζοσπαστική αριστερά από την άλλη.

87. Το εγχείρημα του ΠΑΜΕ είναι ίσως το πλέον αδιέξοδο σχέδιο που έχει δοκιμάσει στην ιστορία της η ελληνική αριστερά στο συνδικαλιστικό κίνημα. Ουσιαστικά κάνει το λάθος να ταυτίσει την αναγκαία πολιτική και ιδεολογική ρήξη με τη λογική και την πρακτική του υποταγμένου συνδικαλισμού, με τη λογική της οργανωτικής ρήξης και της διάσπασης των εργαζομένων.

Έχοντας να αντιμετωπίσει τους αρνητικούς συσχετισμούς έχει επιλέξει την ουσιαστική έξοδο από τα συνδικάτα που δεν ελέγχει, ενώ το μόρφωμα σωματείο-παράταξη, όπως τείνει πλέον να λειτουργεί, αδυνατεί να συσπειρώσει και τους εργαζόμενους σε χώρους όπου προνομιακά δραστηριοποιείται. Στην ουσία δείχνει να ζητά από τους εργαζόμενους πρώτα να γίνουν ΚΚΕ και μετά απεργοί, γεγονός που έχει μικρά αποτελέσματα. Είναι άλλωστε ενδεικτικό ότι ακόμα και στις περιπτώσεις που κάνει κινητοποιήσεις θεωρεί βασική προϋπόθεση τη μη συμμετοχή άλλων και το «καθαρό» πλαίσιο, το οποίο δεν περιορίζεται πια μόνο στα συνδικαλιστικά αιτήματα του ΚΚΕ, αλλά περιλαμβάνει και αμιγώς πολιτικά αιτήματα –αναιρώντας οποιαδήποτε συμμαχία όχι μόνο με άλλες συνδικαλιστικές δυνάμεις της Αριστεράς αλλά ακόμη και με κινητοποιούμενους εργαζόμενους που δεν θέλουν να ψηφίσουν ΚΚΕ!

Τα παραπάνω πηγάζουν από την αντίληψη ότι οι αγώνες στην πράξη δεν μπορούν να νικήσουν, οπότε αυτό που έχει πραγματικό νόημα είναι η ισχυροποίηση του Κόμματος ώστε κάποτε να φτάσουμε στη συνολική ανατροπή. Αυτό εξηγεί και το ότι αρνείται κάθε μετωπική συνεργασία στα σωματεία, και προτιμά την απραξία ολόκληρων κλάδων, παρά την κινητοποίηση τους έστω και με ένα λιγότερο καθαρό πλαίσιο. Αυτό που ενδιαφέρει το ΚΚΕ στη συγκυρία είναι η κατοχύρωσή του ως του μόνου σχηματισμού που αντιστέκεται στην επίθεση. Επειδή όμως δε θεωρεί ότι η επίθεση μπορεί να απαντηθεί από το λαϊκό κίνημα, η όλη πρακτική και κινητοποίησή του, παρά το πρωτογενές θετικό που μπορεί να υπάρχει στο κατέβασμα κόσμου στο δρόμο, εκφυλίζεται σε μια προσπάθεια να ανεβάσει το εκλογικά ποσοστά του.

88. Από τις αρχές της δεκαετίας του 1990 σταδιακά άρχισε να καταγράφεται μέσα στο συνδικαλιστικό κίνημα και ένα διαφορετικό συνδικαλιστικό ρεύμα, αυτό των παρεμβάσεων – συσπειρώσεων – κινήσεων. Το ρεύμα αυτό, πολύμορφο και πολυτασικό, συχνά και με έντονες αποκλίσεις, έχει ωστόσο ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά: το ριζοσπαστικό προσανατολισμό, την αντισυνδιαχειριστική τοποθέτηση, την κινηματική μαχητικότητα, την κριτική στη συνδικαλιστική γραφειοκρατία. Με ιδιαίτερη γείωση σε χώρους του δημοσίου, αλλά και των ΔΕΚΟ και των τραπεζών τα τελευταία χρόνια έχει παίξει και πρωτοπόρο ρόλο και στην αναγέννηση συνδικαλιστικών μορφών και σε χώρους του ιδιωτικού τομέα. Είχε καθοριστικό ρόλο στην ανάπτυξη αγώνων σε κρίσιμους χώρους όπως είναι η εκπαίδευση. Σε αρκετές περιπτώσεις συνδυάζει τη συνδικαλιστική μαχητικότητα με την αριστερή κριτική των θεσμών και των χώρων μέσα στους οποίους δρα, σε ρήξη με τον οικονομισμό του παραδοσιακού αριστερού συνδικαλισμού. Ωστόσο, εξακολουθεί να έχει υπερεκπροσώπηση στρωμάτων της διανοητικής εργασίας και μειωμένη παρουσία σε χώρους αμιγώς χειρωνακτικής εργασίας. Φυσικά το ρεύμα των παρεμβάσεων δεν είναι απαλλαγμένο από τις πολιτικές αντιφάσεις της γραμμής κομματιών της ριζοσπαστικής αριστεράς, ούτε μένει ανεπηρέαστο από εξελίξεις και προβλήματα που διαπερνούν όλο το συνδικαλιστικό κίνημα. Σε κάθε περίπτωση, όμως, αποτελεί εκείνο το ρεύμα που περισσότερο από οποιοδήποτε άλλο αναμετρείται με τις πραγματικές προκλήσεις για την ταξική ανασυγκρότηση του συνδικαλιστικού κινήματος.

89. Σήμερα μεγάλα τμήματα εργαζομένων βρίσκονται εκτός συνδικαλιστικού κινήματος. Παράλληλα οι ελαστικές εργασιακές σχέσεις αποδιαρθρώνουν ολόκληρους εργασιακούς χώρους και κάνουν δύσκολη την όποια συνδικαλιστική οργάνωση. Απέναντι σε αυτό χρειάζεται μια συστηματική προσπάθεια ανασυγκρότησης συνδικαλιστικών πρακτικών και εκπροσωπήσεων. Αυτό σήμερα προϋποθέτει: α) Το σωματείο ή η Ομοσπονδία κάθε χώρου ή κλάδου να εκπροσωπεί όλους τους εργαζομένους σε αυτό το χώρο, ανεξάρτητα από την τυπική εργασιακή σχέση ή την τυπική μορφή του εργοδότη. Συμβασιούχοι, υπενοικιαζόμενοι, απασχολούμενοι σε εργολάβους, εργαζόμενοι με άτυπες εργασιακές σχέσεις, πρέπει να μπορούν να συμμετέχουν στα σωματεία και τις Ομοσπονδίες κάθε κλάδου ή χώρου μαζί με τους υπόλοιπους εργαζομένους. Η ένταξη πρέπει ταυτόχρονα να ηγεμονευτεί από μια αντίληψη αγωνιστικής διεκδίκησης ενιαίας εργασιακής σχέσης και αμοιβής για όλους, και όχι από τη λογική της κομματικής πελατείας που έντεχνα καλλιεργεί η συνδικαλιστική γραφειοκρατία. β) Να ιδρυθούν νέα σωματεία σε κλάδους ή χώρους όπου σήμερα δεν υπάρχει συνδικαλιστική εκπροσώπηση, με πρωτοβουλία των αγωνιστικών δυνάμεων των αντίστοιχων χώρων. γ) Οι Ομοσπονδίες θα πρέπει να ανοίξουν τις πόρτες τους στο σύνολο των σωματείων και των εργαζομένων σε κάθε κλάδο: για παράδειγμα χρειαζόμαστε Ομοσπονδία Τηλεπικοινωνιών και όχι την επικέντρωση της ΟΜΕ-ΟΤΕ στην εκπροσώπηση μόνο των εργαζομένων στον ΟΤΕ με σταθερή σχέση εργασίας. δ) Χρειαζόμαστε άρθρωση του συνδικαλισμού και σε κλαδικό και σε επιχειρησιακό επίπεδο. Χρειαζόμαστε ισχυρή κλαδική συγκρότηση για να απαντήσουμε στον κατακερματισμό των επιχειρήσεων και την κινητικότητα των εργαζομένων, αλλά και επιχειρησιακή οργάνωση (με επιχειρησιακά σωματεία ή σωματειακές επιτροπές) για να μπορούμε να έχουμε συνδικαλιστική γείωση μέσα στους χώρους δουλειάς. Εδώ πρέπει να κάνουμε μια διευκρίνιση πάνω σε μια συζήτηση που ουσιαστικά μένει ανοιχτή στην ελληνική αριστερά από τα χρόνια της μεταπολίτευσης. Πρόκειται για το αν προκρίνουμε τις κλαδικές ή τις επιχειρησιακές οργανώσεις των εργαζομένων. Η απάντηση σε αυτό το ζήτημα δεν είναι απλή. Σε κάθε περίπτωση οφείλουμε να κάνουμε συγκεκριμένη ανάλυση της συγκεκριμένης κατάστασης κάθε κλάδου με καθοριστικό το στοιχείο της πολιτικής και συνδικαλιστικής αποτελεσματικότητας. Αυτό που είναι σαφές είναι ότι τα πρωτοβάθμια σωματεία (τα οποία μπορεί να είναι και κλαδικά) πρέπει να γίνουν πόλος έλξης και οργάνωσης των εργαζομένων, διεκδικώντας τα εργατικά δικαιώματα σε κάθε επίπεδο (από την απόλυση ως την αντιπαράθεση στους νόμους της κυβέρνησης) με επιμονή, συνέπεια και διεκδικητικότητα σε σύγκρουση με το κράτος και την εργοδοσία. Σε αυτή την κατεύθυνση καμία μάχη δεν είναι περιττή: το να γίνει αντικείμενο των εργαζομένων η υπογραφή της ΣΣΕ, το να αντιπαλεύεται κάθε απόλυση, κάθε αμοιβή κάτω από τη σύμβαση, κάθε καταπάτηση εργατικού δικαιώματος, η μάχη της συμμετοχής στην απεργία. Η αλλαγή παραδείγματος στον συνδικαλισμό, η επαναφορά της συνείδησης ότι οι εργαζόμενοι μόνο μέσα από την οργάνωση σε σωματεία μπορούν να επιβάλλουν τα δικαιώματα και τις διεκδικήσεις τους, στη σημερινή κατάσταση του συνδικαλιστικού κινήματος κατεξοχήν περνάει μέσα από την καθημερινή πάλη και τις συλλογικές διαδικασίες των πρωτοβάθμιων σωματείων.

90. Για να ανασυγκροτηθεί το συνδικαλιστικό κίνημα σε ταξική γραμμή και να απαντήσει νικηφόρα στην επίθεση του κεφαλαίου, χρειάζεται επίσης να κυριαρχήσουν στοιχεία ταξικής αυτονομίας και εργατικής δημοκρατίας μέσα στα συνδικάτα, σε ρήξη τόσο με την τάση ενσωμάτωσης των σωματείων σε μηχανισμούς συνδιαχείρισης της κυρίαρχης πολιτικής όσο και με την εσφαλμένη και μηχανιστική αντίληψη των σωματείων ως «ιμάντων μεταβίβασης» της κομματικής γραμμής. Αυτό σήμερα εξειδικεύεται σε μια σειρά από αναγκαία βήματα: α) Να ξαναγίνουν τα πρωτοβάθμια σωματεία, οι συνελεύσεις και οι συλλογικές διαδικασίες τα βασικά κύτταρα του συνδικαλισμού, β) Να δοκιμάζονται πρακτικές όπως οι εκλεγμένες απεργιακές επιτροπές για την διαχείριση των κινητοποιήσεων από την ίδια την εργατική βάση, γ) Να εκδημοκρατιστούν οι Ομοσπονδίες, τόσο με «καθαρές» εκλογικές διαδικασίες, όσο και μέσα από την κατοχύρωση θεσμών δέσμευσης της διοίκησης από τις αγωνιστικές διαθέσεις της βάσης (π.χ. με την κατοχύρωση θεσμών όπου οι αποφάσεις των γενικών συνελεύσεων των πρωτοβάθμιων σωματείων θα μπορούν να είναι δεσμευτικές). δ) Να καταστούν οι Συνομοσπονδίες πραγματικά υπόλογες στην εργατική βάση και στις Ομοσπονδίες και τα σωματεία που τις συναπαρτίζουν.

Χρειάζεται, τελικά, μια «επανοικειοποίηση» των σωματείων και κάθε μορφής συνδικαλιστικής εκπροσώπησης από τους ίδιους τους εργαζομένους, σε αντιπαράθεση με την σημερινή «αποξένωση» της εργατικής βάσης από τα εκλεγμένα όργανα του συνδικαλισμού, η οποία λειτουργεί τελικά σε όφελος της συνδικαλιστικής γραφειοκρατίας. Τα παραπάνω προφανώς δεν αφορούν κάποιες καταστατικές ή οργανωτικές αρχές, αλλά μια πραγματική κατάσταση πνευμάτων στους εργασιακούς χώρους και τις Συνελεύσεις των σωματείων, όπου οι εκλεγμένοι στα ΔΣ θα είναι υπόλογοι για τις πράξεις τους στους εργαζομένους και στις συνελεύσεις, οι εργαζόμενοι θα μπορούν να πάρουν τους αγώνες στα χέρια τους μέσα από απεργιακές επιτροπές, οι αποφάσεις των Ομοσπονδιών και των Συνομοσπονδιών θα αποτελούν αντικείμενο συζήτησης και κριτικής στις συλλογικές διαδικασίες των σωματείων.

91. Είναι σαφές ότι στις σημερινές συνθήκες απαιτείται ρήξη με τον «υποταγμένο συνδικαλισμό». Η ρήξη αυτή οφείλει να είναι πρωτίστως πολιτική και ιδεολογική, να αφορά το περιεχόμενο των διεκδικήσεων, τη στοχοθεσία των αγώνων, τη μορφή των κινητοποιήσεων. Αφορά την προβολή της ανάγκης ρήξης με την αστική πολιτική, τη μαχητικότητα απέναντι σε κράτος και εργοδοσία, την άρνηση της λογικής της συνδιαχείρισης, την επιμονή σε μια κουλτούρα και πρακτική εργατικής δημοκρατίας μέσα στα συνδικάτα. Αυτό για εμάς δεν συνεπάγεται και οργανωτική ρήξη. Αντίθετα, επιμένουμε ότι σήμερα η ενιαία δομή του συνδικαλιστικού κινήματος, η ύπαρξη δηλαδή ενός σωματείου, μιας Ομοσπονδίας ανά κλάδο, αποτελεί αναγκαία συνθήκη για το ξεδίπλωμα κινητοποιήσεων και την αγωνιστική ταξική ενότητα των εργαζομένων. Επιπλέον, θα ήταν λάθος να ταυτίσουμε τη ρήξη με τη συνδικαλιστική γραφειοκρατία με τη ρήξη με τους εργαζομένους που ανήκουν σε αυτά τα σωματεία ή εμπιστεύονται τη γραφειοκρατία. Η επίμονη προσπάθεια να αναδειχθεί η ενότητα συμφερόντων στη βάση των εργαζομένων είναι η μόνη απάντηση τόσο στη διάσπαση του εργατικού κινήματος που επιδιώκει το κράτος, όσο και στα ξεπουλήματα της συνδικαλιστικής γραφειοκρατίας.

Σήμερα, μια λογική οργανωτικής ρήξης και χωροταξικού διαχωρισμού δεν θα κάνει τίποτε άλλο παρά να επιτείνει τον υπαρκτό κατακερματισμό του εργατικού κινήματος και να υπονομεύσει τη δυνατότητα του ταξικού ρεύματος να διαμορ-

φώσει άλλη κατάσταση μέσα στο κίνημα και να συγκροτήσει μια νικηφόρα αντίσταση στην πολιτική του κεφαλαίου. Από την άλλη, όμως, θα ήταν λάθος να θεωρήσουμε ότι σήμερα αρκεί να περιμένουμε να πάει αριστερότερα η ΓΣΕΕ και η ΑΔΕΔΥ ή να αλλάξουν οι συσχετισμοί σε αυτές για να αλλάξουν τα πράγματα στο κίνημα. Και αυτό γιατί μπορεί να κρύβει μια αντίληψη ότι μπορεί να υπάρξει ανασυγκρότηση του εργατικού κινήματος χωρίς αγώνες, ή ότι αυτή θα περάσει από χρονικά διαφορετικά στάδια (πρώτα η αλλαγή των συσχετισμών και η ηγεμονία της αριστεράς, έπειτα η κινητοποίηση των εργαζομένων), αντίληψη που οδηγεί σε έναν ιδιότυπο εκλογικισμό και μέσα στα σωματεία και παραπέμπει τις μεγάλες συγκρούσεις στο μέλλον. Η λογική της «αγωνιστικής χρησιμοποίησης» των ομοσπονδιών και των συνομοσπονδιών έχει όρια. Πόσο μάλλον που αναμφίβολα χρειάζονται και τομές στη δημοκρατική λειτουργία των ομοσπονδιών και των συνομοσπονδιών, έτσι ώστε να λογοδοτούν στην εργατική βάση και να επιτρέπουν την έκφραση αγωνιστικών διαθέσεων. Αυτό που απαιτείται είναι μια ολόπλευρη διαδικασία ανατροπών, τομών και πραγματικών αλλαγών συσχετισμών μέσα στο συνδικαλιστικό κίνημα, έτσι ώστε να μπορούμε να μιλάμε για πραγματική ταξική ανασυγκρότηση

Στη σημερινή κατάσταση του συνδικαλιστικού κινήματος, είναι αναγκαίο να καταγραφεί μέσα στο εργατικό κίνημα και τους αγώνες ένα διακριτό αγωνιστικό ταξικό ρεύμα, που αντιπροσωπεύει στην πράξη τη δοκιμασία μιας περισσότερο αγωνιστικής γραμμής και την προβολή μιας αντίληψης μαχόμενου ταξικού συνδικαλισμού. Απέναντι στην ανυποληψία και την ανεπάρκεια του υποταγμένου συνδικαλισμού, όπως εκφράζεται από τη ΓΣΕΕ και την ΑΔΕΔΥ και τον απομονωτισμό του ΠΑΜΕ, το ρεύμα αυτό μπορεί να λειτουργήσει ως σημείο αναφοράς αγωνιστικής απάντησης στην κυρίαρχη πολιτική, δείχνοντας στην πράξη ότι τα πράγματα στο συνδικαλιστικό κίνημα μπορούν να είναι διαφορετικά, όχι μόνο στους χώρους που δρα και υπάρχει αλλά και ευρύτερα στο εργατικό κίνημα. Αυτό το ταξικό ρεύμα μπορεί να αποτελείται από σωματεία, Ομοσπονδίες που δρουν σε αγωνιστική κατεύθυνση, αλλά και από επιτροπές αγώνα ή αγωνιζόμενα μπλοκ που μπορεί να μην έχουν πλειοψηφία στα ΔΣ των σωματείων τους, είναι όμως πρωτοπόρα στις συλλογικές διαδικασίες και τους αγώνες. Είναι σημαντικό το ρεύμα αυτό να καταστεί μια αναγνωρίσιμη «κατάσταση» μέσα στο εργατικό κίνημα, με αναγνωρίσιμες θέσεις, διεκδικήσεις και πρακτικές που θα σπάνε την απομόνωση των διαφορετικών χώρων και θα μπορούν να εμπνεύσουν κι άλλο δυναμικό να στοιχηθεί στη διαδικασία ταξικής ανασυγκρότησης του εργατικού κινήματος.

92. Σε αυτό το πλαίσιο, για εμάς οι πρωτοβουλίες συντονισμού σωματείων και ομοσπονδιών σε αγωνιστική κατεύθυνση, αποκτούν μέσα στην περίοδο μια ιδιαίτερη πολιτική σημασία και τις θεωρούμε προωθητικές για την ταξική ανασυγκρότηση του συνδικαλιστικού κινήματος. Προφανώς και δεν τις βλέπουμε ούτε ως υποκατάστατα της υπαρκτής δομής του συνδικαλιστικού κινήματος, ούτε ως παραλλαγές μιας παραταξιακής συγκρότησης. Τις θεωρούμε εκφράσεις ευρύτερων μορφών αγωνιστικής συνεργασίας, συνεννόησης και συντονισμού, που λειτουργούν σε έμπρακτη ρήξη με τον υποταγμένο συνδικαλισμό αλλά και ενωτικά ως προς τους εργαζομένους. Γι' αυτό το λόγο επιμένουμε ότι δεν μπορούν να αντιμετωπίζονται ως προμετωπίδα του ρεύματος των παρεμβάσεων, αλλά εκτός των άλλων και ως πεδίο άρθρωσης μιας ευρύτερης συμπαρατάξης αγωνιστικών δυνάμεων. Ξεκαθαρίζουμε ότι όταν μιλάμε για ιδεολογικές και πολιτικές ρήξεις δε σημαίνει ότι θεωρούμε προαπαιτούμενο για τη συμπόρευση και τη συμμαχία μας με άλλους μέσα στο συνδικαλιστικό κίνημα την αποδοχή μιας ξεκάθαρα αντικαπιταλιστικής γραμμής. Αυτός ο συντονισμός θα είναι «εξωθεσμικός» σε σχέση με το επίσημο συνδικαλιστικό κίνημα και πρωτοπόρος, αλλά όχι χωριστικός και διασπαστικός. Είναι αναγκαία η κινητοποίηση σε μια γραμμή αγώνων και ανυπακοής ευρύτερων συνδικαλιστικών και κοινωνικών δυνάμεων, ώστε μέσα από αυτή να κινητοποιηθούν οι πλατιές μάζες των εργαζομένων.

93. Τα αναγκαία βήματα ταξικής αναγέννησης του συνδικαλιστικού κινήματος προϋποθέτουν όμως και την ενίσχυση και διεύρυνση εκείνου του πολιτικοσυνδικαλιστικού ρεύματος που κατεχοχήν θα δοκιμάσει να εκπροσωπήσει μια μαχητική ταξική γραμμή. Σήμερα αυτή η λογική εκφράζεται μέσα από τα σχήματα των παρεμβάσεων σε ιδιωτικό και δημόσιο τομέα, έχει φέρει αποτελέσματα και έχει δείξει δυναμικές, είτε μέσα από τη δράση των σχημάτων σε ομοσπονδίες ή σωματεία του δημόσιου τομέα, είτε μέσα από την ηγεμονία τους σε πρωτοβάθμια σωματεία του ιδιωτικού τομέα. Γι' αυτό και παρά τις αντιφάσεις που παρουσιάζουν τα σχήματα, θεωρούμε αναγκαία και εφικτή την πολιτικοϊδεολογική συγκρότηση των παρεμβάσεων σαν πέμπτο ρεύμα του συνδικαλιστικού κινήματος. Πόσο μάλλον που η διαμόρφωση, δικτύωση, κλαδική και πανελλαδική συγκρότηση αυτού του ρεύματος αποτελεί σήμερα και έναν αναγκαίο «κοινωνικό πυλώνα» της συνολικής διαδικασίας ανασύνθεσης μιας σύγχρονης ριζοσπαστικής αριστεράς.

94. Ανακεφαλαιώνοντας: η στρατηγική μας για το εργατικό κίνημα αφορά την ταξική ανασυγκρότηση του εργατικού κινήματος. Αυτό περνάει σήμερα μέσα από:

- Την ολόπλευρη στράτευση στην προσπάθεια για ξεδίπλωμα μαζικών και αποφασιστικών αγώνων για την ανατροπή του Προγράμματος Σταθερότητας και συνολικά της αστικής πολιτικής.

- Την πολιτική ρήξη με τη λογική και πρακτική του υποταγμένου συνδικαλισμού και την πάλη για ριζική αλλαγή συσχετισμών, κατεύθυνσης, οργανωτικής συγκρότησης μέσα στο συνδικαλιστικό κίνημα έτσι ώστε να ξαναγίνουν τα συνδικάτα και οι ομοσπονδίες εργαλεία του ταξικού αγώνα, να εκπροσωπηθούν όλες οι κατηγορίες εργαζομένων, να αναπτυχθούν συνδικαλιστικές μορφές εκεί όπου δεν υπάρχουν

- Συγκρότηση των παρεμβάσεων -συσπειρώσεων κινήσεων ως ενός διακριτού αγωνιστικού, αντισυνδιαχειριστικού και ριζοσπαστικού ρεύματος μέσα στο συνδικαλιστικό κίνημα. Την ανάδειξή τους στο πολιτικό νεύρο της προσπάθειας ταξικής ανασυγκρότησης του εργατικού κινήματος.

- Τη στήριξη, διεύρυνση και μαζικοποίηση πρωτοβουλιών συντονισμού σωματείων και ομοσπονδιών, έτσι ώστε να αποτελέσουν ένα ενωτικό αγωνιστικό σημείο αναφοράς και ταυτόχρονα πεδίο μιας ευρύτερης αγωνιστικής συμπαρατάξης δυνάμεων και αγωνιστικών που θέλουν να ξεπεραστεί η αδράνεια και ανυποληψία στην οποία οδηγεί το συνδικαλιστικό κίνημα ο υποταγμένος συνδικαλισμός.

- Την πάλη για τη συγκρότηση συνδικαλιστικών πρακτικών σε όλα τα επίπεδα. Τη συγκρότηση σωματείων σε χώρους όπου

δεν υπάρχουν, ένταξη όλων των εργαζόμενων κάθε χώρου στο αντίστοιχο σωματείο, ανεξάρτητα από την τυπική εργασιακή σχέση. Την προσπάθεια να ξαναγίνουν τα πρωτοβάθμια σωματεία βασικό κύτταρο του συνδικαλιστικού κινήματος και να γενικευτούν οι πρακτικές συνδικαλισμού βάσης. Την προώθηση μορφών εργατικής δημοκρατίας

95. Κεντρική θέση μας είναι ότι χωρίς ισχυρό εργατικό κίνημα δεν μπορεί να υπάρξει ισχυρή αριστερά. Γι' αυτό και σεβόμαστε την αυτόνομη δυναμική του εργατικού κινήματος και αρνούμαστε να το αντιμετωπίσουμε ως έναν απλό τομέα υλοποίησης της πολιτικής του κόμματος. Από την άλλη, χωρίς αριστερή αντικαπιταλιστική πολιτική κατεύθυνση το εργατικό κίνημα εύκολα υποτάσσεται στο ρεφορμισμό, χάνει τη δυναμική του και σε τελική ανάλυση ηττάται. Ταξική ανασυγκρότηση του εργατικού κινήματος και ανασύνθεση μιας σύγχρονης ριζοσπαστικής αριστεράς είναι διαδικασίες που πρέπει να τις δούμε στη διαλεκτική τους.

B. Για τη νεολαία και τη ριζοσπαστική παρέμβαση στο νεολαιίστικο κίνημα

96. Η νεολαία δεν είναι ηλικιακή κατηγορία, αλλά κοινωνική. Και λέμε κοινωνική κατηγορία και όχι κοινωνική ομάδα ή κοινωνική τάξη, αφού κοινωνική ομάδα είναι ένα σύνολο που συγκροτείται με βάση δευτερεύουσες κοινωνικές πρακτικές, ενώ η κοινωνική τάξη ορίζεται καθοριστικά με βάση την ένταξη στις σχέσεις παραγωγής και αυτό δεν ισχύει για την νεολαία που είναι υπό ένταξη στην παραγωγική διαδικασία και συνολικά στον κοινωνικό καταμερισμό εργασίας. Ως κοινωνική κατηγορία ορίζουμε ένα σύνολο φορέων θέσεων που προσδιορίζονται πρώτα και κύρια με βάση τη σχέση τους με έναν ορισμένο μηχανισμό και τις ιδεολογικές και πολιτικές πρακτικές που απορρέουν από αυτόν. Η δικιά μας αντίληψη της κοινωνικής κατηγορίας νεολαία σημαίνει ότι δε εντάσσουμε αυτό που ονομάζεται συνήθως «εργαζόμενη νεολαία» δηλαδή τους νέους εργαζόμενους (και όσους αναζητούν εργασία) στην κατηγορία της νεολαίας (αυτό που ορισμένες τάσεις της Αριστεράς κωδικοποιούν ως «νέα εργατική βάρδια») αλλά στην εργατική τάξη και την νέα μικροαστική τάξη, και άρα αφορούν την παρέμβαση συνολικά σε εργασιακούς χώρους. Θεωρούμε λάθος όχι μόνο αναλυτικό αλλά και πολιτικό να τους αντιμετωπίζουμε σαν κομμάτι της νεολαίας γιατί παραβλέπουμε ότι το καθοριστικό είναι η ένταξη στην παραγωγή, και κατά συνέπεια η ανάγκη να μπορούν να ενσωματωθούν και αυτά τα τμήματα στο εργατικό κίνημα.

Αυτό δεν σημαίνει ότι ο νεολαιίστικος προσδιορισμός δεν παίζει κάποιο ρόλο σε αυτά τα στρώματα των εργαζομένων: Έχει και μάλιστα με έναν διπλό τρόπο: πρώτον ότι είναι από τους αδύναμους κρίκους της εργατικής δύναμης, γιατί εντάσσονται με χειρότερους όρους, με πολύ μεγαλύτερη δυσκολία, αντιμετωπίζουν την πραγματικότητα της ανεργίας και της υποαπασχόλησης σε συντριπτικό ποσοστό, έχουν τους λιγότερο ασφαλείς όρους εργασίας, είναι από τους βασικούς στόχους της αναδιαρθρωτικής κίνησης σήμερα. Δεύτερον, ότι σε μεγάλο βαθμό το κεφάλαιο προσπαθεί να αξιοποιήσει μέσω των ιδεολογικών μηχανισμών του κράτους να αξιοποιήσει όψεις μιας «νεολαιίστικης ταυτότητας» για να αποσπάσει ενσωματώσιμες συμπεριφορές από τέτοια κομμάτια εργαζομένων. Η συστηματική προσπάθεια να συγκροτηθεί μια φαντασικά ενιαία ταυτότητα καταναλωτή νεανικής κουλτούρας συχνά υποκρύπτει την βίαιη εκμετάλλευση μεγάλων κομματιών των νέων εργαζομένων. Ο τρόπος με τον οποίο στοιχεία όπως η προσωρινότητα, η κινητικότητα ή η ανασφάλεια (π.χ. σε χώρους όπως η βιομηχανία της διασκέδασης) συχνά προβάλλονται όχι ως μορφές έντασης της εκμετάλλευσης, αλλά ως ο τρόπος εργασίας που «ταιριάζει» στη νεανική «ταυτότητα», είναι ένα τέτοιο παράδειγμα. Σε αυτή τη βάση μπορούμε να επιμένουμε ότι το θέμα της εργαζόμενης νεολαίας δεν είναι ένα θέμα παρέμβασης στην κοινωνική κατηγορία της νεολαίας, πιο σωστά ότι δεν μπορεί να απαντήσει σε αυτά τα επίδικα αντικείμενα μια στρατηγική πολιτικής παρέμβασης στη νεολαία, αλλά μια στρατηγικής συνολικής ανασύνθεσης μιας αντικαπιταλιστικής παρέμβασης στο εργατικό κίνημα.

Γι' αυτό το λόγο και διαφωνούμε με το κυρίαρχο πρότυπο οργανώσεων νεολαίας στην Ελλάδα, όπου λίγο πολύ εντάσσονται σε αυτές όλοι όσοι ανήκουν σε μια ηλικιακή κατηγορία, ανεξάρτητα από το εάν αυτοί ανήκουν όντως στην κοινωνική κατηγορία της νεολαίας ή εάν είναι εργαζόμενοι. Κατά τη δική μας γνώμη οι νέοι εργαζόμενοι πρέπει να στρατεύονται σε πολιτικές οργανώσεις εργαζομένων και όχι νεολαίας. Αντίστοιχα, διαφωνούμε και διαχωριζόμαστε από μια θέση που θα ήθελε την οργάνωση της νεολαίας να είναι απλώς ένα στάδιο «διαπαιδαγώγησης» των νέων ώστε να μπου ορθά προετοιμασμένοι στο κόμμα, ή –πολύ χειρότερα– ως «κομματικό στρατό» που απλώς θα υλοποιεί την κομματική γραμμή. Επιμένουμε στην ανάγκη και στη δυνατότητα ο τομέας νεολαίας της Αριστεράς Ανασύνθεσης να μπορεί να χαράσσει αυτοτελώς τη γραμμή για την παρέμβαση στο νεολαιίστικο κίνημα και να συμμετέχει ισότιμα στις διαδικασίες της οργάνωσης.

97. Η κοινωνική κατηγορία της νεολαίας αναπαράγεται κύρια μέσα σε ένα φάσμα από Ιδεολογικούς Μηχανισμούς του Κράτους, ή μηχανισμούς που έχουν και μια τέτοια ιδεολογική λειτουργία. Με τον όρο ΙΜΚ εννοούμε μια πλειάδα διακριτών και ειδικευμένων θεσμών που μαζί με το «σκληρό πυρήνα» του κρατικού μηχανισμού (κατασταλτικά σώματα, κρατική γραφειοκρατία) συναποτελούν το Κράτος. Οι ΙΜΚ εκτείνονται τόσο στο Δημόσιο όσο και στον Ιδιωτικό Τομέα και εν αντιθέσει με τους κατασταλτικούς μηχανισμούς του Κράτους που λειτουργούν κατά βάση με τη βία, οι ΙΜΚ λειτουργούν «με την ιδεολογία». Στο εσωτερικό των ΙΜΚ, τα υποκείμενα καταλαμβάνουν θέσεις και ως τέτοια ορίζονται τελικά. Έτσι, ένα υποκείμενο είναι μαθητής ως προς τον σχολικό ΙΜΚ, νομική οντότητα ως προς τον νομικό ΙΜΚ κ.ο.κ. Η νομιμοποίηση του υπάρχοντος καταμερισμού εργασίας (τόσο μεταξύ χειρωνακτικής και διανοητικής εργασίας, όσο και οριζόντια στα πλαίσια της υπάρχουσας ταξικής διαστρωμάτωσης) επιτελείται κυρίως από τον εκπαιδευτικό ΙΜΚ (σχολείο, τριτοβάθμια εκπαίδευση κλπ.) Ως τέτοιος λειτουργεί και ο στρατός με όλο το ιδεολογικό αποτέλεσμα πειθάρχησης και εγγραφής της εθνικής ιδεολογίας που έχει. Είναι, όμως, και οι πολλαπλές μορφές που παίρνει ο Πολιτιστικός Ιδεολογικός Μηχανισμός, είτε με την μορφή των αθλημάτων (με όλα τα ιδεολογικά χαρακτηριστικά που έχει ο οργανωμένος αθλητισμός και ο πρωταθλητισμός, ανταγωνισμός, πειθαρχία, υπακοή), είτε με την μορφή της βιομηχανίας της νεανικής κουλτούρας σε όλες τις μορφές της. Είναι και η οικογένεια, αφού εγγράφει ιδεολογήματα στο παιδί και καθιερώνει ένα πλαίσιο ιεραρχικής δομής και πειθάρχησης.

Αυτοί οι μηχανισμοί στην περίπτωση της νεολαίας είναι αυτοί που θα τους ορίζαμε ως μηχανισμούς αναπαραγωγής των καπιταλιστικών σχέσεων παραγωγής: το σύνολο μιας σειράς από ιδεολογικούς μηχανισμούς του κράτους που αναλαμβάνουν να προετοιμάσουν τους φορείς που θα καταλάβουν τις θέσεις που ορίζει ο κοινωνικός καταμερισμός εργασίας. Κι αυτό γιατί η αναπαραγωγή τόσο των παραγωγικών σχέσεων, των θέσεων που δημιουργεί ο κοινωνικός καταμερισμός εργασίας, όσο και των φορέων που θα καταλάβουν τις θέσεις αυτές, έχει και ορισμένες πολύ συγκεκριμένες ιδεολογικές προϋποθέσεις:

- τη νομιμοποίηση του κοινωνικού καταμερισμού εργασίας, την ιδεολογική νομιμοποίηση και ουδετεροποίηση της διάκρισης διανοητικής και χειρωνακτικής εργασίας και την αναπαραγωγή της κατανομής στις θέσεις αυτές.

- την αναπαραγωγή της κυρίαρχης ιδεολογίας και των επιμέρους στοιχείων της στην εκάστοτε συγκυρία- όρων αναγκών για να έχουν οι φορείς των θέσεων την αναγκαία και αρμόζουσα συμπεριφορά αλλά και για να αποδιαιρθώνονται αντίπαλα ιδεολογικά σχήματα που παράγει η ιδεολογική και πολιτική πάλη των κυριαρχούμενων τάξεων

Αυτή την διαδικασία αναπαραγωγής αναλαμβάνουν μια σειρά εξειδικευμένοι μηχανισμοί, μηχανισμοί του κράτους είτε είναι κρατικοί είτε τυπικά ιδιωτικοί, που επίσης όμως είναι κάτω από τον έλεγχο της συνολικής πολιτικοϊδεολογικής λειτουργίας του αστικού κράτους σαν εγγυητή του μακροπρόθεσμου καπιταλιστικού συμφέροντος. Όλοι αυτοί οι μηχανισμοί έχουν το χαρακτηριστικό να εγκλείουν την νεολαία στο εσωτερικό τους αλλά και να την αντιμετωπίζουν (παρότι από την άποψη της προέλευσης είναι μια διαταξική κατηγορία) σαν μια ενιαία κατηγορία των υπό ένταξη φορέων. Αυτό όμως έχει σα συνέπεια να την παράγουν και ως σχετικά ενιαία κοινωνική κατηγορία.

Αυτή βέβαια η διαδικασία παραγωγής της κατηγορίας της νεολαίας όμως δεν είναι μια ανιστορική διαδικασία: καθορίζεται σε τελική ανάλυση από τις τάσεις και τις εξελίξεις που υπάρχουν στο χώρο της παραγωγής, τις αναδιαιρθώσεις και τις τομές. Αλλά και επικαθορίζεται, από τους συνολικούς όρους και εξελίξεις της ταξικής πάλης, των πολιτικών και ιδεολογικών τάσεων και εξελίξεων. Αυτό σημαίνει ότι είναι μηχανισμοί οι οποίοι διαπερνώνται και αυτοί από την ταξική πάλη, από την βασική αντίθεση κεφαλαίου εργασίας. Αυτό σημαίνει όμως ότι και η διαδικασία παραγωγής της κοινωνικής κατηγορίας της νεολαίας, της υπό ένταξη εργατικής δύναμης διαπερνάται από σημαντικότερες αντιφάσεις που αποτελούν σε τελική ανάλυση αποτελέσματα των συνολικών αντιφάσεων του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής. Γι' αυτό το λόγο και μπορούν να υπάρχουν μεγάλες κινήσεις μαζών μέσα στους χώρους που εγκλείουν την κατηγορία της νεολαίας, μπορούν να υπάρχουν τα κινήματα της νεολαίας.

98. Ειδικά η διάρθρωση της εκπαίδευσης σε βαθμίδες (πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια, τριτοβάθμια) όπως εμφανίζεται σε ανεπτυγμένους καπιταλιστικούς κοινωνικούς σχηματισμούς μπορεί κανείς να ισχυριστεί ότι αντικατοπτρίζει την ταξική διαστρωμάτωση των αντίστοιχων κοινωνικών σχηματισμών: η εκπαίδευση λειτουργεί ως ένας «αξιοκρατικός» μηχανισμός κατανομής των εκπαιδευόμενων υποκειμένων – μελλοντικών υποκειμένων στη διαδικασία της παραγωγής – σε θέσεις εντός της παραγωγικής διαδικασίας μέσω ενός ευρέως φάσματος «αξιοκρατικών» διαδικασιών επιλογής (εξέτασης, βαθμολογία κλπ). Ένα άλλο χαρακτηριστικό εξίσου σημαντικό που αφορά την εκπαίδευση στο εσωτερικό τέτοιων σχηματισμών είναι η προσπάθεια να ενταχθεί στον εκπαιδευτικό ΙΜΚ το σύνολο των μελλοντικών εργαζομένων, δηλαδή με την παρέμβαση του Κράτους ο εκπαιδευτικός ΙΜΚ μαζικοποιείται και αποκτά καθολικά χαρακτηριστικά.

Ο συνδυασμός των παραπάνω χαρακτηριστικών (της μαζικοποίησης δηλαδή της εκπαίδευσης και της κατανεμητικής της λειτουργίας) στο πλαίσιο ενός κοινωνικού συμβολαίου που συνάφθηκε σε περιόδους ανόδου του λαϊκού κινήματος οδήγησε μέσα από την πολιτική των «ίσων ευκαιριών» στην παγίωση του εκπαιδευτικού μηχανισμού ως ενός μηχανισμού ταξικής ανέλιξης για τους απόγονους χαμηλότερων κοινωνικών στρωμάτων. Έτσι, η ταξική προοπτική του κάθε υποκειμένου έχει συνδεθεί με την επίδοση και τη διαδρομή του καθενός εντός του εκπαιδευτικού ΙΜΚ μέχρι κάποιο σημείο εξόδου (πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια, τριτοβάθμια κλπ) όπου η κτίση ενός αντίστοιχου πιστοποιητικού (απολυτήριο, πτυχίο) στα πλαίσια ακριβώς ενός τέτοιου κοινωνικού συμβολαίου συνδέεται άμεσα με την αντίστοιχη εργασιακή κατοχύρωση.

Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι τα κινήματα της νεολαίας είναι απλώς μορφές της αντίθεσης κεφαλαίου εργασίας. Δεσπόζον στοιχείο του καθορισμού τους είναι η ειδική μορφή κάθε ιδεολογικού μηχανισμού, η λειτουργία του άρα και οι αντιφάσεις γύρω από αυτές τις λειτουργίες. Αυτό σημαίνει και μια σειρά από επίδικα αντικείμενα της νεολαιίστικης πάλης: από τη μια το βασικό πεδίο των αντιφάσεων που αφορούν την ιδεολογική λειτουργία, με δομική μορφή την βασική αντίθεση της νεολαίας προς τον εγκλεισμό. Από την άλλη οι αντιφάσεις που αφορούν την κατανομή της νεολαίας, το αν η κατανεμητική λειτουργία οδηγεί σε κάποιου τύπου κοινωνική αναβάθμιση ή κοινωνική υποβάθμιση των υπό ένταξη φορέων. Γύρω από αυτές τις αντιφάσεις και αυτά τα επίδικα αντικείμενα μπορούμε να ορίσουμε και την δυνατότητα των κινήματων της νεολαίας (όχι με έναν γραμμικό τρόπο αλλά με μια διαλεκτική σχέση επικαθορισμού ανάμεσα στα δύο δομικές μορφές αντιφάσεων).

99. Δεν πρέπει να αντιμετωπίζουμε το Πανεπιστήμιο ως χώρο που παράγει απλώς γνώση και πτυχία αλλά ως ένα μηχανισμό του αστικού κράτους με σημαντικές πολιτικοϊδεολογικές και καταναμητικές λειτουργίες σε σχέση καθορισμού με τις τάξεις στην καπιταλιστική παραγωγή. Ως μηχανισμό που αναπαράγει την διάκριση διανοητικής και χειρωνακτικής εργασίας, που αναπαράγει τους όρους του κοινωνικού καταμερισμού εργασίας. Που προσπαθεί μέσα από υποσχέσεις μόρφωσης και κοινωνικής ανόδου να αρθρώσει συμμαχίες με μικροαστικά και λαϊκά στρώματα και να συμβάλει στην ιδεολογική και πολιτική προετοιμασία αυτών που θα καταλάβουν θέσεις της διανοητικής εργασίας. Ως μηχανισμό που παράγει ειδικότητες και «γνώση» που να μπορεί να εφαρμοστεί στην παραγωγή ενισχύοντας την καπιταλιστική κερδοφορία αλλά και να νομιμοποιήσει ιδεολογικά την καπιταλιστική εκμετάλλευση. Ο μηχανισμός αυτός διαπερνάται από σημαντικότερες αντιφάσεις λόγω της μαζικοποίησής του και της εργασιακής υποβάθμισης μεγάλων τμημάτων της διανοητικής εργασίας.

Η παρέμβασή μας στις αντιφάσεις αυτές πρέπει να έχει στόχο:

-να μπορεί να εκφράσει μαζικά τα συμφέροντα των φοιτητών και να κατευθύνει την αγανάκτησή τους σε μαζικούς νικηφόρους αγώνες

-να είναι μια παρέμβαση που να ηγεμονεύεται πολιτικά και ιδεολογικά από την ταξική οπτική της εργατικής τάξης και σε αυτά τα πλαίσια

-να προσπαθεί να υπάρχουν όροι για μια πραγματική (και όχι μόνο στο μυαλό της όποιας πρωτοπορίας) συμμαχία του φοιτητικού κινήματος με την εργατική τάξη

Η συμμαχία αυτή είναι σήμερα δυνατή επειδή μεγάλα κομμάτια της διανοητικής εργασίας πολώνονται προς τα κάτω, η εργασιακή προοπτική του υποβαθμίζεται, συμφέροντά τους υποβαθμίζονται, ενώ εισβάλλουν οι τάξεις και εξελίξεις της παραγωγής μέσα στο πανεπιστήμιο (καταναμητική αστάθεια / παραγωγικοποίηση).

100. Ότι η εκπαίδευση δεν έχει έναν ουδέτερο ρόλο, αλλά συμβάλλει στην αναπαραγωγή των κυρίαρχων κοινωνικών σχέσεων και των πολιτικοϊδεολογικών προϋποθέσεων τους σημαίνει ότι η εκπαίδευση δεν είναι ουδέτερη και τίποτα σε αυτήν δεν είναι αυτονόητο ή αναγκαίο. Η μορφή και το περιεχόμενο της γνώσης, οι σχέσεις εξουσίας στην εκπαιδευτική και εξεταστική διαδικασία, ο δομικός διαχωρισμός από τις ταξικές συγκρούσεις στην παραγωγή πρέπει να είναι στο στόχαστρο της δικής μας παρέμβασης. Στόχος μας σε καμιά περίπτωση δεν είναι η αναβάθμιση της εκπαίδευσης και η απόκτηση καλύτερης ολόπλευρης «καθαρής» γνώσης, γιατί γνωρίζουμε ότι κάτι τέτοιο είναι ασυμβίβαστο με την θέση της εκπαίδευσης στην καπιταλιστική κοινωνία. Γι' αυτό το λόγο και δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι τα στρατηγικά συμφέροντα της εργατικής τάξης ταυτίζονται όχι με την αναβάθμιση αλλά με την καταστροφή του πανεπιστημίου σαν ιδεολογικού μηχανισμού, την πλήρη κοινωνικοποίηση της γνώσης και της τεχνογνωσίας, την άρση του διαχωρισμού από την εργασία και τα κινήματά της, την ηγεμονία των άμεσων παραγωγών μέσα στην εκπαίδευση. Αυτό όμως συνεπάγεται συνολικές κοινωνικές ανατροπές και επαναστατικούς μηχανισμούς, αφορά συνθήκες δικτατορίας του προλεταριάτου.

101. Ο στόχος μέσα στη συγκυρία θα πρέπει να είναι η όξυνση των αντιφάσεων που αναπτύσσονται στο πανεπιστήμιο και την διαρκή κατάκτηση καλύτερων θέσεων πάλης για τους φοιτητές και τις λαϊκές δυνάμεις: μαζικοποίηση των πανεπιστημίων, οχύρωση ενάντια στην ένταση της εκμετάλλευσης με την κατοχύρωση των εργασιακών δικαιωμάτων του ενιαίου πτυχίου, αντίθεση ενάντια στον κατακερματισμό και την υπαγωγή της έρευνας στα συμφέροντα του κεφαλαίου, αντίσταση στον αυταρχισμό και αμφισβήτηση των σχέσεων εξουσίας μέσα στο πανεπιστήμιο, αμφισβήτηση από τη σκοπιά μιας εργατικής αντιηγεμονίας της αστικής ηγεμονίας στην επιστημονική παραγωγή και την παρεχόμενη «γνώση».

Επιμένουμε ότι μια τέτοια κατεύθυνση μπορεί να την υλοποιήσει μόνο μια ριζοσπαστική αριστερά. Στην περίοδο που διανύουμε, η κατάλληλη πολιτική μορφή είναι αυτή των ανεξάρτητων αριστερών σχημάτων και της ενιαίας πανελλαδικής συγκρότησης και δικτύωσής τους. Αυτό σημαίνει ότι η συμμετοχή στα ΕΑΑΚ αποτελεί μια στρατηγική επιλογή για την περίοδο που διανύουμε και εξηγεί γιατί έχουμε πάρει την επιλογή να συμβάλλουμε σε μια πραγματική «επανίδρυση» των ΕΑΑΚ ώστε αυτά να βρεθούν στην πρωτοπορία μεγάλων νικηφόρων κινήματων, να εκπροσωπήσουν ευρύτερα κομμάτια φοιτητών, να ανακτήσουν την ηγεμονία στη φοιτητική αριστερά.

102. Καταρχάς είναι αναγκαίο να υπάρξει μια σαφής και ολοκληρωμένη διαχωριστική γραμμή με την λογική του ΚΚΕ, παρά τους όποιους κατά καιρούς αγωνιστικούς τόνους. Είναι μια λογική η οποία στηρίζεται στον οικονομισμό: Αυτός εκφράζεται με την θεώρηση του εκπαιδευτικού μηχανισμού ως ουδέτερου μηχανισμού και όχι ως μηχανισμού ταξικής αναπαραγωγής. Γι' αυτό το λόγο και μπορεί να δει την ταξικότητα μόνο σαν ζήτημα ανεπαρκούς χρηματοδότησης και ελλειπούς πρόσβασης. Αντίστοιχα βλέπει τις αναδιρθρώσεις μόνο από τη σκοπιά του ποιος ελέγχει την εκπαιδευτική διαδικασία και όχι από τη σκοπιά του πώς διαμορφώνεται το περιεχόμενο της εκπαιδευτικής και ερευνητικής διαδικασίας. Η πολεμική έτσι απέναντι στην πολιτική της ΕΕ γίνεται από τη σκοπιά μιας γενικόλογης καταγγελίας της εισβολής των επιχειρήσεων, η κριτική στην παραγόμενη έρευνα αφορά μόνο τον έλεγχο της χρηματοδότησης, η ιδεολογική κριτική αφορά απλώς την καταγγελία του «αντικομμουνισμού». Από εκεί και πέρα, και παρά την αγωνιστική μεγαλοστομία, ο πυρήνας της τοποθέτησης είναι οικονομιστικός και επιστημονιστικός. Η εμμονή στην υπεράσπιση της ειδικεύσης και η διαρκής υποτίμηση των ζητημάτων που αφορούν την πειθάρχηση εκφράζουν τα όρια της στρατηγικής του ΚΚΕ, παρά την επιμονή σε μια αντικαπιταλιστική φρασολογία. Δεν είναι τυχαίο επίσης ότι και στο επίπεδο των συνδικαλιστικών πρακτικών το ΚΚΕ κυρίως προκρίνει τις κομματικές παρελάσεις και όχι την οικοδόμηση πραγματικών κοινωνικών μετώπων.

103. Αλλά η λογική του οικονομισμού δεν περιορίζεται απλά και μόνο στο χώρο του ΚΚΕ: Υπάρχουν και εκδοχές οικονομισμού και στον μ-λ χώρο αλλά και σε τροτσκιστικές τάξεις: Ο οικονομισμός εδώ συνδέεται και με την πολιτική εμμονή στην άρνηση ότι υπάρχουν αναδιρθρωτικές διαδικασίες στον ελληνικό κοινωνικό σχηματισμό (καταστροφισμός). Κατά

συνέπεια το μόνο που βλέπουν αυτές οι τάσεις είναι το ζήτημα των περικοπών και των ταξικών φραγμών και όχι των αναδι-
αρθρώσεων. Αυτό επιτείνεται ειδικά στον μ - λ χώρο και από την εμμονή σχημάτων εξαρτημένης (δηλαδή καθυστερημένης)
μορφής του ελληνικού καπιταλισμού.

104. Αλλά προβλήματα υπάρχουν και σε απόψεις που αποδέχονται μια λογική αναδιάρθρωσης και αρνούνται τον κατα-
στροφισμό. Το πρόβλημα με αυτές τις απόψεις έγκειται στα εξής σημεία:

Πρώτον την έμφαση στην επιχειρηματοποίηση με άμεσο τρόπο μέσα στις σπουδές και την έρευνα (Πανεπιστήμιο-
Επιχείρηση) όπου το βασικό πρόβλημα είναι ότι τα ΑΕΙ πουλάνε σπουδές και έρευνα. Αυτό είναι κατά τη γνώμη μας μια
απλουστευτική ανάλυση της διαδικασίας παραγωγικοποίησης καθώς προνομιμοποιεί μία πλευρά (δευτερεύουσα), την ανά-
πτυξη επιχειρηματικών δραστηριοτήτων (και στην οποία κάνουν και αναλυτικά λάθη: π.χ. παραβλέπουν ότι ακόμη ο κύριος
όγκος των δαπανών είναι κρατικές [ευρωπαϊκές και εθνικές]) και υποτιμούν ότι το βασικότερο είναι οι πολιτικοί και ιδεολογι-
κοί όροι της αναπαραγωγής του κοινωνικού καταμερισμού εργασίας και της νέας ποιότητας εργατικής δύναμης (εργασιακά,
ευλυγισία, πειθάρχηση). Αυτές είναι οι βασικές αντιθέσεις και όχι βέβαια κάποια ανάπτυξη εκμεταλλευτικών σχέσεων μέσα
στο πανεπιστήμιο.

Δεύτερον τον τρόπο με τον οποίο θέτουν σαν στόχο του κινήματος μια γενική απαίτηση μόρφωσης ως απελευθερωτικής
γνώσης. Αυτή η αντίληψη υποδηλώνει μια αδυναμία να δουν με τι τρόπο αρθρώνεται η ιδεολογική ηγεμονία μέσα στην
επιστήμη και την τεχνική, το πως ορίζονται αντίπαλες ταξικές θέσεις και οπτικές, το πως το ζήτημα της μη ουδετερότητας
της επιστήμης και της θεωρίας δεν είναι ζήτημα αντίθεσης ανάμεσα σε μόρφωση και μη-μόρφωση. Ακόμη περισσότερο
αυτή η αντίληψη (μια που εφορμάται εν μέρει και από αντιλήψεις επιστημονικοτεχνικής επανάστασης αλλά και από την
ουμανιστική προνομιμοποίηση της μόρφωσης, αλλά και δεν αφίσταται και από ορισμένες αστικές αντιλήψεις περί κοινωνί-
ας της γνώσης και της πληροφορίας, αντιλήψεις που συσκοτίζουν και νομιμοποιούν βαθύτερες κοινωνικές διεργασίες και
ταξικές συγκρούσεις στην παραγωγή) κάνει ασαφές ποια ακριβώς είναι η στρατηγική του κεφαλαίου και κατά συνέπεια ποια
πρέπει να είναι η αριστερή απάντηση: δεν επιτρέπει το κεφάλαιο την πρόσβαση στη γνώση και θέλει το λαό αμόρφωτο (το
σχήμα του ρεφορμισμού); Κινδυνεύει η γνώση και η μόρφωση από την αναδιάρθρωση; Υπάρχει ένα γενικό απελευθερωτικό
περιεχόμενο στην γνώση και ποιο είναι αυτό; Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα και μια ορισμένη ηθικολογική σε τελική ανάλυση
αντίληψη της εισβολής των επιχειρήσεων στο Πανεπιστήμιο (που είναι το συνακόλουθο της αντίληψης του πανεπιστημια-
κού σούπερ μάρκετ). Και βέβαια αυτό αποτυπώνεται και στη στρατηγική μετατόπιση στη διεκδίκηση μιας απελευθερωτικής
παιδείας όπου σαν καθοριστικό προβάλλεται ένα ουμανιστικό όραμα ολοκληρωμένου ανθρώπου χάρη στην ελεύθερη και
κριτική παιδεία που θα είναι απαλλαγμένη από ενοχλητικές «χρησιμοθηρίες» και «επαγγελματισμούς», ένα όραμα από το
οποίο απουσιάζουν κρίσιμα στοιχεία για το πώς μπορούμε να φτάσουμε, με ποια ταξική ηγεμονία, με τη συντριβή ποιου
κρατικού μηχανισμού και βέβαια σε ποιο κοινωνικό πλαίσιο και ποιες κοινωνικές σχέσεις.

105. Η καπιταλιστική αναδιάρθρωση στην παραγωγή δεν σημαίνει μόνο επενδύσεις σε νέες τεχνολογίες. Απαιτεί και τομές
στην οργάνωση, τα χαρακτηριστικά την ποιότητα της εργασίας ώστε να αυξάνεται η παραγωγικότητα της εργασίας άρα και
ο βαθμός εκμετάλλευσης της εργατικής δύναμης: Αν περιγράφαμε κώδικα αυτή την εξέλιξη θα λέγαμε ότι πλάι στην αναδι-
ανομή εισοδήματος (παρατεταμένη λιτότητα) είναι αναγκαίο να υπάρξει: άνοδος των δεξιοτήτων του συλλογικού εργαζόμε-
νου με ταυτόχρονη ριζική επιδείνωση των υλικών, αλλά και των πολιτικών και ιδεολογικών όρων με τους οποίους θα εντάσ-
σεται η εργασία στην παραγωγή. Έτσι και σε αυτό το διάστημα, επιχειρείται η επένδυση σε ένα νέο μοντέλο εργαζόμενου,
ο οποίος θα είναι: 1) Ευέλικτος, με πολύ πιο ευέλικτες σχέσεις εργασίας (βλ. σταδιακή συρρίκνωση των μορφών σταθερής
απασχόλησης και αντικατάσταση τους από πιο ευέλικτες μορφές εργασίας όπως τα stage, οι ωρομίσθιοι, τα Δελτία Παροχής
Υπηρεσιών κ.ά.). 2) Φθηνός (βλ. καθιέρωση της πολιτικής λιτότητας, με αυξήσεις πιο κάτω ή στα όρια του πληθωρισμού,
με βαριές φορολογικές και ασφαλιστικές υποχρεώσεις εν αντιθέσει με τις δυνάμεις του κεφαλαίου κ.ά.). 3) Ειδικευμένος
και αναλώσιμος, ο οποίος δε θα έχει διευρυμένη αντίληψη του εργασιακού του αντικειμένου και ο οποίος ως εκ τούτου δε
μπορεί να «στεριώσει» μακροπρόθεσμα σε μια θέση εργασίας (χαρακτηριστικό παράδειγμα οι εργαζόμενοι στον κλάδο
πληροφορικής που μετά από μια περίοδο κορεσμού του επαγγέλματος έχουν εκτινάξει τα ποσοστά ανεργίας τους). 4) Κινη-
τικός, ο οποίος θα μπαίνει σε έναν ατέρμονα κύκλο επανακατάρτισης και ατομικής συλλογής προσόντων μόνο και μόνο για
να είναι πιο ανταγωνιστικός ως προς τους συναδέλφους του. 5) Πειθαρχημένος και υπάκουος, που θα δέχεται ως ουδέτερη
την ιεραρχία όπου και αν αυτή ασκείται και θα αρνείται να αμφισβητήσει οποιαδήποτε αυθαιρεσία. 6) Εξατομικευμένος, με
παντελή έλλειψη συλλογικών αναπαραστάσεων, στην προοπτική ατομικής (και άρα πιο αναποτελεσματικής) διαχείρισης της
πραγματικότητας που βιώνει.

Απέναντι σε αυτή την στρατηγική πρόκληση είναι σαφές ότι οι μηχανισμοί που αναπαράγουν την εργατική δύναμη έχουν
μια κεντρικότητα. Σε μεγάλο βαθμό από αυτούς θα εξαρτηθεί το αν θα υπάρξει εκείνη η νέα ποιότητα εργατικής δύναμης
που θα μπορεί να συνδυάζει την αναβάθμιση των δεξιοτήτων με την προσεπικύρωση των νέων ελαστικών εργασιακών
σχέσεων. Αυτό σημαίνει ότι για τα αστικά επιτελεία έχει μεγάλη σημασία τι χαρακτηριστικά θα έχει η νεολαία σαν υποψήφια
εργατική δύναμη. Αυτό αποδίδει και μια ιδιαίτερη σημασία στα κινήματα της νεολαίας: το να υπάρχουν τέτοια κινήματα, το
να αντιστρατεύονται την αστική κίνηση, το να ανατρέπουν ή να καθυστερούν όψεις της αναδιάρθρωσης, πάνω από όλα να
διατηρούν συλλογικές πρακτικές αντίστασης, διεκδίκησης και αμφισβήτησης, είναι ένα πολιτικό ζήτημα ευρύτερης σημασί-
ας για το λαϊκό κίνημα. .

Σε αυτό το φόντο ξεδιπλώνεται μια πολυεπίπεδη στρατηγική που αφορά το σύνολο των βαθμίδων της εκπαίδευσης και
περιλαμβάνει:

-Σημαντικές τομές στην αποσύνδεση μορφωτικών τίτλων και επαγγελματικών δικαιωμάτων, στον κατακερματισμό και την
εξατομίκευση των προσόντων, στην εισαγωγή του ατομικού φακέλου προσόντων. Πρόκειται για προεπικύρωση και προεγ-
γραφή μέσα στον εκπαιδευτικό μηχανισμό των τάσεων που επικρατούν σήμερα στην αγορά εργασίας.

-Την ένταση τάσεων εμπορευματοποίησης και ιδιωτικοοικονομικής λειτουργίας πλευρών του εκπαιδευτικού μηχανισμού, τάση που ενισχύεται και από τον περιορισμό των δημόσιων δαπανών σε συνθήκες κρίσης.

-Την αλλαγή του μορφωτικού προτύπου, με την απομάκρυνση από ένα παραδοσιακό «ανθρωπιστικό» πρότυπο, προς όφελος ολοένα και περισσότερο εργαλειακών και άμεσα εφαρμόσιμων δεξιοτήτων, με την ικανότητα χειρισμού πληροφοριών να θεωρείται περισσότερο σημαντική από την κριτική σκέψη και τη σε βάθος γνώση. Αυτή η τάση χρωματίζει όλες τις βαθμίδες, ήδη από την υποχρεωτική εκπαίδευση (αλλαγή αναλυτικών προγραμμάτων, «ψηφιακή τάξη»).

-Τον αυταρχισμό και την πειθάρχηση και μέσα από την εντατικοποίηση και μέσα από προσπάθειες για φραγμούς στη δράση των κινημάτων. Αυτά λειτουργούν τόσο ως «ιδεολογική προετοιμασία» της νεολαίας για την πραγματικότητα της καπιταλιστικής παραγωγής, όσο και ως απάντηση απέναντι στον διαφαινόμενο ριζοσπαστισμό των νεολαϊστικών κινημάτων.

-Την έμφαση στη λογική της αξιολόγησης-πιστοποίησης που επικυρώνει την αποσύνδεση πτυχίων και επαγγελματικών δικαιωμάτων, πιέζει για την εφαρμογή των κυρίαρχων κατευθύνσεων για την εκπαίδευση και τη «σύνδεση με την παραγωγή» και προσπαθεί να κατατάξει ένα διευρυμένο φάσμα από εκπαιδευτικές πρακτικές, «τυπικές» και «άτυπες» μέσα στο νέο σύστημα προσόντων.

Η κατεύθυνση αυτή γίνεται ακόμη πιο επιθετική μέσα σε μια συγκυρία κρίσης και προσπάθειας να ξηλωθούν σημαντικές λαϊκές και εργατικές κατακτήσεις. Ειδικότερα, η περιστολή των δημόσιων δαπανών θα γίνει προσπάθεια να αξιοποιηθεί ως μοχλός για την μεγαλύτερη εμπορευματοποίηση πλευρών της εκπαιδευτικής διαδικασίας, για την εξώθηση στην αναζήτηση και ιδιωτικών χρηματοδοτήσεων, για τον περιορισμό όσων πρακτικών δεν συνάδουν πλήρως με το κυρίαρχο πρότυπο της άμεσα εφαρμόσιμης γνώσης. Επιπλέον, θα επιτείνει ακόμη περισσότερο, στο φόντο της αυξανόμενης ανεργίας, την τάση αποσύνδεσης τίτλων σπουδών και επαγγελματικών δικαιωμάτων. Τέλος, ενέχει τον κίνδυνο αποδιαρθρωτικών αποτελεσμάτων ως προς την άρθρωση της ηγεμονίας, ιδίως εάν οι περικοπές μεταφραστούν σε μια μεγάλης κλίμακας υποβάθμιση των υλικών όρων των σπουδών, σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης, ειδικά από τη στιγμή που, όπως και με την υγεία, είναι διάχυτη η πεποίθηση σε ευρύτερα κοινωνικά στρώματα ότι τέτοιοι χώροι δεν μπορούν να υφίστανται τέτοιες περιοριστικές πολιτικές.

106. Το σύνολο των εξελίξεων στο χώρο της εκπαίδευσης ειδικά σε περίοδο οικονομικής κρίσης παίρνει χαρακτηριστικά καθολικών και σε βάθος πολιτικών αναδιαρθρώσεων. Από την ένταση των ανταποδοτικών κριτηρίων (δίδακτρα, κατάργηση κοινωνικών παροχών, ανταποδοτικές υποτροφίες) μέχρι και την προσαρμογή του ίδιου του χώρου στην εμπέδωση των αλλαγών (ηλεκτρονική τάξη-ένταση αξιολόγησης μαθητών) επιβεβαιώνεται η αναγκαιότητα πρόσδεσης και του σχολείου στο άρμα αυτών των αλλαγών.

Για να μπορέσουμε να καταλάβουμε τις αναδιαρθρώσεις στο σχολείο θα πρέπει να ξεκινήσουμε από ορισμένους βασικούς προσδιορισμούς για το πως αντιμετωπίζουμε το σχολικό μηχανισμό. Έχουμε πρώτα την ιδεολογική λειτουργία: στόχος του σχολείου είναι η απόκρυψη των ταξικών σχέσεων, η αποδοχή της κοινωνικής ιεραρχίας ως ουδέτερης, η αποδοχή της εθνικής ιδεολογίας ως μυστικοποίηση των ταξικών αντιθέσεων. Αυτό αποτυπώνεται και στην αντικειμενοποίηση της παρεχόμενης σχολικής γνώσης που είναι αποκομμένη από την κοινωνική πρακτική: τις πραγματικές συγκρούσεις στην παραγωγή και την κοινωνία, που προβάλλεται ως η μόνη ορθή και αποδεκτή γνώση. Αλλά και γίνεται και μέσα από την συστηματική επιβολή αποδεκτών κοινωνικών προτύπων συμπεριφοράς. Αυτή η επιβολή συμπεριφορών ορίζεται μέσα από την βασική λειτουργία του εγκλεισμού της νεολαίας μέσα στην λειτουργία και την καθημερινότητα του σχολικού μηχανισμού. Αλλά έχει και έναν κατανεμητικό ρόλο: να μπορέσει να ρυθμίσει και να νομιμοποιήσει το διαχωρισμό ανάμεσα σε διανοητική και χειρωνακτική εργασία. Βασικός μηχανισμός εδώ είναι οι εξετάσεις: φιλτράρουν την πρόσβαση σε βαθμίδες μετά το σχολείο, αποκρύπτουν ότι αυτό είναι μια ταξική λειτουργία μετακυλύοντας την ευθύνη στην «μαθησιακή αποτυχία» του μαθητή. Αυτό σημαίνει ότι η ταξική λειτουργία του σχολείου δεν μπορεί να οριστεί στη βάση του αν το αστικό κράτος μορφώνει ή όχι σαν να ήταν ένας ουδέτερος μηχανισμός, ένα ουδέτερο αγαθό, αλλά στη βάση του πως εγγράφει ταξικές ιδεολογίες και του πως ρυθμίζει την ταξική προοπτική.

Σε αυτό το πλαίσιο δρομολογούνται σημαντικές αλλαγές πρώτα από όλα στο χώρο του σχολείου. Εκεί η κυρίαρχη στρατηγική, αντιμέτωπη με την κρίση του σχολείου, όπως αυτό διαμορφώθηκε κύρια από τις μεταρρυθμίσεις της περιόδου Αρσένη, δοκιμάζει να εμπεδώσει μια κατεύθυνση ολοένα και περισσότερο εργαλειακών και εφαρμόσιμων γνώσεων, με έμφαση στην αφομοίωση πληροφοριών, την εξοικείωση με νέες τεχνολογίες, την αναπαραγωγή των ταξικών φραγμών. Έτσι και ο όποιος μορφωτικός ρόλος του σχολείου υπονομεύεται οριστικά, αλλά και όλη η ταξικότητα και η πειθάρχηση που συνεπάγεται η ειδική βαρύτητα των εξετάσεων. Οι αλλαγές δεν περιορίζονται μόνο στην ιδεολογική λειτουργία και τα νέα αναλυτικά προγράμματα, αλλά επεκτείνονται και στους όρους διαχείρισης των σχολείων και στην ελαστικοποίηση των εργασιακών σχέσεων.

Χαρακτηριστικά το σχολείο αποκτάει πλέον ένα κομβικό ρόλο σε αυτό που συνολικότερα καλείται να παίξει το κομμάτι της εκπαίδευσης και μπορεί να κωδικοποιηθεί γύρω από την αναγκαιότητα διαχείρισης όψεων κοινωνικής απόρριψης. Η ερώτηση «μετά το λύκειο τι;» παίρνει νέα χαρακτηριστικά, όταν η στροφή προς την τεχνική εκπαίδευση, η συζήτηση για προπαρασκευαστικά έτη στο πανεπιστήμιο, η κατάργηση της βάσης του 10 περιγράφουν την σχεδιασμό της κυβέρνησης για τις εκροές δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Την ίδια ώρα που οι πραγματικές προσδοκίες ανοδικής κοινωνικής κινητικότητας διαψεύδονται, αυτό που προσφέρεται είναι η γενίκευση μιας «μεταδευτεροβάθμιας σούπας», τάση που ενισχύεται και από τη νομιμοποίηση των κολεγίων και την απόδοση επαγγελματικών δικαιωμάτων στους αποφοίτους των παραρτημάτων ξένων πανεπιστημίων.

Παράλληλα, μέσα στις συνθήκες της κρίσης εντείνονται και τάσεις εμπορευματοποίησης, άμεσης και έμμεσης, πλευρών της εκπαιδευτικής λειτουργίας. Πλάι στην ούτως ή άλλως αναπτυγμένη βιομηχανία των ιδιωτικών φροντιστηρίων, κέντρων ξένων γλωσσών, ωδείων, σχολών χορού, που αντανάκλα τα εκπαιδευτικά ελλείμματα του δημόσιου εκπαιδευτικού συστήματος, που θα ενισχυθούν από την «αποκέντρωση» και το Σχέδιο Καλλικράτης, έρχεται τώρα να μπει πολύ πιο ενισχυμένη και

η βιομηχανία της ιδιωτικής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης μέσα από την αναγνώριση των Κολεγίων

107. Το ζήτημα των επαγγελματικών δικαιωμάτων αποτελεί κρίσιμη πλευρά των αναδιαρθρώσεων στο δημόσιο πανεπιστήμιο και αντιστοιχεί σε συνολικότερες τάσεις:

-Την τάση για αύξηση του μέσου αλφαριθμητικού της σύγχρονης εργατικής δύναμης, μέσα από την πρόσβαση σε μορφές μεταδευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, ταυτόχρονα με εξασφάλιση ότι οι αναβαθμισμένες δεξιότητες δεν θα οδηγήσουν και σε αντίστοιχη εργασιακή αναβάθμιση.

-Την τάση να ρευστοποιούνται και να εξατομικεύονται τα εργασιακά δικαιώματα και οι εργασιακές σχέσεις.

-Την τάση να διευρύνεται η έννοια της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, είτε μέσα από την ανάπτυξη μορφών μεταδευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, είτε μέσα από την ανάπτυξη των μορφών ιδιωτικής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

-Την τάση να υποχωρεί ο αναδιανεμητικός ρόλος του κράτους προς όφελος της μεταφοράς του κόστους κρίσιμων υπηρεσιών στις πλάτες της ίδιας της κοινωνίας.

Αυτές οι τάσεις συμπυκνώνονται στις εξής κατευθύνσεις

-Οι τυπικοί τίτλοι σπουδών θα πρέπει να αποσυνδέονται κατά το δυνατό από αναβαθμισμένα επαγγελματικά δικαιώματα. Αντίθετα, τα επαγγελματικά δικαιώματα θα πρέπει να θεωρούνται διακυβεύματα εξαρτώμενα από την προσαρμογή στις απαιτήσεις της καπιταλιστικής παραγωγής. Αυτό περνάει μέσα από ένα διπλό μηχανισμό: αφενός φαινομενική διεύρυνση της απόδοσης δικαιωμάτων, που στην πραγματικότητα αντιστοιχεί σε μια συμπίεση προς τα κάτω, μέσα από μηχανισμούς όπως π.χ. η εξίσωση ΑΕΙ και ΤΕΙ ή εξίσωση δημόσιων και ιδιωτικών ιδρυμάτων. Αφετέρου, παρεμβολή ολόενα και περισσότερων φίλτρων μέχρι την κατοχύρωση του επαγγελματικού δικαιώματος (κάθε είδους εξετάσεις, αξιολογήσεις, μηχανισμοί πιστοποίησης, κ.λπ.), έτσι ώστε η τυπική κατοχή τίτλου σπουδών να μην αντιστοιχεί «αυτόματα» σε δυνατότητα εργασίας σε αντίστοιχη θέση.

-Η έννοια των τίτλων σπουδών, ευρύτερα των τυπικών προσόντων, θα πρέπει να διευρυνθεί. Πλάι στους τυπικούς τίτλους σπουδών αρχίζουν να συνυπολογίζονται και άλλες μορφές είτε «άτυπης» εκπαίδευσης, είτε ακόμη και οι πρακτικές επαγγελματικής μαθητείας. Σε αυτό το πλαίσιο πρέπει να ενσωματωθεί και η ιδιωτική τριτοβάθμια εκπαίδευση, είτε είναι τυπικά κατοχυρωμένη, είτε όχι

-Η ιεραρχία των επαγγελματικών δικαιωμάτων θα πρέπει να μην ταυτίζεται πλήρως με την τυπική ιεραρχία των ακαδημαϊκών τίτλων, αλλά να μπορεί να περιλαμβάνει και το συνυπολογισμό των άτυπων μορφών, της επαγγελματικής προϋπηρεσίας κ.λπ.

-Η «δια βίου μάθηση» γίνεται η πολεμική κραυγή τόσο για την αποσύνδεση των επαγγελματικών δικαιωμάτων από τους τίτλους σπουδών, όσο και για την συνεχή πίεση προς τους εργαζομένους να ανανεώνουν (με δική τους ευθύνη και κόστος...) τον ατομικό φάκελο προσόντων τους.

-Η υποτιθέμενη ανάγκη «κινητικότητας» της εργασίας και επομένως διαμόρφωσης κοινού πλαισίου σε όλη την Ευρώπη, αξιοποιείται ως βασικός μοχλός για να γενικευτούν οι τάσεις. Τα επαγγελματικά δικαιώματα εντάσσονται σε αυτό το πλαίσιο, έτσι ώστε να υπάρχει προτεραιότητα των ευρωπαϊκών ρυθμίσεων απέναντι στις εθνικές πολιτικές.

Σε αυτό το πλαίσιο, η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ ετοιμάζεται να ενσωματώσει και στην ελληνική νομοθεσία το νέο πλαίσιο επαγγελματικών δικαιωμάτων και προσόντων. Αυτό περιλαμβάνει την 1) αναγνώριση της 8βάθμιας κλίμακας των επαγγελματικών προσόντων που προτείνει η ΕΕ, που συνδυάζουν τυπικές γνώσεις αλλά και εμπειρία, περιγραφόμενες δεξιότητες κ.λπ., 2) την εισαγωγή θεσμών που κατοχυρώνουν την έννοια του ατομικού φακέλου προσόντων (π.χ. «ατομικό μητρώο προσόντων»), την 3) αναβάθμιση της διαδικασίας πιστοποίησης όσων φορέων και πρακτικών εντάσσονται σε αυτό το πλαίσιο. Ήδη αυτή η αλλαγή αποτελεί σημαντική ανατροπή, ακριβώς γιατί εντείνει τη λογική της «δια βίου μάθησης» και γιατί αποσυνδέει ουσιαστικά προσόντα από τυπικούς τίτλους.

Θεωρούμε έτσι ιδιαίτερα σημαντική τη διαμόρφωση του Εθνικού Πλαισίου Προσόντων, και του αντίστοιχου Φορέα Πιστοποίησης επαγγελματικών προσόντων. Τι θα σημαίνει αυτή η κίνηση;

-Την αποσύνδεση των επαγγελματικών δικαιωμάτων από το πτυχίο. Δηλαδή, τη διάλυση κάθε έννοιας επαγγελματικής κατοχύρωσης που εξασφαλίζει το πτυχίο, καθώς δε θα θεωρείται πλέον αυτονόητη η είσοδος ενός αποφοίτου στο επάγγελμα μόνο με το πτυχίο.

-Τον πιο τεχνοκρατικό ορισμό των όρων κατανομής της νεολαίας στους χώρους παραγωγής. Και λέμε την πιο τεχνοκρατική, όχι μόνο γιατί ορίζει διαφορετικές βαθμίδες για τα διάφορα επίπεδα εκπαίδευσης (αυτό γινόταν άτυπα, ούτως ή άλλως από παλιότερα), αλλά γιατί προσπαθεί πλέον να βάλει και πιο σκληρά στεγανά και σε σχέση με την κοινωνική κινητικότητα, ακόμα και εντός της παραγωγής.

Με αυτήν την έννοια, το βασικό διαπραγματευτικό εργαλείο ενός εργαζόμενου δεν είναι πλέον το πτυχίο του ή η γνώση μιας «τέχνης», αλλά ο ατομικός φάκελος προσόντων ο οποίος θα συνδιαμορφώνεται δια βίου από τους εργαζομένους βάση των πτυχίων που έχουν συλλέξει, των σεμιναρίων που έχουν παρακολουθήσει, της προϋπηρεσίας που έχουν συλλέξει, της παραγωγικότητάς τους κ.λπ.. Μιλάμε, δηλαδή, για την πλήρη εξατομίκευση των εργαζομένων που δεν θα τους ενώνει πλέον το συλλογικό δικαίωμα απέναντι στον κοινό εργοδότη, αλλά ο προσωπικός ανταγωνισμός τους για να καταλάβουν μια θέση κάτω από τις εντολές του εργοδότη τους.

108. Κρίσιμη πλευρά αυτής της αναδιαρθρωτικής διαδικασίας είναι και η αναζήτηση τρόπου να αναγνωριστούν οι μορφές ιδιωτικής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης κατά παράκαμψη της συνταγματικής απαγόρευσης. Ήδη από την πολιτική της προηγούμενης κυβέρνησης είχε επιλεγεί η κατεύθυνση να αναγνωριστούν ως ιδιωτικά μεταδευτεροβάθμια ιδρύματα, τα κολέγια, τυπικά χωρίς ισότητα με τα ΑΕΙ και τα ΤΕΙ και να βρεθούν τρόποι να τους αποδοθούν επαγγελματικά δικαιώματα. Τη δυνατότητα αυτή την έδωσε η οδηγία 36/2005 της ΕΕ που απαιτεί ουσιαστικά αναγνωρίζει τα «πτυχία» όσων ΚΕΣ ή κολεγίων δίνονται σε συνεργασία με ΑΕΙ του εξωτερικού, κύρια μέσα από τη λογική ότι μετράει η αναγνώριση / πιστοποίηση στη χώρα που τυπικά αποδίδει το πτυχία, ανεξάρτητα από το καθεστώς εκεί όπου γίνεται ο κύριος όγκος των σπουδών. Ειδικά για το

θέμα των ιδιωτικών μορφών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, η κυβέρνηση κινείται σε δύο κατευθύνσεις. Διακηρυκτικά προβάλλει ότι τα κολέγια, όπως αυτά προβλέπονται από τον ισχύοντα νόμο (και ο οποίος θα παραμείνει σε ισχύ) θα εντάσσονται σε ένα επίπεδο κατώτερο των ΤΕΙ και ανώτερο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Στην πράξη, όμως, μέσα από την πλήρη ενσωμάτωση της οδηγίας 36/2005 όσα κολέγια λειτουργούν ως παραρτήματα ξένων ΑΕΙ θα μπορούν να πιστοποιούνται σε πλήρως ισότιμη βαθμίδα με τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, με βάση την αρχή ότι προηγείται η πιστοποίηση στην χώρα όπου εδρεύει το ίδρυμα που χορηγεί τον τίτλο. Και αυτό σημαίνει και τυπική παράκαμψη της συνταγματικής απαγόρευσης για την ιδιωτική τριτοβάθμια εκπαίδευση, αφού πτυχιούχοι ιδιωτικών κολεγίων – παραρτημάτων ξένων ΑΕΙ θα πιστοποιούνται ως κάτοχοι επαγγελματικών προσόντων πλήρως ισότιμων με τα ελληνικά δημόσια ΑΕΙ και ΤΕΙ και να έχουν ανάλογα δικαιώματα. Η κατοχή πιστοποιημένων επαγγελματικών δικαιωμάτων θα συνεπάγεται δυνατότητα διεκδίκησης ανάλογης θέσης στο δημόσιο, την άσκηση του επαγγέλματος κ.λπ. Ακόμη και εάν αυτό δεν ισχύσει για ειδικότητες που παραδοσιακά έχουν οχυρωθεί απέναντι σε τέτοιες «απειλές» (π.χ. γιατροί, δικηγόροι), ο κύριος όγκος των πτυχιούχων βρίσκεται αντιμέτωπος με την απειλή.

Από τα παραπάνω γίνεται σαφές ότι η έκδοση του σχετικού ΠΔ για την πλήρη ενσωμάτωση της οδηγίας 36/2005 όσο και συνολικά η συμμόρφωση με το ευρωπαϊκό πλαίσιο επαγγελματικών προσόντων αποτελούν μεγάλες προκλήσεις που πρέπει να έχουν αγωνιστική απάντηση. Σε αυτή ακριβώς την κατεύθυνση πρέπει να προετοιμάζουμε τους συλλόγους για νέο γύρο οξυμένης αντιπαράθεσης με το υπουργείο. Να γίνει η το ΠΔ, ο Εθνικός Φορέας πιστοποίησης και ο νέος Εθνικός Διάλογος για την Παιδεία κόκκινο πανί για τους συλλόγους. Η απάντηση αυτή πρέπει να στοχεύει πρώτα και κύρια στην αποτροπή του ενδεχομένου να εισαχθεί το νέο σύστημα προσόντων και η οδηγία 36/2005. Αντίθετα, μπορεί να υπονομεύσει τον αγώνα η θέση που προβάλλεται εντός διαφόρων επαγγελματικών επιμελητηρίων – και ιδίως στο ΤΕΕ – ότι η λύση είναι η ταυτόχρονη αποδοχή του θεσμικού πλαισίου με την αυστηροποίηση των κριτηρίων πιστοποίησης και η μετατροπή των επιμελητηρίων σε θεματοφύλακες της ιεραρχίας των επαγγελματικών δικαιωμάτων. Γι' αυτό και πρέπει να επιμένουμε σε μια θέση συνολικής ανατροπής:

- Όχι στη θεσμοθέτηση της εργασιακής περιπλάνησης μέσα από τη «δια βίου μάθηση»
- Όχι στο ευρωπαϊκό πλαίσιο επαγγελματικών προσόντων
- Καμιά ενσωμάτωση της οδηγίας 36/2005
- Κατάργηση του νόμου για τα κολέγια

109. Στο πλαίσιο της προσπάθειας για αυταρχικές τομές μέσα στο Πανεπιστήμιο, κομβικό ρόλο έχει παίξει το ζήτημα του Ασύλου. Το συγκεκριμένο ζήτημα αποτελεί, ένα πρώτης τάξης παράδειγμα για το τι σημαίνει πανεπιστήμιο του νέου νόμου πλαίσιο και αυτό πρέπει να καταστεί σαφές στους Φοιτητικούς Συλλόγους. Γίνεται εμφανές ότι η πειθάρχηση, η εντατικοποίηση, η απαξίωση πτυχίων και οι ανταποδοτικοί όροι λειτουργίας δεν αποτελούν ένα τόσο μακρινό μέλλον για το ελληνικό πανεπιστήμιο. Είναι όμως και κάτι παραπάνω προφανές, ότι το συγκεκριμένο χτύπημα δεν αποσκοπεί απλά και μόνο στην υλοποίηση μιας όψης του νέου θεσμικού πλαισίου, αλλά και στο χτύπημα μιας συμβολικής κατάκτησης του ελληνικού μετεμφυλιακού λαϊκού κινήματος, και η προσπάθεια χτυπήματος κάθε μέσου που μπορεί να συμβάλλει στην ανάπτυξη ριζοσπαστικών κοινωνικών αγώνων, που θα λειτουργήσουν ως τροχοπέδη στο σάρωμα όλων των λαϊκών κατακτήσεων.

Όμως, ο αυταρχισμός αποτελεί ούτως ή άλλως ένα πρόβλημα που το αντιμετωπίζει η νεολαία σε διάφορες παραλλαγές. Αρκεί να αναλογιστούμε την ποινικοποίηση των μαθητικών καταλήψεων εν γένει, με βάση το θεσμικό πλαίσιο που εισήγαγε η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ ήδη από το 1998, την υπέρμετρη αστυνομική παρουσία σε χώρους όπου διασκεδάζει ή κινείται η νεολαία (π.χ. την αστυνομοκρατία στα Εξάρχεια), την απόπειρα ποινικοποίησης νεολαιίστικων πρακτικών όπως οι καταλήψεις στεκιών.

110. Η ίδρυση και λειτουργία των ΤΕΙ (σε αντικατάσταση των ΚΑΤΕΕ) ήρθε να απαντήσει στις ανάγκες που δημιουργούσε το βάθεμα του κοινωνικού καταμερισμού εργασίας και οι παραγωγικές σχέσεις που απέρρεαν από αυτόν. Η δημιουργία μιας νέας κατηγορίας τεχνικών που θα στελεχώνουν μεσαίες και κατώτερες θέσεις με σχετικά εποπτικό ρόλο στην διαδικασία παραγωγής ήταν σημαντικός στόχος για την αύξηση της παραγωγικότητας των εργαζομένων και την αναδιάρθρωση στην παραγωγή. Σήμερα τα ΤΕΙ βρίσκονται στο στόχαστρο της αναδιάρθρωτικής κίνησης καθώς αποτελούν (όπως και τα ΕΠΑΛ-ΕΠΑΣ) τον πειραματικό σωλήνα της εκπαιδευτικής αναδιάρθρωσης στην χώρα μας. Για καιρό λειτουργούσαν και λειτουργούν ως τμήμα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που συνέβαλε κατά κύριο λόγο στην δημιουργία μιας κατηγορίας 2^{ης} ταχύτητας εργαζομένων με αναβαθμισμένες δεξιότητες αλλά και μειωμένες προσδοκίες. Παίζουν κυρίαρχο ρόλο στην νομιμοποίηση της λογικής πτυχίων χωρίς κατοχυρωμένα επαγγελματικά δικαιώματα δηλαδή πτυχία-πιστοποιητικά γνώσεων και δεξιοτήτων. Επιβεβαιώνοντας την λογική της αποσύνδεσης των τίτλων σπουδών από τις ήδη περιορισμένες εργασιακές προοπτικές που έδιναν (λόγω του κατακερματισμένου χαρακτήρα που είχαν, αλλά και της επικάλυψης με τα ΑΕΙ σε μια σειρά από περιπτώσεις). Αποτελούσαν πρόσφορο έδαφος για εισαγωγή τμημάτων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση με ιδιαίτερο εξειδικευμένα γνωστικά αντικείμενα. Στην ίδια λογική αποτελούν και πρότυπο για το πώς τα προγράμματα σπουδών θα αλλάζουν με γνώμονα τις εκάστοτε κατευθύνσεις της αγοράς αδιαφορώντας για την επαγγελματική κατοχύρωση των αποφοίτων. Τέλος βάζουν το πρότυπο μοντέλο εντατικοποιημένου σπουδαστή μέσα από ένα ασφυκτικό πλαίσιο σπουδών: με πολλά μαθήματα, υποχρεωτικές παρακολουθήσεις, εσωτερικοί κανονισμοί που τώρα εντείνεται ακόμα περισσότερο.

Το Νομοσχέδιο ΤΕΙ (ψηφίστηκε αρχές φθινοπώρου 2009) συμπυκνώνει την αναδιάρθρωτική κίνηση, ξεκαθαρίζοντας το ρόλο των ΤΕΙ στο νέο χάρτη της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Συγκεκριμένα: 1) Προβλέπεται ευελιξία στην δημιουργία, συγχώνευση ή κατάργηση Τμημάτων λαμβάνοντας υπόψη την οικονομική βιωσιμότητα του εκάστοτε Τμήματος και την απορρόφηση απόφοιτων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Αυτό μάλιστα γίνεται με Υπουργική απόφαση σε συνεργασία με την Συνέλευση του ΤΕΙ, η διοίκηση της οποίας τυγχάνει νομιμοποίησης λόγω Προεδρικών εκλογών. Τα επαγγελματικά δικαιώματα των νέων Τμημάτων προσδιορίζονται με Προεδρικά διατάγματα, κάτι που καταλήγει να αποτελεί μια διαδικασία εναρμόνισης της εκπαίδευσης στις ανάγκες της αγοράς, όπως αυτές παρουσιάζονται ανά συγκυρία. 2) Σε αυτά τα πλαίσια ο σπουδαστής

μπαίνει σε έναν ατελείωτο κυνήγι προσόντων. Οι σπουδές στο TEI δεν αποτελούν μια προκαθορισμένη διαδικασία. Υπάρχει πλέον η προοπτική παρακολούθησης μαθημάτων και εργαστηρίων από κοινού με ΑΕΙ σε μια κατεύθυνση ειδίκευσης του σπουδαστή αλλά όχι εξίσωσης του με το πτυχίο ενός Τμήματος ΑΕΙ. Απόφοιτοι πολλών ταχυτήτων με φάκελο προσόντων και όχι πτυχίο εργασιακών δικαιωμάτων. Ρευστοποιείται το γνωστικό αντικείμενο χωρίς να δίνεται επαγγελματική προοπτική.

3) Ορίζεται νέο καθεστώς χρηματοδότησης, καθώς θεσμοθετείται η ανάληψη ερευνητικών προγραμμάτων για ιδιώτες ως κυρίαρχο κομμάτι των εσόδων κάθε Τμήματος. Επιπλέον, θεωρείται δεδομένη η συνεργασία με ερευνητικά κέντρα, ανεξάρτητα από το πλαίσιο της λειτουργίας τους, για την επίτευξη των στόχων. Σημαντικό στοιχείο αποτελεί η προϋπόθεση της πλήρους εναρμόνισης ενός Τμήματος με τον 4ετή αναπτυξιακό προγραμματισμό και την διαδικασία της Αξιολόγησης. Όπου παρεμποδίζεται η αναδιρθρωτική διαδικασία, υποβαθμίζεται (σε επίπεδο έμφυχου δυναμικού και οικονομικής στήριξης) το διδακτικό έργο, οδηγώντας βραχυπρόθεσμα σε συνολική υποβάθμιση του Τμήματος. Επιπρόσθετα, η συντήρηση και η δημιουργία νέων υποδομών αποτελούν τομείς στους οποίους προκρίνεται η ανάθεση σε ιδιώτες, ανοίγοντας νέα πεδία κερδοφορίας για το κεφάλαιο 4.) Αυταρχικοποιείται το πλαίσιο λειτουργίας του TEI, καθώς ενισχύεται η εξουσία των Συμβουλίων TEI και των προϊστάμενων των Παραρτημάτων TEI. Σε περιόδους μάλιστα όπου παρακωλύεται η Συνέλευση TEI, μπορούν να πάρουν αποφάσεις χωρίς να χρειαστεί στο μέλλον να λογοδοτήσουν πουθενά. Το εξάμηνο ορίζεται αυστηρά στις 13 βδομάδες, θεσμοθετώντας την δυνατότητα ρεβανσισμού σε περιόδους έξαρσης του σπουδαστικού κινήματος. Η πραξικοπηματική προσπάθεια για ενσωμάτωση της οδηγίας 36/05 και την νομιμοποίηση των ιδιωτικών κολεγίων σε συνδυασμό με το ενιαίο πλαίσιο προσόντων δημιουργούν ένα ασφυκτικό πλαίσιο λειτουργίας για τα TEI. Τα TEI είναι ίσως εκείνο το κομμάτι της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που πλήττεται περισσότερο από το σχέδιο αυτό. Η πίεση για εναρμόνιση των προγραμμάτων σπουδών των TEI με αυτά των ΚΕΣ κάνοντας τα πιο εξειδικευμένα και «ανταγωνιστικά» είναι εντονότερη καθώς οι απόφοιτοι των δύο ιδρυμάτων τελικά διεκδικούν τις ίδιες θέσεις στην παραγωγή (βλ. λογιστές, βοηθοί ιατρικών εργαστηρίων, υπομηχανικοί, διακοσμητές κλπ). Έτσι η αναγνώριση των ΚΕΣ (και μάλιστα στην λογική του ενιαίου πλαισίου προσόντων) ωθεί είτε σε μια αμεσότερη εφαρμογή αναδιρθρωτικών τομών στα TEI είτε κλείσιμο πολλών από αυτά λόγω υποβάθμισης. Σήμερα πρέπει να αναγνωρίσουμε επίσης ότι στα TEI τόσο το εντατικό πλαίσιο σπουδών όσο και η έλλειψη σωστής παρέμβασης μίας μάχιμης αριστεράς έχει οδηγήσει σε μία έντονη υποχώρηση του σπουδαστικού κινήματος. Είναι φανερό η επικράτηση της κυρίαρχης λογικής της εξατομίκευσης αλλά και της διάλυσης της συλλογικής συνείδησης των σπουδαστών. Πυρήνας αυτού του φαινομένου αποτελεί η ανυπαρξία συγκεκριμένης επαγγελματικής προοπτικής στην πλειοψηφία των Τμημάτων του TEI, κάτι που θα μπορούσε να αναδείξει την αναγκαιότητα για συλλογική δράση. Δεν επιβεβαιώνεται δηλαδή μια αντίληψη που θεωρεί ότι ««όσο περισσότερο πιέζεται κάποιος τόσο περισσότερο αντιδρά»». Πάνω σε αυτή την αντίθεση που επικρατεί ανάμεσα στο σπουδαστικό κίνημα και το φοιτητικό κίνημα πρέπει να επεξεργαστούμε την δική μας παρέμβαση.

111. Μια μάχιμη αντίληψη για την παρέμβαση στα TEI δεν μπορεί να είναι γραμμική μεταφορά του μοντέλου των ΑΕΙ. Στην πραγματικότητα δεν μπορεί να φτιαχτεί ένα ενιαίο κίνημα σε ΑΕΙ-TEI, αλλά δυο παράλληλα κινήματα με ιδιαίτερα αιτήματα και ιδιαίτερο στυλ παρέμβασης που θα ενισχυθεί στη βάση μιας συγκεκριμένης συμμαχίας απέναντι στην πολιτική του υπουργείου και της ΕΕ στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Για παράδειγμα μια γραμμή υπεράσπισης εργασιακών δικαιωμάτων παραγνωρίζει απλά ότι στα περισσότερα τμήματα TEI δεν υπάρχουν καν εργασιακά δικαιώματα. Ή ότι μια γραμμή υπεράσπισης ακαδημαϊκών ελευθεριών παραγνωρίζει το αυταρχικό πλαίσιο λειτουργίας τους. Η παρέμβαση στα TEI δεν θα πρέπει να διακατέχεται από μια οραματολογία και ηθικολογία που έχει ως συνέπεια να επιλέγεται και να προκρίνεται ένας εύκολος αντισυντεχνιασμός. Ένας τέτοιος αντισυντεχνιασμός ο οποίος αρνείται να θέσει άμεσα συνδικαλιστικά αιτήματα οδηγεί την παρέμβαση σε μια απλή οραματολογία προβάλλοντας μόνο στρατηγικά αιτήματα (όπως ενιαία πανεπιστημιακή εκπαίδευση). Μία τέτοια αντίληψη της παρέμβασης υποδηλώνει εσωτερίκευση μιας αδυναμίας για μάχιμη παρέμβαση και την υποκατάστασή της από την γενικόλογη οραματική απεύθυνση αποτυπώνοντας μια κουλτούρα μειοψηφικής απεύθυνσης που δεν συγκρούεται με την πραγματικότητα της πρόκλησης που είναι ένα πλειοψηφικό κίνημα μεγάλης κλίμακας. Και βέβαια μια τέτοια αδυναμία αποτελεσματικής απεύθυνσης στη φοιτητική πλειοψηφία που πλήττεται μπορεί να αποτελέσει το έδαφος και για ηττοπαθείς λογικές αλλά και απόψεις συντηρητικοποιημένων φοιτητών, παράκαμψης των συλλόγων, επιτροπών αγώνα έξω από συνελεύσεις. Μια μάχιμη πολιτική σήμερα πρέπει να απεμπλέκεται από μια τέτοια λογική βάζοντας από την μία με επιθετικό τρόπο το ζήτημα της «πανεπιστημιοποίησης» χωρίς όμως κάτι τέτοιο να γίνεται με ένα φετιχιστικό τρόπο που θα υποκαθιστά την παρέμβασή μας με το στρατηγικό αίτημα της «ενιαίας πανεπιστημιακής εκπαίδευσης». Αλλά θα τροφοδοτεί ένα μάχιμο πρόγραμμα πάλης που θα εναντιώνεται με καθαρό τρόπο απέναντι στην παραγωγικοποίηση του πανεπιστημίου όπως περιγράφεται παραπάνω και που θα συνδέει άμεσα υλοποιήσιμα αιτήματα και ενδιάμεσες διεκδίκησης των φοιτητών με τη στρατηγική επιδίωξη για ένα πανεπιστημιακό τμήμα ανά γνωστικό αντικείμενο:

-Ουσιαστική κατοχύρωση εργασιακών και επαγγελματικών δικαιωμάτων στα τωρινά πτυχία που να επιτρέπουν τη συλλογική διεκδίκηση αξιοπρεπών όρων εργασίας για τους αποφοίτους των TEI. Να πάψουν τα πτυχία των TEI να είναι απλός προθάλαμος για λήψη μεταπτυχιακών τίτλων ή επάλληλους κύκλους επανακατάρτισης και οι απόφοιτοι ένα φτηνό, κατακερματισμένο εργασιακό δυναμικό μιας χρήσης.

-Σταδιακές αλλαγές στα προγράμματα σπουδών κι ενοποίηση τμημάτων. Με ξεκάθαρη κατεύθυνση την κατάργηση εξειδικευμένων μαθημάτων, ενοποίηση τους στην κατεύθυνση δημιουργίας πιο ευρέων γνωστικών αντικειμένων που θα πλησιάζουν στα προγράμματα σπουδών των αντίστοιχων ΑΕΙ, με όριο τη συνένωση σε ενιαίο τμήμα.

-Στην ίδια κατεύθυνση αμφισβήτησης της κυρίαρχης λογικής για αυστηρή κατηγοριοποίηση των αποφοίτων της τριτοβάθμιας με σκληρές μορφές αξιολόγησης στην διαδικασία της κοινωνικής κινητικότητας (εξεταστικούς φραγμούς, λήψη μεταπτυχιακών τίτλων ή επάλληλους κύκλους επανακατάρτισης κτλ) την ψηλάφηση και αναμέτρηση με ερωτήματα όπως ελεύθερη πρόσβαση των αποφοίτων TEI στα ΑΕΙ αντίστοιχου γνωστικού αντικειμένου.

-Κατάργηση όλων των νόμων (νόμου 1404/83 και νέο νόμο πλαίσιο) που κατοχυρώνουν όλο το σημερινό αυταρχικό πλαίσιο λειτουργίας των TEI, δηλ. τα προαπαιτούμενα, τις αλυσίδες μαθημάτων, τις υποχρεωτικές παρακολουθήσεις, και τις πολ-

λαπλές εξετάσεις εντός του εξαμήνου. Να κατοχυρωθούν οι ακαδημαϊκές ελευθερίες και οι όροι λειτουργίας που ισχύουν στο πανεπιστήμιο και τα ΑΕΙ. Ουσιαστική κατοχύρωση του πανεπιστημιακού ασύλου σε όλα τα ΤΕΙ

-Όσον αφορά την πρακτική άσκηση μια εμμονή στο κατά τα άλλα σωστό αίτημα για κατάργηση δεν σημαίνει ότι δεν πρέπει το σπουδαστικό κίνημα να παρέμβει στους όρους με τους οποίους αυτή διεξάγεται. Δεν πρέπει να αφήσουμε τους σπουδαστές να γίνονται έρμαια της λύσσας των εργοδοτών για «μαύρη» εργασία. Χρειάζεται ιδεολογική σύγκρουση με τη λογική της πρακτικής άσκησης, η οποία θεσμοθετεί τη μαθητεία με τους δυσμενέστερους όρους.

112. Μιλώντας για την παρέμβαση στους χώρους της νεολαίας καταρχάς να κάνουμε μια αποτίμηση των τάσεων και αντιφάσεων που αναπτύσσονται στους διαφορετικούς χώρους.

Καταρχάς στο χώρο του σχολείου, είναι σαφές ότι παρότι συσσωρεύονται εκρηκτικά υλικά, εντούτοις υπάρχει μια κρίση του μαθητικού κινήματος. Αυτό φαίνεται και από την υποχώρηση εδώ και χρόνια της έννοιας της συνέλευσης ως του τρόπου με τον οποίο αποφασίζονται οι μαθητικές κινητοποιήσεις προς όφελος της λογικής ή όποια «πρωτοπορία» κάθε σχολείου απλώς λουκετώνει και ξεκινά η κατάληψη. Αντίστοιχα, οι εκλογές για τις μαθητικές κοινότητες σε λίγες περιπτώσεις λειτουργούν ως πεδία όπου αποκρυσταλλώνονται πολιτικές διεργασίες και ζυμώσεις.

Σε αυτή την κρίση έχουν και ευθύνη όσες δυνάμεις υποτίθεται ότι αναφέρονται στο μαθητικό κίνημα. Η ΚΝΕ, σε κρίσιμες στιγμές, όπως η έκρηξη του Δεκέμβρη του 2008, επέδειξε σημαντικό και επικίνδυνο συντηρητισμό. Η συγκεκριμένη στάση υπήρξε αναμενόμενη όταν αντιμετωπίζει το μαθητικό κίνημα ως δεξαμενή για να αλιεύει κομματικά μέλη, περιφρονεί την αυτοτέλεια του μαζικού κινήματος και στήνει διαρκώς κομματικά «συντονιστικά» στο όνομα των μαθητών που στην πραγματικότητα δεν αντιστοιχούν σε καμιά μαζική διαδικασία ή διεργασία μέσα στους μαθητές, δεν τροποποιούν το συσχετισμό δύναμης και δεν οδηγούν στο ξεδίπλωμα νικηφόρων αγώνων. Μέσα από όλη αυτή την αντίληψη των «διαρκών» συντονιστικών που αποτελούν μόνο από ΚΝίτες συνέβαλε στην αποδιάρθρωση αγωνιστικών συλλογικών πρακτικών, και στην αναπαραγωγή προτύπων αγώνα βαθιά κηδεμονευόμενου και ενσωματώσιμου ακόμα και από όψεις της κυβερνητικής προπαγάνδας. Την ίδια στιγμή δεν αμφισβητεί σε καμιά περίπτωση τον ιδεολογικό ρόλο των εξετάσεων και υπερασπίζεται την λογική της αξιοκρατίας στην πρόσβαση στην ανώτατη εκπαίδευση. Όσο για το χώρο της αναρχίας, παρότι έχει μια σχετική επιρροή, αδυνατεί να συγκροτήσει πολιτικό νεολαιίστικο κίνημα, περιοριζόμενος απλώς στο να υποθάλπει απλώς τις αυθόρμητες αντιδράσεις στον εγκλεισμό. Σε όλα αυτά τα προβλήματα συντελεί και η ένταση στοιχείων κοινωνικής και πολιτικής απομόρφωσης, που ενισχύονται και από την κρίση του σχολείου. Ιδιαίτερα προβληματική είναι η κατάσταση σε ό,τι αφορά το «δεύτερο» δίκτυο, της τεχνικής εκπαίδευσης, παρά τις προσπάθειες της ΚΝΕ να έχει μια παρουσία, όπου παρατηρείται και υποχώρηση συλλογικών διαδικασιών και συχνή υποκατάσταση της διεκδίκησης από τον απλό τσαμπουκά ή ακόμη και υιοθέτηση παραβατικών πρακτικών. Περισσότερο παρά ποτέ απαιτείται η ανασυγκρότηση του μαθητικού κινήματος, η επανοικοδόμηση μαζικών πολιτικών και διεκδικητικών πρακτικών, η αντιστροφή των τάσεων απομόρφωσης. Και αυτό είναι κάτι που μόνο η αντικαπιταλιστική αριστερά μπορεί να κάνει.

113. Στο χώρο της φοιτητικής και σπουδαστικής νεολαίας, η όλη συγκυρία της κρίσης και της επιτάχυνσης των αναδιαρθρωτικών διαδικασιών οξύνει τις αντιφάσεις για τις καθεστωτικές παρατάξεις, τη ΔΑΠ και την ΠΑΣΠ, καθώς μειώνεται η ικανότητα της κυρίαρχης πολιτικής να μπορεί να αποσπά ευρύτερες συναινέσεις. Ειδική σημασία έχει εδώ και ο τρόπος που γκρεμίζεται η όποια εικόνα «αριστερής» πρακτικής είχε προσπαθήσει να οικοδομήσει η ΠΑΣΠ καθώς ολοένα και περισσότερο συμπεριφέρεται ως κυβερνητικά παράταξη. Τόσο η ΔΑΠ όσο και η ΠΑΣΠ επίσης εμπλέκονται σε μεγάλες συναλλαγές με τον πανεπιστημιακό μηχανισμό, αλλά και συναγωνίζονται στην επιχειρήση αποπολιτικοποίησης του φοιτητικού συνδικαλισμού (εκδρομές, πάρτυ κ.λπ.). Όσο για τις παρατάξεις της Αριστεράς, στην περίπτωση της ΚΝΕ έχουμε να κάνουμε με την επιμονή σε μια καταστροφική κατεύθυνση διάσπασης του φοιτητικού κινήματος μέσα από το ΜΑΣ και την επιλογή οικοδόμησης «φοιτητικού ΠΑΜΕ», ύστερα και από αποκήρυξη των όποιων ενωτικών ανοιγμάτων έγιναν στην περίοδο του κινήματος 2006-2007. Η ίδρυση του ΜΑΣ αποτελεί τομή στην σεχταριστική και διασπαστική πρακτική της ΚΝΕ στους χώρους νεολαίας και παραπέμπει σε μια λογική διάσπασης ουσιαστικά των πρακτικών των φοιτητικών συλλόγων, καθώς το ΜΑΣ καλεί σε κινητοποιήσεις είτε υπάρχει η απόφαση του συλλόγου είτε όχι! Όσο για την ΑΡΕΝ, αυτή μπορεί να επιλέγει, προσπαθώντας να κατοχυρώσει ένα χώρο απέναντι και στα ΕΑΑΚ μια περισσότερο αριστερή φρασεολογία ή να στηρίζει αγωνιστικές προτάσεις, όμως ο πυρήνας της πρότασής της παραμένει η λογική ενός καλύτερου και περισσότερο δημοκρατικού πανεπιστημίου.

Όμως, θα ήταν λάθος να μείνουμε στο επίπεδο των στάσεων των παρατάξεων. Η μεγάλη τομή των τελευταίων ετών ήταν η εντυπωσιακή και εκρηκτική συμμετοχή σε ένα μεγάλο κύκλο κινητοποιήσεων από το Μάη- Ιούνιο 2006 έως το Δεκέμβρη του 2008. Το βασικό δεν ήταν μόνο η κλίμακα των κινητοποιήσεων, αλλά και το γεγονός ότι για πρώτη φορά συνδυάστηκαν με τόσο μεγάλες πολιτικές μετατοπίσεις. Μπορούμε πια, να μιλάμε ξανά για ένα μαζικό φαινόμενο πολιτικοποιημένης νεολαίας και μάλιστα με ριζοσπαστικά χαρακτηριστικά. Αυτό είναι μια από τις πιο σημαντικές εξελίξεις των τελευταίων ετών και οι επιπτώσεις του αφορούν το συνολικό συσχετισμό δύναμης μέσα στον ελληνικό κοινωνικό σχηματισμό. Το βάθεμα και η επέκταση αυτής της ριζοσπαστικοποίησης οφείλουν να αποτελέσουν σήμερα βασική πρόκληση για τη ριζοσπαστική αριστερά.

114. Εμείς εκτιμούμε ότι σήμερα κομμάτια μαθητών, σπουδάζουσας νεολαίας και νέων εργαζομένων αποτελούν οργανικά κομμάτια μιας ριζοσπαστικής αριστερής συμμαχίας εντός της νεολαίας. Με ενιαίο πολιτικό πρόταγμα «Δεν θα γίνουμε εμείς η γενιά που θα ζήσει χειρότερα από τη προηγούμενη» πρέπει να γίνει κάλεσμα μέσω μαζικών φορέων τόσο για συγκρότηση κινήματος νεολαίας, όσο και για επανεμφάνιση του πανεκπαιδευτικού κινήματος στο δρόμο διεκδικώντας το ρόλο που του αντιστοιχεί βάσει των εξελίξεων.

Η ένταση της ανεργίας των νέων, η ολοένα και μεγαλύτερη υποβάθμιση των επαγγελματικών σπουδών, η επιδείνωση των

συνθηκών σπουδών και ζωής για τη σπουδάζουσα νεολαία καθώς η κρίση εξανεμίζει το διαθέσιμο οικογενειακό εισόδημα, όλα αυτά σημαίνουν ότι η νεολαία μπορεί και πρέπει να έχει πρωτοπόρο ρόλο στο ξεδίπλωμα μαζικών κινημάτων, να είναι τμήμα του παλλαϊκού ξεσηκωμού ενάντια στο Πρόγραμμα Σταθερότητας και την κυβερνητική πολιτική.

Αυτό δεν αποτελεί άλλωστε μόνο ελληνική τάση, αλλά πανευρωπαϊκή. Τα τελευταία χρόνια αρκετοί Ευρωπαϊκοί κοινωνικοί σχηματισμοί συγκλονίστηκαν από μεγάλα νεολαιίστικα κινήματα. Αυτό σχετίζεται με την ιδιαίτερη σημασία που αποκτούν μέσα στη συνολική διαδικασία της καπιταλιστικής αναδιάρθρωσης οι αναδιρθρώσεις στους μηχανισμούς αναπαραγωγής της εργατικής δύναμης. Οι προσπάθειες εμπορευματοποίησης και ιδιωτικοποίησης πλευρών της εκπαιδευτικής λειτουργίας, η ρευστοποίηση τίτλων σπουδών και επαγγελματικών δικαιωμάτων, η επιδείνωση των όρων ένταξης στην αγορά εργασίας για τους νέους εργαζόμενους, σε συνδυασμό με την αυξανόμενη ανασφάλεια και ανεργία των νέων και την χειροτέρευση των συνθηκών ζωής και σπουδών, δημιουργούν ένα εκρηκτικό κοινωνικό υπόβαθρο που τροφοδοτεί μεγάλα κινήματα της νεολαίας. Αυτά τα κινήματα όχι μόνο δημιουργούν προσκόμματα στην εμπέδωση των αναδιρθρωτικών διαδικασιών, αλλά και ενισχύουν ιδεολογικά ρήγματα, τροφοδοτώντας ριζοσπαστικές πολιτικές πρακτικές και αναγνωρίσεις και εμπνέοντας όχι μόνο τους νέους αλλά και ευρύτερα στρώματα εργαζομένων. Οι μεγάλοι αγώνες της Γαλλικής νεολαίας ενάντια στο «Συμβόλαιο Πρώτης Απασχόλησης», το μεγάλο κίνημα της Ελληνικής νεολαίας ενάντια στον αντιδραστικό νόμο-πλαίσιο και την αναθεώρηση του Συντάγματος, οι μεγάλοι αγώνες της Ισπανικής νεολαίας, οι μεγάλες κινητοποιήσεις στην Αυστρία και τη Γερμανία ενάντια στην υποβάθμιση των συνθηκών σπουδών και την εφαρμογή της «διαδικασίας της Μπολόνια», το «ανώμαλο κύμα» και οι μαζικές καταλήψεις στα Ιταλικά πανεπιστήμια, οι κινητοποιήσεις στην Κροατία που αποτέλεσαν το πρώτο μαζικό κίνημα στη «μετασοσιαλιστική» ιστορία της συγκεκριμένης χώρας, όλα αυτά σηματοδοτούν τη σημασία που έχουν οι νεολαιίστικες κινητοποιήσεις σήμερα στην Ευρώπη. Ταυτόχρονα, οι κινητοποιήσεις δείχνουν και τη σημασία που έχει η ύπαρξη αγωνιστικών παραδόσεων και μορφών φοιτητικού συνδικαλισμού. Οι κινητοποιήσεις έχουν μεγαλύτερη διάρκεια, βάθος και δυναμισμό εκεί ακριβώς όπου η μετάλλαξη του νεολαιίστικου συνδικαλισμού δεν έχει ολοκληρωθεί και δεν έχουμε περάσει πλήρως σε μια εκδοχή «επαγγελματιών εκπροσώπων», εκεί είναι πιο εύκολο να ενισχυθούν αμεσοδημοκρατικές μορφές οργάνωσης του κινήματος.

115. Μια τέτοια τάση ανασυγκρότησης ενός μάχιμου κινήματος νεολαίας περνάει μέσα από τομέας σε όλους τους χώρους όπου δρα και συγκροτείται η νεολαία:

-Στο μαθητικό κίνημα περνάει μέσα από την ανασυγκρότηση συλλογικών διαδικασιών, την επανακατοχύρωση της συνέλευσης, τη λογική της κινητοποίησης (αποχή, κατάληψη κ.λπ.) που αποτελεί συλλογική απόφαση με συγκεκριμένα αιτήματα και διεκδικήσεις. Χρειαζόμαστε μαθητικές κινητοποιήσεις που να μην αποτελούν απλώς «εποχιακά φαινόμενα» αλλά αγώνες με διάρκεια και συγκεκριμένες διεκδικήσεις και στόχους. Κομβική πλευρά θα είναι να μπορέσει η ριζοσπαστική αριστερά να διαμορφώσει εκείνα τα μαζικά αριστερά σχήματα που θα μπορούν να λειτουργούν ως εν δυνάμει ραχοκοκαλιά του κινήματος και αντίπαλο δέος και απέναντι στην αποπολιτικοποίηση και την παθητικότητα και απέναντι στα αδιέξοδα της γραμμής και της ΚΝΕ και της αναρχίας. Κομβική πλευρά μιας παρέμβασης στο μαθητικό κίνημα θα πρέπει να είναι η ενότητα του μαθητικού χώρου απέναντι σε κατακερματισμούς που αναπαράγονται και επιτείνονται (π.χ. έλληνες και μετανάστες, καλοί μαθητές και «παραβατικοί» κ.λπ.). Η υλική βάση υπάρχει: η κοινή πραγματικότητα της κοινωνικής και εργασιακής υποβάθμισης.

-Στο ίδιο πλαίσιο πρέπει να δούμε και την ανάπτυξη και ένταση συλλογικών πρακτικών και διεκδικήσεων και σε όλο το κομμάτι των νέων που ανήκουν σε τμήματα της μεταδευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και κατάρτισης, έτσι ώστε να μην παραδίδονται ούτε στην απογοήτευση και αισθήματα μειονεξίας, ούτε και αυταπάτες περί των ωφελημάτων της αναδιάρθρωσης.

-Στο χώρο της φοιτητικής και σπουδαστικής νεολαίας το κομβικό σήμερα είναι να ξαναβγεί μπροστά το κίνημα. Αυτό για εμάς δεν περνάει μόνο μέσα από τη συμμετοχή μιας πρωτοπορίας του ΦΚ στις πανεργατικές κινητοποιήσεις. Ο παλλαϊκός ξεσηκωμός ενάντια στο Πρόγραμμα Σταθερότητας, ως συμπύκνωση συνολικών αναδιρθρώσεων απαιτεί και ειδικές νεολαιίστικες αιχμές. Το ζήτημα της νομιμοποίησης των ιδιωτικών κολλεγίων και των εργασιακών τους δικαιωμάτων, το ζήτημα των επαγγελματικών δικαιωμάτων και προσόντων, το ζήτημα των επιπτώσεων της κρίσης σε ζητήματα διδασκτρών, συγγραμμάτων, σίτισης και στέγασης, μπορούν να αποτελέσουν τις αιχμές μεγάλων σπουδαστικών και φοιτητικών κινητοποιήσεων.

116. Αυτό για εμάς περνάει και μέσα από μια στρατηγική για την ανασυγκρότηση του φοιτητικού κινήματος σε αγωνιστική κατεύθυνση. Στόχος είναι η μαζικοποίηση των πρακτικών των συλλόγων, η εμπλοκή όσο των δυνατών περισσότερο φοιτητών σε αυτές τις διαδικασίες, η αντιστροφή με αυτό τον τρόπο των στοιχείων πολιτικής απομόρφωσης. Αυτό σημαίνει επίσης και την προσπάθεια να παίρνουν πιο βαθιά χαρακτηριστικά αυτές οι κινηματικές πρακτικές, να παίρνουν χαρακτήρα πολιτικό και συνδικαλιστικό και να μην μένουν σε ένα επίπεδο γενικής «πολιτισμικής» αντίδρασης. Η ψηλάφηση μιας πολιτικής στρατηγικής για το φοιτητικό συνδικαλισμό στοχεύει, αφενός στην πολιτική ενοποίηση-σύγκλιση του χώρου τις αντικαπιταλιστικής αριστεράς και αφετέρου στην ανασύνθεση νέων και ιστορικά πρωτότυπων συνδικαλιστικών και κοινωνικών πρακτικών στο εσωτερικό της αριστεράς μας. Σε αυτή τη βάση, μια όψη της αστικής στρατηγικής εντός του πανεπιστημίου παραμένει η προσπάθεια αποσυγκρότησης του Φοιτητικού Συνδικαλισμού. Αυτό είναι εμφανές βασιζόμενο στην ιστορική εμπειρία που σηματοδοτεί την διακοπή της λειτουργίας της ΕΦΕΕ την περίοδο της σταθεροποίησης της ηγεμονίας των παρατάξεων του αστισμού (ΔΑΠ και ΠΑΣΠ), αλλά και από την ίδια μας την κινηματική εμπειρία (βλ. υπονόμηση Γενικών Συνελεύσεων από τις ΔΑΠ και ΠΑΣΠ κλπ.). Σε αυτήν την κατεύθυνση συνδράμει και η ανυποληψία για το φοιτητικό συνδικαλισμό της επίσημης αριστεράς. Ούτως ή άλλως, και για όσους θα σπεύσουν να πουν ότι η ΠΚΣ και η ΑΡΕΝ είναι υπέρ της ανασυγκρότησης της ΕΦΕΕ, να θυμίσουμε ότι για την μεν ΠΚΣ στα πλαίσια της στρατηγικής της αυτόκεντρης ανάπτυξης, δεν έχει σημασία ποια δομή θα έχει το φοιτητικό κίνημα αλλά να υπάρχει μια δομή που να εκφράζει αυτοτελώς τον κομματικό λόγο του ΚΚΕ και της ΚΝΕ (βλ. μόνιμο συντονιστικό συνελεύσεων και επιτροπών αγώνα). Για τη δε ΑΡΕΝ η ύπαρξη ενός οργάνου που θα αποτυπώνει τη μειοψηφική της δράση μέσα στα πανεπιστήμια και την πλήρη ηγεμόνευσή της από τις δυνάμεις των ΕΑΑΚ σίγουρα

δεν αποτελεί πρώτη προτεραιότητα στη συγκυρία, ανεξάρτητα από την ονομαστική της τοποθέτηση υπέρ της ΕΦΕΕ. Ίσα ίσα η επιλογή των ΠΚΣ και ΑΡΕΝ να ανοίξουν το ζήτημα της ΕΦΕΕ, πιο πολύ φαίνεται να γίνεται με κριτήριο την όξυνση των αντιφάσεων των ΕΑΑΚ. Παράλληλα η κίνηση του κράτους επιδιώκει πλέον και με θεσμικό τρόπο να περιγράψει αναβαθμισμένες κοινωνικές συμμαχίες με κομμάτια της νεολαίας. Αυτό γίνεται καθώς μέσω της κατηγοριοποίησης σχολών και ιδρυμάτων προωθείται και η διάλυση του συγκροτητικού ιστού της νεολαίας και κατοχυρώνεται πλέον ο χαρακτήρας της «μεταδευτεροβάθμιας σούπας» ενάντια στην ενιαία έκφραση του κινήματος. Αναγκαίο είναι λοιπόν απέναντι σε λογικές συντεχνιασμού να υπάρξει ενιαία πολιτική τοποθέτηση από τη πλευρά των φοιτητών και των σπουδαστών ενάντια στις αναδιαιρέσεις. Μια ριζοσπαστική αριστερή τοποθέτηση εντός του πανεπιστημίου και την ανάγκη να δοθούν συγκεκριμένες απαντήσεις σε σχέση με την οργάνωση του φοιτητικού κινήματος. Οι απαντήσεις αυτές πρέπει να υπερβαίνουν τον αντικειμενικό του πολυκατακερματισμού σε επί μέρους Φοιτητικούς Συλλόγους, και να αποτυπώνουν μια συμφωνία γύρω από ένα σχέδιο ενιαίας πανελλαδικής πολιτικής έκφρασης του φοιτητικού κινήματος, να απαντάνε σε προσπάθειες θεσμικής αποσυγκρότησης του φοιτητικού συνδικαλισμού αλλά και να υπερασπίζονται την ενιαιότητα των φοιτητικών συμφερόντων. Γύρω από αυτό τον προβληματισμό έχουν διατυπωθεί διάφορες προτάσεις, με τη διαχωριστική γραμμή να τοποθετείται επί της ουσίας γύρω από το δίλημμα μόνιμο συντονιστικό γενικών συνελεύσεων ή ΕΦΕΕ. Η απάντηση του μόνιμου συντονιστικού γενικών συνελεύσεων δεν αποτελεί πραγματική απάντηση στο ερώτημα που μας απασχολεί για δύο λόγους: 1ον γιατί δεν εγγυάται την ύπαρξη τοποθέτησης του φοιτητικού κινήματος σε περιόδους που δεν υπάρχουν γενικές συνελεύσεις και 2ον γιατί στην καλύτερη των περιπτώσεων δε μπορεί παρά να εκπροσωπεί μία σειρά συλλόγων όπου ηγεμονεύουν οι δυνάμεις της αριστεράς (αν και είναι αμφίβολο αν η ΠΚΣ θα ξαναδεχόταν να είναι σε κοινό συντονιστικό με άλλες δυνάμεις μετά τις επιλογές που έχει πάρει το τελευταίο διάστημα). Με αυτήν την έννοια η συγκεκριμένη δομή δεν εκπροσωπεί όλο τον πλούτο και τις αντιφάσεις του φοιτητικού κινήματος, παρά μόνο την αριστερή πρωτοπορία του φοιτητικού κινήματος, δεν εκπροσωπεί προφανώς τους συλλόγους που δεν κάνουν συνελεύσεις ή αυτούς που χάνονται από άλλες δυνάμεις και ως εκ τούτου δεν αποτελεί ένα σχέδιο δημοκρατικής ενιαίας πανελλαδικής συγκρότησης του φοιτητικού κινήματος. Σε αυτό το τοπίο εμείς υποστηρίζουμε ως απάντηση την ανασυγκρότηση της ΕΦΕΕ. Της δομής που και ιστορικά έχει αποδειχθεί ως ο πλέον επιτυχημένος τρόπος πανελλαδικής δευτεροβάθμιας οργάνωσης του φοιτητικού κινήματος. Προφανώς, η τοποθέτηση μας υπέρ της ΕΦΕΕ δεν αποτελεί μια φυσιογνωμική και μόνο τοποθέτηση διαφοροποίησης σε σχέση με άλλα σχέδια. Θεωρούμε ότι μια τοποθέτηση υπέρ της ΕΦΕΕ πρέπει να συνοδεύεται από κριτήρια σε σχέση με τη λειτουργία της. Με αυτήν την έννοια θεωρούμε πως είναι εκτός τόπου και χρόνου οποιαδήποτε σκέψη για Πανσπουδαστικό Συνέδριο καταστατικών αλλαγών, όπως εκτός συζήτησης είναι η διεξαγωγή Πανσπουδαστικού Συνεδρίου κάλπης και όχι πολιτικού πλαισίου. Θεωρούμε πως η ύπαρξη της ΕΦΕΕ δίνει τις εξής δυνατότητες στο φοιτητικό κίνημα και τα ΕΑΑΚ. Τη δυνατότητα συγκρότησης ενός οργάνου του φοιτητικού κινήματος που θα είναι σημείο αναφοράς και θα αγκαλιάζει όλους τους συλλόγους πανελλαδικά, αλλά και όλες τις πολιτικές δυνάμεις. Ως εκ τούτου είναι ένα όργανο το οποίο αντικειμενικά μπορεί εν δυνάμει να πληροί τους όρους μεγαλύτερης δυνατής δημοκρατικότητας σε σχέση με την πραγματικότητα του φοιτητικού σώματος. Δεύτερο και σημαντικότερο, η ύπαρξη της ΕΦΕΕ δίνει τη δυνατότητα για κεντρική έκθεση όλων των διακριτών πολιτικών σχεδίων εντός του φοιτητικού κινήματος και επιτρέπει πιο εύκολα στο να μπαίνουν με διλημματικό τρόπο αυτά, δημιουργώντας συμπολιτευτικά και αντιπολιτευτικά μπλοκ στο εσωτερικό του φοιτητικού κινήματος. Με αυτήν την έννοια καθίσταται πιο εύκολο για τα ΕΑΑΚ να παράγουν διαιρέσεις στα μπλοκ των υπόλοιπων παρατάξεων και να τους παράγουν πολιτικό κόστος. Συμπληρωματικά, η ύπαρξη της ΕΦΕΕ θα δώσει τη δυνατότητα στα ΕΑΑΚ να έχουν μια πανελλαδική πολιτική εμβέλεια (δίχως να έχουν οργανωτικούς δεσμούς με όλους τους συλλόγους) και ως εκ τούτου δημιουργεί δυνατότητες πολιτικής και οργανωτικής διεύρυνσης του μορφώματος (δεν είναι τυχαίο ούτως ή άλλως ότι τα ΕΑΑΚ όσο υπήρχε ΕΦΕΕ πάντα ενισχύονταν εκλογικά μετά τη διεξαγωγή Πανσπουδαστικών Συνεδρίων). Γι' αυτούς τους λόγους τασσόμαστε υπέρ ενός σχεδίου ανασυγκρότησης της ΕΦΕΕ και πιστεύουμε ότι θα έπρεπε να είναι μια μόνιμη και ενιαία επωδός στον πολιτικό λόγο των ΕΑΑΚ.

117. Σημαντική πλευρά της παρέμβασής μας σε χώρους της νεολαίας είναι και παρέμβαση στο στρατό. Ο λόγος είναι ότι ο στρατός είναι ένας χώρος από τον οποίο περνάει ένα μεγάλο τμήμα της νεολαίας και την ίδια στιγμή είναι ένας μηχανισμός στον οποίο κατεξοχήν στηρίζεται η αστική κυριαρχία. Ο στρατός είναι πρώτα και κύρια ένας κατασταλτικός μηχανισμός, ο οποίος ιστορικά δημιουργήθηκε για να εξασφαλίσει τα συμφέροντα των κυρίαρχων τάξεων στο εξωτερικό της επικράτειάς τους, πολύ σύντομα όμως φάνηκε η χρησιμότητα που μπορεί να αποκτήσει, ακριβώς λόγω της υπεροπλίας του σε σχέση με τον λαό, στο εσωτερικό ενός κοινωνικού σχηματισμού για την διατήρηση της κυρίαρχης τάξης ακριβώς ως κυρίαρχης σε περιόδους πολιτικής και ιδεολογικής κρίσης ηγεμονίας. Είναι δηλαδή ένας κατασταλτικός μηχανισμός ο οποίος σε μεγάλο βαθμό, και κατά περιόδους σε κύριο βαθμό, στρέφεται ενάντια στον «εσωτερικό εχθρό», ενάντια στον λαό όταν βγαίνει δυναμικά στο ιστορικό προσκήνιο. Βεβαίως και αποτελεί έναν σκληρό κατασταλτικό μηχανισμό όταν απευθύνεται και στο εξωτερικό της χώρας με επιθετική στάση, σε περίπτωση δηλαδή επιθετικού πολέμου προάσπισης των ιμπεριαλιστικών συμφερόντων. Ταυτόχρονα, έχει και ιδεολογικό ρόλο, τόσο ως προς το εσωτερικό του, όσο και ως προς ολόκληρη την κοινωνία. Εγγράφει την αποδοχή της ιεραρχίας, την πειθαρχία, τη λογική της «εθνικής ενότητας» την αδιαμαρτύρητη αποδοχή αρνητικών συνθηκών ή την αντιμετώπισή τους μόνο με ατομικά μέσα.

Μια παρέμβαση στο στρατό οφείλει να ξεκαθαρίζει και από ποιες αρχές και αφετηρίες εμπνέεται. Εμείς διαφωνούμε με μια λογική ντεφετισμού που θα υποτιμούσε τη βαρύτητα που έχουν ζητήματα εθνικής ανεξαρτησίας ή εδαφικής ακεραιότητας αλλά και έναν μηχανιστικό αντιμιλιταρισμό που θα προτιμούσε π.χ. τη διαμόρφωση ενός πλήρως μισθοφορικού στρατού για να μην πηγαίνει η νεολαία στο στρατό. Αντίθετα, θεωρούμε ότι ο στρατός είναι πεδίο παρέμβασης, θεωρούμε ότι είναι πραγματικό επίδικο το να γίνει στρατός προσανατολισμένος αποκλειστικά στην άμυνα και όχι στη συμμετοχή σε ιμπεριαλιστικές επεμβάσεις, πιστεύουμε ότι πρέπει να μας ενδιαφέρει τα ιδεολογικά χαρακτηριστικά που αναπαράγονται στο εσωτερικό του.

Γνώμη μας είναι ότι η νεολαία είναι σημαντικό να εντάσσεται στον στρατό ώστε ο στρατός να μην είναι ένας μηχανισμός

μισθοφόρων, αποκομμένος από τον λαό, τις θέσεις και τις αντιφάσεις του. Δεν θεωρούμε ότι πρακτικές όπως η άρνηση στράτευσης προάγουν σήμερα τα συμφέροντα του εργατικού και λαϊκού κινήματος.

-Το πρώτο καθήκον είναι η πάλη ενάντια στον επαγγελματικό στρατό. Ο μόνος παράγοντας που μπορεί πραγματικά να εγγυηθεί την ομαλή λειτουργία του στρατού στις δοσμένες συνθήκες της συγκυρίας είναι ο λαός, ακόμη κι αν είναι κατακερματισμένος πολιτικά και ιδεολογικά. Ένας στρατός πλήρως αποτελούμενος από εφέδρους είναι πολύ πιο κοντά στα λαϊκά συμφέροντα απ'όσο ένας στρατός μισθοφόρων, και αυτό αποτελεί τον δεύτερο λόγο για τον οποίο θα πρέπει όλη ανεξαιρέτως η νεολαία να στρατεύεται και να μην χαρίζεται ο μηχανισμός αυτός στα χέρια κάποιων «ειδικών» του πολέμου και των όπλων.

-Το δεύτερο καθήκον είναι η πάλη έτσι ώστε ο στρατός να μην εντάσσεται σε ιμπεριαλιστικούς σχεδιασμούς, επεμβάσεις, αποστολές εκτός συνόρων.

-Το τρίτο καθήκον αφορά τον αντιμιλιταριστικό αγώνα. Αυτό περνάει μέσα από το σπάσιμο της λογικής της πειθαρχίας, την αντίληψη του φαντάρου ως ένστολου πολίτη, την απαίτηση ο στρατός να περιοριστεί μόνο στα αμυντικά καθήκοντά του. Αυτό περνάει μέσα από τη διεκδίκηση πολιτικών, κοινωνικών και συνδικαλιστικών δικαιωμάτων για τους ένστολους πολίτες.

Σε αυτό το πλαίσιο, εκτιμούμε ότι μια τέτοια κατεύθυνση, στάση και πρακτική οφείλει να διαπερνά το σύνολο του ριζοσπαστικού αριστερού δυναμικού. Θεωρούμε ότι πρακτικές όπως το βύσμα ή η υποτίμηση της αριστερής δράση μέσα στο στρατό δεν έχουν θέση σε μια σύγχρονη αριστερά. Αντίθετα, μια μάχιμη παρέμβαση μπορεί να επιτρέψει το άνοιγμα σε ένα ευρύτερο δυναμικό.

Τέλος, θεωρούμε ότι μέσα στη συγκυρία, και με δεδομένη την ελπιδοφόρα ενωτική δυναμική εγχειρημάτων όπως η ΑΝΤΑΡΣΥΑ είναι σημαντικό να υπάρξει συνεργασία και συντονισμός ως προς της παρεμβάσεις στο στρατό, πέραν από τον κατακερματισμό, με έμφαση στη μαζική παρέμβαση που αλλάζει τα πράγματα για τους στρατευμένους και όχι τη γενικόλογη ιδεολογική καταγγελία.

Γ. Για το περιβάλλον και την ανάγκη μιας ταξικής απάντησης στο θέμα της οικολογίας

118. Το οικολογικό ζήτημα αποτελεί τα τελευταία χρόνια διεθνώς αλλά και στη χώρα μας αντικείμενο οξείας πολιτικής διαπάλης και έντονης κινηματικής δράσης. Βασικό αίτιο αποτελεί η αρνητική επίδραση της καπιταλιστικής οικονομικής δραστηριότητας οι συνέπειες της οποίας γίνονται όλο και περισσότερο εμφανείς. Ταυτόχρονα, γίνεται ολοένα και πιο αντιληπτή η ταξική διάσταση του οικολογικού ζητήματος, η συσχέτιση δηλαδή των περιβαλλοντικών καταστροφών με το κυρίαρχο υπόδειγμα καπιταλιστικής ανάπτυξης. Η ταξικότητα υποκρύπτεται από την ίδια την νεφελώδη έννοια του «περιβάλλοντος». Το περιβάλλον, ως εκείνος ο χώρος που βρίσκεται έξω από κάθε ανθρώπινη δραστηριότητα και υπόκειται μόνο στους γεωλογικούς και βιολογικούς νόμους, δεν υπάρχει. Δεν υπάρχει σημείο του πλανήτη που να μην το έχουν αγγίξει τα αποτελέσματα της γεωργικής, βιομηχανικής ή οικιστικής δραστηριότητας ή που να μην είναι υποψήφιο για μεταλλευτική, υλοτομική ή άλλη εκμετάλλευση.

119. Η μορφή που παίρνει η σχέση ανθρώπου και φύσης και κατά πόσο παίρνει χαρακτηριστικά αντίθεσης καθορίζεται σε τελική ανάλυση από τις κυρίαρχες κοινωνικές σχέσεις. Η σημερινή αντιθετική σχέση ανθρώπου και φύσης, που εκφράζεται μέσα από το οικολογικό πρόβλημα, καθορίζεται από την αντίθεση κεφαλαίου εργασίας και από την εξέλιξη των τάσεων της καπιταλιστικής συσσώρευσης. Η βασική τάση της καπιταλιστικής συσσώρευσης, η προσπάθεια δηλαδή για διεύρυνση της συσσώρευσης και για μεγέθυνση της κερδοφορίας υπήρξαν η βασική αιτία για την υπερδιόγκωση ρυπογόνων δραστηριοτήτων, την εξάντληση φυσικών πόρων, την κλιματική αλλαγή. Η βασική αυτή τάση δεν αναιρεί την πιθανότητα τα αστική κράτη, ως εκφραστές του συνολικού και μακροπρόθεσμου κεφαλαιοκρατικού συμφέροντος, να πάρουν μέτρα προστασία του περιβάλλοντος, ούτε τη δυνατότητα η ίδια η προστασία του περιβάλλοντος να αποτελέσει πεδίο επένδυσης και κατά συνέπεια καπιταλιστικής συσσώρευσης και υπεραξίωσης. Επιπλέον, είναι σαφές ότι οι επιπτώσεις των περιβαλλοντικών προβλημάτων αλλά και τα ευεργετήματα των όποιων πολιτικών προστασίας επιμερίζονται ταξικά άνισα. Τα εργατικά και ευρύτερα πληθειακά στρώματα υφίστανται πολύ χειρότερες συνέπειες από αυτές που υφίστανται τα αστικά.

Οι κυρίαρχες δυνάμεις παρουσιάζουν το οικολογικό πρόβλημα ως ένα υπερταξικό ζήτημα που αφορά ολόκληρη την ανθρωπότητα που θα πρέπει να αναζητήσει λύσεις. Εμείς λέμε ότι το οικολογικό πρόβλημα είναι βαθιά ταξικό. Όσο ηγεμονεύει ο καπιταλιστικός τρόπος παραγωγής, ακόμη και εάν ενισχυθούν «πράσινες πολιτικές» οι τάσεις περιβαλλοντικής υποβάθμισης θα ενισχύονται. Δεν υπάρχει δυνατότητα για μακροπρόθεσμη εναρμόνιση της σχέσης ανθρώπου και φύσης χωρίς ανατροπή των καπιταλιστικών εκμεταλλευτικών σχέσεων.

120. Οι προτεραιότητες που όρισε η καπιταλιστική συσσώρευση από τη βιομηχανική επανάσταση και μετά, άλλαξαν τη μορφή του πλανήτη και δημιούργησαν μια αλυσίδα περιβαλλοντικών προβλημάτων, στην πόλη, στην ύπαιθρο αλλά και σε παγκόσμια κλίμακα:

-Η υπερκατανάλωση ενέργειας και οι εκπομπές καυσαερίων από ορυκτά καύσιμα, για βιομηχανική χρήση, για μεταφορές (πλοία, αεροπλάνα) και για καταναλωτική χρήση (αυτοκίνητο, θέρμανση κλπ) είχε ως συνέπεια την εκθετική αύξηση των «ανθρωπογενών» εκπομπών τέτοιων αερίων από τη βιομηχανική επανάσταση και μετά. Πρόσθετος παράγοντας ήταν η εκμηχάνιση της αγροτικής παραγωγής και η εισαγωγή της βιομηχανικής κτηνοτροφίας. Για παράδειγμα, τα βοοειδή παράγουν μεγάλες ποσότητες μεθανίου, ενός πολύ ισχυρού αερίου θερμοκηπίου, ενώ οι μεγάλες βιομηχανικές καλλιέργειες, όπως το καλαμπόκι, εκπέμπουν τελικά περισσότερο CO₂ από όσο απορροφούν. Η αύξηση των αερίων θερμοκηπίου οδηγεί στην άνοδο της μέσης θερμοκρασίας του πλανήτη με ανυπολόγιστες συνέπειες: Βίαια καιρικά φαινόμενα, ιδιαίτερα στους τροπικούς, πλημμύρες, εκτεταμένες περιόδους ξηρασίας (αυτό φαίνεται να είναι το σενάριο για τη χώρα μας), εξαφάνιση των ηπειρωτικών παγετώνων με συνέπειες σε τεράστιες αγροτικές ζώνες (π.χ. Ινδία). Άνοδο στάθμης των θαλάσσιων υδάτων και καταστροφή παράκτιων πεδινών περιοχών. Σοβαρές συνέπειες στην βιοποικιλότητα με επιτάχυνση της εξαφάνισης ειδών. Αλλαγή της κυκλοφορίας υδάτων στους ωκεανούς με συνέπειες στην θαλάσσια ζωή και στο κλίμα.

-Η εξάπλωση πυρηνικών τεχνολογιών (είτε για «ειρηνικούς» ή για πολεμικούς σκοπούς) με τους αντίστοιχους κινδύνους.

-Η παγκόσμια παραγωγή αεροζόλ μπορεί να μειώθηκε τα τελευταία χρόνια, αλλά το στρώμα του όζοντος εξακολουθεί να μειώνεται.

-Η διαρκής επέκταση των αστικών-μητροπολιτικών περιοχών σε βάρος σχετικά παρθένων περιοχών φέρνει διαρκώς επιπλέον τμήματα του πληθυσμού στα προβλήματα της πόλης και ταυτόχρονα οδηγεί στη ταχύτερη εξαφάνιση φυτών και ζώων.

-Η σχεδόν ανεξέλεγκτη ρύπανση και μόλυνση από απορρίμματα και απόβλητα, η εξάπλωση στο περιβάλλον χημικών παραγόντων τοξικών ή/και καρκινογόνων δημιουργούν με μη αντιστρεπτό τόπο αβίωτες ζώνες στο πλανήτη, ειδικά γύρω από βιομηχανικές περιοχές, ακριβώς εκεί δηλαδή που το κεφάλαιο εγκαθιστά εργατικούς πληθυσμούς. Ακραίο παράδειγμα η βιομηχανική επέκταση των χωρών χαμηλού εργατικού κόστους (κυρίως η Κίνα, αλλά και άλλες χώρες της άπω ανατολής, η Τουρκία, το Μεξικό κλπ), με την ιδιαίτερα βίαιη περιβαλλοντική καταστροφή που την συνοδεύει: με τον τρόπο που γίνεται δεν έχει καταστροφικές συνέπειες μόνο για το εκεί εργατικό δυναμικό αλλά παίζει καθοριστικό ρόλο στην επιδείνωση των συνθηκών ζωής σε όλο τον πλανήτη. Η «κινεζοποίηση» έχει πολλαπλά προβληματικά σημεία για το περιβάλλον: Οι περισσότερες πρώτες ύλες για την παραγωγή καταναλωτικών προϊόντων μεταφέρονται στον χώρο παραγωγής από μακριά, η ίδια η παραγωγή είναι ενεργειακά σπάταλη, ενώ στο τέλος τα παραγόμενα προϊόντα πρέπει με τη σειρά τους να μεταφερθούν στη καταναλώτρια Δύση, κατασπαταλώνοντας στον όλο κύκλο τεράστιες ποσότητες καυσίμων. Γενικότερα, η συγκέντρωση των βιομηχανικών δραστηριοτήτων μέσα ή στα περίχωρα αστικών ιστών οδήγησε μεγάλο τμήμα του πληθυσμού σε μακροχρόνια έκθεση σε υψηλές στάθμες ατμοσφαιρικής ρύπανσης.

-Ο παραλογισμός της καπιταλιστικής ενεργειακής σπατάλης εμβαθύνεται με δήθεν οικολογικές πρακτικές όπως τα «βιοκαύσιμα» που όχι μόνο δεν παράγουν τελικά λιγότερα αέρια θερμοκηπίου από τα συμβατικά καύσιμα, αλλά επιπλέον δεσμεύουν τεράστιες ποσότητες σιτηρών σε βάρος των παγκόσμιων διατροφικών αναγκών. Αλλά ευρύτερα και στην καθαυτό αγροτική παραγωγή, η συνολική επιβάρυνση του εδάφους, του αέρα και του υδροφόρου ορίζοντα, από τα φυτοφάρμακα και τα λιπάσματα που επιβάλλονται κεντρικά από τις αντίστοιχες πολυεθνικές, οδηγούν στο αδύνατο της εξασφάλισης επαρκούς και υγιεινής τροφής για μεγάλα τμήματα του πληθυσμού (παρά την αφθονία σχετικών πόρων). Η πρόσφατη εισαγωγή των μεταλλαγμένων σε ευρύτερες παραγωγικές ζώνες του πλανήτη επιτείνει το πρόβλημα.

Ειδικότερα σε αστικό περιβάλλον μια σειρά προβλήματα έχουν πάρει οξύτερη μορφή:

-Η ασφαλτοποίηση, και το πλημμύρισμα των δρόμων με ΙΧ σε συνδυασμό με μια εντελώς ανορθολογική ανάπτυξη των χρήσεων γης (συνύπαρξη τουριστικών και ψυχαγωγικών χρήσεων με κατοικίες), μεγάλα αεροδρόμια κοντά σε πυκνοκατοικημένες περιοχές, οδήγησε στην έκθεση μεγάλων τμημάτων του πληθυσμού σε υψηλές στάθμες μόλυνσης, θορύβου και φωτορύπανσης.

-Η εξάπλωση των σύγχρονων μικροκυματικών τηλεπικοινωνιών οδήγησε στην έκθεση σε βλαβερές στάθμες και συχνότητες ηλεκτρομαγνητικής ακτινοβολίας μεγάλου τμήματος του πληθυσμού.

-Η υπερπλήρωση των αστικών ζωνών κατοικίας, το τσιμέντο και η έλλειψη ανοιχτών χώρων σε συνδυασμό με την κατάχρηση των σπάταλων κλιματιστικών μονάδων (τη στιγμή που είναι πλέον δυνατή η χρήση των αρχών του βιοκλιματικού σχεδιασμού) οδήγησε σε ένα φαύλο κύκλο τοπικής αύξησης της θερμοκρασίας στο κέντρο των πόλεων.

-Ο υπέρμετρος καταναλωτισμός και η αλόγιστη χρήση βλαβερών, μη ανακυκλώσιμων υλικών οδήγησε στη συγκέντρωση γιγαντιαίων ποσοτήτων σκουπιδιών που συγκεντρώνονται για να ρυπαίνουν και να μολύνουν για χρόνια αέρα και υδροφόρο ορίζοντα. Ταυτόχρονα οδηγεί σταδιακά στην εξάντληση ορισμένων φυσικών πόρων (αλιεύματα, ξυλεία, ορισμένα μεταλλεύματα και ορυκτά).

-Η τουριστική υπερεκμετάλλευση με τη δόμηση και τον παράλογο υπερπληθυσμό συγκεντρωμένο μάλιστα σε λίγους μήνες του χρόνου των τουριστικών περιοχών επιφέρουν σειρά προβλημάτων, αντίστοιχα με αυτά των πόλεων (νέφος, σκόνη, θόρυβος, σκουπίδια, κατανάλωση νερού, και ηλεκτρικής ενέργειας).

-Εντείνεται η διάβρωση και υποχώρηση των ακτών εξαιτίας της δόμησης της παράκτιας ζώνης, της διαχείρισης της ροής των ποταμών και των λιμενικών έργων για μαρίνες κλπ.

121. Στην Ελλάδα βιώνουμε αντίστοιχα σημαντική όξυνση των περιβαλλοντικών προβλημάτων. Οι αιτίες αυτές βρίσκονται στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της καπιταλιστικής συσσώρευσης στον τόπο μας. Η ελληνική οικονομία παρότι δεν είχε τη βαριά βιομηχανική ανάπτυξη άλλων σχηματισμών έχοντας ακμαίους κλάδους αυτούς της κατασκευής, του τουρισμού και της ναυτιλίας, προχώρησε στην μεταπολεμική καπιταλιστική της ανάπτυξη χωρίς να επιβάλει ουσιαστικούς ελέγχους και προτεραιότητες για το περιβάλλον. Αποτέλεσμα τόσο στο φυσικό όσο και στο δομημένο περιβάλλον σήμερα να μετρούμε ανεπανόρθωτες ανοικτές ζημιές σε ξηρά, αέρα και θάλασσα. Μέσα σε αυτό το τοπίο η όποια περιβαλλοντική νομοθεσία και θεσμοί που δημιουργήθηκαν, κυρίως λειτούργησαν τα τελευταία χρόνια είτε ως άλλοθι καταστροφής (λόγω ελλείψεων) είτε ως προκάλυμμα περιβαλλοντικών εγκλημάτων (λόγω οικονομικών προτεραιοτήτων). Η ταξικότητα της διαμόρφωσης και διαχείρισης του περιβάλλοντος αποτυπώνεται:

-Στη γιγάντωση της περιοχής της Αθήνας και Θεσσαλονίκης. Οι οξείες ανάγκες στέγασης εκτοπισμένων από τον πόλεμο αγροτικών στρωμάτων και, αμέσως μετά, της εσωτερικής μετανάστευσης που συνέρρεε στις μεγάλες πόλεις για να βρει δουλειά, οδήγησαν σε μια σειρά από μέτρα όπως η αντιπαροχή. Τα μέτρα αυτά βέβαια, ικανοποίησαν γρήγορα και με σχετικά χαμηλό κόστος τις ανάγκες κατοικίας ευρύτατων στρωμάτων και δημιούργησαν συμμαχίες με μικρομεσαία κατασκευαστικά κεφάλαια, αλλά αδιαφόρησαν τελείως τόσο για τις αιτίες της συρροής κόσμου στην πρωτεύουσα, όσο και για τις μακροπρόθεσμες συνέπειες αυτής της πολιτικής.

-Την σκόπιμη έλλειψη κανόνων πολεοδομικού σχεδιασμού και πρόβλεψης, την αδιαφορία για στοιχειώδεις κανόνες που αφορούν την ποιότητα των οικοδομών, τις περιοδικές χαριστικές διατάξεις για τους εργολάβους και ταυτόχρονα τη χωριστή και εκδικητική διαχείριση των αναγκών των «αριστερών» περιοχών (οι εργατικές αυθαιρετουπόλεις πάνω από τα διυλιστήρια, τον Σχιστό, το Πέραμα, τα Καμίνια ως αποτέλεσμα της άρνησης του εθνικόφρονος κράτους να δεχτεί ως ίσους πολίτες όσους είχαν δεσμούς με την παράνομη τότε αριστερά), οδήγησαν στο σημερινό πολεοδομικό χάος.

-Με την εγκατάσταση μεγάλων βιομηχανικών μονάδων κοντά στα αστικά κέντρα, προκαλώντας από τη μία ρύπανση και επιτείνοντας από την άλλη την αστυφιλία και επιδείνωση της κατάστασης στα μεγάλα αστικά συγκροτήματα.

-Με την εγκατάλειψη κάθε προσπάθειας αποκέντρωσης προς όφελος της συνέχισης του περιβαλλοντικού εγκλήματος στις περί την Αττική αδόμητες περιοχές (Μεσόγεια, Βοιωτία, Θριάσιο)

-Με την ανεξέλεγκτη, κακοσχεδιασμένη, ενεργοβόρα και με βλαβερά υλικά κατασκευασμένη δόμηση στα αστικά κέντρα

-Με την κατάληψη κάθε εναπομείναντος ανοικτού χώρου πρασίνου με τόνους μπετόν στο όνομα της επιχειρηματικότητας

-Με το νέο χωροταξικό πλαίσιο που μετατρέπει τεράστιες αδόμητες εκτάσεις του φυσικού περιβάλλοντος σε πηγή κέρδους και καταστροφής

-Με την αποθέωση του πανάκριβου στην απόκτηση και χρήση ΙΧ και των ρύπων του, τους νέους δρόμους που διαρκώς ετοιμάζονται δυσανάλογα με τα μέσα μαζικής μεταφοράς που προστίθεται και κυρίως χωρίς καμία διάθεση να δοθεί η πολιτιστική μάχη να απαλλαγούμε από το αυτοκίνητο ως κουλτούρα. Με την έλλειψη πεζοδρόμων, την έλλειψη ποδηλατοδρόμων, την έλλειψη πρασίνου, την έλλειψη ήσυχων περιοχών σε κάθε συνοικία.

-Με τον οικονομικό στραγγαλισμό της τοπικής αυτοδιοίκησης που ωθεί τους δήμους να σπρώχνουν θέματα διαχείρισης απορριμμάτων και λυμάτων στην ιδιωτική πρωτοβουλία που ανεξέλεγκτα συνεχίζει να βέβαια να τα κρύβει κάτω από το χαλί. Με την αδυναμία της αυτοδιοίκησης να κάνει ουσιαστικούς ελέγχους.

-Με την σαφέστατη προνομιμοποίηση των μονοπωλιακών συμφερόντων, που προφυλάσσονται από περιβαλλοντικές αι-

τιάσεις (μεγάλες τουριστικές επενδύσεις, αεροδρόμια, μεγάλοι κατασκευαστικοί όμιλοι και νέοι δρόμοι, λατομικές – μεταλλευτικές δραστηριότητες, μεταφορές βιομηχανική κτηνοτροφία, γεωργία, αλιεία).

-Με την ιδιαίτερη έμφαση που δόθηκε στις οδικές μεταφορές σε βάρος της πιο οικολογικής (και πιο φτηνής) λύσης που είναι ο σιδηρόδρομος.

-Με τα ΣΔΙΤ και τις συμβάσεις παραχώρησης που εμφανίζουν μεγάλα δημόσια έργα ως ιδιωτικά με αποτέλεσμα να γίνονται τεράστιες εκπτώσεις στις συμβατικές υποχρεώσεις που αφορούν στο περιβάλλον.

-Με την σκόπιμη εγκατάλειψη στη τύχη του κάθε ελεγκτικού μηχανισμού για το περιβάλλον (κεντρική διοίκηση, νομαρχίες, δήμοι, δασαρχεία, θεσμικό πλαίσιο) που δεν μπαίνει στο κόπο να υλοποιήσει ούτε καν την αστική γραμμή «διαχείρισης» των προβλημάτων.

-Με τη μακροχρόνια πολιτική «διαχείρισης της παρανομίας» ως τον συστηματικό τρόπο εκβιαστικής και μερικής ικανοποίησης λαϊκών αιτημάτων που σήμερα λαμβάνει χαρακτήρα και φοροεισπρακτικό (βλέπε ημιυπαίθριοι). Με τα αυθαίρετα παραθεριστικής κατοικίας και τις καταστροφές που προκαλούνται από αυτά, όπου μεγάλα κομμάτια δημόσιας ή ιδιωτικής μη οικοδομήσιμης γης αποδίδονται σε λαϊκά στρώματα για εξοχική κατοικία, κρατώντας τα καλύτερα τμήματα για μεγάλες επί της ουσίας περιφραγμένες ξενοδοχειακές μονάδες. Οι τοπικές πολιτικές αρχές (βουλευτές, τοπική αυτοδιοίκηση κλπ) διαχειρίζονται με αυτόν τον τρόπο τις αυθαιρεσίες του μεγάλου κεφαλαίου είτε δια της συνηγορίας ή δια της υπόσχεσης της νομιμοποίησης (και της επικείμενης οικονομικής «ανάπτυξης» που θα ακολουθήσει τον τουρισμό μεγάλης κλίμακας), επεκτείνοντας έτσι και βαθαίνοντας έναν άγριο εκμεταλλευτικό καπιταλισμό της «αρπαχτής», της μαύρης εποχιακής εργασίας των μεταναστών ή και των ντόπιων ακτημόνων.

-Με τον ιδιαίτερο προσανατολισμό σε μορφές εκμετάλλευσης του τουριστικού κεφαλαίου που είχε στη χώρα μας μια ενδιάμεση μορφή σε σχέση με άλλες μεσογειακές χώρες. Έχοντας κυρίαρχο πρότυπο αυτό της προσέλκυσης τουριστών χαμηλού βαλαντίου βασίστηκε ως τώρα στα τέσσερα "s" (sun, sea, sex, sand), μια μορφή που παρότι είχε κάπως πιο ήπιες και λιγότερο μόνιμες συνέπειες για το περιβάλλον απ' ό,τι αλλού, οδήγησε και συνεχίζει να οδηγεί σε μια ανεξέλεγκτη γιγάντωση που τελικά υποβαθμίζει διαρκώς τις παράκτιες περιοχές. Πέρα από τα αμέτρητα ξενοδοχεία και rooms to let, σήμερα η ανάπτυξη της αγοράς γης για εκατοντάδες χιλιάδες συνταξιούχους ή εργαζόμενους από την Ευρώπη αποτελεί παράγοντα ραγδαίας αλλά και ασχεδίαστης πληθυσμιακής μεταβολής με ότι αυτό συνεπάγεται από την ανυπαρξία υποδομών και πολεοδομικού σχεδιασμού. Από την άλλη η στροφή που επιχειρείται στο πρότυπο προσέλκυσης υψηλών εισοδημάτων σημαίνει την περιφραγή και αποκλεισμό των κοινών θνητών από τεράστιες εκτάσεις που γίνονται βίλες και «resort» για τους πολύ πλούσιους. Τέλος, η δημιουργία γηπέδων γκολφ σε μια χώρα ξηροθερμικής βλάστησης, σε περιοχές από τις πιο φτωχές υδρολογικά της Ευρώπης (Ανατολική Κρήτη, Πελοπόννησος και αλλού) είναι περισσότερο από αμέλεια ή βλακεία, είναι συνειδητό έγκλημα.

-Με τη προσπάθεια για εξηλεκτισμό με φθηνούς όρους (ειδικά για τους μεγάλους βιομηχανικούς πελάτες της ΔΕΗ) βασισμένη στον ιδιαίτερα ρυπογόνο λιγνίτη, και ταυτόχρονα την εισαγωγή των ΑΠΕ όχι ως τμήμα του ΠΔΕ αλλά παράδοσής του στην ιδιωτική κερδοσκοπία με όρους ιδιωτικοποίησης της ίδιας της ΔΕΗ.

-Με την αποδιάρθρωση της πυροσβεστικής υπηρεσίας για τα δάση, που σε συνδυασμό με το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο αποχαρκτηρισμών επιτρέπει στους κερδοσκόπους να καταπατούν τα δάση. Οι δασικές πυρκαγιές παρότι σε μεσογειακό περιβάλλον συνέβαιναν ανέκαθεν, σήμερα δεν είναι καθόλου τυχαίο ότι προκαλούνται και ενισχύονται από συγκεκριμένα συμφέροντα που σχετίζονται με την οικιστική και τουριστική ανάπτυξη των δασικών περιοχών.

-Με τον καταστροφικό τρόπο εντατικών καλλιεργειών γύρω κυρίως από τη παράλογη βιομηχανία του εξαιρετικά υδροβόρου βαμβακιού που καταναλώνει αλόγιστα τα υδάτινα αποθέματα. Επιπλέον, η ενθάρρυνση της αλόγιστης χρήσης χημικών φυτοφαρμάκων και λιπασμάτων οδήγησε στη σταδιακή υποβάθμιση της γης και του υδροφόρου ορίζοντα, με ύστατο αποτέλεσμα την δηλητηρίαση των τροφίμων.

-Με την προσπάθεια αντικατάστασης καλλιεργειών και βιομηχανιών τροφίμων μαζικής κατανάλωσης (σιτηρά, τεύτλα) σε εντατικές καλλιέργειες παραγωγής βιοκαυσίμων.

-Με την εντατική και ανεξέλεγκτη αλιεία με μηχανότράτες και με την εκρηκτική επέκταση των ιχθυοτροκαλλιεργειών.

-Με τους εφοπλιστές και ακτοπλόους ανεξέλεγκτους να πλέουν στις ελληνικές θάλασσες κάνοντας απεριόριστη ζημιά στο βυθό και στις ακτές. Με προτεραιότητες που σχεδιάζουν ενεργειακούς αγωγούς και κόμβους σε μια θάλασσα όπως το Αιγαίο χωρίς να υπολογίζουν τι θα σημαίνει αυτό για τις θάλασσες.

122. Ο ανορθολογισμός με τον οποία κινείται ο καπιταλισμός όσον αφορά και την παραγωγή και τη κατανάλωση με βασικό κριτήριο την εξασφάλιση μεγαλύτερου κέρδους είναι σήμερα χωρίς προηγούμενο. Οι ανάγκες της παραγωγής έχουν να κάνουν με την ταχύτητα και επάρκεια ως προς το οικονομικό αποτέλεσμα και όχι με τη συμβατότητα των μεθόδων της με τις φυσικές βιολογικές διεργασίες στον πλανήτη ή την διατροφική επάρκεια για τους φτωχότερους. Το μόνο λογικό συμπέρασμα από τα παραπάνω δεν μπορεί παρά να είναι ότι ο τρόπος παραγωγής που ηγεμονεύει στον πλανήτη πρέπει να ανατραπεί στις περισσότερες πλευρές του και να υποκατασταθεί από από ένα παραγωγικό μοντέλο το οποίο θα έχει σφραγιστεί αντικαπιταλιστικά και οικολογικά από τον αγώνα των εργαζομένων σε όλο τον κόσμο.

Η καπιταλιστική στρατηγική για το ξεπέρασμα του προβλήματος, όταν δεν είναι η άρνηση της πραγματικότητας (όπως από παραδοσιακούς ενεργειακούς κλάδους και τα λόμπι τους) είναι η στρατηγική της «πράσινης» ανάπτυξης και της αειφορίας. Η διαρκώς επιδεινούμενη κατάσταση που βρισκόμαστε σήμερα μετά από πάνω από 20 χρόνια όπου οι αρχές της «βιώσιμης ανάπτυξης» άρχισαν να εφαρμόζονται, αποτελεί συνολική αποτυχία του ίδιου του τρόπου που το κεφάλαιο προσπαθεί να διαχειριστεί αυτό το πρόβλημα. Από την αριστερά τοπικά αλλά και διεθνώς απαιτείται σκληρή μάχη στο πεδίο της ιδεολογίας, στο τι αφήνεται να λεχθεί ως δικαιολογία, στο πως αιτιολογούνται οι επιλογές, στο τι διδάσκεται στα πανεπιστήμια, στο πως συγκροτούνται ως και πολιτικοί χώροι γύρω από ένα τέτοιο πλαίσιο (βλέπε Πράσινοι). Χρειάζεται ένα νέο ανατρεπτικό περιεχόμενο για την οικολογία, μακριά από τις αρχές της βιωσιμότητας, της αειφορίας, της ισόρροπης προσέγγισης, της διαχείρισης, της διαβούλευσης, της λογικής του ο ρυπαίνων πληρώνει. Όταν με την διαχείριση του «προφανούς» αποκρύπτεται

η πραγματικότητα και – κυρίως – η δυνατότητα αλλαγής της, είναι βέβαιο ότι χρειάζεται να βγουν στο προσκήνιο κινήματα και φωνές που θα αποκαλύψουν ότι το καπιταλιστικό πλαίσιο διαχείρισης των περιβαλλοντικών ζητημάτων είναι ανεπαρκές. Ισόρροπη προσέγγιση δεν μπορεί να υπάρξει, ούτε στο πεδίο της οικονομίας, ούτε στο πεδίο της οικολογίας, γιατί είναι άλλες οι ανάγκες και οι προτεραιότητες αλλά και οι δυνατότητες επιβολής πολιτικών των εργαζομένων και άλλες της αστικής τάξης και του κεφαλαίου. Οι απαντήσεις που καλούμαστε να δώσουμε οφείλουν να αποτελέσουν πλευρές ενός αντικαπιταλιστικού προγράμματος πάλης που να διαπερνάται από το στρατηγικό ίχνος μιας διαλεκτικής σχέσης ανάμεσα στην ανάπτυξη των παραγωγικών σχέσεων και την επαναστατικοποίηση των παραγωγικών σχέσεων.

123. Από την εμφάνιση του την δεκαετία του '70, το επίσημο οικολογικό κίνημα έχει υποστεί σταδιακή μετάλλαξη σε συντηρητικότερες θέσεις. Στα πρώιμα χρόνια το οικολογικό κίνημα εξέφραζε μια σημαντική κριτική στις παραγωγικές σχέσεις του καπιταλιστικού συστήματος, ακόμη και αν είχε προβληματικά στοιχεία στην αντίληψη και δράση του. Κάλυπτε ένα κενό που αγνοούσε ή επίσημη Αριστερά. Προσπαθούσε να θέσει μια διαφορετική αντίληψη για την ανάπτυξη και την τεχνολογία. Η ιστορική όμως κάμψη του ευρύτερου κινήματος τις δεκαετίες 80 και 90 είχε ως αποτέλεσμα και την οριστική απαλοιφή τέτοιων αιτημάτων από το οπλοστάσιο της οικολογίας, η οποία σήμερα όχι μόνο δεν αμφισβητεί το καπιταλιστικό σύστημα αλλά αντιθέτως επιθυμεί την προσαρμογή του σε πιο πράσινη κατεύθυνση. Στην θέση της κριτικής στις παραγωγικές σχέσεις μπήκαν οι οι πράσινες μπίζνες. Την θέση των κινήματων σταδιακά καταλαμβάνουν οι «Μη» Κυβερνητικοί Οργανισμοί, με κύριο χαρακτηριστικό τις (και χρηματικές) σχέσεις με το κράτος και τις επιχειρήσεις. Η κριτική απέναντι στο πολιτικό σύστημα αντικαταστάθηκε από την ατομική ή κομματική ενσωμάτωση. Μάλιστα αυτή η μετάλλαξη, λαμβάνει ακόμα αντιδραστικότερη κατεύθυνση με αφορμή την οικονομική κρίση, την οποία οι επίσημοι οικολόγοι και η σοσιαλδημοκρατία θεωρούν ότι θα ξεπεραστεί με «πράσινες μπίζνες».

124. Η συγκυρία της οικονομικής κρίσης επιδεινώνει πλευρές του οικολογικού προβλήματος. Από τη μια υπάρχει μεγάλη πίεση να μην περιοριστούν δραστηριότητες που μπορούν να οδηγήσουν στην ανάκαμψη της καπιταλιστικής κερδοφορίας. Το φιάσκο της συνόδου της Κοπεγχάγης για το περιβάλλον έδειξε ακριβώς την απροθυμία για λήψη μέτρων, για περιορισμό των επιβαρυντικών δραστηριοτήτων και για περιορισμό της ενεργειακής κατανάλωσης. Η αναπροσαρμογή και ο περιορισμός των δημόσιων δαπανών θα οδηγήσει σε περιορισμό ή αναβολή κρίσιμων έργων και μέτρων περιβαλλοντικής προστασίας.

Οι «πράσινες επενδύσεις» δεν αποτελούν κατά τη γνώμη μας πανάκεια ούτε για την οικονομία ούτε για το περιβάλλον, σε πείσμα όσων υποστηρίζουν αρκετοί απολογητές του συστήματος. Η καπιταλιστική κρίση δεν είναι απλώς κρίση υποκατανάλωσης και άρα ακόμη και εάν γίνουν αυτές οι πράσινες επενδύσεις δεν είναι καθόλου βέβαιο ότι θα οδηγήσουν σε ανάκαμψη της συνολικής κερδοφορίας. Επιπλέον, παρότι για τους μεμονωμένους καπιταλιστές που θα προχωρήσουν σε «οικολογικές επενδύσεις» υπάρχουν μεγάλες δυνατότητες αξιοποίησης και κερδοφορίας, όμως δεν είναι βέβαιο ότι θα οδηγήσουν αυτόματα σε ανάκαμψη του συνολικού ποσοστού κέρδους, ειδικά από τη στιγμή που οι οικολογικές επενδύσεις αλλά και συνολικά τα μέτρα προστασίας του περιβάλλοντος αυξάνουν το κόστος αναπαραγωγής του συνολικού κεφαλαίου. Ως προς την προστασία του περιβάλλοντος, οι ίδιες οι «πράσινες επενδύσεις», όσο δεν υπάρχει μια συνολικά αναπροσαρμογή του κυρίαρχου παραγωγικού, ενεργειακού και καταναλωτικού υποδείγματος δεν είναι καθόλου βέβαιο ότι θα αντιμετωπίσουν τον πυρήνα του οικολογικού προβλήματος.

Το σημείο που αποσιωπάται είναι ότι οι λεγόμενες πράσινες πολιτικές δεν ήταν ποτέ αποκομμένες από το χρώμα του χρήματος, αλλά έχουν ισχυρό το στοιχείο του κέρδους μαζί με την υπεράσπιση του περιβάλλοντος.

Εξίσου σημαντική προοπτικά είναι και η δευτερογενής συσσώρευση περιβαλλοντικού κεφαλαίου, με τη βοήθεια του ιδεολογικού εκβιασμού που συντελείται για ακόμα περισσότερη κατανάλωση νέων, «πράσινων» αγαθών και δημιουργία έτσι μιας νέας κερδοφόρας αγοράς. Μέσω της τεράστιας νέας κατασκευαστικής βιομηχανίας που έχει προκύψει για την επαναξιοποίηση κατεστραμμένων τοπίων (σκουπιδότοποι, παλιές βιομηχανικές περιοχές, απαξιωμένες περιοχές των αστικών κέντρων που αναδομούνται, όπως π.χ. σχεδιάζεται τώρα να γίνει στο Λονδίνο με αφορμή τους ερχόμενους Ολυμπιακούς), μια βιομηχανία που συσσωρεύει για δεύτερη φορά ζωντανή εργασία πάνω σε νεκρή εργασία, μετατρέποντας τα απαξιωμένα παραγωγικά μέσα της προηγούμενης χρήσης σε νέα παραγωγικά μέσα για την επόμενη.

Σε περίοδο κρίσης όμως αποκτούν και μια άλλη διάσταση εκτός από την άμεσο προσπορισμό κέρδους από τις λεγόμενες εναλλακτικές μορφές παραγωγής. Είναι μια αποτελεσματική μέθοδος για να προασπίσουν τα ανεπτυγμένα κράτη τα οικονομικά τους συμφέροντα με έμμεσο «προστατευτισμό». Τα ισχυρότερα ιμπεριαλιστικά και τεχνολογικά ανεπτυγμένα κράτη της Δύσης μπορούν να αποκλείουν προϊόντα από τις ταχέως αναδυόμενες χώρες (π.χ. Κίνα, Ινδία, κλπ) θέτοντας οικολογικές προδιαγραφές, χωρίς να ξεσπά άμεσος «εμπορικός πόλεμος». Οι απολογητές της ελεύθερης αγοράς και των πλεονεκτημάτων της, μπορούν σε εποχές κρίσης να επιδοτούν τις επιχειρήσεις τους και τα προϊόντα τους στην βάση οικολογικών πολιτικών. Οι ιμπεριαλιστικές αντιθέσεις ενδέχεται να οξυνθούν και ο πειρασμός ο προστατευτισμός να φορέσει «πράσινο μανδύα» είναι μεγάλος.

Σε περίοδο κρίσης όπου τα περιθώρια παραχωρήσεων από το κεφάλαιο περιορίζονται, μόνο μια συνολική αμφισβήτηση του καπιταλιστικού συστήματος μπορεί να οδηγήσει σε πολιτικές προστασίας του περιβάλλοντος. Δυστυχώς οι προτεραιότητες των επίσημων εκπροσώπων της οικολογίας δεν είναι η αμφισβήτηση του καπιταλισμού, αλλά η προώθηση πράσινων πολιτικών ή πράσινων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων. Όσοι τελικά νομίζουν ότι σήμερα με αφορμή την κρίση ήρθε η ώρα για πράσινες μπίζνες, στην ουσία επιδιώκουν να αφήσουν τον καπιταλισμό να υποβαθμίζει ακόμη περισσότερο το περιβάλλον, διεκδικώντας συγχρόνως για τον εαυτό τους έναν εναλλακτικό επικερδή αντισταθμιστικό ρόλο. Η βασική αιτία υιοθέτησης ανάλογων απόψεων είναι η ένταξη στο επίσημο πολιτικό και οικονομικό παιχνίδι. Έτσι γίνονται ένθερμοι υποστηρικτές είτε των τιτλοποιήσεων των προβλεπόμενων εσόδων από δημοπράτηση δικαιωμάτων εκπομπής αερίων (ένα χρηματιστήριο που από 1 δις \$ το 2005, έφτασε στα 64 δις το 2007), είτε σε νεοφιλελεύθερες προτάσεις: Σύμφωνα με αυτές, οι επενδύσεις στην ανανεώσιμη ενέργεια θα πρέπει να γίνουν από εταιρίες μικροεπενδυτών (παράλληλα με μεγάλες εται-

ρείες ενέργειας και την ΔΕΗ) με τη βοήθεια κρατικών επιδοτήσεων και πιστώσεων ή σε προτάσεις που τελικά επιβαρύνουν το περιβάλλον, ζητώντας νομοθετικό πλαίσιο που θεωρεί ότι κάθε κτίριο είναι κατάλληλο για ηλιακή στέγη ή φωτοβολταϊκά. Από αυτή τη σκοπιά αντιστοιχεί δριμύτατη κριτική προς το κόμμα των ΟΙΚΟΛΟΓΩΝ ΠΡΑΣΙΝΩΝ και σε καμία περίπτωση πολιτική συμμαχιών.

125. Σε αυτό το πλαίσιο είναι σαφής η επείγουσα ανάγκη για την ανάδυση μιας ταξικής «περιβαλλοντικής» πολιτικής, που με ορίζοντα τον σοσιαλισμό και το ριζικό ξεπέραςμα της αντίθεσης πόλης-υπαίθρου, θα είναι σε θέση να πιέζει το κεφάλαιο. Η όξυνση των περιβαλλοντικών προβλημάτων και η υποβάθμιση της καθημερινότητας των κατώτερων τάξεων εξαιτίας τους, αφήνει ευρύτερο πεδίο για ανάπτυξη κινηματικών πρωτοβουλιών σε αντισυνδιαχειριστική κατεύθυνση φέρνοντας την ριζοσπαστική αριστερά σε επαφή με μαζικά ακροατήρια. Η ανάδυση πολύμορφων πρωτοβουλιών και κινημάτων για την προστασία των λίγων ελεύθερων χώρων, για να μην πραγματοποιηθούν περιβαλλοντικά επιζήμια έργα όπως η εκτροπή του Αχελώου, για το σταμάτημα της ανεξέλεγκτης εγκατάστασης πηγών ηλεκτρομαγνητικής ακτινοβολίας με άγνωστες ακόμα συνέπειες για την υγεία και για τους φαραωνικούς και επιζήμιους περιαστικούς αυτοκινητοδρόμους, είναι ένα ελπιδοφόρο σημάδι για την ύπαρξη λαϊκών αντιστάσεων στην αρπακτικότητα του κεφαλαίου. Ο ρόλος μας δεν μπορεί παρά να είναι στο πλευρό τέτοιων κινήσεων, η σύναψη συμμαχιών μαζί τους, ακόμα και χωρίς ρητά αντικαπιταλιστικά χαρακτηριστικά. Στόχος μας πρέπει να είναι το άνοιγμα της βεντάλιας των αιτημάτων, ξεκινώντας από το μικρό και προχωρώντας στο μεγάλο.

Βασική μας επιδίωξη είναι οι αγώνες των εργαζομένων να ενταθούν σε όλα τα επίπεδα εξαναγκάζοντας το κεφάλαιο στο να παραχωρήσει δικαιώματα μέσα στα οποία θα είναι και η αλλαγή πολιτικής και προτεραιοτήτων όσον αφορά το περιβάλλον αλλά και το ίδιο το κόστος που αφορά στις παρεμβάσεις στο περιβάλλον.

Βασικός άξονας ενάντια σε λογικές πράσινης επιχειρηματικότητας είναι το αίτημα η ευθύνη χάραξης και υλοποίησης της οποίας περιβαλλοντικής πολιτικής να είναι υπόθεση του κράτους και όχι των επιχειρηματιών.

Απαντώντας σε κάθε πρόκληση οφείλουμε να κρατάμε αποστάσεις από κάθε λογής προτάσεις που καταργούν τη διαλεκτική είτε από τη σκοπιά μιας «υστερικής» οικολογικής ρητορείας που αγνοεί το σύνολο των κοινωνικών σχέσεων άρα και αναγκών ακόμα και των λαϊκών και εργατικών στρωμάτων στο καπιταλισμό (γραμμή που όταν δεν καταλήγει σε πρακτικές οικολογικού ασκητισμού καταλήγει στις πιο ελιτίστικες πρακτικές και εν τέλει στις πιο νεοφιλελεύθερες προτάσεις) είτε από μια σκοπιά αντι-οικολογικού λαϊκισμού που προβάλλει την εξυπηρέτηση των εργατικών - λαϊκών αναγκών στο σήμερα και μόνο.

Η εξεύρεση απαντήσεων οριοθετημένων και από τις δύο αποκλίσεις δεν είναι εύκολη υπόθεση. Η διατύπωση των πραγματικών αναγκών από τις ίδιες κινητοποιούμενες μάζες είναι ένα βασικό κριτήριο όμως δεν αρκεί. Η ριζοσπαστική αριστερά οφείλει να μπολιάσει τα χαρακτηριστικά των οικολογικών κινημάτων, προβάλλοντας την ταξικότητα του ζητήματος, με αιτήματα που αμφισβητούν τη κυριαρχία των καπιταλιστικών επιλογών, με αιτήματα που υπερβαίνουν την απλή διαχείριση. Αιτήματα όπως αποκέντρωση, περιορισμός της κατανάλωσης της ενέργειας και υλικών πόρων μέσα από ένα άλλο πρότυπο παραγωγής - κατανάλωσης, δημόσιες μαζικές μεταφορές, επανακατάληψη ηπιότερων, λιγότερο γρήγορων και απαιτητικών και πιο ανθρώπινων ρυθμών για όλο τον κόσμο.

126. Η πικρή αλήθεια είναι ότι η Αριστερά έχει αφήσει μια σημαντική αιχμή όπως το περιβάλλον να το διαχειρίζονται άλλοι. Δέσμια της αναπτυξιολογίας και της θέσης περί προτεραιότητας ανάπτυξης των παραγωγικών δυνάμεων άφησε απέξω σε όλες τις εκδοχές (του υπαρκτού και μη υπαρκτού), το ζήτημα της ανάπτυξης με σεβασμό προς το περιβάλλον. Το ΚΚΕ και σε αυτό το πεδίο διαλέγει το δρόμο του σεχαρισμού. Επιπλέον, όταν είναι αντιμέτωπο με διλήμματα, π.χ. να κλείσει ή να μην κλείσει ένα εργοστάσιο που ρυπαίνει, να γίνει ή να μη γίνει ένα μεγάλο έργο που θα επιβαρύνει το περιβάλλον, τείνει να καταλάβει τον χώρο του «αντι-οικολογικού λαϊκισμού». Αιτήματα γύρω από τη φτηνή εργατική - λαϊκή οικοδομή (πολλές φορές αυθαίρετη), την υπεράσπιση του βασιλείου του ΙΧ ως μέσο λαϊκής κατανάλωσης, το εγγυημένο φθηνό ρεύμα και τα καύσιμα, τη μαζική αγροτική παραγωγή με εγγυημένο εισόδημα, το εύκολο κέρδος από χαμηλής ποιότητας τουριστικές υπηρεσίες και άλλα πολλά υιοθετούνται άκριτα από το ΚΚΕ, την ίδια ώρα που εγκαταλείπονται από το ΠΑΣΟΚ που σπεύδει προς τις νεοφιλελεύθερες γραμμές του πράσινου επιχειρείν, οικοδομώντας συμμαχίες με στρώματα που αντιστοίχως αναμένουν να κερδοσκοπήσουν σε βάρος του περιβάλλοντος. Ο ΣΥΝ - ΣΥΡΙΖΑ περισσότερο δέσμιος ενός μεγάλου μέρους της βάσης του που το παρακολουθεί να φεύγει προς τους οικολόγους-πράσινους αδυνατεί να ξεφύγει από προτάσεις που βλέπουν την επιχορήγηση ιδιωτών για παραγωγή ενέργειας από ΑΠΕ.

127. Σήμερα μόνο μια αντικαπιταλιστική οπτική μπορεί να οδηγήσει σε μια στρατηγική πραγματικά για την προστασία του περιβάλλοντος. Χωρίς αμφισβήτηση του πυρήνα των καπιταλιστικών παραγωγικών σχέσεων, χωρίς υπέρβαση ενός βαθιά ανορθολογικού προτύπου κατανάλωσης, χωρίς επανιεράρχηση κοινωνικών αναγκών, χωρίς εφαρμογή συλλογικού, δημοκρατικού κοινωνικού σχεδιασμού της παραγωγής, δεν μπορούμε να μιλάμε για πραγματική έξοδο από το φαύλο κύκλο των οικολογικών καταστροφών. Για την αντικαπιταλιστική αριστερά το ζήτημα του περιβάλλοντος πρέπει να αποτελεί ξανά πρώτη προτεραιότητα. Το οικολογικό κίνημα ή θα είναι αντικαπιταλιστικό ή τελικά δεν θα είναι πραγματικά οικολογικό!

Δ. Για τις αναδιρθρώσεις στο χώρο και τα κινήματα πόλης

128. Ο χώρος, ως κοινωνικό προϊόν, καθορίζεται πάντα από τη συγκεκριμένη σχέση που αναπτύσσεται ανάμεσα στις τρεις βασικές δομές ενός κοινωνικού σχηματισμού, οικονομική, πολιτική, ιδεολογική, και στη συγκυρία που απορρέει από την ειδική τους συνάρθρωση. Έτσι, ο χώρος πρέπει να λογίζεται ως ιστορική συγκυρία και κοινωνική μορφή που προσλαμβάνει το περιεχόμενο της από τις κοινωνικές αντιθέσεις που διαπερνούν τόσο τη συγκεκριμένη περιοχή που περικλείει, όσο και το ευρύτερο εδαφικό πλαίσιο που περιλαμβάνει ο δεδομένος κοινωνικός σχηματισμός. Οι αστικές συγκεντρώσεις αποτελούν χωρική συμπύκνωση των κυρίαρχων κοινωνικών σχέσεων εξουσίας και οι οικονομικές τους λειτουργίες, η πολιτική – θεσμική οργάνωση και η ιδεολογική τους λειτουργία επικαθορίζονται από την κυρίαρχη αντίθεση του εκάστοτε κοινωνικού συστήματος παραγωγής. Ειδικά στον καπιταλιστικό τρόπο παραγωγής η δημιουργία αστικών και μητροπολιτικών κέντρων πρέπει να ιδωθεί διαλεκτικά ως αναγκαία προϋπόθεση αλλά και ως αποτέλεσμα της πόλωσης της κεφαλαιακής συσσώρευσης σε περιοχές που είναι πιο προσοδοφόρες για την επίτευξη υψηλών ποσοστών κεφαλαιακής κερδοφορίας. Αυτό συνδέεται με τη διαρκή αναπαραγωγή της διάκρισης πόλης-υπαίθρου ως δομικό χαρακτηριστικό, με την επέκταση των αστικών συγκεντρώσεων που αποτελούν τη χωρική έκφραση των διαδικασιών κεφαλαιακής συσσώρευσης.

129. Οι δυναμικές της παραγωγικής αναδιάρθρωσης που συντελείται από τα μέσα της δεκαετίας του 1970 έως σήμερα, ιδιαίτερα στα ανεπτυγμένα καπιταλιστικά κράτη σε μεγάλο βαθμό έχουν καθορίσει την εξέλιξη μιας παράλληλης διαδικασίας «χωρικής αναδιάρθρωσης» με συγκεκριμένα αποτελέσματα στα χαρακτηριστικά της οργάνωσης και των λειτουργιών των αστικών συγκεντρώσεων. Η ένταση των διαδικασιών διεθνοποίησης του κεφαλαιακού ανταγωνισμού και κεφαλαιακής συσσώρευσης ισχυροποιεί τις τάσεις συγκέντρωσης του κεφαλαίου σε ορισμένες περιοχές. Σε ανάλογο βαθμό, εντείνονται και οι διαδικασίες χωρικής πόλωσης, ιδιαίτερα στις ανώτερες βαθμίδες των οικιστικών δικτύων ενός κοινωνικού σχηματισμού, στις μεγάλες πόλεις και ειδικότερα στα μητροπολιτικά αστικά κέντρα και σε τέτοιο μάλιστα βαθμό που λαμβάνουν πλέον χαρακτηριστικά «μητροπολιτικών περιοχών», αποκτώντας ιδιαίτερο ρόλο ως «πυρήνες» της χωροταξικής διαχείρισης των όρων της αναδιάρθρωσης. Η ανάπτυξη μητροπολιτικών αστικών κέντρων διεθνούς εμβέλειας αποτελεί τη χωρική έκφραση του βαθμού ενσωμάτωσης των αναγκών διαρθρωτικών αλλαγών στην παραγωγική διαδικασία του κάθε κοινωνικού σχηματισμού, που επιτρέπουν επίτευξη υψηλών ποσοστών κεφαλαιακής κερδοφορίας και πόλωση των διαδικασιών κεφαλαιακής συσσώρευσης, ακριβώς στις περιοχές, στις οποίες συγκεντρώνονται οι οικονομικοί, πολιτικοί και ιδεολογικοί όροι για παραγωγική επανατοποθέτηση του αδιάθετου πλεονάσματος κεφαλαίου.

130. Η διαδικασία οικονομικής ολοκλήρωσης της Ε.Ε. και η ευρωπαϊκή χωροταξική πολιτική από τη μία ενισχύει τις ανεπτυγμένες μητροπόλεις και τις μεγάλες πόλεις του Βορρά (αλλά και των νέων βιομηχανικών πόλων ανάπτυξης), οι οποίες σχεδόν κατά αποκλειστικότητα φιλοξενούν τα πλέον αναδιρθρωμένα και ανταγωνιστικά κεφάλαια, ενώ την ίδια στιγμή από την άλλη εδραιώνει την κυριαρχία των μονοπωλιακών κεφαλαίων στο σύνολο του ευρωπαϊκού χώρου. Οι διαμορφούμενες ευρωπαϊκές και εθνικές στρατηγικές, δε συντελούν στην άρση των «περιφερειακών ανισοτήτων», αλλά συντείνουν στο προχώρημα του κεφαλαιακού ανταγωνισμού σε ανώτερο επίπεδο, διαμορφώνοντας τους όρους για απρόσκοπτο κεφαλαιακό ανταγωνισμό και ένταση της κεφαλαιακής κερδοφορίας. Σε χωρικό επίπεδο η διαμόρφωση των αναγκών όρων για τα «τοπικά παραγωγικά συστήματα», εφόσον η ανάπτυξη τους είναι σήμερα αδύνατη έξω από το μητροπολιτικό περιβάλλον και η ύπαρξη διεθνών μητροπόλεων που λειτουργούν ως πόλοι μονοπωλιακών κεφαλαίων, αποτελούν απαραίτητο στοιχείο μιας ενεργού παρουσίας στο διεθνή οικονομικό χώρο και βασική προϋπόθεση, αλλά και δείκτη για την τοποθέτηση ενός κοινωνικού σχηματισμού στις υψηλές βαθμίδες του διεθνή καταμερισμού εργασίας και την τοποθέτηση του σε συγκεκριμένη βαθμίδα στην ιμπεριαλιστική αλυσίδα, στο πλαίσιο ευρύτερων οικονομικών και ιμπεριαλιστικών ολοκληρώσεων.

131. Στο πλαίσιο αυτό, στον ελληνικό κοινωνικό σχηματισμό την τελευταία περίοδο συντελείται μια γενικότερη αναδιάρθρωση σε σχέση με τη χωρική οργάνωση των παραγωγικών δραστηριοτήτων και αντίστοιχα με την διοικητική οργάνωση του χώρου, των αστικών συγκεντρώσεων και ειδικότερα των αστικών – μητροπολιτικών περιοχών. Επί της ουσίας, πρόκειται για μια απόπειρα διαμόρφωσης μακροπρόθεσμων όρων κερδοφορίας του ελληνικού κεφαλαίου, η οποία αποκρυσταλλώνεται αφενός στην τριτογενοποίηση της οικονομίας και αφετέρου στη διαπλοκή με τις διαδικασίες καπιταλιστικής διεθνοποίησης και τους θεσμούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

132. Η στρατηγική του ελληνικού κεφαλαίου, με σχετική αφετηρία την περίοδο προετοιμασίας για τους ολυμπιακούς αγώνες, μπορεί να συμπυκνωθεί στους ακόλουθους άξονες:

- Στην υλοποίηση ενός ευρύτερου αναπτυξιακού σχεδιασμού στον ευρύτερο χώρο της νοτιοανατολικής Μεσογείου, στο πλαίσιο της μετατόπισης των πολιτικών και χωρικών προταραιοτήτων της Ε.Ε., στοχεύοντας στη διαμόρφωση των όρων για εδραίωση της χώρας ως πύλης εισόδου της ΕΕ σε επίπεδο μεταφορών κεφαλαίου, εργατικού δυναμικού, εμπορευμάτων και ενέργειας (φυσικού αερίου και πετρελαίου) και ως προνομιακός φορέας διείσδυσης μονοπωλιακών μερίδων ευρωπαϊκών κεφαλαίων στις χώρες της κεντρικής και νοτιοανατολικής Ευρώπης.

- Στην ισχυροποίηση της διαδικασίας διείσδυσης μερίδων μονοπωλιακών εθνικών και διεθνών κεφαλαίων στις «νέες» αγορές της βαλκανικής (κατασκευαστικά-τηλεπικοινωνιακά έργα, εξαγορές επιχειρήσεων κλπ).

- Στη διαμόρφωση των αναγκών όρων στους χωρικούς υποδοχείς των οικονομικών δραστηριοτήτων, μέσω της αναδιάρθρωσης των τοπικών παραγωγικών συστημάτων.

- Στην ισχυροποίηση των τάσεων τριτογενοποίησης της ελληνικής οικονομίας και συγκεκριμένα της τουριστικής βιομηχανίας (επενδύσεις μεγάλης κλίμακας – τουριστικά συγκροτήματα (Π.Ο.Τ.Α – γήπεδα γκολφ – καζίνο) αλλά και στη διαμόρφωση ανταγωνιστικών όρων κερδοφορίας σε μονοπωλιακές μερίδες του εμπορικού κεφαλαίου (επενδύσεις τύπου mall).

-Στην τόνωση του ενδιαφέροντος των επενδύσεων στη γη (real estate). Το συγκεκριμένο σημείο έχει εξαιρετικό ενδιαφέρον καθώς από τη μια προσφέρει τη δυνατότητα επενδύσεων μεγάλης κλίμακας, είτε στον αστικό χώρο, είτε σε περιοχές της τουριστικής βιομηχανίας, σε συσσωρευμένα κέρδη άλλων μερίδων του ελληνικού κεφαλαίου (συγκρότηση θεσμικών επενδυτών).

133. Στρατηγικό ρόλο καλείται να διαδραματίσει η ευρύτερη περιοχή της Αθήνας στη διαδικασία της αναδιάρθρωσης. Η προβλεπόμενη διαχείριση των ολυμπιακών εγκαταστάσεων και υποδομών είναι προσανατολισμένη στο νέο μοντέλο ανάπτυξης και στην αναπροσαρμογή των οικονομικών, κοινωνικών και χωρικών δομών. Αυτή η αναπροσαρμογή προωθείται για να εκπληρωθεί ο ρόλος που καλείται να διαδραματίσει η μητροπολιτική περιοχή της Αθήνας και ευρύτερα η περιοχή της Αττικής στο πλαίσιο μετατροπής της σε έναν πόλο ανάπτυξης σημαίνουσας σημασίας για τον νοτιοανατολικό χώρο της Μεσογείου (τουρισμός, εμπόριο υπηρεσίες), αλλά και η διαμόρφωση επιμέρους στο εσωτερικό του αστικού συγκροτήματος πόλων (Σπάτα, Ελαιώνας, Ελληνικό) και αξόνων ανάπτυξης (λ. Κηφισίας, Αττική οδός) επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, στην κατεύθυνση των νέων αναγκών συσσώρευσης συγκεκριμένων μερίδων του ελληνικού κεφαλαίου.

134. Η παραπάνω στρατηγική προωθείται με την αναβάθμιση του ρυθμιστικού ρόλου του κράτους μέσω του εκσυγχρονισμού της χωροταξικής και πολεοδομικής νομοθεσίας (ΓΠΧΣΑΑ, Ειδικά χωροταξικά, ΡΣΑ, ΓΠΣ-ΣΧΟΟΑΠ) αλλά και τον εκσυγχρονισμό του θεσμικού πλαισίου λειτουργίας πλευρών του κρατικού μηχανισμού (Σχέδιο Καποδίστριας & Πρόγραμμα Καλλικράτης). Στόχος είναι η διευθέτηση τυχόν ανταγωνισμών και ασυνεχειών μιας προηγούμενης περιόδου καπιταλιστικής συσσώρευσης με τη διαμόρφωση των αναγκαίων όρων προώθησης της κεφαλαιακής κερδοφορίας. Γι' αυτό, αποδίδονται πλευρές της αναπαραγωγικής λειτουργίας του κράτους στην κεφαλαιακή κερδοφορία και διευκολύνεται η επιχειρηματική δράση σε τοπικό επίπεδο (Νέος ΚΔΚ, ΣΔΙΤ).

135. Ειδικότερα, το "Πρόγραμμα Καλλικράτης" αποτελεί μια σημαντική αντιδραστική τομή, που προωθεί την αναδιάρθρωση του κρατικού μηχανισμού σε αναλογία με τη συνολικότερη προσπάθεια της καπιταλιστικής αναδιάρθρωσης και πρέπει να συσχετισθεί τόσο με την παράλληλη απόπειρα αλλαγής του εκλογικού νόμου, όσο και ως όχημα υλοποίησης πλευρών της δημοσιονομικής πολιτικής λιτότητας και προσαρμογής με το προγράμματος σταθερότητας. Πρόκειται για μία απόπειρα «πολιτικής ολοκλήρωσης» της δομής του ελληνικού κράτους και προσαρμογής του στο «ευρωπαϊκό κεκτημένο» διοίκησης και οργάνωσης των οικονομικών λειτουργιών του στο περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, σε άμεση συνάρτηση με το εγχείρημα της καπιταλιστικής αναδιάρθρωσης. Πρόκειται για μία προσπάθεια εσωτερικής αναδιάταξης, «αποσυγκεντρωποίησης», των λειτουργιών των κρατικών μηχανισμών, με στόχο την αποσυμφόρηση τους από εκτελεστικές πράξεις, οι οποίες πλέον μετατίθενται στο χώρο της λεγόμενης αυτοδιοίκησης και ενίσχυσης της επιτελικής του λειτουργίας ως προς τον σχεδιασμό των βασικών στρατηγικών αξόνων της καπιταλιστικής αναδιάρθρωσης.

136. Η νέα μεταρρύθμιση εξυπηρετεί μια πολυεπίπεδη στρατηγική, καθώς επανοργανώνει και εξορθολογίζει την λειτουργία των επιπέδων διοίκησης του κράτους ώστε να ικανοποιούν με επάρκεια την ανάγκη εξειδίκευσης των αναπτυξιακών κατευθύνσεων, ενισχύει περαιτέρω την πολιτική-θεσμική θωράκιση του κράτους με την αναδιάταξη των πολιτικών μηχανισμών εκπροσώπησης, απέναντι στο λαϊκό παράγοντα και από εσωτερικές αντιθέσεις του συνασπισμού εξουσίας και τέλος, οδηγεί στην ένταση των ανταποδοτικών-ιδιωτικοοικονομικών κριτηρίων στη λειτουργία των ΟΤΑ, μέσω της απόδοσης αναπαραγωγικών λειτουργιών στο ιδιωτικό κεφάλαιο αλλά και τεχνικών έργων (σε τοπικό αλλά και σε περιφερειακό επίπεδο) και της περικοπής των κοινωνικών δαπανών στην προσπάθεια αποδόμησης του «κοινωνικού κράτους», στο πλαίσιο της «δημοσιονομικής προσαρμογής».

137. Η διαδικασία της χωρικής αναδιάρθρωσης αποτελεί μια επιθετική επιλογή της αστικής τάξης και του κεφαλαίου και επιχειρεί να συγκροτήσει για το κεφάλαιο μια ικανή κοινωνική συμμαχία προώθησης των συμφερόντων του. Την ίδια στιγμή, αίρονται όψεις της προηγούμενης μορφής διαχείρισης που είχαν κωδικοποιηθεί με διάφορες μορφές, όπως μια σχετική μέριμνα για την προστασία του περιβάλλοντος, έστω και με τη μορφή της θεσμικής κατοχύρωσης, η διασφάλιση των όρων αναπαραγωγής της εργατικής δύναμης σαν κοινωνικές παροχές (δημόσια δωρεάν εκπαίδευση, εργασία, ασφάλιση, υγεία, στέγαση, δωρεάν μεταφορές, αναψυχή, πολιτιστική έκφραση και δημιουργία, έργα προστασίας του περιβάλλοντος κλπ), υπό τη σκέπη του «κράτους δικαίου», η δυνατότητα εκπροσώπησης του λαϊκού παράγοντα σε πλευρές του κρατικού μηχανισμού (τοπική αυτοδιοίκηση).

138. Ως αποτέλεσμα, εντείνονται οι ενδοαστικές αντιθέσεις και εμφανίζονται ορατά ρήγματα στην ικανότητα της αστικής τάξης να εκφέρει ένα ηγεμονικό πολιτικό σχέδιο σε κομβικές επιδιώξεις της αναδιάρθρωτικής κίνησης, ενώ παράλληλα διαμορφώνεται ένα ικανό υπόβαθρο κοινωνικών εκρήξεων, που σε κάθε ευκαιρία ξεδιπλώνει τη δυναμική και τις διεκδικήσεις του αμφισβητώντας την κυρίαρχη πολιτική. Η κοινωνική αντίδραση εκφράζεται με διάφορες μορφές και περιεχόμενο, συγκροτώντας πολιτικές και κινηματικές αντιστάσεις, ειδικά σε θέματα που σχετίζονται με την προστασία και διαχείριση του αστικού και φυσικού περιβάλλοντος. Δεν είναι τυχαίο ότι σε όλο και περισσότερες περιοχές συγκροτούνται συλλογικότητες, με τη δική τους ιδιαίτερη φυσιογνωμία και χαρακτηριστικά η κάθε μία, που όμως κινούνται σε λογική αμφισβήτησης του αναδιάρθρωτικού εγχειρήματος και παρεμβαίνουν στο σύνολο της κοινωνικής ζωής στην πόλη, ενώ την ίδια στιγμή εμφανίζονται αγωνιστικές διεργασίες και αναπτύσσονται κινηματικές αντιστάσεις, που έστω και με αποσπασματικό τρόπο αναζητούν δρόμους παρέμβασης και νικηφόρας δράσης.

139. Η ανάδειξη στον ελληνικό κοινωνικό σχηματισμό κοινωνικών αγώνων, σε σχέση με τη χωρική οργάνωση των παρα-

γωγικών δραστηριοτήτων, την οργάνωση των μητροπολιτικών περιοχών και γενικά με τη διαχείριση του αστικού χώρου και του φυσικού περιβάλλοντος και γενικότερα η έκταση και η ένταση των λαϊκών κινητοποιήσεων που σαν αντικείμενο έχουν το «πλαίσιο ζωής», τις μορφές και τους ρυθμούς της καθημερινής ζωής, αναδεικνύουν μια καινούργια μορφή κοινωνικής σύγκρουσης, τα «κινήματα πόλης». Επί της ουσίας, τα ζητήματα αιχμής τους αφορούν την «καθημερινότητα», τον τρόπο δηλαδή που γίνεται αντιληπτή κυρίως η συνάρθρωση των υλικών όρων ζωής που επιφέρει η κοινωνική θέση του κάθε ατομικού υποκειμένου σε πεδία, που προοδευτικά, αναπτύσσονται τις τελευταίες δεκαετίες νέες κοινωνικές και πολιτικές αντιφάσεις λόγω των μορφών που λαμβάνει η καπιταλιστική ανάπτυξη. Τα «κινήματα πόλης» εκφράζουν την όξυνση των κοινωνικών αντιθέσεων και αναδεικνύουν νέα επίπεδα έκφρασης του λαϊκού κινήματος και της ταξικής πάλης, τόσο σε πεδία αναπαραγωγής της εργατικής δύναμης, όσο και στα νέα πεδία καπιταλιστικής κερδοφορίας. Η ανάπτυξη τους αποτελεί αναπόφευκτη έκφραση του λαϊκού – ταξικού κινήματος, έστω και με ένα αντιφατικό τρόπο, εκτός του κλασικού πυρήνα της παραγωγικής διαδικασίας αλλά στη σφαίρα των αναπαραγωγικών διαδικασιών τόσο της εργατικής δύναμης αλλά και των αναγκαίων γενικών συνθηκών παραγωγής που εγγυώνται τους όρους της καπιταλιστικής κερδοφορίας.

140. Κωδικά, τα ζητήματα που αποτελούν αιχμές πάνω στις οποίες αναπτύσσονται τα κινήματα πόλης, κωδικοποιούνται ως εξής:

- Ζητήματα χωροταξίας που άπτονται άμεσα της ποιότητας ζωής (συνθήκες στέγασης του πληθυσμού, όροι δόμησης, οι μεταφορές, η ποιότητα των περιβαλλοντικών συνθηκών σε σχέση με το αστικό και φυσικό περιβάλλον, μεγάλα τεχνικά έργα και παρεμβάσεις στο αστικό και φυσικό περιβάλλον)

- Ζητήματα που άπτονται της ανάγκης κοινωνικής συνεύρεσης των κατοίκων (χώροι πολιτισμού, στέκια νεολαίας, αυτοδι-
αχειριζόμενοι χώροι)

- Ζητήματα πρόσβασης στον κοινωνικό εξοπλισμό (σχολεία, νοσοκομεία, βρεφικοί σταθμοί, κήποι, γήπεδα για αθλητισμό, πολιτιστικά κέντρα)

- Ζητήματα απομόνωσης ή/ και περιθωριοποίησης κοινωνικών και εθνοτικών ομάδων (γυναίκες, ηλικιωμένοι, οικονομι-
κοί μετανάστες)

- Ζητήματα πολιτικών ελευθεριών που σχετίζονται με τη λειτουργία της τοπικής αυτοδιοίκησης.

141. Κίνημα πόλης μπορεί να θεωρηθούν πολιτικές ή/και οικονομικές διεκδικήσεις κατοίκων προσδιορισμένων σε γεωγραφικά ή/και διοικητικά όρια (γειτονιά, δήμος, περιοχή με κοινά χαρακτηριστικά – πολιτιστικά, κοινωνικά, γεωγραφικά), που σχετίζονται με τις οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις που επιφέρει η διαδικασία της χωρικής αναδιάρθρωσης και χαρακτηρίζονται από την υπερασπίση συλλογικών λαϊκών δικαιωμάτων (και όχι από μια αντίληψη «όχι στη δική μου αυλή»). Ιδιαίτερα την τελευταία περίοδο, κάτοικοι συγκροτούνται στο πλαίσιο επιτροπών κατοίκων και λαϊκών συνελεύσεων ανά περιοχή δράσης τους και σπανιότερα στο πλαίσιο τοπικών – δημοτικών παρατάξεων, κινήσεων ή πρωτοβουλιών. Υπο αυτή την έννοια, και στο βαθμό που οι συγκεκριμένες κινηματικές διαδικασίες (κινήματα πόλης) αφορούν συγκεκριμένες κοινωνικές κατηγορίες (κατοίκους – επιτροπές κατοίκων) αποτελεί κατάχρηση η απόδοση του όρου, τόσο σε οργανωμένες πολιτικές μορφές (δημοτικές παρατάξεις - κινήσεις κ.α.), όσο και σε μερίδες του κρατικού μηχανισμού με τη μορφή της Τ.Α.

142. Ο τρόπος εκπροσώπησης των λαϊκών διεκδικήσεων σε τοπικό επίπεδο, στο πλαίσιο των ορίων της πόλης, του δήμου ή ακόμα και της γειτονιάς, καθορίστηκε είτε από την ηγεμονία αστικών στρατηγικών που σχετίζονταν με διοικητικές μεταρρυθμίσεις, είτε από την ενσωμάτωση τους στο πλαίσιο ενός ευρύτερου κοινωνικού διεκδικητισμού, ο οποίος σε τοπικό επίπεδο εδράστηκε αποκλειστικά στο πλαίσιο του μηχανισμού της τοπικής αυτοδιοίκησης και της «κατάκτησης» του και οδήγησε, σε αναντιστοιχία με άλλους κοινωνικούς χώρους, στη μη συγκρότηση πολιτικο-συνδικαλιστικών δομών εκπροσώπησης των πολιτικών διεκδικήσεων των κατοίκων, των υποκειμένων δηλαδή της χωρικότητας μιας σειράς κοινωνικών σχέσεων. Αντίθετα, συνέβαλε στην κυριαρχία αντιλήψεων περί «ουδετερότητας» των μηχανισμών της τοπικής αυτοδιοίκησης ή δυνατότητας «αριστερής διαχείρισης», κυρίως λόγω της πολιτικής στρατηγικής της αριστεράς της προηγούμενης περιόδου και λιγότερο σε σχέση με μια θεωρητική τοποθέτηση για έναν παρόμοιο ρόλο της.

143. Τα τελευταία χρόνια η εξειδίκευση της αναδιάρθρωτικής στρατηγικής στα πεδία του χώρου και του περιβάλλοντος οδήγησε στην ένταση των κοινωνικών αντιθέσεων σε επίπεδο πόλης και σε όξυνση των αντιφάσεων όσον αφορά την αστική στρατηγική ενσωμάτωσης κυριαρχούμενων στρωμάτων (με την άρση μιας σειράς κοινωνικών παροχών στα πεδία αναπαραγωγής της εργατικής δύναμης). Στο πλαίσιο αυτό διαφαίνεται σταδιακά η οικοδόμηση πολιτικο-συνδικαλιστικών μορφών εκπροσώπησης των λαϊκών στρωμάτων σε τοπικό επίπεδο, που κυρίως συμπυκνώνεται με τη συγκρότηση «επιτροπών κατοίκων» και «λαϊκών συνελεύσεων», κυρίως σε διάφορες περιοχές των αστικών κέντρων και όχι μόνο. Οι επιτροπές κατοίκων συγκροτούν ένα πλαίσιο κοινωνικής διεκδίκησης κοινωνικών κατηγοριών, που κατοικούν στα γεωγραφικά, διοικητικά ή ιστορικά – πολιτιστικά όρια της εκάστοτε επιτροπής. Οι κοινωνικές αυτές κατηγορίες ενοποιούνται στο πλαίσιο πολιτικών αιτημάτων που συμπυκνώνουν συγκεκριμένα κάθε φορά άμεσα διαταξικά συμφέροντα τόσο στο επίπεδο της κοινωνικής αναπαραγωγής όσο και έμμεσα, σε σχέση με ευρύτερους αναπτυξιακούς σχεδιασμούς.

144. Οι επιτροπές κατοίκων αποτελούν μια ανταγωνιστική πολιτική μορφή και συνδικαλιστική πρακτική ως προς τις συγκροτημένες δομές της τοπικής αυτοδιοίκησης, τόσο ως προς τη δομική λειτουργία της δεύτερης ως μέρος ενός κρατικού μηχανισμού καθώς αποτελεί σπερματική μορφή λαϊκής εξουσίας, όσο και ως προς τη λειτουργία της ως μηχανισμού πολιτικής ενσωμάτωσης και εκπροσώπησης των κυριαρχούμενων στρωμάτων, καθώς αποτελεί ακριβώς τον πολιτικό μηχανισμό των κυριαρχούμενων στρωμάτων. Στρατηγικός μας στόχος είναι η ύπαρξη συνοικιακών αμεσοδημοκρατικών συνελεύσεων ως μιας άλλης δομής λειτουργίας των δήμων και των γειτονιών, μια άλλη δομή οργάνωσης του λαού δίπλα και υπό την σωματειακή οργάνωση. Οι επιτροπές κατοίκων πρέπει να έχουν ολοένα και περισσότερο τα παρακάτω χαρακτηριστικά: μαζική αναγνώριση

από την συνοικία, μαζική συμμετοχή κατοίκων, συνολική ενασχόληση με τα θέματα της συνοικίας, θεωρητικό και οργανωτικό σπλοστάσιο, ριζοσπαστική δράση, ποσότητα για την κάλυψη όλων των συνοικιών του Δήμου, συντονισμό για την κάλυψη υπερσυνοικιακών θεμάτων, παναττική και πανελλαδική επέκταση της κουλτούρας των επιτροπών και δημοκρατικό συντονισμό αυτών.

145. Οι πολιτικές διεκδικήσεις των επιτροπών κατοίκων στοχεύουν στην υλοποίηση πολιτικών πρακτικών που σε μεγάλο βαθμό αντιστρατεύονται αντικειμενικά το σχέδιο της καπιταλιστικής ανάπτυξης (με την έννοια αυτή έχουν αντικαπιταλιστικό πρόσημο ή αποτέλεσμα), καθώς συγκεκριμένες αναδιρθρώσεις που συντελούνται σε χωρικό επίπεδο συμβάλλουν στην όξυνση των κοινωνικών αντιθέσεων, αποτελώντας ακριβώς τις αιτίες συγκρότησης των επιτροπών κατοίκων. Έτσι, η συγκρότηση τους αλλά και οι πολιτικές τους πρακτικές αποτελούν μια απόπειρα έμπρακτης αμφισβήτησης της ιδεολογικής ηγεμονίας των κυρίαρχων κοινωνικά τάξεων και συγκρότησης μιας ιδεολογικής «αντι-ηγεμονίας» των λαϊκών τάξεων, σε κυρίαρχα ιδεολογικά υποσύνολα, όπως αυτά της «ανάπτυξης», της «πράσινης επιχειρηματικότητας», του ρόλου και της λειτουργίας των Ο.Τ.Α. κ.α. Η ιδιαίτερη ένταση με την οποία επιχειρείται η αναδιάρθρωση των χωρικών δομών προκαλεί ρήξεις και συγκρούσεις με την μέχρι πρότινος συμμαχία του αστισμού με ευρύτερα κομμάτια τοπικών κοινωνιών και αναδεικνύει ένα πλατύ μέτωπο λαϊκής έκφρασης, διαμαρτυρίας και διεκδίκησης, που ασφυκτιά από τους όρους εργασίας και τις καθημερινές συνθήκες ζωής, που αναζητά λαϊκές μορφές πολιτικής έκφρασης και οργάνωσης σε κάθε γειτονιά, μετατρέποντας τα κινήματα πόλης σε προνομιακό πεδίο παρέμβασης.

146. Σήμερα, η χάραξη μιας αντικαπιταλιστικής στρατηγικής και παρέμβασης και η διεκδίκηση μιας ιδεολογικής «αντι-ηγεμονίας» στο κοινωνικό μέτωπο της πόλης αποτελεί κρίσιμο ζήτημα για μια σειρά πολιτικών δυνάμεων της επαναστατικής αριστεράς αλλά και πλήθους τοπικών κινήσεων και σχημάτων. Ζήτημα, που σε καμιά περίπτωση, δε μπορεί να ιδωθεί ανεξάρτητα από τα ευρύτερα επίδικα που σχετίζονται με τις διαδικασίες ανασύνθεσης της ριζοσπαστικής αριστεράς και το στρατηγικό στόχο της συγκρότησης αντικαπιταλιστικού πόλου.

147. Δημιουργούνται, παράλληλα, και όροι δικτύωσης, κοινής δράσης και παρέμβασης των συλλογικοτήτων πόλης από τη γειτονιά μέχρι το κεντρικό πολιτικό, όχι στη βάση γενικόλογων ιδεολογικών και πολιτικών αναφορών, ούτε στο πλαίσιο πολιτικών μετώπων διαμαρτυρίας, αλλά στο πλαίσιο συγκεκριμένων μετώπων παρέμβασης (οδικοί άξονες, ελεύθεροι χώροι, ορεινοί όγκοι, ρόλος Τ.Α. κ.α.), όπως επίσης και ικανοί όροι συγκρότησης πολιτικών και κοινωνικών συμμαχιών (επιτροπές κατοίκων) με κοινά κινηματικά χαρακτηριστικά και πολιτικές διεκδικήσεις, εκπροσωπώντας αλλά και συμπυκνώνοντας συγκεκριμένα υλικά συμφέροντα των πληττόμενων κοινωνικών κατηγοριών, τόσο σε τοπικό επίπεδο αλλά και ευρύτερα, σε σχέση με συγκεκριμένα χωρικά μέτωπα (π.χ. Πρωτοβουλία Αγώνα για αυτοκινητοδρόμους).

148. Υπάρχουν πλέον οι όροι για επιτυχημένη αντικαπιταλιστική παρέμβαση στον αστικό χώρο:

-που θα προασπίζει τους υλικούς όρους ζωής της εργατικής τάξης και της εργαζόμενης κοινωνικής πλειοψηφίας και τους όρους αναπαραγωγής της, το αστικό και φυσικό περιβάλλον, όχι υπό το ενσωματώσιμο και διαχειριστικό πλαίσιο της οικολογίας, της εύρυθμης λειτουργίας του αστικού χώρου και της βιωσιμότητας, που αποτελούν άλλωστε και ειδικές όψεις της αστικής πολιτικής για να διασφαλίζει τους όρους αναπαραγωγής του κεφαλαίου, αλλά υπό το πλαίσιο της ταξικής πάλης που απόλυτα ανταγωνιστικά θα παράγει αναχώματα στην κυρίαρχη πολιτική και παράλληλα θα διαμορφώνει τους κατάλληλους πολιτικούς και ιδεολογικούς όρους για να επανέλθουν στο επίπεδο της πόλης οι λαϊκές ανάγκες και διεκδικήσεις και θα αντιπαρά τίθεται σε οικονομίστικες λογικές «ανάπτυξης», όπως επίσης σε τεχνοκρατικές και «επιστημονικίστικες» προσεγγίσεις

-που θα οικοδομεί ανταγωνιστικές μορφές άσκησης πολιτικής και κινηματικής συγκρότησης μέσα από επιτροπές κατοίκων και λαϊκές συνελεύσεις, χωρίς να θεωρεί τους Ο.Τ.Α. πεδίο προώθησης των λαϊκών συμφερόντων απαντώντας σε λογικές ουδετερότητας ή ακόμα και σε ανιστόρητες αναφορές περί «παραδοσιακά λαϊκών θεσμών τοπικής αυτοδιοίκησης

-που θα πρωτοστατεί όχι μόνο στο να συγκροτεί κινηματικές διαδικασίες αλλά και στο να οικοδομεί τις πιο πλατιές κοινωνικές συμμαχίες ώστε να δημιουργεί πολιτικά και κοινωνικά πραγματικές συνθήκες νικηφόρας προοπτικής.

149. Είναι προφανές ότι βασικός στόχος των συντρόφων που δραστηριοποιούνται τοπικά πρέπει να είναι η κατά τόπους ανάπτυξη κινητοποιήσεων γύρω από σημαντικά προβλήματα των γειτονιών. Κι αυτό είτε στο επίπεδο της αντίστασης στο προχώρημα όψεων του γενικού σχεδιασμού της χωρικής αναδιάρθρωσης (που είναι πιο συνηθισμένο μέχρι στιγμής, βλ. αντιστάσεις σε δρόμους, οικοδόμηση ελεύθερων χώρων κτλ.) είτε και επιθετικά (επανοικειοποίηση χώρων, πολιτιστικά στέκια & στέκια νεολαίας, κινήσεις για επανακατοχύρωση όψεων κοινωνικής πολιτικής από τους Δήμους-βελτίωση υποδομών εκπαίδευσης, υγείας, άθλησης κτλ.). Τέτοιες κινητοποιήσεις ήδη εξελίσσονται σε πολλές γειτονίες και στόχος μας είναι η συνέχισή τους μέχρι την επίτευξη νικών που θα τονώνουν την αυτοπεποίθηση των κατοίκων και θα κατοχυρώνουν την αξία των συλλογικών αγώνων και δομών. Στο πλαίσιο αυτού του κειμένου δεν μπορεί να γίνει αναφορά σε όλο το γαλαξία τέτοιων κινητοποιήσεων που αναδύονται κατά καιρούς ούτε ειδικοί σχεδιασμοί, αλλά μόνο μια αναφορά στη γενική κατεύθυνσή μας για συμβολή στη δημιουργία, όξυνση και ριζοσπαστικοποίηση τέτοιων αγώνων με τη λογική των επιτροπών κατοίκων που περιγράψαμε.

150. Το επόμενο διάστημα πρέπει να διερευνηθούν οι δυνατότητες παρέμβασης σε σχέση κυρίως με πραγματικά πολιτικά μέτωπα, ώστε να αποτελέσει έναυσμα για υπερτοπικούς συντονισμούς σε επίπεδο χωρικών μετώπων (συγκροτώντας έτσι παράλληλες και συμπληρωματικές διαδικασίες συντονισμού και κοινής δράσης – συντονισμός νοτίων, Αθήνας κλπ). Στο σημείο αυτό πρέπει να διερευνηθεί η δυνατότητα συγκρότησης μορφωμάτων τύπου «Πρωτοβουλίας Αγώνα» αντίστοιχα με αυτήν που έγινε για τους νέους αυτοκινητόδρομους για όλα τα χωρικά μέτωπα που θεωρούμε κρίσιμα.

151. Παράλληλα, στις επερχόμενες δημοτικές εκλογές πρέπει έμπρακτα να «σπάσει» η απόπειρα φίμωσης της πολιτικής έκφρασης και εκπροσώπησης των τοπικών κινημάτων και άρσης της δυνατότητας διεμβολισμού του τοπικού συστήματος εξουσίας από το λαϊκό παράγοντα. Γι' αυτό, είναι αναγκαία η ενίσχυση υπαρχόντων και δημιουργία νέων δημοτικών συνδυασμών από αγωνιστές και δυνάμεις της ριζοσπαστικής αριστεράς που καθημερινά οικοδομούν κινηματικές αντιστάσεις. Επίσης, πρέπει να «σπάσει» το «εργαστήρι» προώθησης της καπιταλιστικής αναδιάρθρωσης των περιφερειών με τη δυναμική παρουσία συνδυασμών της ριζοσπαστικής και αντικαπιταλιστικής αριστεράς σε όλες τις νέες περιφέρειες.

152. Δεδομένου του διαταξικού χαρακτήρα που έχει η παρέμβαση στην πόλη και του έμμεσου, ως επί το πλείστον, τρόπου που εκφράζονται οι ταξικές αντιθέσεις σε αυτό το πεδίο παρέμβασης και δεδομένης επίσης της πραγματικής έλλειψης εμπειριών και μακροχρόνιας παρέμβασης συνολικά στην πόλη, αποτελεί μονόδρομο για τα τοπικά σχήματα η συγκρότηση της μέγιστης πολιτικής συμμαχίας στον οργανωτικό τους πυρήνα στο πλαίσιο των ελάχιστων αναγκών πολιτικών αξόνων που μας εξασφαλίζουν όμως τη δυνατότητα της αναγκαίας πολιτικής ανάλυσης και της αντικαπιταλιστικής παρέμβασης. Η αναγκαία πολιτική οριοθέτηση είναι η εναντίωση στην καπιταλιστική ανάπτυξη και η αντιθεσμικότητα – εχθρότητα ως προς το κράτος και τους μηχανισμούς του όλων των επιπέδων, δηλαδή αυτό που θα μπορούσαμε να κωδικοποιήσουμε ως αντιαναδιάρθρωτική-αντισυνδιαχειριστική φυσιογνωμία. Για να επιτυγχάνεται η πλειοψηφική παρέμβαση πρέπει και οι άξονες αυτοί (αντιαναδιάρθρωτική-αντισυνδιαχειριστικό) να μη μένουν στο επίπεδο της γενικόλογης διακήρυξης, αλλά να εξάγονται από το περιεχόμενο και τη μορφή της παρέμβασης στην πόλη.

153. Το επόμενο διάστημα πρέπει να διασφαλισθούν οι συγκεκριμένοι πολιτικοί και οργανωτικοί όροι ώστε να επαναλειτούργησει ο συντονισμός σχημάτων γειτονιάς της ριζοσπαστικής αριστεράς. Να γίνει ειδικός σχεδιασμός για τον εμπλουτισμό της διαδικασίας και με όσο το δυνατόν περισσότερα σχήματα γειτονιάς που κινούνται σε μια ριζοσπαστική κατεύθυνση. Η δημιουργία ενός επιπέδου δικτύωσης, συντονισμού και παρέμβασης του μέγιστου δυνατού των δυνάμεων που κινούνται σε μια ριζοσπαστική αριστερή κατεύθυνση δεν πρέπει να ιδωθεί σαν συγκρότηση με ιδεολογικούς και οργανωτικούς όρους ενός «αντιδικτύου», αλλά ως εκφορά ενός ανταγωνιστικού πολιτικού σχεδιασμού με πολιτικούς όρους και κινηματική κατεύθυνση. Μια τέτοια κατεύθυνση θα μπορεί να καταγράψει ως αποτέλεσμα ιδεολογικές, πολιτικές και οργανωτικές οριοθετήσεις, τόσο προφανώς από τους πολιτικούς σχεδιασμούς του αστικού συνασπισμού εξουσίας, όσο και σε σχέση με πολιτικά σχέδια με ρεφορμιστικό και διαχειριστικό χαρακτήρα (τύπου Παναττικού Δικτύου).

E. Για το γυναικείο ζήτημα και τις διακρίσεις με βάση το φύλο και τον έμφυλο προσανατολισμό

154. Το «γυναικείο ζήτημα» αποτελεί μια κωδικοποίηση προερχόμενη από τη μαρξιστική και φεμινιστική παράδοση, η οποία αναφέρεται στις ιδιαίτερες μορφές εκμετάλλευσης και καταπίεσης που υφίστανται οι γυναίκες στον καπιταλισμό. Είναι γεγονός ότι η καταπίεση των γυναικών υπήρχε και στους προκαπιταλιστικούς σχηματισμούς αλλά ο τρόπος με τον οποίο ο καπιταλισμός ενσωμάτωσε τις πατριαρχικές δομές όξυνε ακόμη περισσότερο την κατάσταση. Βασικό έδαφος στο οποίο θεμελιώνεται η γυναικεία καταπίεση είναι αυτό της οικογένειας. Η οικογένεια αποτελεί έναν πρωτογενή κοινωνικό – οικονομικό θεσμό με σκοπό τη διαιώνιση των ταξικών διαιρέσεων που διαπερνούν την κοινωνία και ταυτόχρονα έναν ανέξοδο και ιδεολογικά αποδεκτό μηχανισμό αναπαραγωγής της ίδιας της εργατικής δύναμης αντανάκλωντας στο εσωτερικό της ιεραρχικές και αυταρχικές σχέσεις που είναι απαραίτητες για τη διατήρηση της κοινωνικής συνοχής. Έτσι οι γυναίκες αποτελούν μια πηγή διπλού οφέλους για το κεφάλαιο, ως κομμάτι της εργατικής τάξης αλλά και ως εκείνο το δυναμικό που επωμίζεται τις οικιακές μη κοινωνικά επικυρωμένες εργασίες «που παράγουν αξίες χρήσης για την αναπαραγωγή της εργατικής δύναμης».

155. Μιλώντας για φεμινισμό εννοούμε την πολιτική και θεωρητική τοποθέτηση που εξετάζει κριτικά τις σχέσεις εξουσίας που αφορούν στο φύλο και την πάλη για την ανατροπή των πολιτικών και κοινωνικών συνθηκών που τις αναπαράγουν. Με βάση και την ύπαρξη διαφορετικών τοποθετήσεων πάνω στο φεμινισμό, τον αντιμετωπίζουμε ως ένα ανοιχτό πεδίο και θέλουμε να παρέμβουμε στη συζήτηση ως προς τη νοηματοδότησή του.

Η πρώτη εμφάνιση φεμινιστικού κινήματος (πρώτο κύμα φεμινισμού) έγινε στα τέλη του 19^{ου} αιώνα στην Αγγλία και τις ΗΠΑ. Συνδέθηκε κυρίως με την ισότητα απέναντι στο νόμο για τις γυναίκες και διεκδίκησε το δικαίωμα τους στην ιδιοκτησία και στη ψήφο, αλλά κάποιες φορές ταυτίστηκε με αντεργατικά κι ακόμη και ρατσιστικά προστάγματα των λευκών γυναικών της άρχουσας τάξης. Το δεύτερο κύμα φεμινισμού, πρωτοεμφανίστηκε στη δεκαετία του «60, συνδέθηκε με μια σειρά από ζητήματα όπως οι πραγματικές και τυπικές ανισότητες στην οικογένεια και την εργασία, η σεξουαλικότητα, η κριτική στην οικογένεια, το δικαίωμα στον έλεγχο της αναπαραγωγής. Το τρίτο κύμα φεμινισμού προέκυψε ως κριτική στο δεύτερο κύμα

και πιο συγκεκριμένα στον ουσιοκρατικό ορισμό της θηλυκότητας και τον εγκλωβισμό εμπειρίες των λευκών γυναικών μικροαστικών στρωμάτων. Η απουσία συνεκτικών διεκδικήσεων για το γυναικείο ζήτημα αποτελεί αδυναμία του κύματος αυτού, ως αποτέλεσμα και της επίδρασης μεταδομιστικών θεωρητικών τοποθετήσεων

Διαφωνούμε με το φιλελεύθερο φεμινισμό που απέρριψε την ιδέα περί συγκρουόμενων έμφυλων ή ταξικών συμφερόντων και υποστήριξε ότι οι άνθρωποι που έχουν καλή πρόθεση μπορούν μέσω του λόγου να εδραιώσουν μια δίκαιη κοινωνία, επικεντρώθηκε σε νομικά πλαίσια, παράβλεπε τις πολιτικές, οικονομικές και σεξουαλικές πηγές της γυναικείας καταπίεσης και ενδιαφέρθηκε μόνο για τα ζητήματα των λευκών γυναικών της μεσαίας τάξης αδιαφορώντας για τα βιώματα των μαύρων γυναικών και των γυναικών της εργατικής τάξης.

Μέσα από τα φοιτητικά, τα αντιπολεμικά κινήματα και τα κινήματα για τα πολιτικά δικαιώματα της δεκαετίας του 60 αναδείχθηκε ο ριζοσπαστικός φεμινισμός. το κυρίαρχο μήνυμα που διαδόθηκε ήταν ότι το «προσωπικό είναι πολιτικό» και ότι η νέα θεωρία και στρατηγική για την απελευθέρωση των γυναικών μπορούσε να βασιστεί μόνο στα κοινά βιώματα των γυναικών. Ο αγώνας αυτός δε μπορούσε να μετατεθεί μετά την επανάσταση αλλά απαιτούσε την άμεση δράση και θα διεξαγόταν ενάντια στον οικουμενικό καταπιεστή που είναι ο άνδρας. κριτικές που δέχτηκε ο ριζοσπαστικός φεμινισμός αυτές συνίστανται κυρίως στην απόπειρα του να καθολικεύσει το βίωμα των γυναικών με τρόπο που συγκαλύπτει άλλες μορφές καταπίεσης που βασίζονται στην τάξη ή τη φυλή και γι' αυτό η πεποίθηση για την ύπαρξη κοινής γυναικείας αδελφότητας που υπερβαίνει τις κατασκευασμένες από τον άνδρα διαιρέσεις θεωρείται επικίνδυνη και παραπλανητική

Κατά τη γνώμη μας η ανάλυση των έμφυλων ανισοτήτων πρέπει να συνυπολογίζει τις οικονομικές συνθήκες και η φεμινιστική πάλη να συνδέεται άρρηκτα με την αντικαπιταλιστική πάλη. Αυτή η ανανέωση της μαρξιστικής σκέψης κατόρθωσε να υπερβεί τον οικονομικό ντετερμινισμό και να αναδείξει την πολλαπλότητα των μορφών καταπίεσης. Εναντιώθηκε στον ατομικισμό που παραβλέπει τα συλλογικά συμφέροντα και τις δομικές ανισότητες, στον ελιτισμό που αδυνατεί να αναγνωρίσει τις ανισότητες της τάξης, της φυλής και του κοινωνικού φύλου, στην ανιστόρητη πεποίθηση ότι οι γυναίκες είναι θύματα της αμετάβλητης ανδρικής βίας. Έδειξε ότι το αίτημα για έμφυλη ισότητα δεν μπορεί να απομονωθεί από το κοινωνικό οικονομικό της πλαίσιο.

156. Το φύλο δε συνιστά ένα φυσικό γεγονός αλλά παράγεται κοινωνικά. Η ίδια η σεξουαλικότητα συγκροτείται κοινωνικά μέσω της επιτέλεσης κοινωνικά καθορισμένων συμβάσεων για τη «θηλυκότητα» και την «αρρενωπότητα», στηρίζεται δηλαδή στην αναπαραγωγή κοινωνικών πρακτικών και προτύπων, συχνά με τιμωρητικές πρακτικές για όσους/ες δεν αντιστοιχούν στις κυρίαρχες νόρμες. Τόσο το φύλο όσο και η σεξουαλικότητα αποτελούν τμήμα της «υλικής ζωής» γιατί διεκπεραιώνουν τον έμφυλο καταμερισμό εργασίας και την αναπαραγωγή της κυρίαρχου προτύπου για την οικογένεια.

157. Παρά τους σημαντικούς κοινωνικούς αγώνες που έχουν γίνει και έχουν κατορθώσει να κατοχυρώσουν καλύτερες θέσεις για τις γυναίκες, τα ζητήματα που αφορούν τη γυναικεία καταπίεση και εκμετάλλευση παραμένουν υπαρκτά. Τα τελευταία χρόνια, η εφαρμογή μιας σκληρής νεοφιλελεύθερης πολιτικής που έχει ως αποτέλεσμα τη συρρίκνωση του κοινωνικού κράτους και την απορρύθμιση και ελαστικοποίηση των εργασιακών σχέσεων, παράλληλα με τη χειροτέρευση των όρων διαβίωσης των εργαζόμενων στρωμάτων επέφερε και την ένταση των έμφυλων διακρίσεων. Πρώτα από όλα οι γυναίκες εξακολουθούν να επιφορτίζονται άνισα, με την απλήρωτη οικιακή εργασία, εξαιτίας του κυρίαρχου μοντέλου πυρηνικής οικογένειας, στο οποίο οι γυναίκες τοποθετούνται από θέση υποταγής και αναλαμβάνουν την εκπλήρωση των οικιακών καθηκόντων συμβάλλοντας στη συντήρηση και την αναπαραγωγή της εργατικής δύναμης. Έτσι, οι γυναίκες ταυτίζονται με τη μη αμειβόμενη και μη παραγωγική εργασία μ' έναν αόρατο ρόλο στην κοινωνική αναπαραγωγή, ενώ οι άνδρες με την αμειβόμενη και παραγωγική εργασία. Όσο για την πραγματικότητα της αγοράς εργασίας οι γυναίκες εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν σημαντικές ανισότητες. Εκφάνσεις αυτής της πραγματικότητας συνιστούν ο οριζόντιος και κάθετος διαχωρισμός στην αγορά εργασίας, η υποεκπροσώπηση των γυναικών σε σημαντικούς τομείς (έρευνα, υψηλή τεχνολογία), τα εξαιρετικά χαμηλά ποσοστά πρόσβασης στις υψηλές βαθμίδες της επαγγελματικής ιεραρχίας, το μισθολογικό χάσμα, η ανεργία που είναι υπερδιπλάσια στις γυναίκες και βέβαια οι ευέλικτες μορφές εργασίας που απευθύνονται προνομιακά στις γυναίκες περιορίζοντας τις σε ένα συμπληρωματικό ρόλο στην παραγωγή. Αυτή η τάση ενισχύεται ακόμη περισσότερο στη συγκυρία της οικονομικής ύφεσης και της αντεπίθεσης του κεφαλαίου, καθώς οι γυναίκες αποτελούν έναν ιδιαίτερα ευάλωτο στόχο. Αιχμή του δόρατος, η δρομολογούμενη εξίσωση των ορίων συνταξιοδότησης, όπου με μια εργαλειακή αξιοποίηση της «ισότητας», οδηγεί στη στρατηγική συνολικής αποδόμησης του ασφαλιστικού συστήματος και τη μετατροπή του από αναδιανεμητικό σε κεφαλαιοποιητικό. Ιδιαίτερη κατηγορία σ' αυτό το σύνολο, είναι οι γυναίκες μετανάστριες, όπου η διαπλοκή φύλου και εθνότητας σε συνδυασμό με τις αντιμεταναστευτικές πολιτικές που υποδαυλίζουν ρατσιστικές συμπεριφορές, αντιστοιχεί σε εργασιακές συνθήκες ακραίας εκμετάλλευσης. Ο καταμερισμός εργασίας και τα στερεότυπα είναι σαφή και οδηγούν σχεδόν νομοτελειακά τις γυναίκες μετανάστριες στις υπηρεσίες καθαριότητας και οικιακού προσωπικού. Οι άθλιες και εξοντωτικές συνθήκες εργασίας και η διαρκής έκθεση της εργοδοτικής τρομοκρατίας, αποτυπώθηκαν ανάγλυφα στην υπόθεση της Κωνσταντίνας Κούνεβα, φέρνοντας στο προσκήνιο το σύγχρονο δουλεμπόριο. Πέρα απ' αυτά όμως αποτελούν και τα συνήθη θύματα του trafficking, καθώς εγκλωβίζονται στα δίκτυα της διεθνούς σωματεμπορίας και στελεχώνουν την εγχώρια σεξουαλική βιομηχανία, υπό το υποκριτικό βλέμμα της Πολιτείας με την άμεση ή έμμεση σύμπραξη των ελεγκτικών μηχανισμών.

158. Οι γυναίκες καθημερινά έρχονται αντιμέτωπες με πολλές και πολλαπλές μορφές βίας, με προεξέχουσα την ενδοοικογενειακή βία που συνιστά πανευρωπαϊκά αιτία θανάτου για τις γυναίκες πάνω κι απ' τα τροχαία. Ενδεικτικά στην Ελλάδα το 50% των δολοφονηθέντων γυναικών είναι θύματα του πρώην ή νυν ερωτικού συντρόφου τους. Βέβαια, η βία δεν περιορίζεται ούτε εμφανίζεται απαραίτητα με τη μορφή της σωματικής βλάβης αλλά πολλές φορές προσλαμβάνει τη μορφή της ψυχολογικής βίας με την έννοια του ελέγχου της καθημερινότητας της γυναίκας, της απομόνωσης της στα πλαίσια της οικι-

ακής εργασίας, της σεξουαλικής παρενόχλησης στο χώρο εργασίας, της λεκτικής προσβολής ή του σεξιστικού σχολίου στην ιδιωτική και δημόσια σφαίρα. Τα περιστατικά αυτά διαιωνίζονται και καλύπτονται από ένα πέπλο σιωπής εξαιτίας και της ανυπαρξίας κοινοτικών δομών υποστήριξης αλλά της αντιμετώπισης από τις δικαστικές αρχές, του τείνουν να αντιστρέφουν τους ρόλους θύτη – θύματος. Η βία εις βάρος των γυναικών συνεπάγεται την ακύρωση της ίδιας της γυναικείας επιθυμίας, με σκοπό την άσκηση ελέγχου και τη διατήρηση των υφιστάμενων ρόλων και του καταμερισμού της εξουσίας εντός της οικογένειας και της κοινωνίας. Δεν αναπτύσσεται όμως εν κενώ αλλά συνδέεται άρρηκτα με την ευρύτερη ανισότητα των φύλων και τις κυρίαρχες αναπαραστάσεις για την «αρρενωπότητα» και τη «θηλυκότητα», οι οποίες λειτουργούν νομιμοποιητικά για τη σεξιστική διαμόρφωση της πραγματικότητας και παράγουν μια «κουλτούρα ανοχής» στη βία. Η διάχυτη σεξιστική κουλτούρα παραμένει κυρίαρχη από την εκπαίδευση, τον πολιτισμό, τα ΜΜΕ, την εργασία μέχρι της πιο ενδόμυχης πτυχής της ιδιωτικής ζωής. Η γλώσσα έχει αναδειχθεί σε βασικό εργαλείο σ' αυτή τη διαδικασία, αφού δεν είναι ούτε ουδέτερη ούτε υπερβατική αλλά παράγει και αναπαράγει ιδεολογία. Σ' αυτό το λόγο το αρσενικό γένος είναι το κυρίαρχο και μπορεί να υποκαθιστά τα υπόλοιπα χωρίς να εγείρονται διαμαρτυρίες, η σεξουαλική δραστηριότητα από πεδίο επικοινωνίας μετατρέπεται σε πεδίο άσκησης και αποδοχής της εξουσίας, ενώ η ομοφυλοφιλία συνδέεται με αρνητικά αξιακά χαρακτηριστικά. Ενώ δεν έχει εκλείψει και ο ακραίος συντηρητικός λόγος, που υπονομεύει τα κεκτημένα της άμβλωσης και της αντισύλληψης και αντιστρατεύεται τις προσπάθειες αυτοδιάθεσης του γυναικείου σώματος.

159. Καταπίεση υφίστανται και όσοι παρεκκλίνουν από το ετεροφυλοφιλικό κανονιστικό πρότυπο. Οι ΛΟΑΤ υφίστανται τις διακρίσεις στην αγορά εργασίας εξαιτίας του σεξουαλικού τους προσανατολισμού, τη νομική ανισότητα που τους στερεί θεμελιώδη δικαιώματα, κρούσματα ομοφοβίας τα οποία συχνά προσλαμβάνουν ιδιαίτερα βίαιες μορφές, την καθημερινή διαστρέβλωση και ψυχολογιοποίηση από τους ιδεολογικούς μηχανισμούς του κράτους. Ιδιαίτερα για τα διαφυλικά άτομα, η αδυναμία πρόσβασης τους στις δομές της ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης από τη μία και ο επιβαλλόμενος αποκλεισμός στην ελληνική κοινωνία συνεπάγονται αναπόφευκτα την εξώθηση τους στα ακρότατα όρια της αγοράς εργασίας και την πορνεία διαμορφώνοντας. Η απάντηση σε αυτή την καταπίεση δεν μπορεί να είναι ούτε η ενσωμάτωση στα κυρίαρχα πρότυπα, ούτε η εμπορευματοποίηση των αναγκών των ΛΟΑΤ από τη βιομηχανία της ψυχαγωγίας, αλλά η πάλη ενάντια σε όλες τις διακρίσεις,

160. Παρά τον πρωτοπόρο ρόλο των σοσιαλιστικών και κομμουνιστικών ρευμάτων του εργατικού κινήματος στη διατύπωση του αιτήματος της ισότητας των δύο φύλων, εντούτοις η αριστερά πολλές φορές δεν ενσωμάτωσε τον προβληματισμό και τις διεκδικήσεις των κινημάτων που αναφέρονται στο φύλο. Αδιαφόρησε, εξορίζοντας το φεμινισμό και τα υπόλοιπα κινήματα στη σφαίρα του «απλώς πολιτισμικού» και τα απέρριψε ως ταυτοτικά και διασπαστικά. Αυτό το γεγονός από την άλλη οδήγησε σε αρκετές περιπτώσεις αυτά τα κινήματα στην εφαρμογή μιας απομονωτικής κοινοτικής στρατηγικής που αδυνατούσε να συνδεθεί με τα υπόλοιπα πληττόμενα κομμάτια της κοινωνίας. Πολλές φορές μετατράπηκαν σε ομάδες πίεσης προσανατολισμένες στην επίτευξη νομοθετικών ρυθμίσεων, με προφανή τον κίνδυνο είτε θεσμικής ενσωμάτωσης τους είτε εμπορευματοποίησης των αναγκών τους. Αυτή είναι η πραγματικότητα που ισχύει έως και σήμερα στον ελληνικό κοινωνικό σχηματισμό και υπάρχει αναγκαιότητα να αντιστραφεί. Ως εκ τούτου έχει σημασία η αριστερά να κατανοήσει ότι τα ζητήματα φύλου και σεξουαλικότητας αποτελούν κομμάτι της «υλικής ζωής» και ισχυρό εργαλείο κοινωνικού ελέγχου και να αντιληφθεί την πολυπλοκότητα της αλληλεπίδρασης βάσης – οικοδομήματος. Μπορεί να είναι σωστή η κριτική ότι η ταυτοτική σύλληψη οδηγεί σε στένωση του πολιτικού πεδίου αλλά δε συνεπάγεται ότι τα κοινωνικά κινήματα είναι αναγώγιμα στα ταυτοτικά τους μορφώματα. Το ζητούμενο σε κάθε περίπτωση είναι η υπέρβαση των ταυτοτήτων αλλά αυτό προϋποθέτει αρχικά την τοποθέτηση εντός της πολλαπλότητας τους. Η αριστερά οφείλει να ενσωματώσει την εμπειρία και τις διεκδικήσεις του φεμινιστικού κινήματος και κόντρα στον πολυκατακερματισμό να θέσει το ερώτημα της ενότητας στο εσωτερικό του με δημοκρατικές διαδικασίες και να επιδιώξει τη συνάρθρωση των προταγμάτων σ' έναν αντικαπιταλιστικό άξονα. Μια τέτοια διαδικασία θα θέσει μια άλλη οπτική και στο εσωτερικό του φεμινιστικού κινήματος, ώστε να απεμπολήσει μια μονοδιάστατη διαταξική πρόσληψη του γυναικείου ζητήματος και να αναζητήσει μια συμμαχία με τα υπόλοιπα κοινωνικά κινήματα, στοχοποιώντας τις πιο δομικές αιτίες της καταπίεσης.

161. Είναι γεγονός ότι η καθημερινότητα της αριστεράς διέπεται και από στοιχεία σεξιστικών πρακτικών και σχέσεων. Άρα, στην όλη διαδικασία ανασύνθεσης της ριζοσπαστικής αριστεράς, οφείλει να τεθεί ως απαράγραπτη πτυχή η διαμόρφωση μιας αντισεξιστικής φυσιογνωμίας.

162. Έχει σημασία να ξεκινήσει ένας δημιουργικός διάλογος που θα στοχεύει στην αμφισβήτηση των κυρίαρχων προτύπων και σε επίπεδο συλλογικής διεκδίκησης και σε επίπεδο καθημερινών πρακτικών. Είναι σαφές ότι δε μπορούμε να δημιουργήσουμε νησίδες αδιαπέραστες από την κυρίαρχη ιδεολογία και ότι η οριστική εξάλειψη αυτών των φαινομένων προϋποθέτει την ανατροπή του ίδιου του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής, αλλά είναι σημαντικό να πυροδοτήσουμε διεργασίες κοινωνικού πειραματισμού στο εσωτερικό της ριζοσπαστικής αριστεράς και να αναζητήσουμε έναν άλλο τρόπο να συζητάμε, να γελάμε, να φτιάχνουμε συνθήματα, να βρίζουμε και να αλλάζουμε την καθημερινότητά μας. Μια προσπάθεια που θα συμπορεύεται με την προσπάθεια της αριστεράς να συμβάλλει σε μια ριζοσπαστική μετατόπιση της συνείδησης των μαζών, στην ένταξη της έμφυλης οπτικής στα διάφορα κοινωνικά ζητήματα (εργασία, ασφάλιση, εκπαίδευση), στην αναζήτηση του σημείου τομής ενός μάχιμου φεμινισμού και του ταξικού συνδικαλισμού και στην τροφοδότηση κινηματικών πρακτικών. Οραματιζόμαστε μια αντικαπιταλιστική αριστερά που θα αντιστρατεύεται στην πράξη τις διακρίσεις εις βάρος των γυναικών και όσων δεν επιλέγουν την ετεροφυλική κανονικότητα, που έρχεται σε ρήξη με τη γυναικεία καταπίεση, που θα αμφισβητεί τα κυρίαρχα πρότυπα για το φύλο και τη σεξουαλικότητα, που θα εντάσσει εν τέλει το ζήτημα της γυναικείας χειραφέτησης στο πρόσταγμα της κοινωνικής απελευθέρωσης.

Τρίτη ενότητα

Για την αριστερή στρατηγική

Α. Για την ανασύνθεση της ριζοσπαστικής αριστεράς

Εισαγωγή

Η συζήτηση για την Αριστερά και την αριστερή στρατηγική σήμερα τίθεται με όρους διαφορετικούς από ό,τι κάποια χρόνια πριν. Είμαστε πια αρκετά μακριά από την περίοδο της πολλαπλής κατάρρευσης του ιστορικού κομμουνιστικού κινήματος και του θριαμβεύοντος νεοφιλελευθερισμού που διεκδικούσε την ιδεολογική διαγραφή όχι μόνο της κληρονομιάς του κομμουνιστικού κινήματος, αλλά και συνολικά των συλλογικών αναγνωρίσεων αλληλεγγύης και διεκδίκησης του εργατικού κινήματος. Δεν είμαστε πια «με την πλάτη στον τοίχο». Μεγάλοι κοινωνικοί αγώνες, ήδη από το δεύτερο μισό της δεκαετίας του 1990 αλληλοτροφοδοτήθηκαν με την επιστροφή στοιχείων πολιτικού ριζοσπαστισμού. Η τρέχουσα καπιταλιστική κρίση αποτέλεσε διάψευση της νεοφιλελεύθερης θέσης περί της εγγενούς ορθολογικότητας των καπιταλιστικών αγορών. Η όξυνση της κρίσης και η βιαιότητα των καπιταλιστικών προτάσεων για την έξοδο από αυτήν αναιρεί δυνατότητες απόσπασης ενεργητικής συναίνεσης». Το ερώτημα για μια μη καπιταλιστική οργάνωση της παραγωγής αποκτά ξανά μια επικαιρότητα που φαινομενικά την είχε χάσει. Όλα αυτά καθιστούν επιτακτικό να ξανανοίξει η συζήτηση για την αριστερή στρατηγική, για την ανασύνθεση της αριστεράς ως εκείνης της δύναμης που μπορεί να αμφισβητήσει την υπάρχουσα τάξη πραγμάτων. Μόνο που μια τέτοια προσπάθεια θα πρέπει να ξεφύγει από το επίπεδο των εύκολων ή γενικόλογων εξαγγελιών ή των οραματικών αναζητήσεων και αναμετρηθεί με μια σειρά από κρίσιμα ερωτήματα.

163. Σήμερα οποιαδήποτε προσπάθεια ανασύνθεσης μιας πραγματικά ριζοσπαστικής αριστεράς περνάει μέσα από την επανοικοδόμηση δεσμών εκπροσώπησης με τις λαϊκές μάζες στο όνομα των οποίων μιλάει. Παρά την επιστροφή αριστερών ή ακόμη και αντικαπιταλιστικών μορφών αναγνώρισης, πολιτικής και ιδεολογικής, αυτές διακυβεύονται. Μπορεί να καταγράφονται υψηλά ποσοστά επιρροής όταν εντείνεται η κρίση εμπιστοσύνης στα κόμματα εξουσίας, ιδίως τα σοσιαλδημοκρατικά, και στο άλλο άκρο είναι η αδυναμία αυτή η επιρροή να μονιμοποιείται, ιδίως μέσα σε συνθήκες πολωμένων πολιτικών ερωτημάτων. Φαίνεται ότι πέρα από ένα πυρήνα αυξανόμενου στρατευμένου πολιτικού δυναμικού, μέσα από ενισχύσεις είτε από τη ριζοσπαστικοποιημένη νεολαία είτε από την εκ νέου επανενεργοποίηση πρωτοπόρων εργαζομένων, η υπόλοιπη επιρροή της Αριστεράς αυξάνεται, όταν η απαξίωση του πολιτικού προσωπικού ή διάθεση διαμαρτυρίας και αντίστασης είναι σε ανοδική τάση, ενώ μειώνεται, όταν κυριαρχούν τάσεις απογοήτευσης, παθητικοποίησης και ανασφάλειας. Αυτό δείχνει ότι το πρόβλημα σήμερα δεν είναι θέμα παρουσίας της Αριστεράς, αλλά *ηγemonίας* της, έστω και σε ένα τμήμα των λαϊκών τάξεων. Σε πείσμα μιας μηχανιστικής ανάγνωσης των ταξικών εκπροσωπήσεων, τα κοινωνικά υποκείμενα δεν προσανατολίζονται αυτόματα προς το φορέα που θα έπρεπε να τους εκπροσωπεί. Η κυριαρχία της αστικής ιδεολογίας μέσα στους ιδεολογικούς μηχανισμούς του κράτους, η αναπαραγωγή αποτελεσμάτων απομόνωσης, εξατομίκευσης και απομόρφωσης ως αποτέλεσμα των αναδιαρθρώσεων στην παραγωγή, στη χωροταξία, στους μηχανισμούς αναπαραγωγής, η δυνατότητα που υπάρχει να αναδύεται και να εμπεδώνεται η καπιταλιστική κοινωνική πραγματικότητα ως όχι απαραίτητα η καλύτερη αλλά σίγουρα ως η μόνη εφικτή, η δυσφήμιση του σοσιαλιστικού οράματος τόσο από τον «υπαρκτό σοσιαλισμό» όσο και από την «κυβερνώσα (κεντρο)αριστερά», έχουν αφήσει βαθιά χνάρια σε ευρύτερα λαϊκά στρώματα. Ευρύτερα κομμάτια των εργαζομένων αισθάνονται μεν αδικημένα, εκμεταλλευόμενα, καταπιεσμένα, όμως δεν πιστεύουν ότι μπορεί αυτή η συνθήκη να ανατραπεί ριζικά. Κατά συνέπεια αντικειμενικά ταλαντεύονται ανάμεσα στην αγωνιστικότητα και έναν ιδιότυπο επιβιωτισμό, που φτάνει στα όρια του κυνισμού.

Η ένταση των αγώνων καθαυτή δεν συνεπάγεται και αλλαγή των σχέσεων εκπροσώπησης. Η συμμετοχή σε έναν αγώνα, εκεί όπου κάποιος/α νιώθει ότι τα πράγματα είναι οριακά (π.χ. κλείνει η επιχείρηση όπου εργάζεται, αλλάζει το όριο

συνταξιοδότησής του/της, υπάρχει μια έκρηξη αυταρχισμού κ.λπ.), δεν συνεπάγεται και αυτόματη πολιτική μετατόπιση ή άρθρωση σχέσεων εκπροσώπησης. Επιπλέον, το ζήτημα δεν είναι – και δεν ήταν ποτέ άλλωστε – απλώς να συσπειρωθούν όσοι κινητοποιήθηκαν, αλλά να μπορέσει η Αριστερά να κερδίσει και όλους όσοι δεν κινητοποιήθηκαν αλλά μπορούν να αναγνωρίσουν τον εαυτό τους σε αυτούς που κινητοποιούνται και να μοιραστούν κοινούς στόχους και διεκδικήσεις. Πόσο μάλλον που ακόμη και σε ένα δυναμικό που συμμετέχει σε αγωνιστικές κινητοποιήσεις, και που μπορεί να εμπιστεύεται και τη ριζοσπαστική αριστερά ως συνδικαλιστική ηγεσία, συχνά παρατηρούμε έναν ιδιότυπο πολιτικό υπολογισμό: «αυτοί είναι καλοί και χρήσιμοι για το συνδικάτο ή το κίνημα, γιατί είναι έντιμοι, μεθοδικοί και αποφασισμένοι, αλλά κεντρικά πολιτικά πρέπει να διαλέξουμε κόμμα διακυβέρνησης». Αυτό σημαίνει ότι σήμερα η ριζοσπαστική Αριστερά ή οι αγωνιστές της μπορεί να θεωρούνται κοινωνικά χρήσιμοι και γι' αυτό να τους ανατίθεται από ευρύτερες λαϊκές μάζες η διαχείριση ή ακόμη και η ηγεσία σημαντικών αγώνων, αλλά αυτό δεν συνιστά *πολιτική εκπροσώπηση*.

Επομένως, οι σχέσεις εκπροσώπησης δεν μπορούν να στηρίζονται μόνο στην κινηματική ανάθεση και την αγωνιστική εμπιστοσύνη. Προϋποθέτουν μαζικές τομές στην πολιτικοποίηση και την πολιτική αναγνώριση των ίδιων των λαϊκών στρωμάτων, να μπορούν δηλαδή να αναγνωρίζουν τον εαυτό τους όχι απλώς σε μια σειρά από δίκαια αιτήματα αλλά στον πυρήνα της αντίστασης στην κυρίαρχη πολιτική από τη σκοπιά της αμφισβήτησης του καπιταλισμού. Για να χρησιμοποιήσουμε παραδείγματα από την ιστορία του ελληνικού κομμουνιστικού κινήματος από τις μαζώχτρες της Αγιάσου και τους καπνεργάτες της Καβάλας προπολεμικά που μπορούσαν να πιστέψουν ότι μπορεί να υπάρξει ένας κόσμος χωρίς τσιφλικάδες και αφεντικά, μέχρι τον τρόπο που στα πρώτα χρόνια μετά τη μεταπολίτευση όταν μια οικογενειακή γιορτή μπορούσε να μετατραπεί και σε συζήτηση για το πώς θα είναι ο σοσιαλισμός, η Αριστερά μπορούσε να υπάρχει και να αναπτύσσεται, όταν μπορούσαν μεγάλα κομμάτια της κοινωνικής και πολιτικής επιρροής της να αναγνωρίζουν τον εαυτό τους στην προοπτική μιας κοινωνίας χωρίς καπιταλιστική εκμετάλλευση και καταπίεση και ταυτόχρονα αυτό να μην αποτυπώνεται μόνο σε μια οραματική αναφορά αλλά και στην ικανότητα της η Αριστερά να είναι πρωτοπόρα στις *πολιτικές* προκλήσεις της συγκυρίας όπως αυτά έμπαιναν: από τον αγώνα για την αποτίναξη του κατακτητή μέχρι την πάλη ενάντια στο μετεμφυλιακό «κράτος των εθνικοφρόνων» ή ακόμη και μέχρι τις αντιφατικές δυναμικές της μεταπολίτευσης. Και είναι ακριβώς αυτή η σημερινή δυσκολία στο να μπορέσεις να μιλήσεις όχι για την αναγκαιότητα αλλά για τη δυνατότητα, για το εφικτό μιας εναλλακτικής λύσης απέναντι στη βαρβαρότητα του καπιταλισμού που εξηγεί ακόμη και φαινόμενα όπως το «πάγωμα» των λαϊκών στρωμάτων απέναντι στην εξαγγελία μέτρων τρομαχτικής επιθετικότητας.

164. Πιστεύουμε ότι μέσα στη συγκυρία της έντασης της επίθεσης και της φυγής προς τα εμπρός των αστικών δυνάμεων υπάρχουν πραγματικοί κίνδυνοι αλλά και πραγματικές δυνατότητες για την οικοδόμηση δεσμών εκπροσώπησης με τις λαϊκές μάζες. Σήμερα αντιμέτωπες με την όξυνση των αντιφάσεων στην καρδιά του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής οι αστικές τάξεις επιλέγουν μια φυγή προς τα εμπρός, επιδιώκοντας μεγάλες τομές στο βαθμό εκμετάλλευσης και πλήρη αποσάθρωση των όποιων κατακτήσεων είχαν μείνει. Αυτού του είδους οι «θεραπίες – σοκ» που δοκιμάζονται ιδίως σε σχηματισμούς όπως η Ελλάδα έχουν ως σχεδιασμό την βίαιη αναίρεση δικαιωμάτων και προσδοκιών και άρα τη συνολική τροποποίηση του συσχετισμού δύναμης, ενέχουν, όμως, και τον κίνδυνο μεγάλων ρηγμάτων στις σχέσεις εκπροσώπησης, ριζικής απονομιμοποίησης της κυρίαρχης πολιτικής, ριζοσπαστικοποίησης, επιτάχυνσης ρυθμών πολιτικοποίησης. Βάζουν πολύ ψηλά τον πήχη των διακυβευμάτων και τυχόν αποτυχία τέτοιων επιθετικών πολιτικών μπορεί να συμπαρασύρει συνολικότερες πλευρές της αστικής ηγεμονίας. Ακριβώς γι' αυτό είναι περισσότερο επιτακτική παρά ποτέ η επεξεργασία, προβολή και μαζικοποίησης εκείνης της αριστερής στρατηγικής που θα μπορεί να ξαναπιάσει το νήμα από την αντίσταση στην ανατροπή. Δεν υπαινισσόμαστε ότι θα βρεθούμε σε προεπαναστατική κατάσταση, γιατί κάτι τέτοιο θα παράβλεπε τη βαρύτητα των συσσωρευμένων ηττών και υποχωρήσεων και του εργατικού κινήματος και της Αριστεράς. Επιμένουμε, όμως, ότι ανοίγονται δρόμοι για μια άλλης κλίμακας αναφορά λαϊκών μαζών σε μια κομμουνιστική πολιτική κατεύθυνση. Επιπλέον, αυτού του είδους η προσπάθεια εκ νέου πολιτικοποίησης των κοινωνικών εκρήξεων είναι η βασική προϋπόθεση για γίνουν κοινωνικά κινήματα με στόχο, διάρκεια και αποτελεσματικότητα. Η κουβέντα για την ανασύνθεση μιας σύγχρονης ριζοσπαστικής αριστεράς δεν είναι «εσωτερική» συζήτηση ενός πολιτικοποιημένου δυναμικού· διαπλέκεται διαλεκτικά με τη διαμόρφωση του συνολικού ταξικού συσχετισμού δύναμης.

165. Πρώτο καθήκον είναι η επεξεργασία ενός σχεδίου αποτελεσματικής αντίστασης στην αντεπίθεση των δυνάμεων του κεφαλαίου.

-Αυτό περνάει μέσα από την προσπάθεια να σταματήσει το σάσισμα, η ανασφάλεια και η αμηχανία μπροστά στις επιθέσεις, να ανατραπεί η αυθόρμητη τάση εξατομίκευσης και αναζήτησης όρων επιβίωσης, να προβληθεί η δυνατότητα οι αγώνες να νικήσουν.

-Προϋποθέτει τον ορισμό ενός συνόλου άμεσων στόχων «σωτηρίας» της εργατικής τάξης και των λαϊκών συμφερόντων: να μπει φραγμός στις απολύσεις, αυξήσεις και όχι μειώσεις μισθών, διατήρηση υπό δημόσιο έλεγχο κρίσιμων τομέων και κλάδων, απόκρουση της παραπέρα ελαστικοποίησης των εργασιακών σχέσεων, ανατροπή των νέων χωροταξικών σχεδίων, ανατροπή των αντιμεταναστευτικών πολιτικών, σπάσιμο του κλίματος αυταρχισμού.

-Περνάει, ακόμη, μέσα από την ανασύνθεση μορφών συλλογικής έκφρασης σε όλα τα πεδία όπου μπορούν να αρθρωθούν αγώνες: Γραμμή αγωνιστικής ταξικής ενότητας των εργαζομένων. Πάλη για να ξαναζωντανέψουν συνδικαλιστικές διεκδικητικές πρακτικές εκεί όπου υπάρχουν ακόμη συγκροτημένες συνδικαλιστικές δομές και για να υπάρξουν μαζικοί και συντονισμένοι αγώνες, μέσα από την σύγκρουση με το ρόλο της συνδικαλιστικής γραφειοκρατίας. Προσπάθεια για την αναγέννηση συνδικαλιστικών πρακτικών σε περιοχές και χώρους όπου βασιλεύει η εργοδοτική τρομοκρατία. Τομές στη δομή και την οργάνωση του συνδικαλιστικού κινήματος, έτσι ώστε να μπορεί να εκπροσωπεί και να ενώνει το σύνολο των εργαζομένων ανά κλάδο υπερβαίνοντας διαιρέσεις τυπικής εργασιακής σχέσης, γενιάς, εθνικότητας. Διαμόρφωση εκ νέου συλλογικών μορφών αγωνιστικής διεκδίκησης στα κομμάτια της μη φοιτητικής νεολαίας παράλληλα με την επανακατοχύρωση του πρωτοπόρου

ρόλου της φοιτητικής νεολαίας. Κατοχύρωση, δικτύωση και συντονισμό των τοπικών κινημάτων και διεκδικήσεων.

Μια τέτοια κατεύθυνση θα μπορέσει να απαντήσει και σε μία από τις κρίσιμότερες αντιφάσεις που σήμερα διαπερνούν την Αριστερά, σε όλες τις παραλλαγές της. Το γεγονός ότι μεγάλα κομμάτια, πιο σωστά η πλειοψηφία, της εργατικής τάξης δεν αναφέρονται πολιτικά στην Αριστερά, καθώς η τελευταία εξακολουθεί να έχει μεγαλύτερη γείωση σε στρώματα μικροαστικά (είτε της νέας μικροαστικής τάξης είτε της παραδοσιακής). Η ιστορική ρήξη της Αριστεράς με προλεταριακά στρώματα, που μετακινήθηκαν προς το ΠΑΣΟΚ, η αναδιάρθρωση παραδοσιακών χώρων συγκέντρωσης της εργατικής τάξης, η διάλυση του συνδικαλισμού σε πολλούς από τους χώρους μεγάλης συγκέντρωσης εργατικών στρωμάτων και φυσικά το γεγονός ότι μεγάλο μέρος προλεταριακών θέσεων καταλαμβάνεται από μετανάστες συντέλεσαν σε αυτή την ρήξη ανάμεσα στην Αριστερά και την κοινωνική πρωτοπορία της αντικαπιταλιστικής συμμαχίας. Η ανασύνθεση δεσμών εκπροσώπησης με αυτά τα στρώματα δεν μπορεί να στηριχθεί μόνο στην πολιτική απεύθυνση στο όνομα τους, αλλά πρωτίστως στην οικοδόμηση πραγματικών δεσμών μέσα από την κοινή πάλη. Η προσπάθεια για να βαθύνουν τα ρήγματα στις σχέσεις εκπροσώπησης του ΠΑΣΟΚ με τμήματα των λαϊκών μαζών, η πάλη ενάντια στη συνθήκη «συνδικαλιστικής ερήμου» μεγάλου μέρους του ιδιωτικού τομέα και η εκ νέου συγκρότηση συνδικαλιστικών μορφών σε χώρους όπου είτε συνυπάρχουν στρώματα προλεταριακά με στρώματα της διανοητικής εργασίας, είτε βρίσκονται τμήματα της μισθωτής διανοητικής εργασίας που πολώνονται προς τα κάτω (μισθωτοποίηση, επιδείνωση εργασιακών προοπτικών, ελαστικοποίηση εργασιακών σχέσεων), η οικοδόμηση κοινών στόχων και μετώπων πάλης, η αξιοποίηση των συμμαχιών σε τοπικό επίπεδο, των τοπικών κινημάτων και η ανασυγκρότηση μιας πολιτικής και κινηματικής διάστασης της έννοιας της γειτονιάς, η επίθεση στα δημόσια αγαθά (εκπαίδευση, περίθαλψη, ασφάλιση), που ενοποιεί τις δυνάμεις της εργασίας, η διαμόρφωση ενός κινήματος νεολαίας (και όχι μόνο φοιτητικής νεολαίας) είναι δρόμοι που επιτρέπουν ένα άλλο πολιτικό άνοιγμα και άλλους δεσμούς πολιτικής εκπροσώπησης με τον κορμό της εργατικής τάξης.

166. Δεύτερο καθήκον είναι η αποσαφήνιση ενός σαφούς στίγματος πολιτικών στόχων μέσα στην περίοδο για την Αριστερά. Αυτό πρέπει να περιλαμβάνει. Την ανατροπή της προσπάθειας πλήρους αναίρεσης κατακτήσεων και δικαιωμάτων των εργαζομένων και της επιβολής εντονότερης παρά ποτέ εκμετάλλευσης. Την προβολή της γραμμής ότι ενωτικοί, μαχητικοί και ανυποχώρητοι αγώνες μπορούν να νικήσουν, ότι ένας παρατεταμένος παλλαϊκός ξεσηκωμός μπορεί να αναγκάσει τους πολιτικούς εκπροσώπους του κεφαλαίου σε υποχώρηση. Τη ανάδειξη της ρήξης με την ΟΝΕ, την ΕΕ και συνολικά τις διαδικασίες διεθνοποίησης του κεφαλαίου ως αναγκαία συνθήκη τομών προς όφελος των λαϊκών στρωμάτων. Την επιμονή ότι απέναντι στη συστημική κοινωνική βία του σύγχρονου καπιταλισμού μόνο η αντικαπιταλιστική προοπτική μπορεί να υπερασπιστεί τα συμφέροντα των εργαζομένων.

167. Τρίτο καθήκον, είναι η συστηματική προσπάθεια ριζικής επαναδιατύπωσης της αναγκαιότητας του σοσιαλισμού και της κομμουνιστικής προοπτικής. Αυτό περνάει μέσα από την προβολή της ριζικής καινοτομίας που πρέπει να έχει ένα επαναστατικό σχέδιο στον 21^ο αιώνα σε ρήξη με την ιστορική μετάλλαξη, διάψευση και κατάρρευση του ιστορικού κομμουνιστικού προτάγματος. Το χώνεμα της εμπειρίας των ηττημένων «εφόδων στον ουρανό» αλλά και της ιστορικής ήττας των κλασικών ρεφορμιστικών προταγμάτων, από τη Β' Διεθνή μέχρι τον ευρωκομμουνιστικό ειρηνικό δρόμο, μπορεί να οδηγήσει σε κρίσιμες οριοθετήσεις για μια ευρύτερη διαδικασία πολιτικού και κοινωνικού πειραματισμού:

Επιμονή στην αναγκαιότητα της κατάληψης της εξουσίας και της προσπάθειας συντριβής του μηχανισμού καταπίεσης, σε ρήξη με αυταπάτες αυτομετάλλεξης του συστήματος ή αυτόματης κατάργησης της εξουσίας, αλλά και πέραν από μια απλουστευτική λογική «εξ εφόδου» κατάληψης της «καρδιάς του κράτους».

Αντιμέτωπη της πιο βαθιάς προλεταριακής δημοκρατίας όχι ως θέμα τυπικών δημοκρατικών δικαιωμάτων αλλά ως την πρόκληση της πλήρους απελευθέρωσης της συλλογικής δράσης των μαζών, του κοινωνικού πειραματισμού, της συνεχούς κριτικής και αυτοκριτικής, της διαμόρφωσης χώρων πρωτόγνωρης απελευθέρωσης και αυτοοργάνωσης, καταδεικνύοντας ότι μπορεί να υπερβαίνει τις όποιες δυνατότητες δράσης προσέφερε η κλασική αστική δημοκρατία.

Έμφαση στο σοσιαλισμό ως περίοδο ριζικού μετασχηματισμού όλων των πλευρών της κοινωνικής παραγωγής και αναπαραγωγής, ως περίοδο κοινωνικού πειραματισμού για τη συλλογική δημοκρατική επανιδιοποίηση των μέσων παραγωγής, της γνώσης, των τεχνικών και κοινωνικών δεξιοτήτων, της επιστήμης και του πολιτισμού.

Επεξεργασία ξανά ενός προτύπου κοινωνικής ανάπτυξης που να συνδυάζει την κοινωνική αυτοδιεύθυνση της παραγωγής με το σεβασμό στο περιβάλλον, την άρνηση της υπερκμετάλλευσης των φυσικών πόρων, την αποκέντρωση και την έμφαση στην αυτοτέλεια και την αυτοδυναμία, την προσπάθεια όσο το δυνατόν μικρότερης εξάρτησης από τις διεθνείς αγορές.

Υπεράσπιση της δυνατότητας όχι μόνο ρήξης με την ιμπεριαλιστική αλυσίδα αλλά και οικοδόμησης εκείνων των συμμαχιών ανάμεσα σε κινήματα που θα ανοίξουν το δρόμο για μια άλλη διευθέτηση και οργάνωση των διεθνών σχέσεων στη βάση της ισοτιμίας, της αλληλεγγύης και του διεθνισμού.

Όμως, η αναφορά στο στρατηγικό προσανατολισμό δεν μπορεί και δεν πρέπει να φαντάζει ως ένα ιστορικό άλμα σε σχέση με τους άμεσους αγώνες της συγκυρίας. Αντίθετα, θα πρέπει η ανάγκη της ρήξης με τον καπιταλισμό να συνδέεται με το ίχνος των αγώνων και των διεκδικήσεων σήμερα:

Η προφανής κατάδειξη του βαθύτερου ανορθολογισμού της καπιταλιστικής οικονομίας και η αποτυχία της αγοράς ως μηχανισμού κοινωνικής ρύθμισης δίνει τη δυνατότητα να μιλήσουμε για την ανάγκη συλλογικής επανιδιοποίησης του κοινωνικού πλούτου και συλλογικής δημοκρατικής ρύθμισης της κοινωνικής παραγωγής.

Ο τρόπος που ο σκληρός πυρήνας των κατασταλτικών μηχανισμών την κρίσιμη στιγμή πάντοτε στρέφεται ενάντια στις λαϊκές μάζες επιτρέπει να προβάλλουμε το στόχο της συντριβής των κατασταλτικών μηχανισμών του αστικού κράτους.

Η κρίση πλευρών της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας (αποχή, απάθεια, ομογενοποίηση πολιτικού προσωπικού) παράλληλα με την ανάδειξη μιας ιδιότυπης «δημοκρατίας του αγώνα» στους μεγάλους αγώνες (συνελεύσεις, συντονιστικά, κουλτούρα ανακλητών ηγεσιών, δυσπιστία απέναντι στους μηχανισμούς) δίνει άλλη διάσταση στη σοσιαλιστική δημοκρατία ως συλλογική αυτοοργάνωση και κοινωνική αυτοδιεύθυνση.

Οι αυξημένες δεξιότητες της σύγχρονης πολυλειτουργικής εργατικής δύναμης, ο έντονα γνωσιακός - επικοινωνιακός χαρακτήρας που έχουν σημαντικές πλευρές της, η εμπειρία από εκτεταμένα κινήματα κριτικής στη γνώση και την τεχνική ή/και εναλλακτικών τεχνικών - επιστημονικών πρακτικών (από το οικολογικό κίνημα, την αμφισβήτηση της βιοτεχνολογίας έως το ελεύθερο λογισμικό) δείχνουν ότι μπορεί να φανεί πειστική μια πρόταση συλλογικής αυτοδιαχείρισης της παραγωγής.

Οι τεράστιοι κίνδυνοι από οικολογική καταστροφή, η επέκταση της λογικής του κεφαλαίου μέσα από ένα νέο κύμα «περιφράξεων» σε χώρους που ήταν εκτός της καπιταλιστικής ιδιοποίησης όπως είναι η συλλογική διανοητική παραγωγή ή η βιολογική ταυτότητα, η πολυεπίπεδη εμπορευματοποίηση του σώματος, η διαρκής αναπαραγωγή νέων φραγμάτων και αποκλεισμών, όχι μόνο απέναντι «στης γης τους κολασμένους» αλλά μέσα στο εσωτερικό της εργατικής δύναμης, ακόμη και των περισσότερο κατάρτισμένων τμημάτων, όλα αυτά παραπέμπουν στην όξυνση των κοινωνικών αντιθέσεων, στην διαμόρφωση νέων κοινωνικών συμμαχιών σε αντικαπιταλιστική κατεύθυνση, στην επικαιρότητα ότι όλες οι μορφές σημερινής προσβολής των κοινωνικών αναγκών, όλες οι αντιθέσεις, «πρωτεύουσες» και «δευτερεύουσες» μπορούν να επιλυθούν μόνο μέσα από τη ρήξη με το σύστημα της καπιταλιστικής εκμετάλλευσης.

Σε αυτό το φόντο ο κομμουνισμός, η δυνατότητα μιας κοινωνικής οργάνωσης χωρίς εκμετάλλευση και καταπίεση, μπορεί να προβληθεί ξανά ως η ακραία έκβαση της πάλης των τάξεων - και ίχνος που διαπερνά τους σημερινούς αγώνες και τις συλλογικές διεκδικήσεις - αλλά και ως, σε τελική ανάλυση, η μόνη δυνατότητα να αποτραπούν οι καταστρεπτικές επιπτώσεις για την ποιότητα ζωής, το περιβάλλον, τις παραγωγικές και διανοητικές δυνατότητες, που συνεπάγεται ο σύγχρονος καπιταλισμός.

Σε κάθε περίπτωση, η πίστη στη δυνατότητα μιας κοινωνίας χωρίς καταπίεση και εκμετάλλευση δεν μπορεί να έχει τα στοιχεία μιας θρησκευτικής ή μεταφυσικής αναφοράς σε ένα μέλλον που «διαρκεί πολύ», έστω και εάν ως ηθική στάση πολλές φορές αυτό είναι πλευρά της συγκρότησης των κομμουνιστών («θα έρθουν καιροί ευτυχισμένοι»), ούτε μπορεί να είναι μόνο μια λογική θυσίας. Θα πρέπει να μπορεί να φαντάζει ιστορικά εφικτή αφενός η ικανότητα ανατροπών, αφετέρου τουλάχιστον η εκκίνηση μιας διαδικασίας μετασχηματισμού. Δεν υποτιμούμε καθόλου τη δυσκολία που έχει σήμερα αυτή η προσπάθεια, καθώς δεν μπορούμε να πατήσουμε ούτε πάνω στην αίγλη ενός υπαρκτού επαναστατικού πειράματος (όπως αντικειμενικά λειτούργησε το παράδειγμα των Μπολσεβίκων) ούτε πάνω σε κάποια ανοιχτή και ανεπίλυτη κρίση της αστικής ηγεμονίας. Ακριβώς γι' αυτό το λόγο θέλουμε να τονίσουμε ότι σήμερα η ανασύνθεση μιας σύγχρονης ριζοσπαστικής αριστεράς πρέπει να αναμετρηθεί με το σύνολο των πλευρών της κρίσης της υπαρκτής Αριστεράς σε μια διαλεκτική που δεν θα επανιδρύει μόνο την Αριστερά ως δύναμη αντίστασης, διεκδίκησης και ανατροπής αλλά θα ανασυνθέτει και το «λαό της Αριστεράς».

168. Και τα τρία αυτά καθήκοντα θα πρέπει να συναρθρώνονται σε πολιτική γραμμή μέσα στην περίοδο (ακριβώς επειδή το πολιτικό επίπεδο είναι εκεί όπου συμπυκνώνονται οι συνολικές τάσεις μέσα σε έναν κοινωνικό σχηματισμό). Τρεις είναι οι κόμβοι σε αυτή την προσπάθεια:

Η διαμόρφωση ενός αντικαπιταλιστικού προγράμματος πάλης. Αυτό, ιδίως εάν προκύπτει μέσα και από την εμπειρία των αγώνων και των συλλογικών διεκδικήσεων, μπορεί να είναι ο κρίσιμος κόμβος όπου συναρθρώνονται οι άμεσες αντιστάσεις και διεκδικήσεις με το κρίσιμο στίγμα της αμφισβήτησης του πυρήνα της καπιταλιστικής διαχείρισης, πολιτικοποιώντας τις πρώτες και κάνοντας τη δεύτερη να φαντάζει εφικτή. Δεν ταυτίζεται με ένα πρόγραμμα επαναστατικού μετασχηματισμού. Είναι ένα σύνολο οριακά εφικτών διεκδικήσεων και στρατηγικών μεταρρυθμίσεων για τη βελτίωση των θέσεων των λαϊκών τάξεων και την όξυνση των αντιφάσεων της αστικής στρατηγικής. Παίζοντας λίγο με τις λέξεις θα λέγαμε ότι αντιστοιχεί στη λενινιστική διάκριση ανάμεσα σε δημοκρατική και σοσιαλιστική επανάσταση, με τη διαφορά ότι αντί για την πρόταξη των δημοκρατικών στόχων έχει πρωτίστως στόχους ρήξης με την κυρίαρχη καπιταλιστική στρατηγική.

Για να δώσουμε μερικά παραδείγματα: Η διεκδίκηση της εθνικοποίησης του τραπεζικού συστήματος απέναντι στη κοινωνική βία που σήμερα εξαπολύει, εν μέσω της κρίσης και εξαιτίας αυτής, το χρηματοπιστωτικό σύστημα, δεν καταργεί την αξιακή μορφή ή το νόμο της αξίας ή τις καπιταλιστικές παραγωγικές σχέσεις, αλλά καταφέρνει αποφασιστικό πλήγμα σε μια κρίσιμη πλευρά του όλου κυκλώματος αναπαραγωγής του κεφαλαίου και επανακατοχυρώνει μορφές συλλογικού ελέγχου σε πλευρές της οικονομίας. Η κατοχύρωση δημόσιας και δωρεάν εκπαίδευση σε όλες τις βαθμίδες και η ανατροπή των τάσεων παραγωγικοποίησης δεν ανατρέπουν τον πυρήνα του ιδεολογικού ή του κατανομητικού ρόλου του εκπαιδευτικού μηχανισμού αλλά αποκρούουν τη δυνατότητα να γίνει μοχλός αναδιάρθρωσεων και παράλληλα επιτρέπουν να αναπτυχθεί στο εσωτερικό του εκπαιδευτικού μηχανισμού ένα σύγχρονο κριτικό μορφωτικό κίνημα. Η αμφισβήτηση των όρων ένταξης στην ευρωπαϊκή ολοκλήρωση (απαίτηση για έξοδο από την ΟΝΕ και το ευρώ, απαίτηση να καταργηθεί το Σύμφωνο Σταθερότητας) οριακά ακόμη και η έξοδος από την ΕΕ, δεν σημαίνουν αυτόματα και ανατροπή του καπιταλισμού, αλλά σίγουρα εξελίξεις που θα στερούσαν από τον ελληνικό καπιταλισμό ορισμένα από τα βασικά του στηρίγματα.

Η κεντροποίηση μιας γραμμής κοινωνικής και πολιτικής αντιπολίτευσης και η οριστική ρήξη με κάθε εκδοχή κυβερνητισμού (κεντροαριστερού αλλά και «αριστερού»). Το σημείο αυτό μπορεί να ενισχυθεί και με επιπλέον σημεία: Την προβολή των αγώνων ως της δύναμης για τις λαϊκές τάξεις. Την υπεράσπιση της δυνατότητας πολιτικές να ανατρέπονται «από τα κάτω» και να επιβάλει το κίνημα πολιτικές. Την αμφισβήτηση της παντοδυναμίας του κεφαλαίου. Ο κόμβος αυτός έχει τη δυσκολία ότι τόσο η ιστορικότητα των σχέσεων αριστεράς και σοσιαλδημοκρατίας, με την τελευταία να είναι - πλέον - ένα αστικό πολιτικό ρεύμα με προέλευση από το εργατικό κίνημα, όσο και οι πιέσεις από τις κοινοβουλευτικές πρακτικές (στις εκλογές ψηφίζουμε κυβερνήσεις όχι πολιτικές θέσεις), αντικειμενικά πιέζουν, ιδίως από μία κλίμακα και πάνω, την Αριστερά να έχει και «κυβερνητική πρόταση». Αυτό με τη σειρά του οδηγεί σε μια ταλάντευση που κυμαίνεται από την απογείωση (ψηφίσε για την λαϊκή εξουσία και το σοσιαλισμό) έως τον ανοιχτό συμβιβασμό (όλες οι προτάσεις συνεργασίας με το ΠΑΣΟΚ, ανοιχτές και συγκαλυμμένες). Η πρόκληση είναι η Αριστερά ούτε να «πετάξει τη μπάλα στην εξέδρα» με μια ανοιχτά ηττοπαθή πρόταση (ψηφίστε Αριστερά για να εκφράσετε την οργή σας, αλλά τίποτε δεν θα αλλάξει γιατί δεν έχει φτιαχτεί ακόμη ο στρατός της επανάστασης) ούτε να σπείρει αυταπάτες («κυβέρνηση της Αριστεράς»). Η πρόκληση είναι να καταδείξει, εμπνέοντας στις

μάζες με τις οποίες συστρατεύεται και επίγνωση και αυτοπεποίθηση, ότι σήμερα μια πρόταση κινηματικής – αγωνιστικής ανάτασης και μαχητικής αντιπολίτευσης στην κυρίαρχη πολιτική σε κάθε επίπεδο, μπορεί να έχει αποτελέσματα. Στις σημερινές συνθήκες μιας τρομακτικής επίθεσης σε δικαιώματα και κατακτήσεις δεκαετιών των εργαζομένων αυτό αποκτά άλλη διάσταση, απαντά στον κίνδυνο να αποσαθρωθεί το ίδιο το έδαφος πάνω στο οποίο μπορεί να ξεδιπλωθεί μια αριστερή πολιτική.

Η ανασύνθεση των κοινωνικών και πολιτικών μορφών της Αριστεράς και των κοινωνικών κινημάτων. Η έννοια της πολιτικής συγκρότησης, των οργανωτικών μορφών που επιτρέπουν το ξεδίπλωμα των αγώνων, την (ανα)συγκρότηση της αντικαπιταλιστικής συμμαχίας, την απόκρουση της αστικής ιδεολογικής επιρροής, δεν μπορεί να ιδωθεί εργαλειακά, ούτε, πολύ περισσότερο, σε συμμετρία με τις αστικές και κοινοβουλευτικές μορφές. Όπως ακριβώς το αστικό κράτος και η πληθώρα των ΙΜΚ, «δημόσιων» και «ιδιωτικών» αποτελούν το πεδίο όπου συγκροτείται ο συνασπισμός εξουσίας, έτσι και μια αντικαπιταλιστική λαϊκή συμμαχία μπορεί να συγκροτηθεί ως αυτόνομη κοινωνική και πολιτική δύναμη μόνο μέσα στο σύνολο των πολιτικών μορφών και των συλλογικών αναγνωρίσεων που ορίζουν την έννοια της Αριστεράς και του λαϊκού κινήματος. Αυτό σήμερα περνάει μέσα από μια πολυεπίπεδη ανασυγκρότηση συλλογικών μορφών, τόσο στο επίπεδο των κοινωνικών κινημάτων (αναφερθήκαμε και πιο πάνω σε αυτό) ή και των μορφών συλλογικής επαναδιοποίησης πλευρών της κοινωνικής αναπαραγωγής (πολιτιστικό κίνημα, μορφωτικό κίνημα, κριτική στην επιστήμη και τη γνώση, εναλλακτική ενημέρωση), όσο όμως και στο επίπεδο της πολιτικής συγκρότησης. Σε ρήξη με λογικές αυθορμητισμού και νεοαυτονομίας, χρειάζεται να επανακατοχυρωθεί η έννοια της πολιτικής μορφής και του κόμματος ούτε ως της κλειστής συνωμοτικής ηγεσίας της επανάστασης, ούτε ως του πειθαρχημένου στρατού της επανάστασης αλλά ως χώρου της εργατικής αντι-ηγεμονίας. Η ανοιχτή προς την κοινωνία και τις διεργασίες της λειτουργία, η ουσιαστική και πλέρια δημοκρατία, ο βαθιά (αυτό)μορφωτικός χαρακτήρας, η προσπάθεια για διαρκή άρση της απόστασης απέναντι σε ηγεσία και βάση, η προσπάθεια να λειτουργεί ως πεδίο ατομικού και συλλογικού μετασχηματισμού είναι πλευρές που πρέπει να επαναπροβληθούν και να δουλευτούν. Το ίδιο και η διαλεκτική κόμματος – κινήματος, η ικανότητα δηλαδή του κόμματος ως πολιτική πρωτοπορίας να μπορεί να συμβάλει στο ξεδίπλωμα συλλογικών, μορφών, διεκδικήσεων και πρακτικών, να ηγεμονεύει, χωρίς να παραβιάζει την αυτονομία των κινημάτων ούτε και να επιστρέφει σε λογικές «ιμάντων μεταβίβασης της κομματικής γραμμής».

169. Εάν αυτές είναι οι προκλήσεις για την Αριστερά σε ποιο βαθμό η υπαρκτή Αριστερά ανταποκρίνεται σε αυτές; Εδώ ακριβώς είναι που αναδεικνύεται η πολυεπίπεδη στρατηγική κρίση των κομμάτων της ρεφορμιστικής αριστεράς. Για εμάς σήμερα η ρεφορμιστική αριστερά χαρακτηρίζεται από μια τριπλή κρίση:

Κρίση ως προς τη δράση στο κίνημα και τις κοινωνικές εκπροσωπήσεις, αδυναμία, δηλαδή, να μπορεί να συμβάλλει στην αγωνιστική ανάταση του λαϊκού κινήματος και να αποκτήσουν δεσμούς με κρίσιμα τμήματα της εργατικής τάξης και των λαϊκών μαζών

Κρίση ως προς το κεντρικό πολιτικό στίγμα, αδυναμία, δηλαδή, να μπορεί σήμερα να οξύνει την πολιτική πάλη στην προσπάθεια αποσταθεροποίησης πλευρών της αστικής στρατηγικής.

Κρίση ως προς το στρατηγικό περιεχόμενο, αδυναμία, δηλαδή, να αναδιατυπώσει μια σύγχρονη στρατηγική για τη σοσιαλιστική μετάβαση.

Ειδικότερα για το ΚΚΕ η εκτίμησή μας έχει ως εξής. Παρά το φραστικό αντικαπιταλισμό και αντιιμπεριαλισμό του και συχνά ορθές γενικές εκκλήσεις για δράση ενάντια στο κεφάλαιο και την ΕΕ, το ΚΚΕ σήμερα δεν μπορεί να αποτελέσει πρωτοπόρα δύναμη για την ανασύνθεση μιας αποτελεσματικής ριζοσπαστικής αριστεράς. Ο πυρήνας του προβλήματος βρίσκεται στον τρόπο που εκτιμά τη συγκυρία ύστερα από την κατάρρευση του «υπαρκτού σοσιαλισμού». Επιμένει ότι στις σημερινές συνθήκες της απουσίας επαναστατικού κέντρου δεν μπορεί να υπάρξει αποτελεσματική αναμέτρηση με τα μονοπώλια και ρήγματα στην πολιτική του κεφαλαίου, παρά μόνο συσώρευση όρων για μια επόμενη φάση ανασυγκρότησης. Αυτό οδηγεί σε μια ηττοπάθεια μέσα στο κίνημα και στην αντιμετώπιση των αγώνων απλώς ως τρόπων διαπαιδαγώγησης των λαϊκών μαζών. Σε αυτή τη βάση νομιμοποιείται τόσο ο σχεταρισμός μέσα στο κίνημα όσο και η αντιμετώπιση άλλων αγωνιστικών απόψεων ως εχθρικών. Αυτό αποτυπώθηκε και στη συγκρότηση του ΠΑΜΕ που εξελίχθηκε σε όχημα όχι αγωνιστικής συσπείρωσης αλλά διάσπασης του συνδικαλιστικού κινήματος και συχνά υπονόμησης της δυνατότητας αποτελεσματικών αγώνων (χωριστές συγκεντρώσεις, ίδρυση χωριστικών σωματείων, απροθυμία έκφρασης αλληλεγγύης κ.λπ.). Αυτό που παραβλέπει είναι ότι μια τέτοια κατεύθυνση δεν αντιστρέφει, αντίθετα μπορεί να ενισχύσει, τις τάσεις παθητικοποίησης, εξατομίκευσης και επιβιωτισμού στα λαϊκά στρώματα. Παράλληλα, σε αυτό το πλαίσιο η μάχη για την ηγεμονία μεταφράζεται για το ΚΚΕ σε έναν ιδιότυπο ενδοαριστερό εμφύλιο, που οδηγεί και σε στρεβλές αναγνώσεις της πραγματικότητας, όπως για παράδειγμα να αντιμετωπίζεται ως εσφαλμένη η σχετικά ενωτική δράση των ΠΚΣ στο φοιτητικό κίνημα το 2006, επειδή οδήγησε στην ενίσχυση του ΣΥΡΙΖΑ. Ως αποτέλεσμα αυτών των αντιφάσεων, παρότι το ΚΚΕ έχει μια υπαρκτή απήχηση σε λαϊκά και εργατικά στρώματα, αδυνατεί να μπορέσει να δώσει προοπτική, πέραν της απλής κατοχύρωσης ως ένα «κόμμα διαμαρτυρίας» και όχι αριστερής αντι-ηγεμονίας. Αυτή η αδυναμία να συγκροτήσει μια αυθεντική λαϊκή συμμαχία, πέραν του να την επικαλείται, αποτυπώνεται και στον τρόπο με τον οποίο αναπαράγει ακόμη και συντηρητικά αντανάκλαστικά, κάτι που αποτυπώθηκε και στη στάση απέναντι στην έκρηξη του Δεκέμβρη. Σε πιο στρατηγικό επίπεδο, η αναπαλαίωση από το ΚΚΕ μιας νεοσταλινικής ανάγνωσης της κατάρρευσης του «υπαρκτού σοσιαλισμού», όπου όλα τα προβλήματα τα λύνει η γενικευμένη κρατικοποίηση και όπου απουσιάζει κάθε αναφορά στην προλεταριακή δημοκρατία, πέραν του να σηματοδοτεί, σε μερική ρήξη με προηγούμενες «αντιμονοπωλιακές» θεωρήσεις, την παραδοχή της ασυμβατότητας σοσιαλισμού και αγοράς, εν τέλει λειτουργεί περισσότερο ως πολιτική κουλτούρα ενός οργανωμένου κομματιού που συγκροτείται είτε στη βάση της νοσταλγίας είτε στη βάση της άγνοιας των διακυβευμάτων πίσω από τη συζήτηση για το σοσιαλισμό στον 20° αιώνα, παρά ως ανανέωση της επαναστατικής προοπτικής. Έτσι, όμως δύσκολα μπορεί να εμπνεύσει, ιδίως όταν ο σοσιαλισμός μετατίθεται σε ένα εξαιρετικά ασαφές μέλλον, έστω και με την παραδοχή του ενδιάμεσου σταδίου της «λαϊκής οικονομίας» και της «λαϊκής εξουσίας». Ωστόσο, εκτίμησή μας είναι ότι το επόμενο διάστημα θα οξυνθούν οι αντιφάσεις της στρατηγικής του ΚΚΕ, έστω και εάν έγινε εκτεταμένη προσπάθεια να αιτιολογηθεί η εκλογική υποχώρηση και να αποδοθεί σε έναν γενικά

αρνητικό συσχετισμό. Κύριος κόμβος των αντιφάσεων θα είναι, από ό,τι φαίνεται, το ζήτημα της κοινής δράσης στο κίνημα με άλλες αγωνιστικές φωνές και αυτό δείχνει και την αξία που έχουν σήμερα προτάσεις αγωνιστικής συνεννόησης, συσπείρωσης και κοινής δράσης.

Ο χώρος του Συνασπισμού και του ΣΥΡΙΖΑ έδειξε επίσης την εγγενή αντιφατικότητα του. Αυτή αφορά πρώτα από όλα τον ίδιο το Συνασπισμό, όπου ο κρίσιμος κόμβος δεν είναι τόσο η ανοιχτά εκσυγχρονιστική, φιλοευρωπαϊκή και σε τροχιά συνεργασίας με το ΠΑΣΟΚ στάση της μειοψηφικής (αλλά όχι περιθωριακής) Ανανεωτικής Πτέρυγας, όσο η αναπαραγωγή ενός πυρήνα αριστερού κυβερνητισμού (με την έννοια της διεκδίκησης το αριστερό πρόγραμμα να μπορεί να είναι κυβερνητική πρόταση σε συνθήκες καπιταλισμού) και αριστερού ευρωπαϊσμού (ως εμμονή στην ανάγκη ενός πολιτικού σχεδίου «Ενωμένης Ευρώπης») στον κορμό των περισσότερο αριστερών πτερύγων, πόσο μάλλον που αυτό αντανάκλασε και πλευρές των ιδεολογικών αναπαραστάσεων τμημάτων της κοινωνικής του βάσης (διανοητική εργασία, ανώτερη υπαλληλία, ελεύθεροι επαγγελματίες). Αυτό αντικειμενικά αποτέλεσε το όριο της όποιας αριστερή στροφής πραγματοποίησε ο Συνασπισμός τα τελευταία χρόνια και σφράγισε ως ταλάντευση τη στάση σε κρίσιμες μάχες, ενώ ταυτόχρονα νομιμοποίησε συνδιαχειριστικές πρακτικές στο συνδικαλιστικό κίνημα ή την Τοπική Αυτοδιοίκηση. Ταυτόχρονα, ενεργή αντίφαση παρέμεινε η συνύπαρξη της αριστερής αναζήτησης (συχνά τροφοδοτημένης και από πλευρές π.χ. του νεολαϊστικού ριζοσπαστισμού των τελευταίων χρόνων) με το γεγονός ότι ο Συνασπισμός καταστατικά συγκροτήθηκε γύρω από την απόρριψη της κομμουνιστικής ταυτότητας. Όσο για το ΣΥΡΙΖΑ το ζήτημα ήταν ότι πέραν των όποιων αριστερών μετατοπίσεων σε επίπεδο πολιτικών διακηρύξεων δεν μπόρεσε ποτέ να είναι το εργαστήρι νέων πολιτικών συνθέσεων για μια σύγχρονη ριζοσπαστική αριστερά, ούτε εκείνο το αριστερό μέτωπο που θα επέτρεπε στις αντικαπιταλιστικές τάσεις να μετατοπίσουν προς τα αριστερά του ρεφορμιστές, έστω και εάν προβλήθηκε έτσι. Αντίθετα, παρέμεινε πολιτικά στην ίδια ταλάντευση ανάμεσα στην αντικαπιταλιστική και κινηματική αισθητική (συχνά ως μια «εικονική» κινηματική επίκληση χωρίς πραγματική γείωση) και τον αριστερό κυβερνητισμό, με τη λογική του αριστερού κυβερνητισμού, ενώ οι τάσεις της ριζοσπαστικής αριστεράς που μπλέχτηκαν στην όλη διαδικασία μάλλον μετατοπίστηκαν οι ίδιες προς τα δεξιά, παρά μετατόπισαν το ΣΥΡΙΖΑ προς τα αριστερά. Η κρίση του ΣΥΡΙΖΑ ήταν ακριβώς η συμπύκνωση αυτών των αντιφάσεων, που αποτυπώθηκαν και στις εσωτερικές συγκρούσεις του Συνασπισμού αλλά και στη διαμόρφωση διαφορετικών «αριστερών» αντισυσπειρώσεων μέσα στο ΣΥΡΙΖΑ. Το πρόβλημα είναι οι ίδιες οι υποτιθέμενες προσπάθειες αριστερής στροφής συνήθως αναπαράγουν και δεν υπερβαίνουν την αντιφατικότητα τέτοιων κινήσεων. Έτσι, η επιστροφή της έννοιας του σοσιαλισμού με ελευθερία και δημοκρατία στο λεξιλόγιο του ΣΥΝ/ΣΥΡΙΖΑ δεν κατορθώνει να αναιρέσει πλήρως το βάρος της ταύτισης ιστορικά από την ανανεωτική αριστερά του σοσιαλισμού με μια εκδοχή εξανθρωπισμένου και εκδημοκρατισμένου καπιταλισμού, ενώ δύσκολα συνυπάρχει με την αποδοχή ως απαράβατων ορίων της αριστερής δράσης κρίσιμων πλευρών της αστικής στρατηγικής, όπως είναι η συμμετοχή στην ΕΕ. Παράλληλα, η συνάρθρωση του στόχου του σοσιαλισμού, με το στόχο της αριστερής κυβέρνησης, πολύ περισσότερο παραπέμπει σε μια ακόμη εκδοχή «προοδευτικής κυβερνητικής συνεργασίας» παρά στην εκκίνηση διαδικασίας ρήξεων και μετασχηματισμού.

Οι παραπάνω αναφορές δεν παραβλέπουν ότι σήμερα τόσο μέσα στα κόμματα της Αριστεράς, όσο και στον κόσμο που αναφέρεται σε αυτά δεν υπάρχουν αναζητήσεις, προβληματισμοί, αγώνες που αγγίζουν πλευρές των κρίσιμων προκλήσεων στις οποίες αναφερθήκαμε και πιο πάνω. Ωστόσο, αυτό δεν αλλάζει τις δεσπόζουσες πλευρές των πολιτικών σχεδίων των σχηματισμών της Αριστεράς. Γι' αυτό και επιμένουμε ότι οποιαδήποτε προσπάθεια να επηρεαστεί αυτή η συζήτηση, ή να υπάρξουν μετατοπίσεις πραγματικές, ρήξεις ή αποδεσμεύσεις ενός κρίσιμου δυναμικού περνάνε μέσα από την αυτοτελή συγκρότηση και παρουσία της ριζοσπαστικής αριστεράς.

170. Απέναντι σε αυτές τις προκλήσεις η ριζοσπαστική αριστερά, σε όλη την πολυμορφία των σχηματισμών, των ρευμάτων, των αγωνιστών που αναφέρονται στην αντικαπιταλιστική προοπτική, την αντισυνδιαχειριστική κατεύθυνση, την κινηματική μαχητικότητα και – με τον έναν ή τον άλλο τρόπο – τη δυνατότητα της επαναστατικής ρήξης και ανατροπής, έχει την αντιφατικότητα να είναι ταυτόχρονα προϊόν και απάντηση στην κοινωνική, πολιτική και στρατηγική κρίση της Αριστεράς. Ως αποτέλεσμα:

Έχει πρωτοπόρο ρόλο μέσα στην ανάπτυξη κοινωνικών αντιστάσεων και αγώνων και είναι, από κάθε άποψη, η περισσότερο κινηματικά χρήσιμη και αποτελεσματική Αριστερά, φτάνοντας σε κρίσιμες στιγμές να σώζει την τιμή της Αριστεράς και του συνδικαλιστικού κινήματος. Από την άλλη, και αυτή δυσκολεύεται να ανοιχτεί στον κορμό της εργατικής τάξης που είναι εκτός συλλογικής διεκδίκησης αλλά και να αποτελέσει ένα σχετικά ενιαίο πολιτικοσυνδικαλιστικό ρεύμα. Όπου το καταφέρνει – χώροι της νεολαίας, και κομμάτια του οργανωμένου συνδικαλισμού – έχει και μεγαλύτερα αποτελέσματα. Ταλαντεύεται και αυτή έμπρακτα ανάμεσα στην ανάληψη της ευθύνης για την ανασύνθεση ενωτικών συλλογικών διεκδικητικών μορφών και πρακτικών από τη μια και από την άλλη τη λογική του αριστερού άκρου του υπαρκτού συνδικαλισμού (είτε ως δύναμη «συνέπειας» είτε ως αριστερή μειοψηφική κριτική και πολεμική, σε ένα φάσμα ανάμεσα στον ακολουθητισμό προς τη γραφειοκρατία και τον αναχωρητισμό τύπου ΠΑΜΕ).

Έχει ορθή γραμμή πλήρους και σαφής οριοθέτησης απέναντι στο πολιτικό σύστημα και την ΕΕ. Όμως αυτή η οριοθέτηση τις περισσότερες φορές είναι γενικόλογη και συνθηματολογική και δεν κατορθώνει να κάνει τους βασικούς αρμούς της, την αναφορά στους αγώνες και την αντικαπιταλιστική προοπτική, να γίνονται πραγματική πολιτική κατεύθυνση. Για παράδειγμα σήμερα συχνά η ριζοσπαστική αριστερά μοιάζει σαν να λέει στις λαϊκές τάξεις: «Κάντε αγώνες διαρκείας για να ανατρέψετε τα μέτρα της κυβέρνησης, ψηφίστε αντικαπιταλιστική αριστερά και μετά στρατευτείτε – ό,τι και εάν σημαίνει αυτό... – στην υπόθεση της επανάστασης». Απουσιάζει μια συγκεκριμένη και διαλεκτική άρθρωση της πολιτικής κατεύθυνσης και απεύθυνσης που θα είχε π.χ. την εξής μορφή: «Να διαμορφώσουμε ασφυκτικό κοινωνικό και πολιτικό κλίμα στην κυβέρνηση και οποιοδήποτε επίδοξο διαχειριστή μέσα από την ανάπτυξη συντονισμένων αγώνων, τη στράτευση στους πολιτικούς και κοινωνικούς αγώνες, την μαζική αποστοίχιση από τα κόμματα εξουσίας, την ενίσχυση σε κάθε επίπεδο μιας σύγχρονης αντικαπιταλιστικής αριστεράς. Με αυτό τον τρόπο να διαμορφώσουμε το έδαφος για την απόκρουση της επίθεσης, για ριζοσπαστικές μεταρρυθμίσεις που θα φέρνουν το εργατικό και λαϊκό κίνημα σε καλύτερη θέση, για τροποποίηση των όρων ένταξης στο διεθνές σύστημα. Σε αυτή τη βάση να συμβάλλουμε

ώστε η Αριστερά να γίνει το πολιτικό κίνημα που θα μπορέσει να θέσει ξανά το θέμα της εξουσίας και να ξεκινήσει μια διαδικασία επίπονου, αντιφατικού και ριζικού κοινωνικού μετασχηματισμού».

Η ριζοσπαστική αριστερά στον τόπο μας παραμένει τμήμα της όλης συζήτησης και διεργασίας της αριστεράς, συχνά επηρεάζοντας με πλευρές του λόγου ή της πρακτικής της υπόλοιπη Αριστερά (ας αναλογιστούμε πώς κατοχυρώθηκε π.χ. η κατάληψη ως μέσο πάλης). Ταυτόχρονα, αρκετές φορές διαλέγει η ίδια το δρόμο της αυτοπεριθωριοποίησης, είτε μέσα από αυτοαναφορικές πρακτικές, είτε ως φλερτάρισμα με πρακτικές και κατευθύνσεις ανταγωνιστικές προς την κομμουνιστική προοπτική (π.χ. μετατοπίσεις προς την αναρχοαυτονομία).

Έχει σαφή αναφορά στον επαναστατικό δρόμο και την ανάγκη ρήξης με τον καπιταλισμό αλλά απέχει πολύ από το να έχει επεξεργασμένη επαναστατική στρατηγική. Σε αρκετές περιπτώσεις χαρακτηρίζεται και από σημαντική πολιτικοϊδεολογική καθυστέρηση που κάνει την αναφορά στον σοσιαλισμό απλό «άρθρο πίστης» και όχι ανάγνωση σύγχρονων δυναμικών. Επίσης, παλινδρομεί ανάμεσα σε ένα «ρεαλισμό» που κάνει την επαναστατική αναφορά απλή πολιτισμική ταυτότητα και μια απογείωση που αναζητά σε κάθε κοινωνική έκρηξη ή οικονομική ύφεση την αφετηρία μιας «αποκαλυπτικής» επαναστατικής διαδικασίας.

171. Η τοποθέτηση αυτή δεν υπαινίσσεται ότι υπάρχει ένα πλέγμα έτοιμων απαντήσεων για την επαναστατική στρατηγική σήμερα. Νομίζουμε, όμως, ότι μπορούμε να έχουμε ορισμένες κρίσιμες αφετηρίες.

Η διαπίστωση πως όλες οι επαναστατικές διαδικασίες μετάβασης προέκυψαν μέσα από συνθήκες βαθιάς κοινωνικής και πολιτικής κρίσης δεν σημαίνει πως αυτές μόνο αρκούν για να υπάρξει επαναστατική κρίση. Αντίθετα, προϋπέθεταν και ένα πρωτοπόρο και πραγματικά ριζωμένο επαναστατικό κίνημα.

Η επιτάχυνση του ιστορικού χρόνου που παρατηρείται σε συνθήκες επαναστατικής κρίσης δεν αναιρεί ότι πάντα έχει προηγηθεί και η «μακρά διάρκεια» που εξασφαλίζει την γείωση στην οποία αναφερθήκαμε πιο πάνω.

Ακόμη και εάν έχει προηγηθεί της πολιτικής και κοινωνικής κρίσης που οδηγεί στην επαναστατική κρίση μια περίοδος φαινομενικής συντριβής του κινήματος, πάντοτε μεσοπρόθεσμα μπορεί κανείς να διακρίνει μια περίοδο ανόδου του λαϊκού κινήματος και των αγώνων, που επιτρέπει την άρθρωση των δεσμών της επαναστατικής πρωτοπορίας με τις λαϊκές μάζες.

Σε αυτή τη βάση μπορούμε να πούμε ότι αυτό που προέχει στην περίοδο που διανύουμε, περίοδο παλινόρθωσης με όρους περιοδολόγησης της Γαλλικής επανάστασης, είναι το άνοιγμα εκείνων των ρηγμάτων που θα επιτρέψουν εκείνη την γείωση του επαναστατικού σχεδίου στην κοινωνία έτσι ώστε επόμενες περίοδοι ολόπλευρης κρίσης να μπορούν να αποτελέσουν δυνητικά την αφετηρία διαδικασιών ρήξης. Αυτό περνάει μέσα από την πάλη ώστε να αναιρεθεί η σημερινή συνθήκη καθυπόταξης, υπερεκμετάλλευσης, απομόρφωσης, κατακερματισμού των δυνάμεων της εργασίας, όλο το βάρος των συσσωρευμένων ηττών της εργατικής τάξης και των λαϊκών κινήματων, μια αναγκαία «δημοκρατική επανάσταση» που αντικείμενο να μην έχει τις τυπικές δημοκρατικές ελευθερίες αλλά την αντιμετώπιση της κατάστασης κοινωνικού εξανδραποδισμού που μεθοδεύουν οι δυνάμεις του κεφαλαίου. Αυτό δεν αναιρεί ότι δεν υπάρχουν και δυνατότητες για επιτάχυνση του ιστορικού χρόνου και για πέρασμα από τη φάση της παλινόρθωσης – ανασυγκρότησης σε μια περίοδο εκ νέου επικαιρότητας της αντικαπιταλιστικής προοπτικής. Και αυτός σημαίνει ότι πρέπει να ανοίξει και η περισσότερο στρατηγική συζήτηση και να τεθεί το ερώτημα τι σημαίνει σήμερα μια στρατηγική ρήξης με τον καπιταλισμό.

Για εμάς οποιαδήποτε διαδικασία ρήξης με τον καπιταλισμό θα είναι ιστορικά πρωτότυπη. Άρα δεν χωρούν ιδεότυποι είτε περί απλής συγκέντρωσης δυνάμεων για εξ εφόδου κατάληψη της εξουσίας ούτε για απλό δημοκρατικό μετασχηματισμό με βάση μια κυβερνητική πλειοψηφία. Θα προϋποθέτει την όξυνση σε βαθμό αποσταθεροποίησης των κοινωνικών αντιθέσεων, θα απαιτεί την ντε φάκτο προλεταριακή ηγεμονία σε μια ευρύτερη κοινωνική συμμαχία και μέσα από τη διαμόρφωση μαζικού πολιτικού φορέα, θα εκφράζεται ως αντικειμενική δυνατότητα κατάληψης της εξουσίας. Σε κάθε περίπτωση θα προϋποθέτει τη ρήξη με τη διαδικασία διεθνοποίησης, την αποδέσμευση – αποσύνδεση από τα οικονομικά πολιτικά και στρατιωτικά δίκτυα ιμπεριαλισμού και αργά ή γρήγορα, ανεξάρτητα από την ειρηνική ή όχι εκκίνηση της όλης διαδικασίας θα αναμετρηθεί και με ένοπλες προσπάθειες αμφισβήτησης.

172. Στη βάση των παραπάνω είναι προφανές ότι η ανασυγκρότηση της Αριστεράς ως του «πραγματικού κινήματος που ανατρέπει την υπάρχουσα κατάσταση πραγμάτων» και η ανασύσταση της κομμουνιστικής προοπτικής αφορά πολύ ευρύτερες κοινωνικές και πολιτικές δυνάμεις από αυτές που αναφέρονται σήμερα στην υπαρκτή ριζοσπαστική ή αντικαπιταλιστική αριστερά. Αφορά πρώτα και κύρια τα κοινωνικά κομμάτια που αποτελούν τον κορμό μιας εν δυνάμει αντικαπιταλιστικής λαϊκής συμμαχίας. Αφορούν, όμως, και ένα φάσμα αγωνιστών, στρατεύσεων, συλλογικών πρακτικών που σήμερα δεν αναφέρονται σε αυτό το χώρο και είτε παραμένουν στα όρια των σχηματισμών του ρεφορμισμού, είτε έλκονται από ριζοσπαστικές στρατεύσεις στα όρια της αυτονομίας. Εκτιμούμε, όμως, ότι εάν σήμερα κανείς κάνει στη βάση αυτών των παραδοχών την «αυτόματη» συνεπαγωγή ότι χρειάζεται εδώ και τώρα να έχουμε μια πρόταση ανασύνθεσης όλης της Αριστεράς και να πάμε σε μια λογική δορυφοριοποίησης, αυτό θα σημαίνει απλώς το να μας συμπαρασύρουν τα στρατηγικά ελλείμματα του ρεφορμισμού. Αντίθετα, η ιστορία του εργατικού και επαναστατικού κινήματος δείχνει ότι είναι σημαντικό πλάι στην ενότητα της τάξης να αποτυπώνονται και πολιτικά και οργανωτικά τα υπαρκτά ρήγματα ανάμεσα στις διαφορετικές στρατηγικές και να αναπτύσσονται με σχετική αυτοτέλεια.

Δεν θεωρούμε ότι στη ριζοσπαστική αριστερά ο ρόλος που αναλογεί είναι της ομάδας πίεσης προς την υπόλοιπη αριστερά, ή της αριστερής αντιπολίτευσης (έστω και με τη μορφή της πολεμικής ενάντια στην καθεστωτική μετάλλαξή της). Και στις δύο περιπτώσεις, που στη μία τους εκδοχή οδηγούν στη δορυφοριοποίηση γύρω από το ρεφορμισμό και στην άλλη σε έναν αμυντικό και φοβικό αριστερισμό, έχουμε να κάνουμε με έναν ετεροκαθορισμό και μια υποτίμηση της δυναμικής που μπορεί να έχει ο λόγος και η πρακτική της ριζοσπαστικής αριστεράς.

Εμείς λέμε ότι θα πρέπει η ριζοσπαστική αριστερά να τολμήσει να αναμετρηθεί με την πρόκληση να ανασηματοδοτήσει την ίδια την έννοια της Αριστεράς με βάση τις δικές της βασικές ορίζουσες. Να μιλήσει για το ποια Αριστερά θέλουμε και όχι για το ποια «άκρα αριστερά» με δεδομένη την ύπαρξη του ρεφορμισμού. Αυτό σημαίνει ακριβώς μια ριζοσπαστική αριστερά που ξεβολεύεται, που βαθιάίνει το λόγο της, που κάνει τομές στην προγραμματική της συγκρότηση (με την έννοια

που δώσαμε και πιο πάνω στην ανάγκη για ένα αντικαπιταλιστικό πρόγραμμα πάλης), που αναμετρείται με τα πραγματικά ερωτήματα στρατηγικής και τακτικής. Σημαίνει αυτό μια ριζοσπαστική αριστερά που «στρογγυλαίνει» τις αιχμές ή τον αντικαπιταλιστικό προσανατολισμό της; Σε καμιά περίπτωση. Σημαίνει μια ριζοσπαστική αριστερά που αναμετρείται με τις πραγματικές προκλήσεις και δεν επαφίεται στο ότι άλλοι θα κάνουν τη δουλειά και εμείς την κριτική. Σημαίνει μια ριζοσπαστική αριστερά που σκέφτεται μια πολιτική πρωτοβουλία ή ένα κίνημα στην ολοκληρωμένη του μορφή και αναλαμβάνει την ευθύνη για τα κοινωνικά κομμάτια που εκπροσωπεί. Και φυσικά σημαίνει μια ριζοσπαστική αριστερά που δοκιμάζει να έχει εκείνη τη σύγχρονη εργατική λαϊκότητα που απαιτούν οι καιροί.

173. Σημαίνει αυτό ότι η δική μας στρατηγική για την ανασύνθεση μιας σύγχρονης ριζοσπαστικής αριστεράς και ευρύτερα για την ανασυγκρότηση του επαναστατικού κινήματος είναι απλώς η γραμμική προβολή μιας ενίσχυσης και μεγέθυνσης της σημερινής υπαρκτής ριζοσπαστικής αριστεράς; Είναι ο στόχος απλώς να αυξάνεται η επιρροή της ΑΝΤΑΡΣΥΑ και αντίστοιχα να μειώνεται η επιρροή του ρεφορμισμού, μέχρις ότου αποκτήσουμε την κρίσιμη μάζα για πολιτικές τομές; Απλώς θα μεγαλώνουμε εμείς και θα υποχωρούν οι άλλοι; Αυτό, προφανώς, θα ήταν μια μάλλον απλουστευτική αντίληψη των πραγμάτων. Χρειάζονται και τομές και μέσα στον ιστορικό κορμό της Αριστεράς και έχουμε επίγνωση ότι ένα τμήμα του δυναμικού του «κόμματος σε διάχυτη μορφή» σήμερα ανήκει και αναφέρεται στα κόμματα του ρεφορμισμού. Αλλά και το να πούμε σήμερα, στο όνομα αυτής της επίγνωσης, ότι η λύση είναι εδώ και τώρα «Μέτωπο της Αριστεράς» απλώς θα οδηγούσε μια παραλλαγή των πρακτικών δορυφοριοποίησης. Χρειάζεται μια πολύ πιο επίμονη και διαλεκτική προσπάθεια όξυνσης αντιφάσεων και παραγωγής μετατοπίσεων μέσα στον κορμό της Αριστεράς, πόλωσης προς τα αριστερά του μέσου όρου της συζήτησης, διαμόρφωσης όρων ηγεμονίας μιας αντικαπιταλιστικής οπτικής. Και αυτό σήμερα περνάει μέσα από την αυτοτέλεια, τη συγκρότηση, τη μαζικοποίηση, τη διεύρυνση του πόλου της ριζοσπαστικής αριστεράς. Μόνο εάν κάνουμε ένα άλμα στην επιρροή, στη συγκρότηση, στην πολιτικοποίηση της ριζοσπαστικής αριστεράς, μόνο εάν αλλάξουν πραγματικά οι συσχετισμοί στο κίνημα και την Αριστερά, μπορεί να τεθεί θέμα μετωπικών προτάσεων προς την υπόλοιπη αριστερά.

Μια τέτοια κατεύθυνση και λογική σήμερα εξειδικεύεται στις ακόλουθες επιλογές:

-Επιμένουμε στην ανάγκη αυτοτελούς συγκρότησης της ριζοσπαστικής αριστεράς ως διακριτού πολιτικού σχεδίου τόσο από την κίνηση του ΚΚΕ όσο και του ΣΥΡΙΖΑ.. Σήμερα μια κατεύθυνση άμεσης εμπλοκής σε πολιτικές διεργασίες μετωπικών σχημάτων με το ρεφορμισμό, π.χ. μέσα από τη συμμετοχή στο ΣΥΡΙΖΑ, θα περιόριζε την δυναμική της ριζοσπαστικής αριστεράς και θα οδηγούσε σε δεξιές μετατοπίσεις. Αυτό περνάει σήμερα μέσα από την πάλη για τη συγκρότηση, κοινωνική γείωση, δημοκρατική λειτουργία και διεύρυνση της ΑΝΤΑΡΣΥΑ.

-Παλεύουμε στη διεύρυνση του δυναμικού που σήμερα μπορεί να αναφέρεται στην υπόθεση της ανασύνθεσης της ριζοσπαστικής αριστεράς. Αυτό περιλαμβάνει τόσο τις τάσεις και τους αγωνιστές της ριζοσπαστικής αριστεράς που σήμερα αναφέρονται στο ΣΥΡΙΖΑ, όσο και τις τάσεις και τους αγωνιστές της επαναστατικής αριστεράς που σήμερα είναι εκτός του σχήματος της ΑΝΤΑΡΣΥΑ.. Αυτό περνάει και μέσα από τη προσπάθεια για κοινή δράση και κοινές πρακτικές, έτσι ώστε να οξύνονται οι αντιφάσεις των επιλογών τους (είτε της δορυφοριοποίησης είτε του σεχταρισμού) και να αναπτύσσεται μια ενωτική δυναμική.

-Θεωρούμε αναπόσπαστο κομμάτι της συνολικής διαδικασίας ανασύνθεσης μιας σύγχρονης ριζοσπαστικής αριστεράς την προσπάθεια να διαμορφωθεί ένα αντίστοιχο ρεύμα αριστερών μαχητικών συνδικαλιστικών και κινηματικών πρακτικών σε όλους τους κοινωνικούς χώρους. Αυτό μεταφράζεται σε όλη την κατεύθυνση της επανίδρυσης των ΕΑΑΚ ως πρωτοπόρας νεολαϊστικής δύναμης, στη διαμόρφωση ενός ρεύματος ακηδεμόνευτου ταξικού συνδικαλισμού μέσα από το ρεύμα των παρεμβάσεων - συσπειρώσεων - κινήσεων (αλλά και όλο το φάσμα της τάσης ανάδειξης πρωτοβάθμιων σωματείων με έμφαση στη μαχητικότητα, την αναμέτρηση με την εργοδοτική αυθαιρεσία, την λειτουργία βάσης), στην ενίσχυση μιας τάσης συγκρότησης μαχητικών τοπικών παρεμβάσεων, σε όλο το φάσμα από τις αριστερές κινήσεις πόλεις, τις μαχητικές επιτροπές πολιτών, τις κινήσεις αυτοδιαχείρισης ελεύθερων χώρων.

-Αρνούμαστε να δούμε τα αριστερά σχήματα σε κοινωνικούς χώρους (νεολαία, εργαζόμενοι, τοπικά κινήματα) ως «παρατάξεις» της αντικαπιταλιστικής αριστεράς. Επιμένουμε στο να μπορούν αυτά να συμπεριλαμβάνουν ένα ευρύτερο δυναμικό. Είναι ένδειξη ηγεμονίας της αντικαπιταλιστικής οπτικής και όχι υποχώρησης, τάσεις του ΣΥΡΙΖΑ π.χ. να συμμετέχουν σε τέτοια αριστερά σχήματα.

-Παρεμβαίνουμε στη συνολικότερη συζήτηση μέσα στην Αριστερά, αξιοποιούμε κάθε δυνατότητα να μπορέσουμε να διατυπώσουμε την αντικαπιταλιστική στρατηγική ως στρατηγική για συνολικότερη έξοδο από την κρίση της Αριστεράς, χρησιμοποιούμε τόσο την κοινή δράση όσο και κάθε πλευρά μιας εν δυνάμει «δημόσιας σφαίρας» για να μπορέσουμε να επικοινωνήσουμε, να συζητήσουμε, να μετατοπίσουμε αγωνιστές από τον κορμό της ιστορικής αριστεράς. Αυτό σημαίνει μια παρέμβαση και απεύθυνση τόσο προς το χώρο του ΣΥΡΙΖΑ, κύρια επειδή εκεί συσπειρώνεται εκεί και ένα δυναμικό με ριζοσπαστικές αναγνωρίσεις και πρακτικές, όσο όμως και προς το χώρο του ΚΚΕ δεδομένης και της σημασίας που έχει η κομμουνιστική αναφορά αλλά και η υπαρκτή λαϊκότητα του συγκεκριμένου χώρου.

174. Η ΑΝΤΑΡΣΥΑ αποτελεί τομή μέσα στην εξέλιξη της ριζοσπαστικής αριστεράς. Οι διεργασίες (συχνά επίμονες και συγκρουσιακές) που προηγήθηκαν τα προηγούμενα χρόνια την κάνουν να έχει μεγαλύτερο βάθος από π.χ. την Πρωτοβουλία Αγώνα. Προφανώς και είναι πολύ πέρα από τα όρια που έφτασε η ΕΝΑΝΤΙΑ. Έχει τη δυνατότητα να είναι κάτι παραπάνω από ΜΕΡΑ - ΕΝΑΝΤΙΑ. Θα μπορούσε κανείς να πει ότι ως εγχείρημα έχει μικρότερο εύρος από ό,τι π.χ. των δυνάμεων στις συζητήσεις για τις ευρωεκλογές του 1999 (όταν συμμετείχαν και τάσεις που σήμερα είναι στο ΣΥΡΙΖΑ όπως η ΑΚΟΑ, το Δίκτυο, το μετέπειτα Κόκκινο κ.λπ.) αλλά αν μη τι άλλο έχει μια αρκετά πιο συνεκτική τοποθέτηση. Η ΑΝΤΑΡΣΥΑ δεν είναι εγκεφαλική κατασκευή, ούτε λύση ανάγκης. Είναι γέννημα μιας μακράς και επίμονης διεργασίας πολιτικής ενότητας, συνεργασίας αλλά και συντροφικής αντιπαράθεσης. Δεν γεννήθηκε το Δεκέμβρη, έστω και εάν η κοινή δράση εκεί λειτούργησε ως καταλύτης. Αυτό το βάθος αποτυπώθηκε και στη συσπείρωση ενός ανένταχτου, αλλά και σε ένα κεκτημένο κοινών αντιλήψεων και στη

στήριξη των δημοκρατικών διαδικασιών της. Χωρίς να κάνει ένα πολιτικό άλμα, άλλωστε έχουμε συζητήσει το αντιφατικό τοπίο των εκλογών, εντούτοις κατάφερε να δώσει ένα πρώτο στίγμα και μια πρώτη αποτύπωση μιας αντικαπιταλιστικής αριστεράς που υπερβαίνει τα όρια του «αστερίσκου» και μπορεί αν μη τι άλλο να έχει μια θέση μέσα στην όλη συζήτηση της Αριστεράς. Προφανώς, όμως, τόσο η συνέχιση του εγχειρήματος, όσο και το βάθεμα της πολιτικοποίησής του, θα συνεχίσει να είναι μια μεγάλη μάχη που θα κρίνεται βήμα-βήμα.

Και μπορούμε να πούμε ότι ο μέχρι τώρα απολογισμός της ANΤΑΡΣΥΑ έχει αναμφίβολα θετικές πλευρές. Οι βουλευτικές εκλογές του 2009 αποτέλεσαν ένα προχώρημα και ως προς την μαζικότερη πολιτική απεύθυνση και ως προς την εκλογική ενίσχυση. Σημαντικό ήταν ότι πλευρές του πολιτικού λόγου είχαν και ένα χαρακτήρα παρέμβασης στην κρίση της Αριστεράς. Ταυτόχρονα, έγιναν βήματα ως προς την συνύπαρξη των διαφορετικών απόψεων και την οικοδόμηση δεσμών συντροφικότητας. Βήματα έγιναν και στο μαζικό κίνημα τόσο με τη μαζική και σχετικά συντονισμένη παρουσία σε μεγάλες εργατικές κινητοποιήσεις, όσο και με σημαντικές πρωτοβουλίες για την κοινή δράση ή για την αντιρατσιστική παρέμβαση. Τροφodότησε, ενίσχυσε και διέυρυνε, άμεσα και έμμεσα, την υπαρκτή πρωτοπόρα δράση της αντικαπιταλιστικής αριστεράς σε κρίσιμα κοινωνικά μέτωπα. Από την άλλη, υπάρχουν ακόμη προβλήματα που πρέπει να ξεπεραστούν. Ο πολιτικός λόγος δεν αποφεύγει την κινηματική μεγαλοστομία ή τον αιτηματολογικό μαξιμαλισμό. Σε κρίσιμα μέτωπα, όπως η πάλη ενάντια στις αντιμεταναστευτικές πολιτικές, πρυτάνευσαν μικροκομματικές επιλογές και όχι η κοινή δράση όλης της ANΤΑΡΣΥΑ. Συχνά αποτυπώνονται ταλαντεύσεις ανάμεσα σε μια κατεύθυνση αριστερής αντιπολίτευσης προς το ρεφορμισμό και ανάληψης της ευθύνης για την άρθρωση μιας ηγεμονικής αριστερής πρότασης.

Μεγάλο έλλειμμα της ANΤΑΡΣΥΑ ήταν ότι για ένα μεγάλο διάστημα και παρά τη σημασία των τοπικών επιτροπών και των τοπικών συνελεύσεων παρέμεινε ένα κλασικό μέτωπο. Γι' αυτό και είναι σημαντικό προχώρημα, που μπορεί να απελευθερώσει δυναμικές και να τροφοδοτήσει τη συζήτηση, η απόφαση για μια δημοκρατική οργανωτική συγκρότηση, έστω κι εάν δεν πήρε τη μορφή ενός πλήρους δημοκρατισμού. Ωστόσο, ακόμη και έτσι μπορεί και ένα ευρύτερο δυναμικό να το κάνει συμμετοχο στην όλη προσπάθεια αλλά και να επιτρέψει, τοπικά και κεντρικά, πολιτικές συνθέσεις που να πατάνε πάνω στην ίδια την αποτελεσματικότητα των διαφορετικών γραμμών μέσα στο μαζικό κίνημα.

175. Μπροστά μας είναι κρίσιμες προκλήσεις. Το πέρασμα από το χαλαρό μέτωπο κορυφής στον αυτοτελή δημοκρατικό πολιτικό σχηματισμό είναι ένα κρίσιμο στοιχείο, ώστε και η ενωτική διεργασία να γίνει μη αντιστρέψιμη αλλά και να μπορέσει να πάρει η ANΤΑΡΣΥΑ στοιχεία πολιτικού ρεύματος και σχηματισμού και να λειτουργήσει ως πόλος συσπείρωσης. Αυτό σημαίνει να κατοχυρωθεί στην πράξη και όχι μόνο διακηρυκτικά η έννοια του μέλους της ANΤΑΡΣΥΑ, να υπάρχουν εκλεγμένα όργανα, να διαμορφωθούν όροι αυτοτελούς πολιτικής λειτουργίας. Να μην ξεπεράσουμε την έννοια του κλασικού πολιτικού μετώπου και να μη φοβηθούμε το δυναμικό ξεδίπλωμα των αντιθέσεων, την πλήρη ενεργοποίηση της διαλεκτικής της ηγεμονίας, την εμπιστοσύνη στην εμπειρία και τη διάθεση συνδιαμόρφωσης του εγχειρήματος που επιδεικνύουν πάρα πολλοί αγωνιστές.

Από εκεί και πέρα η δική μας στρατηγική κατεύθυνση είναι αυτή η διαδικασία να βαθύνει ακόμη περισσότερο. Για εμάς η ANΤΑΡΣΥΑ πρέπει να υπερβεί την έννοια του απλού μετώπου ή του μετώπου με δημοκρατικές διαδικασίες, έστω και εάν αυτός είναι αναμφίβολα ο άμεσος στόχος. Στις ελληνικές συνθήκες και με το δεδομένο εύρος και το συσχετισμό των δυνάμεων της ριζοσπαστικής αριστεράς, η ANΤΑΡΣΥΑ ως πολιτική διαδικασία μπορεί να ανοιχτεί και να αποτελέσει το αντίστοιχο της πολιτικής διεργασίας που οδήγησε στη συγκρότηση του Νέου Αντικαπιταλιστικού Κόμματος στα Γαλλία ή του Μπλόκου της Αριστεράς στην Πορτογαλία (χωρίς να παραβλέπουμε τις πολιτικές αντιφάσεις ιδίως του τελευταίου). Αυτό σημαίνει να προτείνουμε, να διεκδικήσουμε και να αγωνιστούμε για το μετασχηματισμό – με βάση τους πραγματικούς ρυθμούς της συγκρότησής της και όχι με εγκεφαλικά σχέδια επί χάρτου – της ANΤΑΡΣΥΑ από ένα μέτωπο δυνάμεων και αγωνιστών της ριζοσπαστικής αριστεράς σε έναν ιστορικά πρωτότυπο σύγχρονο πολυτασικό αντικαπιταλιστικό πολιτικό σχηματισμό, στον πολιτικό φορέα μιας σύγχρονης ριζοσπαστικής, αντικαπιταλιστικής κατεύθυνσης και πρότασης για την Αριστερά.

Γι' αυτό και υποστηρίζουμε ότι η δημοκρατική λειτουργία έχει για εμάς ένα στρατηγικό χνάρι. Πρωτίστως αφορά την ικανότητα του εγχειρήματος να μπορεί να λειτουργεί ως «πολιτικό και κοινωνικό εργαστήρι» για νέες συνθέσεις μέσα στην Αριστερά, που προϋποθέτει να μπορεί να υποδεχτεί ένα ευρύτερο δυναμικό και να του δώσει περιθώριο και χώρο παρέμβασης και συνδιαμόρφωσης της πολιτικής γραμμής, να απελευθερώσει και τη δυνατότητα συμμετοχής του οργανωμένου δυναμικού στη συζήτηση, να επιτρέπει να ξεδιπλώνεται μια διαλεκτική της ηγεμονίας. Αντιστοιχεί στη στρατηγική μας για την ανασυγκρότηση του επαναστατικού κινήματος μέσα από δημοκρατικές μορφές πολιτικής συγκρότησης που θα συσπειρώνουν τα συστατικά στοιχεία του «κόμματος σε διάχυτη μορφή» και θα επιτρέπουν το πέρασμα σε ανώτερες μορφές πολιτικής συγκρότησης.

Μια τέτοια λειτουργία και συγκρότηση θα επιτρέψει και ένα κρίσιμο άνοιγμα του χώρου της ριζοσπαστικής αριστεράς. Από τη μια θα επιτρέψει με πολύ πιο αποτελεσματικό τρόπο να απευθυνθούμε προς αγωνιστές που προέρχονται από τον ιστορικό κορμό της Αριστεράς και οι οποίοι, ιδίως με δεδομένη και την πρόδηλα οξυμμένη αντιφατικότητα του εγχειρήματος του ΣΥΡΙΖΑ αλλά και τα στρατηγικά και πολιτικά αδιέξοδα της γραμμής του ΚΚΕ, θα μπορούσαν να προσελκυστούν από μια διαδικασία ανασύνθεσης μιας σύγχρονης ριζοσπαστικής αριστεράς. Αυτό σημαίνει να μπορεί η ANΤΑΡΣΥΑ να μην φαντάζει απλώς «αριστερισμός», αλλά μια πολιτική πρόταση για μια «αριστερή διέξοδο από την κρίση της Αριστεράς», με στοιχεία τόσο μιας συγκροτημένης πρότασης για την αγωνιστική ανάταση του λαϊκού κινήματος, όσο, όμως, και ειλικρινούς και δημιουργικής αναζήτησης μιας σύγχρονης κομμουνιστικής ταυτότητας. Από την άλλη, θα πρέπει να μπορεί να επικοινωνήσει με μέρος του ριζοσπαστισμού (της διάθεσης σύγκρουσης με την κυρίαρχη πολιτική, αυτοοργάνωσης, «αυτοδιαχείρισης») που ήρθε στο προσκήνιο, με συμβολική συμπύκνωση το Δεκέμβρη του 2008, με τρόπο, όμως, που να υπερβαίνει και να μετασχηματίζει τα «αντιπολιτικά» ή και μειοψηφικά αντανάκλαστικά του προς την κατεύθυνση μιας μαζικής πλειοψηφικής παρέμβασης και συλλογικής δράσης.

Όλα αυτά βέβαια απαιτούν και τομές στην πολιτική φυσιογνωμία, τον πολιτικό λόγο και την απεύθυνση της ANΤΑΡΣΥΑ.

Απαιτούν το βάθεμα της συλλογικής επεξεργασίας στοιχείων ενός σύγχρονου αντικαπιταλιστικού προγράμματος πάλης, την αποσαφήνιση της κεντρικής γραμμής για μια αριστερά που να είναι αποτελεσματική δύναμη κοινωνικής και πολιτικής αντιπολίτευσης, τη μαζική γραμμή και την πλειοψηφική απεύθυνση, την εργατική και λαϊκή στροφή, την επικαιροποίηση μιας μάχιμης κομμουνιστικής αναφοράς. Αυτό δεν είναι μόνο μια διαδικασία πολιτικής συζήτησης και συγκρότησης, αλλά περνάει και μέσα από τη διεύρυνση των πολιτικών παρεμβάσεων και των κινηματικών συγκρούσεων στις οποίες εμπλέκεται και μέσα από το άνοιγμα σε ένα ευρύτερο πολιτικό δυναμικό. Μάχη για την κατοχύρωση της δημοκρατικής λειτουργίας και προσπάθεια για μια μάχιμη πολιτική φυσιογνωμία αποτελούν πλευρές μια ενιαίας πολιτικής διαλεκτικής για εμάς. Ούτε βλέπουμε τη δημοκρατική λειτουργία μόνο ως μια τυπική ή εργαλειώδη διαδικασία, ούτε, όμως, αντιμετωπίζουμε το θέμα της πολιτικής φυσιογνωμίας απλώς ως θέμα όρων και πολιτικών προϋποθέσεων. Αντιλαμβανόμαστε ότι όσο βαθιά η δημοκρατική λειτουργία και εμπλέκουμε ένα αγωνιστικό δυναμικό, την διάθεση συνεισφοράς, την αγωνιστικότητα και την εμπειρία, τόσο θα έχουμε ένα πεδίο όπου θα μπορούμε να δίνουμε καλύτερα τη μάχη για τη φυσιογνωμία, αλλά και αντίστροφα όσο θα μπορεί η ΑΝΤΑΡΣΥΑ να έχει μια μάχιμη πολιτική φυσιογνωμία τόσο πιο αποτελεσματικά θα μπορεί να προσελκύει αγωνιστές και κατά συνέπεια να αποκτά νόημα και περιεχόμενο το βάθεμα της δημοκρατικής λειτουργίας.

176. Συνολικά, αυτές οι διεργασίες θέτουν το ζήτημα της υπέρβασης και του σημερινού οργανωτικού κατακερματισμού της ριζοσπαστικής αριστεράς και της λογικής των μικροοργανώσεων και των μικροσυσχετισμών τους. Ήρθε η ώρα να αναμετρηθούμε με το μεταβατικό χαρακτήρα που έχουν οι σημερινές συλλογικότητες μέσα στη ριζοσπαστική αριστερά. Προφανώς και αυτό δεν τίθεται σήμερα ως οργανωτική προϋπόθεση. Μπαίνει, όμως, ως πραγματική πρόκληση και ως ορίζοντας μιας ευρύτερης διεργασίας ανασύνθεσης, ακριβώς γιατί ο ρόλος που οι σημερινές οργανώσεις έπαιξαν ως αμυντική απάντηση απέναντι στην απουσία ενός σχετικά ενιαίου και διαμορφωμένου πολιτικού χώρου, αντικειμενικά θα τροποποιείται όσο θα προχωράει η ενωτική διεργασία.

Σε αυτό το πλαίσιο πιστεύουμε ότι οι πολιτικές συλλογικότητες που πραγματικά αναφέρονται στην ανασύνθεση της ριζοσπαστικής αριστεράς και την ανασυγκρότηση ενός σύγχρονου κομμουνιστικού κινήματος θα πρέπει να έχουν την τόλμη της αυτοαναίρεσής τους και όταν χρειαστεί και της αυτοδιάλυσής τους μέσα σε ευρύτερες αναγκαίες συλλογικότητες. Αυτό φανερώνει η επίγνωση της μεταβατικότητας. Αυτό δεν μπορεί να επιβληθεί με όρους τυπικών οργανωτικών. Μπορεί να υπάρξει μόνο ως αντικειμενική πίεση από μια βαθιά δημοκρατική και ταυτόχρονα πολιτικά προωθητική λειτουργία ενός σύγχρονου πολυτασικού πολιτικού φορέα της ριζοσπαστικής αριστεράς.

Η διαλεκτική της αυτοαναίρεσης δεν αναιρεί τη διαλεκτική της ηγεμονίας. Αυτό σημαίνει ότι αποτελεί πραγματικό ζητούμενο η ηγεμονία μιας σύγχρονης επαναστατικά ανανεωμένης κομμουνιστικής προοπτικής μέσα στη ριζοσπαστική αριστερά. Σε αυτή την κατεύθυνση βλέπουμε σήμερα την ενίσχυση και το βάθεμα της πολιτικοποίησης της Αριστερής Ανασύνθεσης. Σε αυτή την κατεύθυνση, όμως, θα πρέπει να δούμε και τη διαμόρφωση νέων συνθέσεων και νέων υπερβάσεων των σημερινών οργανωτικών μορφών και διαχωρισμών όσων τάσεων έχουν κομμουνιστική αναφορά, στην κατεύθυνση της δημιουργίας ενός ισχυρού κομμουνιστικού ρεύματος μέσα στην ΑΝΤΑΡΣΥΑ και ευρύτερα τη ριζοσπαστική αριστερά. Αυτό, όμως, περνάει και μέσα από το βάθεμα της συζήτησης και της αναζήτησης πάνω στο τι ορίζει σήμερα αυτή τη σύγχρονη κομμουνιστική φυσιογνωμία. Αυτή δεν μπορεί να περιοριστεί ούτε ρασιοναλιστικά σε ένα πλέγμα ορθών θεωρητικών αναφορών, ούτε στη λογική της συνέπειας και της αναπαλαίωσης, ούτε βέβαια στη φетиχοποίηση του νέου. Χρειάζεται μια πολύ πιο προσεκτική αποσαφήνιση τόσο των οριοθετήσεων όσο και των ανοιχτών ερωτημάτων.

Είναι, όμως, σαφές ότι στο όνομα των ανοιχτών ερωτημάτων αντιφάσεων δεν μπορούμε και θεωρήσουμε επαρκή απάντηση στις απαιτήσεις της συγκυρίας τη λογική της απλής ενίσχυσης ή οικοδόμησης των σημερινών οργανώσεων και συλλογικοτήτων. Η διαδικασία της ανασύνθεσης της ριζοσπαστικής αριστεράς απαιτεί ένα ισχυρό κομμουνιστικό ρεύμα ως προωθητική δύναμη και θα πρέπει να υπάρξουν εκείνες οι πολιτικές και οργανωτικές τομές που θα το εξασφαλίσουν. Ως Αριστερή Ανασύνθεση είναι μια πρόκληση με την οποία θέλουμε να αναμετρηθούμε με συγκεκριμένες πρωτοβουλίες μέσα στο επόμενο διάστημα.

177. Γι' αυτό και λέμε ότι σήμερα χρειάζεται να υπάρξει ειλικρινής συζήτηση και επίγνωση ότι μια σειρά από πρακτικές και αντιλήψεις μέσα στη ριζοσπαστική αριστερά έχουν δείξει πια τα όρια τους και ακριβώς γι' αυτό το λόγο τίθεται η αναγκαιότητα της ηγεμονίας μιας σύγχρονης κομμουνιστικής κατεύθυνσης:

-Η προσκόλληση στα πολιτικά σχέδια του ρεφορμισμού, έστω και εάν έδωσε την αίσθηση ή και την ψευδαίσθηση της απεύθυνσης σε μεγαλύτερα ακροατήρια επικαθορίζεται σήμερα από τη στρατηγική κρίση των πολιτικών σχεδίων του ρεφορμισμού. Η αναγκαστική συνυπευθυνότητα σε δεξιόστροφες πρακτικές και επιλογές, αντικειμενικά κάνει την όποια αντικαπιταλιστική τοποθέτηση να φαντάζει περισσότερο στοιχείο πολιτικής ταυτότητας παρά μάχιμη πολιτική κατεύθυνση. Αντίστοιχα, έδειξε και τα όριά της μια λογική διαρκούς έγκλησης προς τη σοσιαλδημοκρατία και το ρεφορμισμό να αναλάβουν τις ευθύνες τους, που υποτιμά τόσο την αστική και νεοφιλελεύθερη μετάλλαξη των σοσιαλδημοκρατικών κομμάτων όσο και την ανάγκη πολιτικών τομών με το ρεφορμισμό ακόμη και στο πλαίσιο πρακτικών αγωνιστικής ταξικής ενότητας.

-Η λογική του απομονωτισμού γύρω από ιστορικές αναφορές, ιδίως μαρξιστικές-λενινιστικές, δέχεται την πίεση από τη νεοσταλινική ρητορεία του ΚΚΕ, αδυνατεί να απαντήσει στα ερωτήματα και τις προκλήσεις του νέου διεκδικητισμού και ριζοσπαστισμού, απέχει από αντικειμενικά ελπιδοφόρες διεργασίες ενότητας και κοινής δράσης και σε κανένα βαθμό δεν αποτελεί επεξεργασία πολιτικής στρατηγικής παρά μόνο υπεράσπιση μιας πολιτικής ηθικής και αισθητικής.

-Η λογική της «αντίστροφης ιεράρχησης» και της απάντησης στην κρίση του ιστορικού κομμουνιστικού ρεφορμισμού μέσα από την προβολή στο σήμερα στόχων που αφορούν τη διαδικασία μετάβασης αδυνατεί να συναρθρώσει σήμερα στρατηγική και τακτική και σε ορισμένες περιπτώσεις καταλήγει όχι μόνο στην αντιμετώπιση της υπόλοιπης αντικαπιταλιστικής αριστεράς ως «ρεφορμιστικής» αλλά και οριακά στην έξοδο προς μετακομμουνιστικές και νεοαυτόνομες απόψεις.

-Η αντίληψη μιας αντικαπιταλιστικής αριστεράς που «φυλάει Θερμοπύλες» απέναντι στο ρεφορμισμό, ακόμη με το τίμη-

μα της υπονόμευσης ενωτικών δυναμικών στην αντικαπιταλιστική αριστερά, οδήγησε συχνά στο μαξιμαλισμό ως προς τα αιτήματα, στην πρόκριση χωριστικών πρακτικών και συνακόλουθα στην τάση απομόνωσης από ευρύτερες κινήσεις μαζών και στην υποτίμηση ενωτικών διεργασιών.

Η λογική της κυρίως νεολαιίστικης οργάνωσης μπορεί να οδηγεί σε οργανωτική ανάπτυξη, αλλά ταυτόχρονα αδυνατεί να συγκροτήσει πολιτική φυσιογνωμία και πρακτική με βάθος.

Η επικέντρωση στη «θεωρητική συγκρότηση» και η αντίληψη της πολιτικής στρατηγικής ως επαρκούς ανάλυσης της συγκυρίας, υποτιμά τη συζήτηση για την πολιτική στρατηγική και παραβλέπει την ύπαρξη ανοιχτών ερωτημάτων.

Η λογική του γραμμικού αντιεθνικισμού και του γενικόλογου διεθνισμού, καθώς και η υποτίμηση της βαρύτητας του ιμπεριαλισμού, οδηγεί στην καλύτερη των περιπτώσεων στην αποδοχή ως δεδομένης και αναπόδραστης της πραγματικότητας των ολοκληρώσεων, στη χειρότερη είτε σε μια πολυπολιτισμική συμμόρφωση με τον κατακερματισμό της εργατικής τάξης είτε στην προσυπογραφή της ιμπεριαλιστικής στρατηγικής αξιοποίησης μειονοτικών ζητημάτων.

Η λογική του φλερταρίσματος με τη νεοαυτονομία παρότι δείχνει να «διαλέγεται» με πλευρές του σύγχρονου κινηματισμού και να διεκδικεί την αύρα του «νέου», εν τέλει οδηγεί στην πλήρη ηγεμόνευση από τη νεοαυτονομία και την έξοδο από τη μαζική συγκροτημένη πολιτική δράση.

178. Εμείς ως πλευρές της οριοθέτησης μιας σύγχρονης κομμουνιστικής φυσιογνωμίας και ως στίγμα ενός ηγεμονικού κομμουνιστικού ρεύματος μέσα στη διαδικασία ανασύνθεσης της ριζοσπαστικής αριστεράς προτείνουμε τις ακόλουθες. Είναι οριοθετήσεις τις οποίες θέλουμε να βαθύνουμε τόσο στη δική μας πολιτική διαδικασία και συγκρότηση, αλλά ταυτόχρονα θεωρούμε ότι αποτελούν και τις πραγματικές προκλήσεις για τη διαμόρφωση μιας σύγχρονης κομμουνιστικής ηγεμονίας μέσα στη ριζοσπαστική αριστερά.

Την αναφορά στην επαναστατική ανανέωση του μαρξισμού και του λενινισμού σε ρήξη με τον οικονομισμό, τον ιδεαλισμό και τον πρακτικισμό.

Την επιμονή στην κεντρικότητα της πολιτικής παρέμβασης και στο στόχο της κατάληψης της πολιτικής εξουσίας μέσα από μια σύνθετη και αντιφατική διαδικασία σε οριοθέτηση προς τον κινηματισμό και την αντίληψη ότι η πολιτική είναι απλώς το άθροισμα και ο συντονισμός των κινήσεων, το ρεφορμισμό της ρητής ή άρρητης πεποίθησης ότι το σύστημα μπορεί να αυτομεταρρυθμιστεί μέσα από τη διεύρυνση των «απελευθερωμένων χώρων», προς το μηδενισμό των νεοαναρχικών απόψεων και της λογικής των συνεχών χτυπημάτων αλλά και τον ιδεαλισμό της διαρκούς επίκλησης της επανάστασης ως «συμβάντος».

Την επίγνωση της βαρύτητας που εξακολουθεί να έχει ο ιμπεριαλισμός, η έμφαση στην άνιση ανάπτυξη των ταξικών αντιφάσεων, η επικαιροποίηση της θεωρίας του αδύναμου κρίκου ως βάση ενός σύγχρονου προλεταριακού διεθνισμού.

Την εμμονή στην αναγκαιότητα του επαναστατικού κόμματος της εργατικής τάξης, όχι ως «στρατηγείου» ή «μηχανισμού» αλλά ως του πολιτικού χώρου όπου αρθρώνεται η εργατική αντι-ηγεμονία, σφυρηλατούνται οι προϋποθέσεις της αντικαπιταλιστικής λαϊκής συμμαχίας, συναρθρώνεται η στρατηγική και η τακτική, η θεωρία και η πράξη.

Την επεξεργασία μιας σύγχρονης επαναστατικής στρατηγικής που να μην επικεντρώνει μόνο στην ικανότητα και την ετοιμότητα παρέμβασης σε κρίσιμες συμπυκνώσεις αντιφάσεων, αλλά πρωτίστως στη «μακρά διάρκεια» της απόκτησης οργανικών δεσμών με τα κομμάτια της λαϊκής συμμαχίας.

Την επιμονή στην κατεύθυνση της (αντι)ηγεμονίας και επομένως στην προσπάθεια όχι μόνο να κερδηθεί ο κορμός της εργατικής τάξης αλλά και ένα ευρύ φάσμα κοινωνικών συμμαχιών υπό εργατική ηγεμονία, προσπάθεια τόσο στο επίπεδο της συνάρθρωσης υλικών συμφερόντων και διεκδικήσεων όσο όμως και της ιδεολογικής τροποποίησης του «κοινού νου».

Την επίμονη και καθημερινή παρέμβαση στους κοινωνικούς χώρους, στη δουλειά του μυρμηγκιού, αλλά και στην ικανότητα επικοινωνίας με τις εξεγερτικές διαθέσεις που καταγράφονται στα μεγάλα κοινωνικά ξεσπάσματα. Την επεξεργασία μιας πολιτικής ταυτότητας που να μπορεί να πατάει τόσο στις ιστορικές αναφορές της Αριστεράς όσο και στο νέο ριζοσπαστισμό. Την επιμονή ότι η παρέμβαση σε χώρους δουλειάς οφείλει να είναι η βασική κινηματική και «ηθική» ραχοκοκαλιά μιας κομμουνιστικής συλλογικότητας.

Τη συνάρθρωση της ειδικής ιστορικής γείωσης της ριζοσπαστικής αριστεράς στο χώρο της νεολαίας με όλο τον πλούτο των σύγχρονων πειραμάτων ανασυγκρότησης μάχιμων συνδικαλιστικών πρακτικών.

Τη σύγκρουση με την απομόρφωση, το δογματισμό, το μιμητισμό, τη μηχανιστική-γραφειοκρατική σύλληψη της πολιτικής, έτσι ώστε να διαμορφώνονται αγωνιστές/στριες που να αισθάνονται «σαν το ψάρι μέσα στο νερό» σε όλα τα πεδία του κοινωνικού ανταγωνισμού.

Β. Για ένα σύγχρονο αντικαπιταλιστικό πρόγραμμα πάλης

179. Μέσα στην όλη συγκυρία των αγώνων ενάντια στις καπιταλιστικές αναδιαρθρώσεις και την αντεπίθεση των δυνάμεων του κεφαλαίου αναδεικνύεται η ανάγκη να αντιτάξουμε στην κίνηση του αστισμού ένα σύνολο στόχων και διεκδικήσεων που να αντιστοιχούν στις πραγματικές ανάγκες και τα ταξικά συμφέροντα των δυνάμεων της εργασίας, να αμφισβητούν τον πυρήνα της αστικής κίνησης, να διεκδικούν τη ριζική τροποποίηση του σημερινού συσχετισμού δύναμης και να φέρνουν το χνάρι της διεκδίκησης μιας μη καπιταλιστικής οργάνωσης της παραγωγής. Είναι ένα σύνολο στόχων και διεκδικήσεων που ορίζουν το όριο των σημερινών συγκρούσεων, κάνουν απτή και συγκεκριμένη τη δυνατότητα ριζικής βελτίωσης της θέσης των εργαζομένων και ταυτόχρονα εγγράφουν την απαίτηση για μια ριζική ανατροπή των μορφών κοινωνικής οργάνωσης.

Η διαμόρφωση ενός αριστερού αντικαπιταλιστικού προγράμματος πάλης που θα δύναται να απαντά στον πυρήνα της την κίνηση του αστισμού θα πρέπει να μπορεί να αντιλαμβάνεται τις βασικές κατευθύνσεις του αντιπάλου, τις κύριες στοχεύσεις του για το βάθεμα της ταξικής εκμετάλλευσης. Απέναντι στην κίνηση του αστισμού θα πρέπει να αρθρώνει διεκδικήσεις που θα προσπαθούν:

- α) Να φέρνουν σε καλύτερη θέση την εργατική τάξη και τα άλλα τμήματα της αντικαπιταλιστικής λαϊκής συμμαχίας.
- β) Να οξύνουν τις αντιφάσεις της αστικής ηγεμονίας κατακτώντας στοιχεία κοινωνικού και εργατικού ελέγχου.
- γ) Να αποτυπώνουν την αναγκαιότητα αλλά και τη δυνατότητα ριζικού επαναστατικού μετασχηματισμού.

180. Οι στόχοι του αντικαπιταλιστικού προγράμματος πάλης δεν είναι στόχοι για έναν καλύτερο ή περισσότερο ορθολογικό καπιταλισμό. Αποτυπώνουν το μάξιμουμ των διεκδικήσεων σε συνθήκες καπιταλισμού και αποσκοπούν στο να φέρουν τις σχέσεις ταξικής κυριαρχίας και εκμετάλλευσης σε ασταθή ισορροπία. Γι' αυτό και προϋποθέτουν την πολιτική ανάπτυξη και συγκρότηση του εργατικού κινήματος, τομές στην κατεύθυνση της πολιτικής συγκρότηση επαναστατικού πολιτικού φορέα, το ξεδίπλωμα και την ανάπτυξη μορφών εργατικής αντιηγεμονίας.

Το αντικαπιταλιστικό πρόγραμμα πάλης δεν πρέπει να ταυτίζεται με το επαναστατικό πρόγραμμα, τους στόχους δηλ. εκείνους που μέσα σε συνθήκες κατάληψης της πολιτικής εξουσίας από την εργατική τάξη και τους συμμάχους της θα σηματοδοτούν την εκκίνηση της διαδικασίας επαναστατικού μετασχηματισμού των κοινωνικών δομών, καθώς και την προσπάθεια για απονέκρωση του κράτους ως μηχανισμού κυριαρχίας. Το αντικαπιταλιστικό πρόγραμμα πάλης αφορά ένα σύνολο στόχων πολιτικών που αφορούν την πάλη σε συνθήκες ηγεμονίας του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής, έστω και σε οριακή μορφή. Ωστόσο, το αντικαπιταλιστικό πρόγραμμα θα πρέπει να εμπνέεται και να διαπερνιέται από τις βασικές κατευθύνσεις που θα έχει και το επαναστατικό πρόγραμμα, να εμπεριέχει το χνάρι του ριζικού κοινωνικού μετασχηματισμού και της αμφισβήτησης της ηγεμονίας των καπιταλιστικών παραγωγικών σχέσεων, δηλαδή της διεκδίκησης ως εφικτής της μη καπιταλιστικής οργάνωσης της παραγωγής. Ούτε, όμως, ταυτίζεται το αντικαπιταλιστικό πρόγραμμα με τους άμεσους στόχους πάλης μέσα στο κίνημα. Αυτοί αφορούν άμεσες διεκδικήσεις και όχι ριζοσπαστικές μεταρρυθμίσεις. Ωστόσο και οι άμεσες διεκδικήσεις θα πρέπει να χαρακτηρίζονται, πέραν της αντιστοίχησης στα άμεσα αιτήματα και τη συγκεκριμένη ανάλυση, από τις αρχές που διαπερνούν το σύνολο μιας αντικαπιταλιστικής τοποθέτησης.

Η συζήτηση για τη διαμόρφωση ενός αντικαπιταλιστικού προγράμματος πάλης δεν μπορεί και δεν πρέπει να είναι μια εγκεφαλική διαδικασία. Πρέπει πάνω από όλα να μπορεί να αντιστοιχεί στην ίδια την εμπειρία των μαζών μέσα στην πάλη, να προκύπτει μέσα από τις διεκδικήσεις και τις αντιστάσεις που καταγράφονται, να μπορεί να πιάνει το νήμα της εν δυνάμει αμφισβήτησης του καπιταλισμού, το χνάρι ενός δυνητικού κομμουνισμού, που εμπεριέχεται σε όλες τις πράξεις αντίστασης στην καπιταλιστική βαρβαρότητα.

Η διατύπωση θέσεων για ένα αντικαπιταλιστικό πρόγραμμα δεν θα πρέπει ούτε λεπτό να ξεχνάει ότι δεν μπορεί να είναι μια διαδικασία όπου με έναν αφηρημένο κοινωνικό ορθολογισμό θα σχεδιάσουμε μια «καλύτερη κοινωνία». Αντίθετα, είναι πρώτα από όλα μια προσπάθεια να οξύνουμε τις ταξικές αντιθέσεις, να ενεργοποιήσουμε κοινωνικές δυναμικές, να επιτρέψουμε καλύτερη διεκδίκηση από τη μεριά της εργατικής τάξης και των άλλων τμημάτων της αντικαπιταλιστικής λαϊκής συμμαχίας.

181. Με αυτή την έννοια το ζήτημα του αντικαπιταλιστικού προγράμματος πάλης είναι αλληλένδετα δεμένο με το ζήτημα της εξουσίας. Χωρίς τροποποίηση του συσχετισμού δύναμης και διεκδίκηση της πολιτικής εξουσίας από τη μεριά μιας αντικαπιταλιστικής συμμαχίας οι τομές στις οποίες αναφερόμαστε δεν μπορούν να πραγματοποιηθούν στην ολότητα τους. Μόνο μια τέτοια πολιτικά συγκροτημένη κοινωνική συμμαχία, ικανή να διεκδικήσει την εξουσία μπορεί είτε να επιβάλλει ως πολιτική απαίτηση στους αστούς τόσο μεγάλες παραχωρήσεις, είτε η ίδια να μπορέσει να θεσμοθετήσει και να κατοχυρώσει στην πράξη αυτές τις ρήξεις με την κυρίαρχη καπιταλιστική λογική. Αυτό, όμως, προϋποθέτει με τη σειρά του την ανασύνθεση μιας σύγχρονης επαναστατικής στρατηγικής, που να μπορεί να συνδέει τις άμεσες αντιστάσεις με την προοπτική της αντικαπιταλιστικής ανατροπής.

182. Ένα αντικαπιταλιστικό πρόγραμμα πάλης αφορά πρώτα από όλα ένα σύνολο στόχων που αφορούν την πάλη δηλαδή για μεσοπρόθεσμες ταξικές διεκδικήσεις που θα οδηγούν σε σημαντικές βελτιώσεις στους όρους διαβίωσης, αναπαραγωγής και εργασίας της εργατικής τάξης και των σύμμαχων στρωμάτων, της κριτικής στο τρέχον ηγεμονικό μοντέλο ανάπτυξης και το τεχνολογικό υπόδειγμα, της προσπάθειας διατύπωσης μιας εναλλακτικής κατεύθυνση για τον τρόπο οργάνωσης της παραγωγής, τον καταμερισμό εργασίας, τις σχέσεις ιδιοκτησίας.

Το μοντέλο ανάπτυξης στον τόπο μας σήμερα είναι το αποτέλεσμα των τάσεων και αντιφάσεων της καπιταλιστικής συσσώρευσης. Ιστορικά η Αριστερά συχνά ενσωμάτωνε και αποδεχόταν πλευρές των κυρίαρχων τάσεων της ανάπτυξης του καπιταλισμού. Χαρακτηριστικό παράδειγμα η αποδοχή της ανάγκης για – καπιταλιστική – εθνική ανάπτυξη ως προϋπόθεση ή προθάλαμο του καπιταλισμού που χαρακτήρισε το ιστορικό κομμουνιστικό κίνημα και απηχήσεις του βρίσκουμε είτε στην υπεράσπιση του αναγκαίου «παραγωγικού εκσυγχρονισμού» από τμήματα του ΣΥΝ είτε ακόμη και στη «λαϊκή οικονομία» του ΚΚΕ.

Το κυρίαρχο μοντέλο ανάπτυξης που πρότεινε η ιστορική αριστερά ήταν στην πραγματικότητα μια προέκταση υπαρκτών καπιταλιστικών δυναμικών. Αυτό αντανakλούσε είτε μια στρεβλή σύλληψη του κοινωνικού μετασχηματισμού που θεωρούσε ότι θα έπρεπε πρώτα να αναπτυχθεί ο καπιταλισμός για να ακολουθήσει ο σοσιαλισμός (τάση που αποτυπώθηκε κύρια στις διάφορες παραλλαγές της θεωρίας των σταδίων) είτε απλώς την ενσωμάτωση της Αριστεράς και τη διεκδίκηση από τη μεριά της συμμετοχής στην διαχείριση ενός καπιταλισμού «με ανθρώπινο πρόσωπο».

Στο ερώτημα αν υπάρχει ένα μοντέλο ανάπτυξης, εντός των πλαισίων του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής, που θα εξυπηρετεί τα απόφια ταξικά συμφέροντα των εργατών και των συμμάχων τους, η απάντηση πρέπει να είναι σαφέστατα αρνητική. Και κατά αντιστοιχία είναι σαφές ότι δεν μπορεί να διατυπωθεί ένα «εναλλακτικό μοντέλο καπιταλιστικής ανάπτυξης» που θα αντιστοιχεί στα στρατηγικά συμφέροντα της εργατικής τάξης.

Υπάρχει όμως η αναγκαιότητα να τροποποιούνται και να μετατοπίζονται οι καπιταλιστικές σχέσεις παραγωγής στην κατεύθυνση της ισχυροποίησης του ρόλου των εργατών και της ταξικής τους συνειδητοποίησής τους στο πλαίσιο του αγώνα και των διεκδικήσεων τους. Αυτό που απαιτείται είναι να απαντήσουμε το κυρίαρχο μοντέλο ανάπτυξης από τη σκοπιά μιας στρατηγικής για την αμφισβήτηση της ηγεμονίας του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής, προς όφελος των αναγκών της αντικαπιταλιστικής λαϊκής συμμαχίας. Και οι κατευθύνσεις αυτές θα πρέπει να βρίσκονται σε μια διαρκή διαλεκτική με κριτήριο να αποτελούν ανά πάσα στιγμή προωθημένες πλευρές της πάλης ώστε μια πολιτικά συγκροτημένη αντικαπιταλιστική λαϊκή συμμαχία να μπορεί να αμφισβητήσει τον πυρήνα των καπιταλιστικών σχέσεων εξουσίας και εκμετάλλευσης.

183. Εμείς αμφισβητούμε τον ίδιο τον πυρήνα της καπιταλιστικής «ανάπτυξης» γιατί:

Α) Συνεπάγεται το βάθεμα σχέσεων ταξικής κυριαρχίας και ηγεμονίας, αναπαράγει τόσο τον απρόσωπο καταναγκασμό της αγοράς όσο και τη διεύρυνση του εξαναγκαστικού ρόλου του κράτους, είναι διαμορφωμένο ώστε να αναιρούνται οι δυνατότητες κοινωνικής αυτοδιεύθυνσης και αυτοδιαχείρισης.

Β) Συνεπάγεται ακόμη μεγαλύτερη ένταξη στο πλαίσιο των ιμπεριαλιστικών οικονομικών, πολιτικών, ιδεολογικών σχέσεων και πρακτικών.

Γ) Αποτελεί τεράστια ανορθολογική σπατάλη πλούτου, φυσικών πόρων, παραγωγικών δυνατοτήτων, διανοητικών επιτευγμάτων.

Δ) Οδηγεί στην όξυνση των περιβαλλοντικών προβλημάτων, οριακά στην πιθανότητα μορφών οικολογικής καταστροφής.

184. Απέναντι σε αυτό η δική μας τοποθέτηση για το αντικαπιταλιστικό πρόγραμμα πάλης εμπνέεται από τη δυνατότητα ενός εναλλακτικού μοντέλου κοινωνικής ανάπτυξης, το οποίο θα μπορεί να καταδεικνύει με τρόπο άμεσο και σαφή ότι σήμερα οι εργαζόμενοι και οι σύμμαχοί τους μπορούν ως όριο των αγώνων τους να κατακτήσουν μορφές κοινωνικής παραγωγικής οργάνωσης που θα συνιστούν πραγματική βελτίωση. Μια τέτοια, όμως, λογική «κοινωνικής ανάπτυξης» θα πρέπει να ορίζει με σαφήνεια τον ανταγωνιστικό χαρακτήρα της απέναντι στο κυρίαρχο πρότυπο καπιταλιστικής ανάπτυξης. Αυτό κατά τη γνώμη μας θα πρέπει να αποτυπώνεται στις ακόλουθες αφετηρίες:

Α) Θα πρέπει να υπηρετεί το στόχο της αποσύνδεσης από τις ιμπεριαλιστικές οικονομικές, πολιτικές και ιδεολογικές πρακτικές, να εξυπηρετεί μια στρατηγική εθνικής ανεξαρτησίας, να περιορίζει το βαθμό εξάρτησης από διεθνείς συναλλαγές και τον τρόπο που αυτές αποτελούν μοχλό εσωτερίκευσης πιέσεων για καπιταλιστικό εκσυγχρονισμό.

Β) Θα πρέπει να αντιστοιχεί στην αμφισβήτηση των καπιταλιστικών σχέσεων παραγωγής και την κυριαρχία της αγοράς ως μηχανισμού κοινωνικής οργάνωσης και κοινωνικοποίησης των επιμέρους εργασιών. Αυτό συνεπάγεται την έμφαση στον πραγματικά δημόσιο χαρακτήρα, την κατοχύρωση μορφών εργατικού και κοινωνικού ελέγχου, την ενεργό εργατική και λαϊκή συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων για τις οικονομικές πολιτικές, τον περιορισμό της καπιταλιστικής εξουσίας μέσα στην παραγωγή και την αμφισβήτηση βασικών πλευρών του καπιταλιστικού κοινωνικού καταμερισμού εργασίας, την διανομή του παραγόμενου πλούτου προς όφελος των άμεσων παραγωγών και του κοινωνικού πλούτου, την ενεργοποίηση διαδικασιών κοινωνικοποίησης της μόρφωσης, των τεχνικών δεξιοτήτων, της πολιτιστικής δημιουργίας.

Γ) Θα πρέπει να διαλέγει εκείνες τις παραγωγικές και καταναλωτικές πρακτικές που θα περιορίζουν την αρνητική επίπτωση στο περιβάλλον και θα τείνουν να διορθώσουν καταστροφές που έχουν ήδη συντελεστεί.

Δ) Θα αντιστρατεύονται το συγκεντρωτισμό και θα δοκιμάζουν και πρακτικές αποκέντρωσης, αναγκαία προϋπόθεση για περισσότερο ενεργητική συμμετοχή των ίδιων των λαϊκών μαζών.

Είναι σαφές ότι μια τέτοια κατεύθυνση έρχεται σε ρήξη με μια ποσοτική λογική της ανάπτυξης, με την ανάπτυξη ως ποσοτική μεγέθυνση. Μια τέτοια κατεύθυνση αντιστοιχεί στον «τυφλό» και ανορθολογικό χαρακτήρα που έχει η καπιταλιστική ανάπτυξη, όπου οριακά η μαζική παραγωγή και κατανάλωση κοινωνικά άχρηστων προϊόντων και υπηρεσιών αποτελεί αναγκαία συνθήκη αναπαραγωγής του συστήματος. Αυτό που πρέπει να διεκδικεί η Αριστερά δεν είναι απλώς ποσοτικές τομές αλλά ποιοτικές. Με αυτή την έννοια, είναι σαφές ότι ένα πρότυπο εναλλακτικής κοινωνικής ανάπτυξης, με όρους οικονομικής «μεγέθυνσης» μπορεί να αποτελεί υποχώρηση, αλλά με όρους πραγματικής κοινωνικής ευημερίας μπορεί να είναι πραγματικό προχώρημα. Γι' αυτό και οποιαδήποτε προσπάθεια για ένα εναλλακτικό μοντέλο κοινωνικής ανάπτυξης θα πρέπει και σε επίπεδο αξιακό να έρχεται σε ρήξη με το κυρίαρχο πρότυπο ενός καταναλωτικού ηδονισμού που προβάλλεται σήμερα.

185. Αυτό σημαίνει ότι και στο θέμα της θέσης της Ελλάδας μέσα στο διεθνές σύστημα βασική πλευρά ενός αντικαπιταλιστικού προγράμματος πάλης θα πρέπει να είναι η αποδέσμευση από τις ιμπεριαλιστικές οικονομικές, πολιτικές και ιδεολογικές πρακτικές. Αυτό περιλαμβάνει τόσο τη βασική στοχοθεσία της εξόδου από την Ευρωπαϊκή Ένωση, το ΝΑΤΟ και ένα σύνολο διεθνών οργανισμών που συνιστούν την ένταξή μας στην ιμπεριαλιστική αλυσίδα όσο όμως και μια συνολικότερη προσπάθεια για ένα πρότυπο ανάπτυξης που κατά το δυνατόν να αντιστοιχεί στο στρατηγικό ίχνος του «να στηριζόμαστε στις δικές μας δυνάμεις», ιδίως από τη στιγμή που στο σημερινό τοπίο τα περιθώρια αξιοπρεπών και κοινωνικά δίκαιων εξωτερικών συναλλαγών είναι περιορισμένα. Προφανώς και ακόμη και σε μια διαδικασία μετάβασης θα υπάρχουν συναλλαγές

με το εξωτερικό, ωστόσο η βασική κατεύθυνση θα πρέπει να είναι ο περιορισμός της έκθεσης στις διαδικασίες διεθνοποίησης ακριβώς επειδή αυτές, ακόμη και όταν στηρίζονται σε «συγκριτικά εθνικά πλεονεκτήματα» αντικειμενικά λειτουργούν ως βασικοί μηχανισμοί μέσα από τους οποίους εισάγονται πιέσεις για καπιταλιστική παραγωγικότητα και καπιταλιστικό εκσυγχρονισμό.

186. Η εργατική τάξη και τα υπόλοιπα λαϊκά στρώματα βιώνει με τον πιο δεινό τρόπο τις συνδυασμένες συνέπειες της σκληρής αναδιαρθρωτικής πολιτικής που ακολουθήθηκε από τον αστικό συνασπισμό εξουσίας στον τόπο μας για δύο συνεχόμενες δεκαετίες, μαζί με τις συνολικές επιδράσεις της διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης που εντείνει τα υπάρχοντα προβλήματα και δημιουργεί νέα. Στο πλαίσιο της αριστερής στρατηγικής και της πάλης για την διεκδίκηση βαθιών ταξικών κατακτήσεων, την πάλη για τον σοσιαλισμό, απαιτείται η αλλαγή κατεύθυνσης του παραγωγικού μοντέλου, η αλλαγή του τι παράγουμε και πώς, η αλλαγή της ίδιας της οργάνωσης της παραγωγής στην χώρα μας, έτσι ώστε οι εργαζόμενοι να απαλλαγούν από μια συνθήκη μισθολογικής υποβάθμισης, ανασφάλειας, εργοδοτικού δεσποτισμού. Η πάλη σε αυτή την κατεύθυνση στοχεύει στη διαμόρφωση εκείνων των κατευθύνσεων στην παραγωγή που θα καλύπτουν τις σύγχρονες κοινωνικές ανάγκες, θα αμφισβητούν τις καπιταλιστικές παραγωγικές σχέσεις, θα δοκιμάζουν μορφές κοινωνικού και εργατικού ελέγχου, θα αλλάζουν τους όρους ιδιοκτησίας, θα οδηγούν στην αναδιανομή πλούτου προς όφελος των εργαζομένων, στη βελτίωση της ποιότητας ζωής, στην προστασία του περιβάλλοντος, στη διασφάλιση του δημόσιου κοινωνικού χαρακτήρα της ασφάλισης, της περίθαλψης, της πρόνοιας.

Αυτή η γενική κατεύθυνση εξειδικεύεται σε μια σειρά από βασικές κατευθύνσεις:

187. Α. Αγώνας για τη ριζική βελτίωση της θέσης των εργαζομένων! Πάλη για αυξήσεις, κατοχύρωση της συνδικαλιστικής δράσης, κατοχύρωση μορφών εργατικού ελέγχου, μόνιμη και σταθερή δουλειά, αξιοπρεπείς εργασιακές σχέσεις, αμφισβήτηση πλευρών του καταμερισμού εργασίας, διεύρυνση των δυνατοτήτων συνδικαλιστικής διεκδίκησης!

Ο πιο βασικός στόχος του προγράμματος πάλης γύρω από το ζήτημα της παράγωγης είναι η κατάκτηση ουσιαστικών τομών ως προς τη θέση των εργαζομένων αλλά και συνολικά στο ζήτημα των παραγωγικών σχέσεων, των σχέσεων εξουσίας μέσα στους χώρους παραγωγής και τον τρόπο που αυτή οργανώνεται, η αλλαγή της ίδιας της παραγωγικής βάσης στην κατεύθυνση της εξυπηρέτησης των πραγματικών κοινωνικών αναγκών. Η κατεύθυνσή μας είναι κατεύθυνση ριζικής αναβάθμισης των δυνάμεων της εργασίας, ρήξης με το κυρίαρχο πρότυπο καπιταλιστικής οικονομικής ανάπτυξης, ικανοποίησης των βασικών κοινωνικών αναγκών, προστασίας του περιβάλλοντος

Στην κατεύθυνση της κατάργησης της ατομικής ιδιοκτησίας και της εργατικής δημοκρατίας θα πρέπει να διαμορφωθούν στόχοι πάλης που να αναιρούν το σημερινό πρότυπο που στηρίζεται στην ένταση της εκμετάλλευσης και την ολοένα και μεγαλύτερη υποβάθμιση της θέσης των εργαζομένων. Άμεσα πρέπει να διαμορφωθεί η πάλη για την ενίσχυση της δημοκρατίας στους χώρους παραγωγής τόσο ως προς τα συνδικαλιστικά δικαιώματα όσο και ως προς τον ίδιο τον ρόλο των εργαζομένων στην διεύθυνση και την οργάνωση της παραγωγής.

Η πάλη σε αυτή την κατεύθυνση θα πρέπει να αντλεί την θετική αλλά και την αρνητική εμπειρία των κατακτήσεων του παρελθόντος. Να παλεύει για βελτιώσεις αλλά και να ορίζει τον αναγκαίο βηματισμό διεκδικήσεων που δεν θα οδηγήσουν στην ενσωμάτωση. Σίγουρα δεν μας καλύπτουν λογικές δήθεν κοινωνικοποίησης που απλώς οδηγούν σε – μειοψηφική – συμμετοχή των εργαζομένων στα διοικητικά συμβούλια ορισμένων ΔΕΚΟ όπως αυτοί που προωθήθηκαν κατά τη διάρκεια των πρώτων κυβερνήσεων του ΠΑΣΟΚ. Για να μιλήσουμε για μια πρόταση που ξεφεύγει από έναν απλό συμμετοχικό – συνδιαχειριστικό ρόλο ή μια εποπτεία της παραγωγής από την κομματική αριστοκρατία των εργαζομένων, θα πρέπει να πατήσουμε πάνω στις βασικές πτυχές κριτικής της καπιταλιστικής οργάνωσης της παραγωγής που δεν είναι άλλες από την ίδια την ιδιοκτησία των μέσων παραγωγής, τον καταμερισμό της εργασίας και τις ιεραρχικές σχέσεις εξουσίας που υπάρχουν εντός των χώρων της παραγωγής.

Συγκεκριμένα οφείλουμε κριτική:

-Στην προνομιμοποίηση της καπιταλιστικής κερδοφορίας με κάθε τρόπο και την αντιμετώπιση κάθε έννοιας αναδιανομής ως περίπου καταστροφικής και την αντιμετώπιση της μισθολογικής υποβάθμισης ως απaráβατης οικονομικής συνθήκης.

-Στον καταμερισμό της εργασίας, στην διαίρεση χειρονακτικής και πνευματικής εργασίας, στον τεχνικό καταμερισμό της εργασίας που σήμερα εντείνεται με τις λογικές του knowledge management, το σκληρά ιεραρχικό μοντέλο που ακολουθείται σήμερα και που συγκεντρώνει την αντίληψη, την γνώση και τη διοίκηση της παραγωγής σε μεσαία και ανώτερα στελέχη – εύκολους ή και δυνητικούς συμμάχους της αστικής τάξης. Απαιτείται συνολική κριτική σε ότι έχει ονομαστικό φορντικό ή νεοφορντικό μοντέλο οργάνωσης της παραγωγής.

-Στις σχέσεις εξουσίας που σήμερα διαπερνούν το σύνολο της παραγωγής αναιρώντας ουσιαστικά την δυνατότητα οι εργαζόμενοι να συνειδητοποιήσουν το ρόλο τους ως τάξη, των σχέσεων εξουσίας στην παραγωγή που αποτελούν το θεμελιώδες διαμόρφωσης και εμπέδωσης της ταξικής κυριαρχίας από τη μεριά των αστών.

-Την καταστροφή ή απαξίωση παραγωγικών δυνάμεων που μπορούν να αξιοποιηθούν για την κάλυψη των κοινωνικών αναγκών (πχ. μεταποίηση αγροτικών προϊόντων, παραγωγή φαρμάκων) στο όνομα του εκσυγχρονισμού, της διεθνοποίησης του κεφαλαίου, της προνομιμοποίησης πιο κερδοφόρων πεδίων της παραγωγής.

-Της ατομικής ιδιοκτησίας και σήμερα κυρίως της μεγάλης ατομικής ιδιοκτησίας που επιτρέπει την κτήση τεράστιου εύρους και αξίας παραγωγικών μέσων από τη μικρή μειοψηφία του πλούτου κάθε κοινωνίας.

Απέναντι σε αυτή τη λογική και με κατεύθυνση το ριζικό κοινωνικό μετασχηματισμό οφείλουμε σήμερα να προβάλλουμε:

-Τη διεκδίκηση ριζικών μισθολογικών αυξήσεων και την ανατροπή της σημερινής ιδιαίτερα αρνητικής για τους εργαζόμενους συνθήκης φτηνού μισθολογικού κόστους που προκρίνουν οι καπιταλιστές. Να αντιτάξουμε τη διεκδίκηση ολοένα και μεγαλύτερου τμήματος του παραγόμενου πλούτου προς όφελος της εργαζόμενης πλειοψηφίας.

-Τη διεκδίκηση της μόνιμης και σταθερής δουλειάς για όλους ως της βασικής εργασιακής συνθήκης, την ανατροπή του κα-

θεστώτος επισφάλειας που προσπαθεί να γενικευτεί, το ύψωμα πραγματικών φραγμών στις απολύσεις και τον πραγματικό περιορισμό του λεγόμενου «διευθυντικού δικαιώματος».

-Την πάλη για ριζικές τομές στο πεδίο της παραγωγικής βάσης, έτσι ώστε αυτή να βρίσκεται σε αντιστοιχία με τις πραγματικές ανάγκες των εργαζομένων και της νεολαίας (πχ. σε διατροφή, υγεία, ένδυση, στέγη, μεταφορές, επικοινωνία) παράλληλα και σε συνδυασμό με την πάλη για την ανατροπή των καπιταλιστικών σχέσεων εξουσίας και εκμετάλλευσης.

-Την υπεράσπιση του δημόσιου, καθολικού και αναδιανεμητικού χαρακτήρα του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης ενάντια στη λογική της ανταποδοτικότητας, της ιδιωτικοποίησης, της ατομικής επένδυσης.

-Τη διεκδίκηση ενός συστήματος υγείας πραγματικά δημόσιου, που να επιδιώκει όχι την απλή «επισκευή» της εργατικής δύναμης, αλλά την ουσιαστική βελτίωση της ποιότητας υγείας. Ένα σύστημα υγείας που πρώτα από όλα θα αποσκοπεί στην πρόληψη και την αντιμετώπιση εκείνων των κοινωνικών μορφών που σήμερα ενισχύσουν τη νοσηρότητα (κοινωνιοοικονομικό στρες, ανασφάλεια, περιβαλλοντική υποβάθμιση). Ένα σύστημα υγείας που θα στηρίζεται στην πρωτοβάθμια περίθαλψη υγείας, την άμεση πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας, την αναβάθμιση της θέσης όλων των εργαζομένων μέσα στο χώρο υγείας και την αξιοποίησή τους, σε ρήξη με λογικές κάθετων ιεραρχιών.

-Την κατοχύρωση ενός δίκαιου φορολογικού συστήματος που να στηρίζει την κατεύθυνση της ενίσχυσης πρακτικών και μορφών αναδιανομής εισοδήματος προς όφελος των εργαζομένων.

-Μια νέα λογική ως προς το εύρος του κάθε επαγγέλματος ή γενικότερα του ποια είναι τα επαγγέλματα με στόχο την μείωση του καταμερισμού και την γενίκευση των επαγγελμάτων καθώς την τάση για αμφισβήτηση του διαχωρισμού χειρωνακτικής και διανοητικής εργασίας. Και σε αυτή την κατεύθυνση θα πρέπει να παλέψουμε σήμερα απαιτώντας κατακτήσεις για τους σημερινούς εργαζόμενους αλλά και τη νέα γενιά που θα αλλάξουν σημαντικά την αντίληψη των εργαζομένων για το ρόλο τους στην διαδικασία της παραγωγής.

-Την κατοχύρωση πραγματικών μορφών κοινωνικού και εργατικού ελέγχου πέραν της ρεφορμιστικής λογικής της «συμμετοχής». Σήμερα μπορούμε να αντλήσουμε εμπειρία από υπαρκτά πειράματα που λαμβάνουν χώρα σε χώρους εργασίας σε διεθνές επίπεδο με πιο χαρακτηριστικά παραδείγματα αυτά που αφορούν την αυτοδιαχείριση ολόκληρων βιομηχανικών μονάδων. Τα ιστορικά πειράματα από τα οποία αντλούμε εμπειρία, τα εργοστασιακά συμβούλια της Πετρούπολης τα οποία αναλάμβαναν την ευθύνη για την οργάνωση του εργοστασίου (ωράρια, μισθοί, προσλήψεις κλπ), είχαν το δικαίωμα έγκρισης ή απόρριψης της πρόσληψης διοικητικού προσωπικού, το δικαίωμα ελέγχου της δραστηριότητας των διευθυντών και πάλευαν για την συγκρότηση προλεταριακής πλειοψηφίας σε όλους τους θεσμούς καθώς και η εμπειρία των τριπλών επιτροπών κατά τη διάρκεια της Πολιτιστικής Επανάστασης στην Κίνα βάζουν κατεύθυνση.

-Την ανάγκη ενίσχυσης της συνδικαλιστικής οργάνωσης των εργαζομένων και των μορφών άμεσης δημοκρατίας στη λειτουργία τους ώστε μέσα από αυτές τις δομές να ορίζονται οι βασικές απαιτήσεις των εργαζομένων ως προς την εργασία τους, το μισθό, την ασφάλιση, τα δικαιώματα αλλά και να χαράζονται βασικοί άξονες κριτικής προς τον σημερινό τρόπο οργάνωσης της παραγωγής.

Στο όριο της πολιτικής μας πρότασης θα πρέπει να διαγράφεται η δυνατότητα αυτοδιαχείρισης της κάθε παραγωγικής μονάδας από τους ίδιους τους εργαζόμενους μέσα από μια κατεύθυνση συμβουλίων των εργαζομένων που θα ορίζει την κατεύθυνση της παραγωγής και θα φροντίζει για τα κοινωνικά της αποτελέσματα. Αυτό προσπαθεί να αποτυπώσει στο σήμερα το χνάρι του ιστορικού αιτήματος για μια κοινωνία των ελεύθερα συνεργαζόμενων παραγωγών.

Πλάι στους παραπάνω στόχους, οφείλουμε – ιδίως μέσα στη δίνη της κρίσης – να προτάξουμε ένα σύνολο άμεσων στόχων, ένα πλέγμα σωτηρίας της θέσης και της ποιότητας ζωής των εργαζομένων:

-Υπεράσπιση του θεσμού των Συλλογικών Συμβάσεων Εργασίας σε όλα τα επίπεδα Επιχειρησιακών, Κλαδικών και τη Εθνική Συλλογική Σύμβαση Εργασίας που καλύπτει τα κατώτερα όρια αποδοχών (μεροκάματα, μισθοί, όροι εργασίας)

-Αυξήσεις στους μισθούς, 1400 ευρώ κατώτατος μισθός, προσλήψεις, μόνιμη και σταθερή δουλειά για όλους.

-Καθιέρωση γνήσιας ΑΤΑ για μισθούς και ημερομίσθια – συντάξεις ως ελάχιστη διασφάλιση απέναντι στην ακρίβεια

-Προστασία των συνταξιούχων, κατώτερη σύνταξη στο ύψος του βασικού μισθού που διεκδικούμε.

-Οι αναπροσαρμογές όλων των συντάξεων να γίνονται με βάση τις αυξήσεις των εν ενεργεία εργαζομένων.

-Προστασία των ανέργων, επίδομα ανεργίας ίσο με το βασικό μισθό που διεκδικούμε, για όλο το διάστημα της ανεργίας, χωρίς προϋποθέσεις. Παραγραφή των δανείων τους, πλήρης υγειονομική κάλυψη, να μετρά ως συντάξιμος ο χρόνιος της ανεργίας. Παροχή επιδόματος ανεργίας και συνοδευτικών δικαιωμάτων χωρίς προϋποθέσεις σε γυναίκες που διέκοψαν για μεγάλο χρονικό διάστημα την εργασία λόγω φροντίδας ανηλίκων

-Διαμόρφωση εργατικού τιμάριθμου που θα αποτυπώνει τις πραγματικές αυξήσεις στα βασικά είδη κατανάλωσης της εργατικής οικογένειας.

-Κατάργηση όλων των ελαστικών, μερικών και άτυπων μορφών εργασίας και αντικατάσταση από σχέσεις πλήρους και σταθερής εργασίας.

-Αντικατάσταση των συμβάσεων έργου, των συμβάσεων ορισμένου χρόνου και προσωρινής απασχόλησης με συμβάσεις αορίστου χρόνου. Τακτοποίηση με συμβάσεις αορίστου χρόνου όλων των σημερινών συμβασιούχων στο δημόσιο και ιδιωτικό τομέα που καλύπτουν πάγιες και διαρκείς ανάγκες - Κατάργηση του θεσμού των συμβασιούχων

-Κατάργηση των αντεργατικών νομοθετικών ρυθμίσεων και οδηγιών της ΕΕ (οδηγία Μπολκενστάιν, flexicurity, διευθέτηση συνολικού χρόνου απασχόλησης, προγράμματα Stage, συμβάσεων έργου κλπ) – ανυπακοή στην εφαρμογή τους.

-Ίση αμοιβή για ίση εργασία και πλήρης ισότητα εργασιακών δικαιωμάτων για τα δύο φύλα και τους μετανάστες.

-Κατάργηση όλων των αρνητικών διακρίσεων σε βάρος των νέων ασφαλισμένων που έχουν θεσπισθεί από το 1992 μέχρι σήμερα.

-Στάση πληρωμών στο τοκογλυφικό χρέος και όχι στους μισθούς και τις συντάξεις.

-Να απαγορευτούν οι αδικαιολόγητες ή ομαδικές απολύσεις, να περνάνε στο κράτος οι μεγάλες επιχειρήσεις που κλείνουν, χωρίς καμιά αποζημίωση στους εργοδότες και με παράλληλη κατάκτηση όρων εργατικού ελέγχου. Εξίσωση της αποζημίω-

σης απόλυσης των εργατών με αυτή των υπαλλήλων

-Δημόσιο καθολικό ασφαλιστικό σύστημα. Πλήρης σύνταξη στα 60 για τους άντρες, στα 55 για τις γυναίκες ή στα 35 χρόνια εργασίας. Σύνταξη με βάση τον καταληκτικό ή τον καλύτερο μισθό. Κρατική εγγύηση των ασφαλιστικών ταμείων και των παροχών τους. Εργατικός και κοινωνικός έλεγχος στα ασφαλιστικά ταμεία σε όλα τα επίπεδα. Απαγόρευση της επένδυσης των αποθεματικών σε κερδοσκοπικές δραστηριότητες. Πλήρης ασφαλιστική και υγειονομική κάλυψη των ανέργων κατά τη διάρκεια της ανεργίας

-Φορολογία με ενιαίο και συνεχή προοδευτικό χαρακτήρα με στόχο να μεταφερθεί το βάρος στα μεγάλα και πολύ μεγάλα εισοδήματα μέσα από την διαμόρφωση περισσότερων κλιμακίων, αύξηση των συντελεστών προς τα πάνω και ενίσχυση του αφορολόγητου ορίου. Εγγυημένη επιστροφή μέρους του κρατικού εσόδου από φορολογία υπό τη μορφή αυξημένων δαπανών για Παιδεία – Υγεία – Ασφάλιση. Αντιστροφή της τάσης μείωσης της φορολογίας των επιχειρήσεων και φορολόγηση αυτών με βάση την φοροδοτική τους ικανότητα. Αναστροφή της σχέσης άμεσων και έμμεσων φόρων και εφαρμογή μηδενικού συντελεστή ΦΠΑ σε βασικά είδη διατροφής και αξιοπρεπούς διαβίωσης. Φορολόγηση της Εκκλησιαστικής Περιουσίας, κατάργηση των οικονομικών δραστηριοτήτων μέσω «off-shore» εταιριών και κατάργηση όλων των φορολογικών προνομίων του εφοπλιστικού κεφαλαίου.

-Θέσπιση και έλεγχος εφαρμογής του 35ωρου – 7ωρου – 5νθήμερου χωρίς μείωση αποδοχών με ειδικά μέτρα για τη στήριξη εφαρμογής του μέτρου στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις

-Μαζικές προσλήψεις στην υγεία, την εκπαίδευση και τις κοινωνικές υπηρεσίες.

188. Β. Αγώνας για εθνικοποίηση του τραπεζικού συστήματος και όλων των κοινωνικά αναγκαίων υποδομών (ενέργεια, μεταφορές, ύδρευση) με κοινωνικό έλεγχο! Άρνηση της απαξίωσης παραγωγικών δυνάμεων στο όνομα της καπιταλιστικής αποδοτικότητάς τους λειτουργία τους από τους ίδιους τους εργαζομένους όταν τους κλείνει η εργοδοσία!

Μέσα στη συγκυρία της κρίσης αναδείχτηκε ότι σήμερα η λειτουργία του τραπεζικού συστήματος εξυπηρετεί τις πιο επιθετικές ταξικές πολιτικές ενάντια στους εργαζομένους και εκφράζει τη συστημική κοινωνική βία του χρηματοπιστωτικού κεφαλαίου. Με στόχο ένα ουσιαστικό χτύπημα σε μια κρίσιμη πλευρά του κυκλώματος αναπαραγωγής του κεφαλαίου και την οικοδόμηση μορφών συλλογικού ελέγχου σε πλευρές της οικονομίας απαιτείται η πάλη για την εθνικοποίηση του συνόλου του τραπεζικού συστήματος. Δεν μπορεί να υπάρξει οποιαδήποτε αναπροσαρμογή της οικονομικής πολιτικής σε φιλολαϊκή κατεύθυνση χωρίς τον δημόσιο κοινωνικό έλεγχο του τραπεζικού συστήματος. Το αίτημα της εθνικοποίησής των τραπεζών αποκτά σήμερα ξεχωριστή επικαιρότητα.

Παράλληλα, χρειάζεται να επιμείνουμε στην κατεύθυνση της κατοχύρωσης του δημόσιου χαρακτήρα με κοινωνικό και εργατικό έλεγχο όλων των επιχειρήσεων που αφορούν τις βασικές υποδομές: την παραγωγή ενέργειας και καυσίμων, τις τηλεπικοινωνίες, τις μεταφορές, την ύδρευση – αποχέτευση.

Μια τέτοια κατεύθυνση δημόσιου χαρακτήρα των επιχειρήσεων κοινή ωφέλειας δεν μπορεί και δεν πρέπει να περιορίζεται στο τυπικό ιδιοκτησιακό καθεστώς. Αντίθετα θα πρέπει να αφορά τον πυρήνα της οργάνωσης και λειτουργίας τους αυτό σημαίνει: α) Κατοχύρωση πραγματικών θεσμών εργατικού και λαϊκού ελέγχου σε όλα τα επίπεδα της παραγωγής, των κατευθύνσεων ανάπτυξης, των όρων παραγωγής και εργασίας. β) Την επιλογή εκείνων των κατευθύνσεων ως προς την παραγωγή ενέργειας, την προστασία του περιβάλλοντος, την προστασία συλλογικών δικαιωμάτων, που θα αντιστοιχούν στις πραγματικές κοινωνικές ανάγκες (ήπιες και ανανεώσιμες πηγές ενέργειας όλων των μορφών – φωτοβολταϊκών, υδροδυναμικών, ανεμογεννήτριες και επέκταση μέχρι και την αυτόνομη εγκατάσταση, περιορισμός της ανάγκης για εισαγωγές πρώτων υλών, αποφυγή της τεχνολογικής εξάρτησης, προστασία απόρρητου και ιδιωτικότητας στις τηλεπικοινωνίες. γ) Την απόλυτη προτεραιότητα της εξυπηρέτησης των αναγκών των εργαζομένων σε σχέση με τις όποιες απαιτήσεις των επιχειρήσεων. δ) Τιμολογιακή πολιτική που να ενισχύει τις λαϊκές τάξεις και να επιβαρύνει πρωτίστως το κεφάλαιο. ε) Τη ριζική αναβάθμιση της θέσης των εργαζομένων στο εσωτερικό τους.

Ταυτόχρονα, αυτή η κατεύθυνση θα πρέπει να επεκταθεί και σε άλλους στρατηγικούς κλάδους: για παράδειγμα η ύπαρξη δημόσιων και με κοινωνικό έλεγχο επιχειρήσεων στην παραγωγή φαρμάκων και ιατροφαρμακευτικού εξοπλισμού θα αποτελούσε αναγκαία συνθήκη για την ανάπτυξη του δημόσιου συστήματος υγείας.

Τέλος, θα πρέπει να υπάρχει ένα ξεκάθαρο αίτημα σε σχέση με επιχειρήσεις που σήμερα κλείνουν ή χρεοκοπούν ή κρίνονται ότι δεν είναι αρκούτως αποδοτικές οδηγώντας στην ανεργία τους εργαζομένους τους, αλλά και οδηγώντας στην απαξίωση παραγωγικές δυνάμεις που θα μπορούσαν να καλύψουν σημαντικές κοινωνικές ανάγκες. Απέναντι σε αυτή την προοπτική το αίτημα θα πρέπει να είναι η εθνικοποίηση αυτών των επιχειρήσεων χωρίς αποζημίωση και η λειτουργία τους με συνθήκες εργατικού και κοινωνικού ελέγχου.

189. Γ. Αγώνας για τη ρήξη με το σύγχρονο ιμπεριαλισμό! Πάλη για έξοδο από την ΕΕ και το ΝΑΤΟ, καταγγελία των διεθνών συμβάσεων στηρίζουν τη διεθνοποίηση του κεφαλαίου, όχι στο κοινωνικό ντάμπινγκ, άρνηση καταβολής διεθνούς χρέους.

Κομβική πλευρά και αναγκαία συνθήκη οποιασδήποτε προσπάθειας τομές προς όφελος των εργαζομένων περνάει σήμερα μέσα από τη διαδικασία ρήξης και αποσύνδεσης από τις οικονομικές, πολιτικές και ιδεολογικές πρακτικές που αναπαράγουν το σύγχρονο ιμπεριαλισμό. Η παραμονή εντός ιμπεριαλιστικών μηχανισμών και η διαρκής έκθεση στις διαδικασίες της διεθνοποίησης αποτελεί σαφή περιορισμό της εθνικής κυριαρχίας, περιορίζει τη δυνατότητα μιας αντικαπιταλιστικής λαϊκής συμμαχίας να απαιτήσει και να επιβάλει πολιτικές προς όφελος της εργαζόμενης πλειοψηφίας, επιτρέπει να εσωτερικεύονται διαρκώς πιέσεις για καπιταλιστικό εκσυγχρονισμό. Αντικειμενικά, δηλαδή, λειτουργεί ως ένας μηχανισμός που διαρκώς σπρώχνει τα πράγματα προς τον καπιταλιστικό εκσυγχρονισμό και τη συμμόρφωση με τις πιο επιθετικές στρατηγικές καπιταλιστικής συσσώρευσης.

Σε αυτό το πλαίσιο η διεκδίκηση της εθνικής ανεξαρτησίας και η υπεράσπιση μορφών εθνικής κυριαρχίας αποκτά μια

άλλη, βαθιά ταξική διάσταση. Συνιστά την απαίτηση από τη μεριά της αντικαπιταλιστικής λαϊκής συμμαχίας να μπορεί να ανατρέψει συσχετισμούς εντός του ελληνικού κοινωνικού σχηματισμού, αντιστοιχεί στην προσπάθεια να οξύνουμε τις αντιφάσεις στο δικό μας κρίκο της αλυσίδας, εκφράζει το δικό μας διεθνισμό απέναντι σε άλλα κινήματα, ακριβώς επειδή αντιστοιχεί στην προσπάθεια να βγάλουμε τη χώρα μας από το πλέγμα των ιμπεριαλιστικών πρακτικών.

Μια τέτοια κατεύθυνση συνιστά και ρήξη και με τις ιμπεριαλιστικές πλευρές της στρατηγικής του ελληνικού αστισμού. Έκφραση αυτής της τάσης είναι και το γεγονός ότι για μια σειρά προϊόντων που επίσης παράγονται στα πλαίσια της ενδογενούς παραγωγής, επιλέγεται η εισαγωγή προϊόντων από χώρες φθηνότερου εργατικού δυναμικού, ενώ παράλληλα δυναμικές μερίδες του ελληνικού κεφαλαίου επιλέγουν να «μεταναστεύσουν» και τις παραγωγικές τους λειτουργίες σε χώρες με πιο φθηνά εργατικά χέρια την ίδια στιγμή που τα παραγόμενα προϊόντα πουλιούνται και πάλι στην ελληνική αγορά, προφανώς με μεγαλύτερα ποσοστά κέρδους. Η πραγματικότητα αυτή αποτελεί την ίδια στιγμή και μια μορφή εκμετάλλευσης από δυναμικές μερίδες του ελληνικού κεφαλαίου ολόκληρων πληθυσμών με πολύ χαμηλές αμοιβές και εξασθλωμένες σχέσεις εργασίας ενώ παράλληλα αποτελεί μορφή πίεσης προς την ντόπια εργατική τάξη και τα ευρύτερα λαϊκά στρώματα.

Επιμένουμε να θεωρούμε λανθασμένη μια κατεύθυνση που θα θεωρούσε εθνικισμό ή «εθνική αναδίπλωση» μια τέτοια στρατηγική ρήξης με τον ιμπεριαλισμό. Αντίθετα, αποτελεί τη μόνη εγγύηση για την αντίσταση στις πιο επιθετικές πολιτικές του κεφαλαίου και τη δυνατότητα αμφισβήτησης των κυρίαρχων κοινωνικών σχέσεων. Άλλωστε, έχει απόλυτα σαφές ότι σήμερα το σύνολο των αστικών δυνάμεων και των εκπροσώπων του κεφαλαίου στρατεύεται απόλυτα στη γραμμή της ένταξης στους ιμπεριαλιστικούς μηχανισμούς και δεν καταγράφεται μια αστική τοποθέτηση περί της ρήξης με αυτούς.

Μια τέτοια κατεύθυνση σήμερα περνάει μέσα από μια σειρά από στόχους.

-Άμεσος και επιτακτικός στόχος, μέσα στη συνθήκη της κρίσης και της επιτήρησης – εποπτείας από τους ιμπεριαλιστικούς μηχανισμούς είναι η έξοδος της Ελλάδας από την ευρωζώνη, την ΟΝΕ και το ευρώ. Η επιστροφή σε εθνικό νόμισμα, η επιστροφή μορφών ελέγχου των κινήσεων κεφαλαίου παράλληλα με την εθνικοποίηση των Τραπεζών και το δημόσιο έλεγχο στρατηγικών τομέων της οικονομίας, η στάση πληρωμών στο ληστρικό εξωτερικό χρέος αποτελούν σήμερα έναν ελάχιστο μηχανισμό προστασίας απέναντι στη συστημική βία του διεθνοποιημένου κεφαλαίου και την προσπάθεια να τσακιστούν όσες κοινωνικές κατακτήσεις έχουν απομείνει.

-Στο ίδιο πλαίσιο έχει σημασία να αντισταθούμε απέναντι σε οποιαδήποτε δέσμευση που απορρέει από το πλαίσιο της ΕΕ και καθιστά τις αποφάσεις της υπέρτερες απέναντι στην εθνική νομοθεσία και γι' αυτό πρέπει να προβληθεί η ανυπακοή απέναντι σε όλες τις συνθήκες και ειδικές συμφωνίες της ΕΕ (Λισσαβόνα, Μπολκενστάιν κ.λπ.).

-Παράλληλα, θα πρέπει να οικοδομηθούν κοινωνικοί και πολιτικοί όροι για την έξοδο της Ελλάδας από την ΕΕ. Μια τέτοια κατεύθυνση θα συνιστούσε αντικειμενικά ρήξη με την κυρίαρχη αστική στρατηγική και θα υπονόμει ένα από τα βασικά στηρίγματα του αστισμού στον τόπο μας. Για εμάς η έξοδος από την ΕΕ αποτελεί πολιτικό στόχο αντικειμενικά αντικαπιταλιστικό, στόχο μεγάλης όξυνσης των αντιθέσεων μέσα στον ελληνικό κοινωνικό σχηματισμό, στόχο που υπονομεύει την αστική πολιτική κυριαρχία και γι' αυτό απαιτεί πολύ ευρύτερη πολιτική συγκρότηση της αντικαπιταλιστικής λαϊκής συμμαχίας, στο βαθμό που να αποσταθεροποιεί πλευρές της αστικής στρατηγικής. Δεν είναι, όμως, ένας στόχος που ταυτίζεται με το σοσιαλισμό ή θα υλοποιηθεί μόνο στη μετεπαναστατική περίοδο. Αντίθετα, έχει αυτοτέλεια και γι' αυτό τον τρόπο πρέπει να ζυμώνεται και να δουλεύεται ως πολιτικός στόχος και όχι ως στρατηγικό όραμα.

-Στο ίδιο πλαίσιο είναι ανάγκη να υψωθούν τείχη στην ανεξέλεγκτη δράση και κινητικότητα κεφαλαίων, που λειτουργούν ως συνεχή πίεση για βάθεμα της εκμετάλλευσης. Το ίδιο ισχύει και για το διαρκή ανταγωνισμό από προϊόντα που παράγονται σε χώρες χαμηλού εργατικού κόστους και ανύπαρκτων κοινωνικών δικαιωμάτων των εργαζομένων. Η μαζική εισαγωγή τέτοιων προϊόντων στο όνομα του «ελεύθερου εμπορίου» και των προβλέψεων του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου συνιστά κοινωνικό ντάμπινγκ και ενισχύει τις αντιλαϊκές αντεργατικές πολιτικές και στη χώρα παραγωγής και στη χώρα εισαγωγής, οδηγώντας σε αγώνα δρόμου ως προς την αναίρεση εργατικών δικαιωμάτων. Αντίστοιχη κατεύθυνση πρέπει να υπάρχει και απέναντι στην τάση για μετεγκατάσταση επιχειρήσεων σε χώρες φθηνού εργατικού κόστους. Απέναντι σε αυτό απαιτείται να προτάξουμε μια πολιτική φραγμών προς τη διεθνοποίηση του κεφαλαίου: άρνηση της απελευθέρωσης αγορών, αξιοποίηση της δυνατότητας δασμολογικών και μη δασμολογικών φραγμών στις ανεξέλεγκτες εισαγωγές προϊόντων ιδίως όταν αυτά μπορούν να παράγονται στην Ελλάδα – π.χ. αγροτικά ή διατροφικά προϊόντα, άρνηση της ελεύθερης κίνησης κεφαλαίων και του κοινωνικού ντάμπινγκ. Κι αυτό όχι με στόχο να υπερασπιστούμε το εγχώριο και «λιγότερο δυναμικό» κεφάλαιο αλλά για να υπερασπιστούμε τα εργασιακά δικαιώματα της εργατικής τάξης στον τόπο μας, για να αναιρέσουμε μια πλευρά της διεθνοποίησης του κεφαλαίου. Μια πολιτική που μπλοκάρει ως ένα βαθμό την κινητικότητα των πιο δυναμικών μερίδων του κεφαλαίου και την μετανάστευση του προς χώρες βαθύτερης εκμετάλλευσης της εργατικής τάξης αποτελεί τόσο μια πολιτική υπέρ της ύπαρξης θέσεων εργασίας στη χώρα αλλά και επίσης μια πολιτική ενάντια στις ιμπεριαλιστικές βλέψεις της ελληνικής αστικής τάξης.

-Στο ίδιο πλαίσιο απαιτείται η πάλη για την έξοδο της Ελλάδας από όλες τις συμφωνίες που επιβάλλουν το άνοιγμα των αγορών: τις δεσμεύσεις του ΠΟΕ, τις συμφωνίες για τα πνευματικά δικαιώματα, τις κάθε είδους ποσοτώσεις και περιορισμούς για συγκεκριμένα προϊόντα. Αντίθετα, θα πρέπει να μπουκωθούν σαφείς ρήτρες «ηθικού εμπορίου» και υπεράσπισης κοινωνικών δικαιωμάτων σε όλες τις διεθνείς συναλλαγές.

-Μια κατεύθυνση ρήξης με τον ιμπεριαλισμό δεν μπορεί παρά να περνάει και μέσα από το αίτημα για άμεση έξοδο από το ΝΑΤΟ, τόσο από το στρατιωτικό όσο και από το πολιτικό σκέλος, την απαίτηση να κλείσουν οι βάσεις των ΗΠΑ που έχουν μείνει στην Ελλάδα, την άμεση απόσυρση και επιστροφή όλων των ελληνικών στρατιωτικών δυνάμεων που συμμετέχουν σε ιμπεριαλιστικές επεμβάσεις στο εξωτερικό, την άμεση έξοδο από όλους τους σχεδιασμούς για τον Ευρωστράτο.

190. Δ. Πάλη για μια άλλη Αγροτική Παραγωγή! Ρήξη με τις πολιτικές διεθνούς αγοράς και την ΚΑΠ, αγώνας για διατροφική επάρκεια, ανασυγκρότηση του συνεταιριστικού κινήματος, όχι στα μεταλλαγμένα, σπάσιμο των εμπορικών κυκλωμάτων και των μεσαζόντων!

Απέναντι στην κίνηση του αστισμού και την αναδιάρθρωση στην αγροτική παραγωγή, έχει σημασία σήμερα η προβολή μιας κατεύθυνσης ενός εναλλακτικού προτύπου για την αγροτική παραγωγή. Στόχος πρέπει να είναι ένα μοντέλο παραγωγής που θα ξεκινά από τα δικαιώματα και τις ανάγκες της πλειοψηφίας των παραγωγών και θα οδηγεί σε ένα κοινωνικό και ποιοτικό σύστημα αγροτικής παραγωγής που θα αμφισβητεί τις οικονομικές δομές του σήμερα και θα διαμορφώνει τη δυνατότητα συμμαχίας των αγροτών με την εργατική τάξη και τα ευρύτερα λαϊκά στρώματα. Κόντρα στο σημερινό πρότυπο, στο κέντρο της αγροτικής παραγωγής πρέπει να μπουν οι διατροφικές ανάγκες της κοινωνικής πλειοψηφίας, οι ανάγκες των παραγωγών, η διαλεκτική αρμονική σχέση με τη φύση. Το πρόβλημα της γης είναι καθοριστικό, συνδέεται αναπόσπαστα με την μαζική ανεργία, την νέα φτώχεια, τη συνολική υποβάθμιση της ποιότητας της ζωής. *Απέναντι σε αυτή την κατεύθυνση παλεύουμε για:*

- Ανεξάρτητη από τις ιμπεριαλιστικές ολοκληρώσεις στρατηγική για την αγροτική παραγωγή με άμεσους στόχους την συγκρότηση αγροτικών συνεταιρισμών με ευθύνη για την καλλιέργεια (εκτροφή) και μεταποίηση των προϊόντων, αξιοποίηση όλων των παραγωγικών δυνατοτήτων της χώρας, κάλυψη των σύγχρονων διατροφικών αναγκών, βελτίωση των υποδομών και της ποιότητας των αγροτικών προϊόντων και μέσα από την αύξηση της βιολογικής καλλιέργειας, σεβασμός στο περιβάλλον και μείωση του ενεργοβόρου χαρακτήρα της αγροτικής παραγωγής τόσο ως προς το νερό όσο και ως προς το ρεύμα (πχ. με ταμιευτήρες νερού). Πάλη ενάντια στην καλλιέργεια φυτών για βιοκαύσιμα καθώς και στην καλλιέργεια Γενετικά Τροποποιημένων Οργανισμών (Γ.Π.Ο.).

- Πάλη ενάντια στην Κοινή Αγροτική Πολιτική και την μετατροπή των επιδοτήσεων σε απλές εισοδηματικές ενέσεις για τους παραγωγούς. Πάλη ενάντια στην απαξίωση των προϊόντων και της αγροτικής εργασίας και διεκδίκηση ουσιαστικών ενισχύσεων για την ανασυγκρότηση του αγροτικού τομέα με έμφαση στην συνεταιριστική οργάνωση της παραγωγής. Θεσμοθέτηση ικανοποιητικών εγγυημένων κατώτερων τιμών και επιδοτήσεων που θα ανταποκρίνονται στο κόστος παραγωγής και θα διασφαλίζουν την αξιοπρέπεια των παραγωγών.

- Πάλη ενάντια στην καθιέρωση του Μητρώου Αγροτών και οποιασδήποτε προσπάθειας συμπίεσης και ξεκληρίσματος του μικρομεσαίου αγροτικού κλήρου.

- Στήριξη των μικρών και μεσαίων παραγωγών ως προς τις τιμές των προϊόντων τους, μέσα από τη παροχή τεχνολογικών μέσων για τη καλλιέργεια και το ουσιαστικό χτύπημα στο δίκτυο μεσαζόντων.

- Δραστική μείωση του κόστους παραγωγής για τους μικρομεσαίους παραγωγούς με εκτέλεση έργων υποδομής, κατάργηση του ΦΠΑ στα αγροτικά εφόδια και μηχανήματα, των φόρων στο αγροτικό πετρέλαιο, επιδότηση βασικών εφοδίων, διάλυση του συστήματος των μεσαζόντων.

- Πάλη για αλλαγή του ρόλου των υπηρεσιών του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, του ΕΛΓΑ και του ΟΠΕΚΕΠΕ από μακρύ χέρι της ΚΑΠ και των επιταγών της ΕΕ και απλό διαχειριστή των κοινοτικών ενισχύσεων, σε πραγματικό τεχνικό σύμβουλο του αγροτικού πληθυσμού. Γεωτεχνικό στην υπηρεσία των μικρομεσαίων παραγωγών και όχι σε ρόλο γραφειοκράτη και φοροεισπράκτορα, συντονισμός του κινήματος των γεωτεχνικών με τα αιτήματα του αγροτικού κινήματος.

- Ανασυγκρότηση του Συνεταιριστικού Κινήματος μέσα από την συγκρότηση Συνεταιρισμών που δημοκρατικά (και με αναλογικές εκπροσωπήσεις) θα συντονίζουν και θα αναδιοργανώνουν την μεθοδολογία και το χαρακτήρα της παραγωγής, θα φροντίζουν οι ίδιοι για την εμπορία και μεταποίηση των αγροτικών προϊόντων ενώ παράλληλα μέσα και από ειδικές ενισχύσεις θα εγγυώνται οι ίδιοι την αναγκαία επιμόρφωση των παραγωγών με στόχο την βελτίωση της ποιότητας της παραγωγής και το σεβασμό στο περιβάλλον. Να αναιρεθεί το σημερινό κλίμα απενεργοποίησης και κομματικοποίησης των συνεταιρισμών ή της πώλησής τους στο ιδιωτικό κεφάλαιο. Να μην περάσει το σχέδιο της κυβέρνησης για αναδιάρθρωση των αγροτικών συνεταιρισμών και ενώσεων που ουσιαστικά αποσκοπεί στον ολοκληρωτικό έλεγχο του αγροτοσυνδικαλιστικού κινήματος και την ήττα των νέων δυναμικών που εμφανίζονται μέσα του.

- Παραγραφή των χρεών των μικρομεσαίων παραγωγών από τις τράπεζες.

- Πλήρη απορρόφηση και προστασία της εγχώριας παραγωγής από τις αθρόες εισαγωγές προϊόντων που επίσης παράγονται στον τόπο – συγκρότηση σχετικής πολιτικής δασμών.

- Κατάργηση των αγροτοδικείων και της ποινικοποίησης των αγροτικών κινητοποιήσεων.

- Ενίσχυση της αγροτικής σύνταξης και μείωση των ορίων ηλικίας.

- Διάθεση των αγροτοτεμαχίων που ανήκουν στην εκκλησιαστική περιουσία προς τα πιο χαμηλά στρώματα των αγροτών αλλά και προς νέους που θέλουν να επιστρέψουν στην ύπαιθρο σε συνδυασμό με μια τέτοια προοπτική εργασίας.

191. Ε. Αγώνας για μια Δημόσια, Δωρεάν Εκπαίδευση χωρίς οριζόντιους και κάθετους διαχωρισμούς! Πάλη Δημόσια δωρεάν εκπαίδευση για όλους, ελεύθερη πρόσβαση, κοινωνικοποίηση της μόρφωσης, των τεχνικών δεξιοτήτων, του πολιτισμού, άνοιγμα στην κοινωνία, έρευνα με βάση ανάγκες κοινωνίας και κινημάτων, αμφισβήτηση εκπαιδευτικών ιεραρχιών, κατοχύρωση της δράσης των κινημάτων.

Σήμερα η κυρίαρχη αστική στρατηγική είναι αυτή της παραγωγικοποίησης του εκπαιδευτικού μηχανισμού: Σύνδεση της εκπαίδευσης με την παραγωγή. Διαμόρφωση εκπαιδευτικών ιεραρχιών ανάλογων με τις εργασιακές ιεραρχίες. Ένταση του ταξικού και επιλεκτικού χαρακτήρα. Εισαγωγή μορφών αξιολόγησης και χειραγώγησης. Ένταση της πειθαρχίας. Επέκταση μορφών άμεσης και έμμεσης εμπορευματοποίησης και ιδιωτικοποίησης. Πέρασμα από την ολόπλευρη μόρφωση στην διαχείριση πληροφοριών και τις εργαλειακές δεξιότητες. Εξώθηση των θεωρητικών ρευμάτων έξω από την εκπαίδευση.

Απέναντι σε αυτό χρειάζεται μια ριζική αναπροσαρμογή της εκπαιδευτικής λειτουργίας σε κατεύθυνση σύμφωνη με τις κοινωνικές ανάγκες. Αυτό περνάει μέσα από την πάλη για σπάσιμο των ιεραρχιών και των κατακερματισμών, για την κατοχύρωση του δημόσιου και δωρεάν χαρακτήρα της εκπαίδευσης, διεκδίκηση ρόλου των κινημάτων, για κατάκτηση βημάτων για την κοινωνικοποίησης της εκπαίδευσης.

Μια τέτοια κατεύθυνση διαχωρίζεται από: α) τη λογική της διεκδίκησης του εκσυγχρονισμού της εκπαίδευσης ως λαϊκής διεκδίκησης, β) την αντίληψη της ουδετερότητας της γνώσης και της επιστήμης, γ) τον οικονομισμό της επικέντρωσης στη

διεκδίκηση περισσότερων δαπανών, δ) την επικέντρωση μόνο στην υπεράσπιση της μόρφωσης ως αυταξίας.

Αυτά εξειδικεύονται σε μια σειρά από στόχους.

-Πάλη για ενιαία δημόσια και δωρεάν υποχρεωτική δωδεκάχρονη εκπαίδευση που να προσφέρει και γενικές γνώσεις (επιστημονικές, ανθρωπιστικές, τεχνολογικές) και τεχνικές δεξιότητες.

-Δίχρονη προσχολική αγωγή

-Απαγόρευση όλων των μορφών ιδιωτικής εκπαίδευσης

-Μόνιμη και σταθερή εργασία σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης

-Άρνηση του ταξικού και επιλεκτικού χαρακτήρα της εκπαίδευσης.

-Άρνηση του παραδοσιακού μοντέλου διδασκαλίας, έμφαση στη συμμετοχή και στην αυτενέργεια των μαθητών και στη συλλογική οργάνωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

-Άρνηση κάθε μορφής αξιολόγησης – χειραγώγησης. Κατοχύρωση παιδαγωγικής ελευθερίας. Κατοχύρωση της δυνατότητας των κινημάτων στην εκπαίδευση και συνολικά του λαϊκού κινήματος να έχει λόγο για τις κατευθύνσεις της εκπαιδευτικής πρακτικής σε κάθε επίπεδο από την κεντρική κατεύθυνση μέχρι τη σχολική μονάδα.

-Ενιαία πανεπιστημιακή εκπαίδευση, χωρίς διαχωρισμούς σε πανεπιστημιακή και τεχνική. Μια σχολή και ένα πτυχίο ανά γνωστικό αντικείμενο, χωρίς περιττούς διαχωρισμούς και κατακερματισμούς. Άρνηση της λογικής της εξειδίκευσης. Κατοχύρωση της σύνδεσης των πτυχίων με επαγγελματικά δικαιώματα.

-Ελεύθερη πρόσβαση σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης. Το αίτημα αυτό τίθεται από την πλευρά της κοινωνικοποίησης της μόρφωσης και δεν έχει σχέση με λογικές «ελεύθερης πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση» που προτείνονται ως νομιμοποίηση της αποσύνδεσης πτυχίων και επαγγελματικών δικαιωμάτων ή ως συγκάλυψη της τεράστιας σχολικής διαρροής σε όλες τις βαθμίδες.

-Κατοχύρωση της δυνατότητας των εργαζομένων να επιστρέφουν όποτε θέλουν σε χώρους σπουδών. Ανάληψη από το δημόσιο σύστημα εκπαίδευσης όλων των πρακτικών ανανέωσης γνώσεων, επιπλέον δεξιοτήτων, κατάρτισης σε νέες τεχνολογίες, χωρίς να φορτώνονται το βάρος και το κόστος οι εργαζόμενοι.

-Κοινωνικός και εργατικός έλεγχος στις κατευθύνσεις της αποκλειστικά δημόσια χρηματοδοτούμενης έρευνας. Έρευνα για τις πραγματικές κοινωνικές ανάγκες (προστασία περιβάλλοντος, βελτίωση ποιότητας ζωής, υγεία, κριτική κοινωνική σκέψη). Σύνδεση της εκπαίδευσης με τα κινήματα στο χώρο της παραγωγής.

-Ενίσχυση όλων των μορφών ποιοτικής πολιτιστικής παραγωγής σε ρήξη με εμπορευματοποιημένη μαζική κουλτούρα. Παροχή υποδομών για την ενασχόληση με τις τέχνες. Ενίσχυση των μορφών μη εμπορευματοποιημένης δημιουργίας. Αποκέντρωση της πολιτιστικής δραστηριότητας.

Ταυτόχρονα αυτοί οι στόχοι εξειδικεύονται και σε μια σειρά από άμεσους στόχους πάλης:

-Κατάργηση όλων των αντιεκπαιδευτικών νόμων των τελευταίων ετών

-Έξοδος από τη διαδικασία και τις δεσμεύσεις της Μπολόνια

-Αύξηση των δαπανών για την εκπαίδευση – μαζικοί διορισμοί

-Καμιά νομιμοποίηση ιδιωτικών μορφών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης

192.ΣΤ Αγώνας για ένα Δημόσιο, Δωρεάν Υψηλής Ποιότητας Έγκαιρο Σύστημα Περίθαλψης για Όλους. Αγώνας για τη βελτίωση της Υγείας του λαού και των εργαζομένων.

Απέναντι σε αυτό χρειάζεται ένα σύστημα υγείας με προσανατολισμό την πρόληψη και την αντιμετώπιση εκείνων των κοινωνικών μορφών που σήμερα ενισχύσουν τη νοσηρότητα (κοινωνιοοικονομικές ανισότητες, ανεργία, ανασφάλεια, κοινωνικός αποκλεισμός, περιβαλλοντολογική υποβάθμιση). Ως μεσοπρόθεσμο στόχο θέτουμε τη δημιουργία ενός συστήματος περίθαλψης που θα στηρίζεται στην πρωτοβάθμια περίθαλψη, την άμεση πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας, την αναβάθμιση της θέσης όλων των εργαζομένων μέσα στο χώρο υγείας και την αξιοποίησή τους, σε ρήξη με λογικές κάθετων ιεραρχιών. Όχημα μας σε αυτή τη κατεύθυνση πρέπει να είναι ένα πλατύ πανυγειονομικό μέτωπο που θα δρα με τη στήριξη και για το συμφέρον της νεολαίας και των εργαζομένων. Με βαθιά πεποίθηση ότι οι κοινωνικοί καθοριστές της υγείας είναι οι κυρίαρχοι, ο αγώνας για τη βελτίωση της υγείας του λαού και των εργαζομένων περνά κυρίως από τη αντικαπιταλιστική πάλη.

Μια τέτοια κατεύθυνση διαχωρίζεται από α) τη λογική ότι η υγεία στον καπιταλισμό συγκροτείται μόνο ως εμπόρευμα, παραγνωρίζοντας πλήρως το στοιχείο της αναπαραγωγής της εργατικής δύναμης β) την αντίληψη της ουδετερότητας της γνώσης και της επιστήμης, γ) τον οικονομισμό της επικέντρωσης στη διεκδίκηση περισσότερων δαπανών.

-Πάλη για δημόσια δωρεάν, υψηλής ποιότητας έγκαιρη περίθαλψη για όλο το λαό, μετανάστες και ανασφάλιστους.

-Αντίσταση στην εφαρμογή των νέων όρων λειτουργίας του ΕΣΥ.

-Μόνιμη και σταθερή εργασία για όλους τους εργαζόμενους στον τομέα της υγείας.

-Αντίθεση στις λογικές της ανταποδοτικότητας και στα ιδιωτικοοικονομικά κριτήρια λειτουργίας (βλ.ΣΔΙΤ, ν/σ για πρωτοβάθμια, κλειστοί σφαρικοί προϋπολογισμοί, managed care, DRG»s στις κλινικές- θεραπευτικά και διαγνωστικά πρωτόκολλα στην πρωτοβάθμια κ.α)

-Αγώνας για την επανίδρυση-ανασυγκρότηση του ΕΣΥ σε ασυμφιλίωτη αντίθεση με την υπάρχουσα κατάσταση συμφερόντων και διαπλοκής (συνδικαλιστικές γραφειοκρατίες, διευθυντάδες κλπ) σε συμμαχία με ευρύτερα λαϊκά στρώματα και στρώματα εργαζομένων της υγείας.

-Δημοκρατική λειτουργία και κοινωνικός έλεγχος στα νοσοκομεία και στους οργανισμούς παραχής υγείας.

-Σύγχρονος, δημόσιος και δωρεάν τομέας πρωτοβάθμιας περίθαλψης με κέντρα υγείας πλήρως ενταγμένα στο ΕΣΥ, στελεχωμένα από γιατρούς ΕΣΥ και λοιπούς υγειονομικούς επίσης μόνιμους σε θέσεις ΕΣΥ. Να μην περάσουν τα περιφερειακά νοσοκομεία μέσω του σχεδίου καλλικράτης στους δήμους.

-Σταδιακή μετάβαση και ένταξη στο δημόσιο σύστημα υγείας όλων των μεγάλων ιδιωτικών κλινικών και νοσοκομείων και των υπόλοιπων ιδιωτικών επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στο χώρο της υγείας (φαρμακευτικές, διαγνωστικά κέντρα,

ιδιωτικές ασφαλιστικές εταιρείες) με κατεύθυνση την πλήρη κατάργηση όλων των μορφών του ιδιωτικού τομέα υγείας.

-Ιδεολογική πάλη για την αποκάλυψη του κοινωνικού και ταξικού χαρακτήρα της νόσου. Κριτική στη παραγωγή, χρηματοδότηση και κοινωνικοποίηση της γνώσης.

-Καθιέρωση ενιαίου δημόσιου φορέα ιατρικής της εργασίας χρηματοδοτούμενο υποχρεωτικά από την εργοδοσία και ένταξη όλων των ιατρών εργασίας σε αυτόν με ταυτόχρονη αυστηρή εφαρμογή και επέκταση της νομοθεσίας για τήρηση των κανόνων υγιεινής και ασφάλειας στους όλους τους χώρους δουλειάς, μικρού ή μεγάλου μεγέθους.

-Αναγνώριση ως βαρέων και ανθυγιεινών όλων των επαγγελματιών που εμπεριέχουν τους μείζονες σύγχρονους κινδύνους για την υγεία των εργαζόμενων (διαρκές stress, πολύωρη καθιστική εργασία, έκθεση σε ηλεκτρομαγνητική ή άλλη ακτινοβολία, εργασία σε Η/Υ και άλλες οθόνες ή μηχανήματα ή βιολογικούς παράγοντες κ.λπ.) με παράλληλη αλλαγή της φιλοσοφίας της νομοθεσίας που διέπει τα βαρέα και ανθυγιεινά επαγγέλματα στην κατεύθυνση της προστασίας της ζωής και της υγείας των εργαζόμενων και όχι της χρηματικής αποζημίωσης της όποιας βλάβης τους.

-Κατάργηση κάθε μορφής ελαστικής εργασίας και λήψη άμεσων μέτρων ανακούφισης της εργασιακής ανασφάλειας των εργαζόμενων και δη των πιο ευάλωτων κλάδων καθώς έχει πλέον σήμερα αποδειχθεί ότι η εργασιακή ανασφάλεια είναι ο σημαντικότερος ίσως παράγοντας κινδύνου για την υγεία των πολιτών των σύγχρονων κοινωνιών.

-Άμεση εισαγωγή και εφαρμογή αυστηρών προδιαγραφών για την παραγωγή, εισαγωγή, εμπορία και χρήση κάθε ουσίας ή προϊόντος χημικού ή βιολογικού που έχει βλαπτικές συνέπειες στην υγεία του λαού συμπεριλαμβανομένων των γενετικά τροποποιημένων προϊόντων: να πάψει η αγορά και το κέρδος να είναι πάνω από τη ζωή και την υγεία του κόσμου.

-Ίδρυση ενιαίου εθνικού φορέα κοινωνικών υπηρεσιών με ένταξη σε αυτόν όλων των προϋπαρχουσών σήμερα αποσπασματικών δομών και υπηρεσιών (π.χ. των ΟΤΑ κ.λπ.) που να παρέχει υψηλής ποιότητας, αποτελεσματικές άμεσες και διαρκείς υποστηρικτικές υπηρεσίες σε όλες τις ευάλωτες κοινωνικές ομάδες (παιδιά, ηλικιωμένοι, μετανάστες, άστεγοι, άτομα με αναπηρία, αποφυλακισμένοι, εξαρτημένοι κ.ο.κ.) με γνώμονα την κατά το δυνατόν κοινωνική ένταξη, οργάνωση και χειραφέτησή τους.

-Επέκταση των από το δημόσιο σύστημα υπηρεσιών περίθαλψης υπηρεσιών με γνώμονα τις προδιαγραφές ποιότητας και τα κριτήρια του σύγχρονου τρόπου ζωής (π.χ. μαιευτική, αποκατάσταση, προσθετική, οδοντιατρική, επανορθωτική χειρουργική κ.ο.κ.): να πάψει πια το δημόσιο ή το ασφαλιστικό σύστημα να καλύπτει μόνο το επείγον, το σοβαρό και απειλητικό για τη ζωή και για οτιδήποτε άλλο να πρέπει να πληρώνει κανείς από την τσέπη του.

-Το δημόσιο σύστημα νοσοκομειακής και εξωνοσοκομειακής περίθαλψης να αναλαμβάνει ολοκληρωτικά την παροχή υπηρεσιών θεραπείας και αποκατάστασης σε όλους όσους έχουν ανάγκη, χωρίς να χρειάζεται να κάθε φορά που κάποιος αρρωσταίνει να εξανδραποδίζεται ολόκληρη η ευρύτερη οικογένεια: άμεση μαζική πρόσληψη συνοδών/αποκλειστικών/βοηθών θαλάμων στα νοσοκομεία και επισκεπτών υγείας στην πρωτοβάθμια ώστε να πάψει η απaráδεκτη επιβάρυνση των οικογενειών από την τυχόν παροδική ή μόνιμη ασθένεια ή αναπηρία ενός μέλους τους.

-Άμεση καθιέρωση του ασυμβίβαστου ανάμεσα στην ιδιωτικού χαρακτήρα παροχή υπηρεσιών περίθαλψης και στην ταμειακή κοινωνικο-ασφαλιστική χρηματοδότηση των όποιων επαγγελματιών ή φορέων επιλέγουν την ιδιωτική πώληση των υπηρεσιών τους, στην κατεύθυνση της πλήρους και ολόπλευρης κάλυψης των υγειονομικών αναγκών του λαού από το δημόσιο σύστημα: να σταματήσει πια το «δίπορτο» των επιχειρηματιών της υγείας που και αγρεύουν πελάτες και συντηρούνται θησαυρίζοντας μέσα από τις παχυλές συμβάσεις με τα ασφαλιστικά ταμεία και το ΕΣΥ που τους χαρίζουν απλόχερα κυβερνήσεις και ιθύνοντες της ΝΔ και του ΠΑΣΟΚ όλα αυτά τα χρόνια!

-Μέτρα άμεσου και γενικευμένου ελέγχου και πάταξης της παρα-οικονομίας στο χώρο της υγείας σε όλα τα επίπεδα από το «φακελλάκια» γιατρό έως τις μίζες των πολυεθνικών του φαρμακευτικού και τεχνολογικού υλικού και εξοπλισμού.

193. Ζ. Αγώνας για επέκταση και διεύρυνση δημοκρατικών μορφών σε όλα τα επίπεδα! Απλή αναλογική το μόνο εκλογικό σύστημα. Κατοχύρωση μορφών πραγματικής λαϊκής συμμετοχής. Δυνατότητα δράσης και διεκδίκησης σε όλα τα επίπεδα. Πραγματική αποκέντρωση (ικανότητα των τοπικών κινημάτων να επιβάλλουν διεκδικήσεις και κοινωνικές ανάγκες) Διάλυση ειδικών αστυνομικών και κατασταλτικών δυνάμεων. Άρση όλων των έκτακτων νομοθεσιών. Άρνηση του φετιχισμού του ποινικού εγκλεισμού. Πλήρη πολιτικά και κοινωνικά δικαιώματα στους μετανάστες

Μια αντικαπιταλιστική στρατηγική δεν μπορεί παρά να διεκδικεί και την επέκταση πραγματικά δημοκρατικών μορφών σε όλα τα επίπεδα, όχι μόνο με την έννοια των ατομικών δικαιωμάτων, αλλά και με αυτή της διεύρυνσης πραγματικών μορφών ενεργητικής λαϊκής συμμετοχής και παρέμβασης σε όλα τα επίπεδα της κοινωνικής ζωής. Πάνω από όλα θα πρέπει να περιλαμβάνει μορφές δημοκρατικής συμμετοχής που να υπερβαίνουν τα όρια της κοινοβουλευτικής ανάθεσης – αλλά και την πρόσφατη εμμονή της «διαβούλευσης» χωρίς πραγματικό επίδικο – και να δίνουν τη δυνατότητα στις λαϊκές δυνάμεις να μπορούν να επιβάλλουν πλευρές των διεκδικήσεών τους. Από την άλλη, μια αριστερή στρατηγική τοποθέτηση για τα δημοκρατικά δικαιώματα θα πρέπει να μπορεί να αμφισβητήσει στον πυρήνα του το σύγχρονο αυταρχισμό και όλες τις μορφές που παίρνει. Αυτό μπορεί να εξειδικευτεί σε μια σειρά από στόχους:

-Κατοχύρωση της απλής αναλογικής ως του μόνο εκλογικού συστήματος σε κάθε διαδικασία εκλογής.

-Απόδοση στους μηχανισμούς κοινωνικού και εργατικού ελέγχου, σε κάθε επίπεδο, από την επιχείρηση ως το εκπαιδευτικό σύστημα ή το σύστημα ασφάλισης, της δυνατότητας να μπορούν να επιβάλλουν ή να απορρίπτουν κατευθύνσεις, σε ρήξη με μια λογική «συμμετοχής» που μετατρέπεται σε συνενοχή ή νομιμοποίηση αντιλαϊκών πολιτικών.

-Πλήρης κατοχύρωση όλων των μορφών συνδικαλιστικής οργάνωσης και κινηματικής δράσης.

-Κατοχύρωση της δυνατότητας να προκηρύσσονται «από τα κάτω» δεσμευτικά δημοψηφίσματα και σε τοπικό και σε εθνικό επίπεδο (π.χ. μέσα από εφικτό αριθμό υπογραφών).

-Ανάδειξη της συνέλευσης, σε κάθε επίπεδο, στη γειτονιά, την επιχείρηση, το σχολείο ή τη σχολή, σε βασικό κύτταρο συζήτησης των προβλημάτων και διαμόρφωσης των αιτημάτων απέναντι στην οικονομική και πολιτική εξουσία.

-Πραγματική αποκέντρωση ως δυνατότητα τοπικών κινημάτων και τοπικών συνελεύσεων να επιβάλλουν στους τοπικούς

φορείς τη λήψη των ανάλογων αποφάσεων.

-Σπάσιμο της εμπορευματοποίησης των ΜΜΕ: απόδοση συχνотήτων σε κοινωνικού φορείς, παροχή υποδομών στα κοινωνικά κινήματα για έκδοση υλικού ή για την αξιοποίηση του διαδικτύου. Αναβάθμιση – κατοχύρωση των μορφών κοινωνικού ελέγχου στα πανεθνικής εμβέλειας μέσα. Απαγόρευση της ιδιοκτησίας ΜΜΕ από επιχειρηματίες άλλων κλάδων.

-Απαγόρευση όλων των μορφών συλλογής, διατήρησης και αξιοποίησης προσωπικών δεδομένων και στοιχείων. Άμεση έξοδος από όλες τις διακρατικές συμφωνίες ανταλλαγής δεδομένων και πληροφοριών.

-Διάλυση των ειδικών αστυνομικών δυνάμεων. Απαγόρευση της οπλοφορίας των απλών αστυνομικών.

-Να καταργηθούν όλες οι αντιτρομοκρατικές νομοθεσίες και η λογική της ιδιώνυμης μεταχείρισης κινηματικών πρακτικών.

-Άρνηση του φετιχισμού της ποινικής καταστολής. Περιορισμός της κλίμακας και της έκτασης των ποινών. Διαμόρφωση εναλλακτικών μορφών έκτισης της ποινής. Αποποινικοποίηση αδικημάτων όπως η χρήση ναρκωτικών.

Μέσα στο πλαίσιο των σύγχρονων δημοκρατικών δικαιωμάτων για εμάς σήμερα το αίτημα για πλήρη πολιτικά και κοινωνικά δικαιώματα στους μετανάστες αποκτά ξεχωριστή προτεραιότητα απέναντι στην προσπάθεια να παγιωθεί συνθήκη ημιπαρανομίας και υπερκμετάλλευσης για ένα μεγάλο μέρος της εργατικής τάξης του ελληνικού κοινωνικού σχηματισμού:

-Άμεση νομιμοποίηση όλων, έτσι ώστε να σπάει το καθεστώς της παρανομίας που συντηρεί την υπερεκμετάλλευση. Δυνατότητα ελεύθερης μετακίνησης προς άλλες χώρες, ενάντια στη λογική των «στρατοπέδων υποδοχής» και της Ευρώπης – Φρούριο.

-Πλήρη εργασιακά, κοινωνικά και συνδικαλιστικά δικαιώματα σε όλους τους μετανάστες και τους πρόσφυγες.

-Επανακατοχύρωση του δικαιώματος στο πολιτικό άσυλο.

-Ενίσχυση του εκπαιδευτικού συστήματος με τάξεις υποδοχής αλλά και δυνατότητα διδασκαλίας της μητρικής γλώσσας.

-Κατοχύρωση της δυνατότητας να πάρουν, εάν το επιθυμούν, την ιθαγένεια, χωρίς «φρονηματικού» τύπου κριτήρια.

-Ριζική αλλαγή του δικαίου ιθαγένειας με έμφαση στην παραμονή και όχι στην καταγωγή.

194. Η. Αγώνας για πραγματική άρση όλων των μορφών διαχωρισμού με βάση το φύλο και τον έμφυλο προσανατολισμό.

Σήμερα έχει πια σαφές ότι οι μορφές καπιταλιστικής εκμετάλλευσης συνδυάζονται και με την αναπαραγωγή και αξιοποίηση κάθε είδους διακρίσεων με βάση το φύλο και τον έμφυλο προσανατολισμό. Απέναντι σε αυτό μια αριστερή στρατηγική θα πρέπει να περιλαμβάνει και ένα φάσμα από συγκεκριμένα αιτήματα και στόχους που θα κατοχυρώνουν την άρση όλων των διακρίσεων, θα στηρίζουν την οικογένεια σε όλες τις παραλλαγές μορφών συμβίωσης, θα κατοχυρώνουν την αυτοδιάθεση του σώματος, θα σπάνε μορφές εμπορευματοποίησης του σώματος. Ειδικότερα αυτό σημαίνει:

-Ενάντια στην ανεργία, στο σύγχρονο δουλεμπόριο και τις ελαστικές σχέσεις εργασίας. Μόνιμη και σταθερή δουλειά για όλες και όλους με πλήρη ασφαλιστικά και συνταξιοδοτικά δικαιώματα 7ωρο – 5νθημερο – 35ωρο. Ενάντια στις έμφυλες διακρίσεις, πραγματική προστασία του δικαιώματος στη μητρότητα στους εργασιακούς χώρους.

-Ενάντια στις μισθολογικές ανισότητες με βάση το φύλο και το σεξουαλικό προσανατολισμό. Κατοχύρωση πραγματικής ισότητας στους μισθούς και αυξήσεις στους μισθούς για όλες και όλους

-Ενάντια στην αύξηση των ορίων συνταξιοδότησης για τις γυναίκες και στις αντιασφαλιστικές μεταρρυθμίσεις.

-Αναγνώριση της οικιακής εργασίας με πλήρη μισθολογικά, ασφαλιστικά και συνταξιοδοτικά δικαιώματα.

-Ανάπτυξη δημόσιων δομών για να διευκολύνεται η καθημερινή ζωή των εργαζομένων (δημόσιοι βρεφονηπιακοί σταθμοί, νηπιαγωγεία και δημοτικά σχολεία, κέντρα δημιουργικής απασχόλησης παιδιών, βοήθεια για ηλικιωμένους και άτομα με αναπηρία, κέντρα υγείας στις συνοικίες κοντά στον πληθυσμό...)

-Πολιτικές στήριξης των μονογονεϊκών οικογενειών.

-Ενάντια στη βία κατά των γυναικών. Δημιουργία δημόσιων υπηρεσιών στέγασης και στήριξης για όλα τα θύματα βίας

-Ενάντια στο trafficking και την εκμετάλλευση των μεταναστριών. Νομιμοποίηση όλων των μεταναστών-στριων.

-Καμία διαπραγμάτευση του δικαιώματος σε άμβλωση και αντισύλληψη και υπαγωγή τους στο σύστημα ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης. Αυτοδιάθεση του σώματος.

-Κατάργηση της φυλάκισης για τις ανήλικες. Εναλλακτικές ποινές χωρίς εγκλεισμό για τις μητέρες ανήλικων παιδιών.

-Άρση όλων των νομικών ανισοτήτων εις βάρος των ομοφυλόφιλων. Κατοχύρωση του συμφώνου συμβίωσης και επέκτασή του και στα ομοφυλόφιλα ζευγάρια.

-Πολιτικές προστασίας και στήριξης των διαφυλικών ατόμων. Ενσωμάτωση των εγχειρήσεων αλλαγής φύλου στο δημόσιο σύστημα ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης.

195. Θ. Αγώνας για σπάσιμο του αντιδραστικού милитарιστικού χαρακτήρα του στρατού. Όχι στους μισθοφόρους, πλήρη πολιτικά δικαιώματα στους φαντάρους, Καμία ένταξη στους ιμπεριαλιστικούς μηχανισμούς.

Μια αντικαπιταλιστική στρατηγική θα πρέπει να δοκιμάσει και το σπάσιμο του αντιδραστικού милитарιστικού χαρακτήρα του στρατού, στοιχείο που γίνεται ιδιαίτερα επιτακτικό σε μια συγκυρία όπου έχουμε ολοένα και βαθύτερη εμπλοκή σε ιμπεριαλιστικές επεμβάσεις και πρακτικές. Άλλωστε, πραγματική άμυνα μιας κοινωνίας είναι τα κινήματα και οι αντιστάσεις της. Αυτό μεταφράζεται στα ακόλουθα σημεία

-Ριζικός περιορισμός των αμυντικών εξοπλισμών και δαπανών, στις απολύτως απαραίτητες για την αποτελεσματική άμυνα. Όχι στους εξοπλισμούς στο όνομα δεσμεύσεων, στρατιωτικών και πολιτικών απέναντι στις ιμπεριαλιστικές δυνάμεις.

-Στρατός εφέδρων και όχι μισθοφόρων. Κατάργηση όλων των μορφών επαγγελματιών οπλιτών. Περιορισμός του επαγγελματικού χαρακτήρα του στρατού μόνο στο σώμα των αξιωματικών.

-Πλήρη πολιτικά, κοινωνικά και συνδικαλιστικά δικαιώματα σε όλους τους ένστολους πολίτες.

Καμία συμμετοχή ελληνικών στρατιωτικών δυνάμεων ή αποστολών εκτός των συνόρων της χώρας.

196. I Πραγματική προστασία του περιβάλλοντος και των ελεύθερων χώρων ενάντια σε κάθε κατεύθυνση υπαγωγής τους στην καπιταλιστική εκμετάλλευση.

-Μείωση των εκπομπών αέριων ρύπων και αερίων θερμοκηπίου σταδιακά, υπό το μέτρο της διαχείρισης των ρυπογόνων κοιτασμάτων λιγνίτη και της ταυτόχρονης ανάπτυξης εναλλακτικών μεθόδων. Η ανάπτυξη των αιολικών και ηλιακών πηγών ενέργειας μπορεί να γίνει αποτελεσματικά μόνο μέσω κεντρικού σχεδιασμού και όχι με την οικονομικά ακριβή άναρχη εκχώρησή τους στο κεφάλαιο. Οριοθέτηση των περιοχών που επιτρέπεται η εγκατάσταση αιολικών, με κριτήρια τη συμβατότητα με το περιβάλλον και το σεβασμό των τοπικών κοινωνιών.

-Απαλοιφή από την στρατηγική της χώρας της πυρηνικής ενέργειας, και εξαιτίας των τεράστιων κινδύνων και της μεγάλης υποβάθμισης του περιβάλλοντος, αλλά και γιατί, υπό τις παρούσες συνθήκες στην παγκόσμια αγορά ενέργειας, αυτό θα σήμαινε περαιτέρω πρόσδεση της χώρας στο άρμα του ιμπεριαλισμού και ειδικά των ΗΠΑ που ελέγχουν μέχρι γραμμαρίου το παγκόσμιο εμπόριο πυρηνικών καυσίμων.

-Δημιουργία ελεγκτικών μηχανισμών και φραγμός στην ασυδοσία του βιομηχανικού κεφαλαίου ως προς τη ρύπανση

-Προώθηση ενός άλλου τρόπου ζωής, λιγότερο εξαρτημένου από το αυτοκίνητο, το γρήγορο φαγητό και την κατανάλωση.

-Διεκδίκηση ενός εκτεταμένου δημόσιου δικτύου Μέσων Μαζικής Μεταφοράς, με έμφαση στα μέσα σταθερής τροχιάς. Περιορισμός της χρήσης του ΙΧ. Διευκόλυνση της πεζοπορίας και της χρήσης του ποδηλάτου.

-Καθιέρωση εκτεταμένου δημόσιου συστήματος ανακύκλωσης, με βάση το διαχωρισμό στην πηγή.

-Πλήρης προστασία όλων των χώρων περιβαλλοντικής σημασίας. Πλήρης απαγόρευση των οικιστικών ή άλλων δραστηριοτήτων σε χώρους προστατευμένους. Δημόσιος έλεγχος και κυριότητα όλων αυτών των περιοχών. Καμιά ιδιωτική ιδιοκτησία σε δασικές περιοχές. Υποχρεωτική αναδάσωση με βάση χρονικό σημείο ορισμού του δάσους που να επιτρέπει την αναίρεση καταπατήσεων. Αντίσταση στα σχέδια τουριστικής αξιοποίησης των τελευταίων «παρθένων» κομματιών γης μέσα από το σχέδιο «Καλλικράτης», το Εθνικό Χωροταξικό Σχέδιο και το Ειδικό Χωροταξικό Τουριστικό Σχέδιο. Χαρτογράφηση των δασών και των παραλιών και προστασία τους από την οικονομική εκμετάλλευση.

-Οριστική απαγόρευση μεταλλαγμένων, είτε για κατανάλωση ή για παραγωγή «βιο»καυσίμων. Κεντρικός και αυστηρός έλεγχος στην ποιότητα των φυραμάτων και των συνθηκών διατροφής και εκτροφής στις κτηνοτροφικές μονάδες και τις υδατοκαλλιέργειες

-Περιορισμός της βιομηχανικής αλιείας. Επιστημονική χαρτογράφηση αλιευτικού παραγωγικού δυναμικού. Προστασία από υπεραλίευση. Έλεγχος υδατοκαλλιέργειών για την σοβαρή μόλυνση που προκαλούν.

-Αναπροσαρμογή των καταλόγων επικίνδυνων και απαγορευμένων προϊόντων.

-Υπεράσπιση κατοχύρωση της δυνατότητας επιτροπές κατοίκων να αναλαμβάνουν και να διαχειρίζονται ελεύθερους χώρους μέσα στα οικιστικά κέντρα. Καταγραφή όλων των ελεύθερων ή εγκαταλειμμένων χώρων, απαλλοτρίωσή τους και απόδοσή τους προς χρήση στους κατοίκους.

-Ριζικοί περιορισμοί και απαγόρευση της δόμησης σε περιοχές φυσικού κάλλους και επιβαρυνμένες οικιστικά περιοχές.

-Απαγόρευση όλων των μορφών δόμησης που σπαταλούν πόρους και επιβαρύνουν το περιβάλλον (γήπεδα γκολφ, μεγάλες τουριστικές μονάδες).

Τέταρτη Ενότητα

Για τον απολογισμό και τις προοπτικές της Αριστερής Ανασύνθεσης

Α. Πολιτικός και οργανωτικός απολογισμός της Αριστερής Ανασύνθεσης από την Γ΄ Συνδιάσκεψη μέχρι σήμερα

197. Στα χρόνια που μεσολάβησαν από την Γ΄ Συνδιάσκεψη της Αριστερής Ανασύνθεσης είχαμε να αντιμετωπίσουμε μεγάλες πολιτικές και κοινωνικές μάχες. Η Γ΄ Συνδιάσκεψη αποτέλεσε τομή στην εξέλιξη της συλλογικότητας, ακριβώς γιατί σηματοδότησε τη στροφή προς την ανάληψη και κεντρικών πολιτικών πρωτοβουλιών για την ανασύνθεση της ριζοσπαστικής αριστεράς και την συνολικότερη τη διεκδίκηση ενός περισσότερο ενεργητικού ρόλου σε μια προσπάθεια να μπορέσει να αποτελέσει η ριζοσπαστική αριστερά διακριτό σημείο αναφοράς. Η συνδιάσκεψη εκείνη ορθά προσανατόλισε τη δράση μας προς την προσπάθεια για κεντρικές ενωτικές παρεμβάσεις της ριζοσπαστικής αριστεράς σε μεγάλα κοινωνικά και πολιτικά μέτωπα, κάτι που φάνηκε και από όλο τον κύκλο των πρωτοβουλιών που πήραμε τα επόμενα χρόνια. Επίσης, ορθά κωδικοποίησε την έννοια της μεταβλητής γεωμετρίας ως μιας συνεχούς πορείας να διευρύνονται οι πολιτικές πρωτοβουλίες της ριζοσπαστικής αριστεράς και να μην «κλείνουμε» τη συζήτηση μόνο σε όσους σε μια δοσμένη στιγμή δείχνουν να έχουν ένα πολιτικό σχέδιο κοντινό προς εμάς, αλλά να επιμένουμε να παλεύουμε για να μετατοπιστούν και άλλες δυνάμεις ή αγωνιστές. Ταυτόχρονα, η στροφή αυτή δεν σήμαινε και μια εγκατάλειψη των κοινωνικών μετώπων, εάν αναλογιστούμε ότι από την άνοιξη του 2006 παίξαμε σημαντικό ρόλο σε πολύ μεγάλες κοινωνικές συγκρούσεις (ΦΚ Μάη – Ιούνη 2006, ΦΚ ενάντια σε αναθεώρηση άρθρου 16, κινητοποιήσεις για το ασφαλιστικό 2007, Δεκέμβρης 2008, μάχη ενάντια στο «Πρόγραμμα Σταθερότητας».

198. Κάνοντας έναν απολογισμό των κεντρικών πρωτοβουλιών πρέπει να πούμε ότι, παρ' όλες τις αναπόφευκτες αντιφάσεις, μέσα από την παρέμβασή μας συμβάλαμε αποφασιστικά στο να μπορούμε πια να μιλάμε για μια άλλη κατάσταση όσον αφορά την κεντρικά πολιτική παρουσία και παρέμβαση της αντικαπιταλιστικής αριστεράς. Η συγκρότηση της ANTAPΣΥΑ αποτέλεσε τομή στην ιστορία της ριζοσπαστικής αριστεράς και για πρώτη φορά επέτρεψε να υπάρχει ένα σαφές και διακριτό κεντρικό πολιτικό όχημα που να λειτουργεί και ως εργαλείο παρέμβασης αλλά και ως πόλος συσπείρωσης τάσεων και αγωνιστών. Εκτιμούμε, όμως, ότι δεν θα είχαμε φτάσει στο σημερινό σημείο, εάν δεν είχαμε όλη την προεργασία που προηγήθηκε, τόσο με την έννοια των πολιτικών προτάσεων και πρωτοβουλιών, όσο και με αυτή των αντιθέσεων που οφείλαμε να οξύνουμε. Σε αυτό το πλαίσιο μπορούμε να δούμε:

Τη σημασία που είχε η διαμόρφωση ενός σημαντικού αριθμού από πετυχημένα αυτοδιοικητικά σχήματα στις εκλογές του 2006. Την ορθή πρόταση για την ενωτική παρέμβαση στην Υπερνομαρχία, έστω και εάν αυτή δεν προχώρησε κύρια εξαιτίας της απροθυμίας άλλων τάσεων της ριζοσπαστικής αριστεράς να εμπλακούν σε ένα εγχείρημα που μπορεί να είχε και δυνάμεις που ταλαντεύονταν και προς το εγχείρημα του ΣΥΡΙΖΑ. Εμείς επιμένουμε ότι τυχόν διαμόρφωση τέτοιου σχήματος, με

τη δυναμική που θα είχε θα όξυνε αντιφάσεις ως προς την τάση δορυφοριοποίησης.

Την έγκαιρη και σαφή διατύπωση πρότασης για την ενωτική εκλογική παρουσία της ριζοσπαστικής αριστεράς την άνοιξη του 2007, πρόταση που προσπάθησε να ισορροπήσει ανάμεσα στην αναγκαία λογική της ενότητας και την οριοθέτηση στοιχείων ενός μάχιμου πλαισίου, Η πρόταση έπαιξε μεγάλο ρόλο για τη διαμόρφωση της πρωτοβουλίας για την Ενότητα της Αντικαπιταλιστικής Αριστεράς.

Το καλοκαίρι του 2007 με τις πρωτοβουλίες δημόσιας συζήτησης, τις εκδηλώσεις στο θέατρο Αλίκη και το μεγάλο γύρο των αντικαπιταλιστικών συνελεύσεων, μια πρωτόγνωρη διαδικασία δημοκρατικού ανοίγματος της συζήτησης για την ανασύνθεση της ριζοσπαστικής αριστεράς, όσο και εάν ταυτόχρονα βγήκαν στο προσκήνιο όλες οι συσσωρευμένες αντιφάσεις και τα αμυντικά αντανάκλαστικά της αντικαπιταλιστικής αριστεράς.

Η επιλογή μας να κατέβουμε με τα ψηφοδέλτια της ENANTIA δεν ήταν εύκολη, και αυτό αποτυπώθηκε και στον έντονο τρόπο που συζητήθηκε στο εσωτερικό μας. Ωστόσο εκτιμούμε ότι εν τέλει ήταν μια επιλογή αναγκαία καθώς α) αποτέλεσε μια τομή στην αναμέτρησή μας με κεντρικές πολιτικές μάχες, β) κατέδειξε ότι μπορεί να δοκιμαστεί και ένα διαφορετικό μαζικό προφίλ κεντρικής πολιτικής καμπάνιας, γ) Άσκησε πίεση προς την κατεύθυνση του ενωτικού κατεβάσματος.

Κρίσιμος, όμως, ήταν και ο ρόλος μας όλη την επόμενη περίοδο, έτσι ώστε να εξασφαλιστεί ότι η ENANTIA θα παρέμενε ένα εργαλείο ενωτικής δράσης και παρέμβασης για την ανασύνθεση της ριζοσπαστικής αριστεράς και όχι απλώς ένα ακόμη μικρο-μέτωπο. Αυτό το καταφέραμε οξύνοντας και τις αντιθέσεις στο εσωτερικό της ENANTIA αλλά και επιμένοντας στο να πάρει ενωτικές πρωτοβουλίες. Έτσι καταφέραμε να είναι η ENANTIA αυτή που ήδη από το Μάιο του 2008 διατύπωσε σαφή ενωτική πρόταση, την οποία και έκανε και ακόμη πιο σαφή το φθινόπωρο του 2008. Αρνητικό ήταν ότι η ENANTIA όσο λειτουργούσε δεν μπόρεσε να ξεπεράσει τα όρια ενός απλού μετώπου οργανώσεων.

Το Δεκέμβριο του 2008 και μέσα από την πίεση για την κοινή δράση μέσα στην έκρηξη της νεολαίας συμβάλαμε αποφασιστικά στο να πάρει εμπρός η ενωτική διαδικασία και να πάμε στο Σπóρτινγκ και τη εκκίνηση διαμόρφωσης της ANTAPΣYA μέχρι και την Αθηναΐδα

Σε όλη την πορεία της ANTAPΣYA μέχρι και τις βουλευτικές του 2009 συμβάλαμε ώστε το πολιτικό πλαίσιο και η φυσιογνωμία της ANTAPΣYA να μην είναι αυτή μιας αριστερίστικης αντιπολίτευσης αλλά τείνει προς μια περισσότερο μάχιμη τοποθέτηση.

Μετά τις εκλογές ορθά αναδείξαμε τη σημασία που έχουν τα βήματα προς τη δημοκρατική συγκρότηση της ANTAPΣYA, ως αναγκαία προϋπόθεση για να είναι πραγματικά ένα εργαστήριο πολιτικών και κοινωνικών συνθέσεων.

Από την άλλη οφείλουμε αυτοκριτικά να παραδεχτούμε ότι πολιτικές πρωτοβουλίες που αποφασίσαμε στην Γ' Συνδιάσκεψη, όπως ήταν η πρωτοβουλία για τη λιτότητα, δεν προχώρησαν. Αυτό δείχνει ότι χρειάζεται τόσο καλύτερος σχεδιασμός των πρωτοβουλιών που αποφασίζουμε και μεγαλύτερη επιμονή στην προσπάθεια να εφαρμοστούν. Αντίστοιχα, η απόφαση να γίνει πρόταση σύγκλισης προς την Κομμουνιστική Ανανέωση, παρότι ορθή σε επίπεδο αρχής και συνεπής ως προς τη στρατηγική μας τοποθέτηση για την ανάγκη ενεργοποίησης διαδικασιών «αυτοαναίρεσης» των σημερινών οργανωτικών μορφών της ριζοσπαστικής αριστεράς, εντούτοις αποδείχτηκε ότι δεν μπορούσε να προχωρήσει. Και αυτό επιβάλλει καλύτερο σχεδιασμό και συζήτηση των όποιων πολιτικών μας πρωτοβουλιών.

199. Ταυτόχρονα, σε όλη αυτή την περίοδο είχαμε μια σημαντική συμβολή σε μεγάλους κοινωνικούς αγώνες των εργαζομένων και της νεολαίας:

Στο φοιτητικό κίνημα σε όλη την περίοδο 2006-2007 συμβάλαμε στο να αποτελέσουν τα ΕΑΑΚ την πρωτοπορία, το πολιτικό και κινηματικό νεύρο μιας πρωτόγνωρης κινητοποίησης, έχοντας ορθό προσανατολισμό ως προς τις αιχμές αλλά και στηρίζοντας, την κρίσιμη στιγμή, την επιλογή να ολοκληρωθούν οι κινητοποιήσεις μπροστά στον κίνδυνο της ήττας και του εκφυλισμού.

Στην έκρηξη του Δεκέμβρη συμβάλαμε ώστε η ριζοσπαστική αριστερά να έχει ένα σημαντικό και διακριτό ρόλο πολιτικοποίησης μιας μεγάλης κοινωνικής έκρηξης.

Σε όλες τις εργατικές κινητοποιήσεις, μέσα από τη στήριξη των σχημάτων που των παρεμβάσεων – συσπειρώσεων – κινήσεων και πρωτοπόρων πρωτοβάθμιων σωματείων, βοηθήσαμε σε κρίσιμες κινητοποιήσεις και συμβάλαμε ώστε να καταγράφεται ένα διακριτό ρεύμα ακηδεμόνευτου ταξικού συνδικαλισμού.

Επιμένοντας στη σημασία των τοπικών κινημάτων συμβάλαμε σε σημαντικές κινητοποιήσεις για τους ελεύθερους χώρους και ενάντια στα σχέδια εμπορευματοποίησης και «αξιοποίησης» του χώρου.

200. Ταυτόχρονα, σε όλη αυτή την περίοδο δοκιμάσαμε να κάνουμε να κάνουμε την οργάνωση ένα χώρο ουσιαστικής πολιτικοποίησης, ένα χώρο με πραγματικά μορφωτικά αποτελέσματα.

Με τη Λέσχη «Εκτός Γραμμής» δείξαμε πώς μπορεί να υπάρχει μια πολιτικομορφωτική λειτουργία που να μπορεί να είναι ανοιχτή, να μην παίρνει χαρακτηριστικά «κομματικής κατήχησης» να ανοίγει θέματα και πεδία συζήτησης και παρέμβασης, να πλουτίζει τη συνολική πολιτική συζήτηση της συλλογικότητας αλλά και συνολικά τη συζήτηση μέσα στη ριζοσπαστική αριστερά.

Με τα camping του τομέα νεολαίας δοκιμάσαμε επίσης μια μορφή μαζικής παρέμβασης που να επιτρέπει και την πολιτική συζήτηση και την επαφή με την τέχνη και τον πολιτισμό.

Η πετυχημένη συνέχιση του «Εκτός Γραμμής» και η σημαντική προσπάθεια του περιοδικού της νεολαίας «Εκ νέου» καθώς και η εκκίνηση των εκδόσεων εκτός γραμμής σήμαναν μια αναβάθμιση και της εκδοτικής παρουσίας της συλλογικότητας.

201. Η τομεακή συγκρότηση της συλλογικότητας επίσης έκανε βήματα προς τα εμπρός σε όλα αυτά τα χρόνια:

-Η δουλειά στη νεολαία αναβαθμίστηκε, μέσα από το προχώρημα των θέσεων και την καλύτερη πανελλαδική διάθρωση, ενώ ταυτόχρονα η εμπλοκή της συλλογικότητας σε μεγάλες κεντρικές πολιτικές μάχες βοήθησε και την πολιτι-

κοποίηση των νεολαίων.

-Ο τομέας εργαζομένων έκανε επίσης αποφασιστικά βήματα στη συγκρότησή του, κάτι που αποτυπώθηκε και στην ικανότητα του ΣΤΕ να αποτελεί το σημείο αναφορά και το πολιτικό κέντρο της παρέμβασής μας μέσα στους χώρους δουλειάς. Ιδιαίτερα σημαντικό γεγονός ήταν και το ότι μπορέσαμε να εξασφαλίσουμε σχετικά γρήγορη ένταξη σε συνδικαλιστικές πρακτικές, σχήματα, σωματεία, των περισσότερων συντρόφων που μπαίνουν στην εργασία. Αυτό αποτυπώνεται και στην ενίσχυση των πυρήνων εργαζομένων αλλά και στην αύξηση του αριθμού των συντρόφων που δραστηριοποιούνται σε θέσεις συνδικαλιστικής ευθύνης. Υπήρξε, όμως, καθυστέρηση ως προς την πολιτική συγκρότηση με στρατηγικά χαρακτηριστικά και την υπέρβαση μιας αντίληψης εγκλεισμού στο κάθε ξεχωριστό χώρο.

-Η δουλειά στις συνοικίες συνεχίστηκε και μέσα από τη δουλειά του ΣΤΣ και μέσα από τη δραστηριοποίηση συντρόφων σε τοπικά σχήματα, σε τοπικές επιτροπών κατοίκων και πρωτοβουλιών συντονισμού.

-Η συγκρότηση δομής οργανώσεων πόλης στην Πάτρα, τα Γιάννενα και τη Θεσσαλονίκη αναβάθμισε την παρέμβασή μας στις αντίστοιχες πόλεις.

-Σε ό,τι αφορά την πολιτική μας λειτουργία και την παρακολούθηση των εξελίξεων, τα όργανα της συλλογικότητας μπόρεσαν να παρακολουθήσουν, έστω και με άνισο τρόπο, τις βασικές εξελίξεις και να μπορέσουν να προσανατολίσουν την παρέμβαση και τη δράση της συλλογικότητας στις μεγάλες προκλήσεις που είχαν να αντιμετωπίσουν. Προχώρημα υπήρξε και ως προς την πολιτικοποίηση της λειτουργίας των πυρήνων, ιδίως των πυρήνων εργαζομένων, έστω και εάν εκεί εξακολουθούμε να έχουμε αρκετό δρόμο να καλύψουμε.

202. Αυτός ο θετικός πολιτικός απολογισμός της συλλογικότητας δεν θα πρέπει να μας κάνει να παραβλέψουμε τα προβλήματα που συναντήσουμε και συναντούμε στην πολιτική μας συγκρότηση και παρέμβαση:

-Σε αρκετές περιπτώσεις η εσωτερική μας συζήτηση δεν μπόρεσε να κάνει όσο σαφή έπρεπε τα πολιτικά ενδεχόμενα που ανοίγονταν μπροστά μας και αυτό αποτυπώθηκε και στον τρόπο που βρεθήκαμε με έντονα και ανοιχτά ερωτήματα που μας διαιρούσαν σε ζητήματα όπως οι βουλευτικές εκλογές του 2007, παρότι η εκκίνηση της συζήτησης ήταν με όρους ομοφωνίας.

-Δεν αποφύγαμε εσωτερικές πολώσεις που δεν αντιστοιχούσαν στην ουσία των επιχειρημάτων και συχνά υποτιμούσαν την αντίπαλη άποψη. Παρότι έχουμε μια ιδιαίτερα δημοκρατική και ανεκτική στη διαφωνία λειτουργία δεν κατορθώσαμε να αποφύγουμε ούτε την υπερβολή στο στιγματισμό της αντίπαλης άποψης, ούτε την επιλογή του φιλελευθερισμού ως έκφραση της διαφορετικής άποψης, ούτε την καχυποψία απέναντι σε όποιον είχε μια διαφορετική άποψη.

-Η συζήτησή μας σε ορισμένες πλευρές φόρτιζε υπέρμετρα δευτερεύουσες πλευρές ή διαμόρφωνε με τρόπο σχηματικό ερωτήματα. Τέτοια παραδείγματα ήταν η συζήτηση για το 'ρήγμα', η συζήτηση για τη διαλεκτική ενότητας και φυσιογνωμίας, η συζήτηση για τη «μεταβλητή γεωμετρία».

-Ερωτήματα υπαρκτά, όπως το εάν και κατά πόσο θα εμπλακούμε σε μια κατεύθυνση αριστερού μετώπου με τμήματα του ρεφορμισμού, συχνά διατυπώθηκαν έμμεσα και όχι με σαφή τρόπο.

-Συχνά καταγράφηκε στη συζήτησή μας ένας υποκειμενισμός που αδυνατούσε να δει τη συνολική εικόνα.

-Η λειτουργία των πυρήνων παρά το προχώρημα δεν μπόρεσε να φτάσει σε ένα αναγκαίο επίπεδο πολιτικοποίησης και συχνά εγκλωβίστηκε στα όρια της διαχείρισης της καθημερινής συνδικαλιστικής πράξης.

-Τα καθοδηγητικά όργανα είχαν ασυνέχειες και κενά στη λειτουργία τους, κάτι που αποτυπώθηκε και στη λειτουργία του πανελλαδικού γραφείου που χρειάστηκε να συμπληρώσει αρκετές φορές τη σύνθεσή του για να αποκαταστήσει μια λειτουργία συνεκτική. Αλλά και το ΚΣΟ δεν μπόρεσε σε αρκετές περιπτώσεις να αποκτήσει μια συνεκτική πολιτική λειτουργία. Συχνά παρατηρήθηκε υποκατάσταση των υπόλοιπων οργάνων από το πανελλαδικό γραφείο, γεγονός που σήμαινε ότι το όποιο προχώρημα της γραμμής δεν γινόταν κτήμα όλης της συλλογικότητας.

-Τα τομεακά όργανα έκαναν προχωρήματα αλλά απέχουν από την πολιτική εποπτεία του χώρου παρέμβασής τους. Στον τομέα νεολαίας αυτό αποτυπώθηκε στη σχετική αδυναμία να κάνει το αποφασιστικό βήμα από τη σπουδάζουσα ή φοιτητική νεολαία στο σύνολο της κοινωνικής κατηγορίας. Στον τομέα εργαζομένων στην αδυναμία συγκροτημένης πολιτικής λειτουργίας για αρκετό διάστημα. Στον τομέα συνοικιών στην ασυνεχή λειτουργία που είχε.

-Το οργανωτικό μας μοντέλο επίσης έδειξε και τη δυναμική του ως προς την ικανότητα σχετικά αυτόνομης λειτουργίας των πυρήνων και την ικανότητα απόφασης σε κρίσιμες στιγμές αλλά και τα όριά του. Αυτό φάνηκε ιδιαίτερα στο ΚΣΟ, το οποίο μπορεί να εξασφαλίζει την άμεση σύνδεση ανάμεσα στην κεντρική συζήτηση και τους πυρήνες, αλλά με τη μεταβαλλόμενη εκπροσώπηση των πυρήνων και τα προβλήματα στην παρουσία όλων έτεινε προς τον οργανωτικό αμορφισμό.

-Η εκδοτική δουλειά παρά το υψηλό επίπεδο δεν έχει εξασφαλίσει μια σταθερότητα σε μια αναβαθμισμένη και πιο πυκνή εκδοτική παρουσία της οργάνωσης.

-Η προσπάθεια ενεργοποίησης του συνόλου της συλλογικότητας σε αρκετές περιπτώσεις υπήρξε άνιση, ως αποτέλεσμα και της έλλειψης ενός οργανωτικού μηχανισμού, αλλά ως αποτέλεσμα μιας υποτίμησης της ανάγκης να μην επικεντρώνεται η δράση στα πιο ενεργά μέλη.

-Η οργανωτική ανάπτυξη της συλλογικότητας ήταν σημαντική, ωστόσο και εδώ υπήρξαν ανισότητες και ασυνέχειες. Αυτό αποτυπώνεται και στην άνιση κατανομή του τομέα νεολαίας σε σχέση με την κλίμακα της πολιτικής μας παρέμβασης και στα μικρά βήματα που έχουν γίνει ως προς την στρατολόγηση εργαζομένων, πέραν όσων ξεκίνησαν τη σχέση τους με την οργάνωση ως νεολαίοι.

-Η ανισότητα και τα ελλείμματα στην πολιτικοποίηση έχουν ως αποτέλεσμα η δυναμική της πολιτικής μας παρέμβασης να εξαρτάται σε σημαντικό βαθμό από τα όρια και τις διαθεσιμότητες του στελεχιακού μας δυναμικού, αποτυπώνοντας και την απουσία μιας πολιτικής στελεχών που να μας επιτρέπει να μπορούμε να χειριστούμε την παρέμβαση σε πολλά πολιτικά μέτωπα παράλληλα.

-Η τοπική συγκρότηση της ΑΝΤΑΡΣΥΑ, ιδίως στην Αττική, μας δημιούργησε ένα πρόβλημα στην παρέμβαση και στην καθο-

δήγηση της δουλειάς στις τοπικές της ΑΝΤΑΡΣΥΑ. με δεδομένο ότι οργανωτικό μοντέλο μας κυρίως στηρίζεται στην κατανομή κατά κοινωνικούς χώρους.

-Η επικοινωνία και η τροφοδοσία με την επαρχία δεν ήταν όσο συστηματική έπρεπε και αυτό διαμόρφωνε αποστάσεις ανάμεσα στην κεντρική κατεύθυνση και την τοπική πολιτικοποίηση.

-Το οικονομικό πρόβλημα παρέμεινε ένας δείκτης της άνισης και αντιφατικής πολιτικοποίησής μας, έστω και εάν με συνεχείς εκκλήσεις «πατριωτισμού» αντιμετωπίσαμε όλα τα μεγάλα έξοδα των πολιτικών μαχών της περιόδου.

Οι ευθύνες γι' αυτά βαρύνουν πρώτιστα τα καθοδηγητικά όργανα της συλλογικότητας και κυρίως το πανελλαδικό γραφείο.

203. Με βάση αυτά τα δεδομένα και γνώμονα τη μετάβαση από την απλή πολιτική ομάδα σε μια συγκροτημένη πολιτική συλλογικότητα, σε μια σύγχρονη κομμουνιστική οργάνωση και τις μεγάλες κοινωνικές και πολιτικές προκλήσεις που είναι μπροστά μας θα πρέπει να δούμε και τα αναγκαία βήματα που πρέπει να γίνουν από εδώ και πέρα.

-Αναβάθμιση της λειτουργίας των πυρήνων, έτσι ώστε να έχουν ένα περισσότερο στρατηγικό χαρακτήρα και να μη μένουν μόνο στη διαχείριση του υπάρχοντος. Είναι σημαντικό οι πυρήνες να είναι χώροι πολιτικοποίησης και επεξεργασίας της γραμμής της συλλογικότητας και όχι μόνο πεδία όπου σχεδιάζεται η παρέμβαση σε επιμέρους χώρους.

-Στρατηγικός προσανατολισμός των τομέων, έτσι ώστε να μην σχεδιάζουν απλώς την πολιτικοσυνδικαλιστική παρέμβαση σε ένα άθροισμα επιμέρους μετώπων, αλλά να μπορούν να εκπροσωπούν μια συνολική πολιτική κατεύθυνση και φυσιογνωμία, να εντάσσουν την επιμέρους δουλειά σε ένα συνολικότερο σχέδιο για την ανασύνθεση της ριζοσπαστικής αριστεράς.

-Καλύτερη συγκρότηση των οργάνων, τομεακών και καθοδηγητικών με κριτήριο την αποκέντρωση ευθυνών και την αποτελεσματικότερη παρακολούθηση των δραστηριοτήτων της συλλογικότητας. Αναβάθμιση του ΚΣΟ και αποφυγή της υποκατάστασής του από το γραφείο.

-Επιμονή στην δημοκρατική συζήτηση, το σεβασμό της άλλης άποψης, την ανταλλαγή επιχειρημάτων και όχι σχηματικών απόψεων.

-Ενίσχυση κρίσιμων τομέων όπως είναι ο εκδοτικός και συνολικά η πολιτικοϊδεολογική και θεωρητική παρέμβαση. Στήριξη ακόμη περισσότερο της «Λέσχης Εκτός Γραμμής», ενίσχυση αντίστοιχων πρωτοβουλιών και στις επαρχιακές πόλεις. Συνολικά, προσπάθεια για τη διαμόρφωση ενός διακριτού θεωρητικού μορφωτικού ρεύματος που να αξιοποιεί κριτικά τις θεωρητικές παραδόσεις που αναφέρονται στο μαχόμενο μαρξισμό και ταυτόχρονα επιδιώκουν το κριτικό διάλογο με άλλα ρεύματα ριζοσπαστικής σκέψης.

-Ανανέωση των οργάνων και των εκπροσωπήσεων της συλλογικότητας.

-Επιμονή στο πώς η δουλειά και η απεύθυνση σε εργαζομένους πρέπει να αποτελεί την πολιτική και ηθική ραχοκοκαλιά της συλλογικότητας. Προσπάθεια για άνοιγμα σε κατηγορίες εργαζομένων άλλες από αυτές της μισθωτής διανοήσης.

-Ταυτόχρονα, επιμονή στο άνοιγμα στο σύνολο της νεολαίας και όχι μόνο τη φοιτητική. Ειδική και επίμονη δουλειά στο μαθητικό.

-Κατοχύρωση της δομής της οργάνωσης πόλης και στην Αθήνα, στο πρότυπο των υπόλοιπων επαρχιακών πόλεων, ειδικά με δεδομένη την τοπική συγκρότηση της ΑΝΤΑΡΣΥΑ.

-Αποκατάσταση ενός αποτελεσματικού μηχανισμού για την οικονομική διαχείριση της συλλογικότητας, με έμφαση στην αντιμετώπιση του οικονομικού προβλήματος ως στοιχείου πολιτικοποίησης και όχι ως καθήκοντος και στη διαμόρφωση ενός αποκεντρωμένου μηχανισμού για τα οικονομικά με βάση τους πυρήνες και τους τομείς.

-Πάνω από όλα χρειάζεται μια τομή στο συνολικό, πολιτικό, στρατηγικό χαρακτήρα της συζήτησής μας σε όλα τα επίπεδα, από τον πυρήνα έως το γραφείο με το κριτήριο τόσο το προχώρημα της ΑΝΤΑΡΣΥΑ και της ανασύνθεσης της ριζοσπαστικής αριστεράς όσο και συνολικότερα η διαμόρφωση ενός σύγχρονου κομμουνιστικού ρεύματος απαιτούν τομές και άλματα στην πολιτικοποίηση της συζήτησης, στην πολιτικοϊδεολογική συγκρότηση, στην οργανωτική αποτελεσματικότητα, στην δημοκρατική λειτουργία, στη συντροφικότητα.

Β. Για την πολιτική μας παρέμβαση το επόμενο διάστημα

204. Με βάση τα παραπάνω η πολιτική κατεύθυνση της Αριστερής Ανασύνθεσης ορίζεται γύρω από τους ακόλουθους άξονες:

-Τη νικηφόρα αντιπαράθεση με το πρόγραμμα σταθερότητας, τις επιταγές της ΕΕ και του ΔΝΤ και συνολικά την αντιλαϊκή κυβερνητική πολιτική, μέσα από τη κλιμάκωση των κινητοποιήσεων, την κοινή δράση της Αριστεράς μέσα στο κίνημα, την ενίσχυση μορφών αγωνιστικού συντονισμού, τη συμβολή στη διαμόρφωση ενός ρεύματος ακηδεμόνευτου ταξικού συνδικαλισμού. Απέναντι σε μια ιστορικών διαστάσεων επίθεση απέναντι στις δυνάμεις της εργασίας και μια χωρίς προηγούμενο προσπάθεια για αναίρεση καρακλήσεων και δικαιωμάτων απαιτείται η πιο πλατιά και αποφασιστική συσπείρωση και συντονισμός μέσα στον αγώνα, η πιο μεγάλη προσπάθεια για τη διαμόρφωση συνθηκών πανεργατικού – παλλαϊκού ξεσηκωμού, η αμφισβήτηση από αντικαπιταλιστική σκοπιά της επιθετικής πολιτικής «φυγής προς τα εμπρός» που προκρίνουν οι δυνάμεις του κεφαλαίου.

-Την προβολή και ζύμωση εκείνων των κρίσιμων οριοθετήσεων που μπορούν να απαντήσουν στην προσπάθεια των αστών να μας πείσουν ότι δεν υπάρχει εναλλακτική λύση: Την αμφισβήτηση της ΟΝΕ και της ΕΕ ως μονοδρόμων και την επιμονή στην ανάγκη αποδέσμευσης. Την αποκάλυψη του βαθιά ανορθολογικού και ταξικού χαρακτήρα των αγορών. Την υπεράσπιση της αντικαπιταλιστικής προοπτικής.

-Τη συμβολή στην υπόθεση της ανασύνθεσης μιας σύγχρονης ριζοσπαστικής αριστεράς, μέσα από την ενίσχυση εκείνων των κατευθύνσεων και εκείνων των πρακτικών που θα την κάνουν ένα διακριτό πόλο μέσα στην Αριστερά, με πραγματική κοινωνική γείωση και πολιτική δυναμική, ικανό να αλλάξει τα πράγματα συνολικά στην Αριστερά και στο κίνημα. Πλευρές αυτής της κατεύθυνσης είναι η δημοκρατική συγκρότηση της ΑΝΤΑΡΣΥΑ, η διεύρυνσή της με άλλες τάσεις και αγωνιστές, η προσπάθεια για να μετασχηματιστεί σε ένα σύγχρονο μετωπικό δημοκρατικό πολιτικό οργανισμό της ριζοσπαστικής αριστεράς στον τόπο μας, η ενεργής παρέμβαση στη συζήτηση μέσα στην Αριστερά από τη σκοπιά της ανάγκης μιας σύγχρονης ριζοσπαστικής αριστεράς, σε τομή με την υπαρκτή πολιτική, στρατηγική, και κοινωνική κρίση της ιστορικής αριστεράς.

-Τη στήριξη κρίσιμων κεντρικών πολιτικών πρωτοβουλιών το επόμενο διάστημα, όπως είναι η μάχη των Αυτοδιοικητικών εκλογών: διαμόρφωση αντικαπιταλιστικών ψηφοδελτίων, με πρωτοβουλία της ΑΝΤΑΡΣΥΑ αλλά και προσπάθεια για συμμετοχή και άλλων τάσεων και αγωνιστών, σε όλες τις περιφέρειες. Στήριξη – ενίσχυση – διεύρυνση ριζοσπαστικών αριστερών δημοτικών σχημάτων σε όσο το δυνατόν περισσότερες περιοχές και δήμους. Παρέμβαση εκλογική σε όλους τους μεγάλους δήμους (Αθήνα, Πειραιά, Θεσσαλονίκη). Την ενίσχυση ενός διακριτού ρεύματος ριζοσπαστικής παρέμβασης στα ζητήματα που αφορούν το χώρο με κομβική αιχμή την ανατροπή των ανατροπών που φέρνει το σχέδιο Καλλικράτης (απολύσεις, ανταποδοτικότητα, ιδιωτικοποιήσεις, περιορισμός της δράσης τοπικών κινημάτων).

-Την αναβάθμιση της δουλειάς μας στους χώρους δουλειάς, μέσα από την ενωτική πάλη ενάντια στην επίθεση αλλά προσπάθεια για την ενίσχυση και τη διακριτή συγκρότηση ενός ταξικού ρεύματος μέσα στο εργατικό κίνημα γύρω από το χώρο των παρεμβάσεων – συσπειρώσεων – κινήσεων.

-Την επιμονή στην κατεύθυνση της επανίδρυσης των ΕΑΑΚ ως πρωτοπόρας δύναμης μέσα στο νεολαϊστικό χώρο, το άνοιγμα της παρέμβασης συνολικά στη νεολαία, την πάλη ενάντιας το σύνολο των αναδιαρθρώσεων που είναι σε εξέλιξη: «ψηφιακή τάξη», «αποκέντρωση», νέο σύστημα προσόντων», αναγνώριση κολεγίων, αξιολόγηση – χειραγώγηση.

-Τη συμβολή στη συζήτηση για το αντικαπιταλιστικό πρόγραμμα πάλης της εποχής μας, για εκείνη τη συνάρθρωση στόχων που θα μπορούν να συμπυκνώνουν τόσο την αντίσταση στις επιθέσεις, όσο και την επιμονή στο δρόμο της ολόπλευρης και συνολικής σύγκρουσης με την αστική πολιτική.

-Την αναβάθμιση της πολιτικής και ιδεολογικής συγκρότησης της Αριστερής Ανασύνθεσης. Αναβάθμιση της συγκρότησης του Τομέα Εργαζομένων, με περισσότερο πολιτικό και στρατηγικό προσανατολισμό. Βάθεμα της πολιτικοποίησης του Τομέα Νεολαίας. Ενίσχυση του τομέα συνοικιών. Διαμόρφωση εκείνων των οργανωτικών μορφών που θα επιτρέπουν την καλύτερη παρέμβαση σε όλα τα πεδία. Ενίσχυση των Λεσχών «Εκτός Γραμμής» και συνολικά της μορφωτικής – ιδεολογικής δουλειάς. Ενίσχυση της εκδοτικής δουλειάς. Οργανωτική και πολιτική ανάπτυξη.

-Το άνοιγμα της συζήτησης για την υπέρβαση του σημερινού κατακερματισμού των δυνάμεων που αναφέρονται στην κομμουνιστική προοπτική και τη διαμόρφωση των αναγκαίων πολιτικών και οργανωτικών μορφών ενός σύγχρονου κομμουνιστικού ρεύματος που θα είναι πρωτοπόρο στην ανασύνθεση της ριζοσπαστικής αριστεράς που οι καιροί απαιτούν.

σημειώσεις

σημειώσεις

Με τους νικηφόρους αγώνες
και τα κινήματα

Για την ανατροπή
της αντιλαϊκής επίθεσης

Με την ανασύνθεση
της ριζοσπαστικής αριστεράς
Για την επαναστατική ανανέωση
της κομμουνιστικής προοπτικής